
2597

На основу члана 181. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Седмој редовној сједници, одржаној 14. децембра 2023. године, д о н и ј е л а ј е

ОДЛУКУ**О УСВАЈАЊУ ПРОГРАМА ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД 2024-2026. ГОДИНЕ****I**

Народна скупштина Републике Српске усваја Програм економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године.

II

Саставни дио ове одлуке је Програм економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године.

III

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-1442/23
14. децембра 2023. године
Бањалука

Предсједник
Народне скупштине,
Др **Ненад Стевандић**, с.р.

**ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ****ЗА ПЕРИОД 2024-2026. ГОДИНЕ****АКРОНИМИ ИНСТИТУЦИЈА**

АВОРС	Агенција за високо образовање Републике Српске
Агенција за ИКТ	Агенција за информационо-комуникационе технологије

АЦАА	Споразума о оцјени усаглашености и прихватању индустријских производа
АНУРС	Академија наука и умјетности Републике Српске
АПИФ	Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге РС
ГСВРС	Генерални секретаријат Владе Републике Српске
ГФ РС	Гарантни фонд Републике Српске
ЕСС РС	Економско-социјални савјет Републике Српске
ЖРС	Железнице Републике Српске
ЗЗЗ РС	Завод за запошљавање Републике Српске
IFAD	Међународни фонд за пољопривредни развој
ИРБ РС	Инвестиционо-развојна банка Републике Српске
КТ ИКВ	Координационо тијело за инфраструктуру квалитета
КХОВ	Комисија за хартије од вриједности
МЕИМС	Министарство за европске интеграције и међународну сарадњу
МЕР	Министарство енергетике и рударства
МЗСЗ	Министарство здравља и социјалне заштите
ММФ	Међународни монетарни фонд
МНВ	Министарство за научнотехнолошки развој и високо образовање
МПК	Министарство просвјете и културе
МПП	Министарство привреде и предузетништва
МПУГЕ	Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију
МПШВ	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
МРБИЗ	Министарство рада и борачко-инвалидске заштите
МСВ	Министарство саобраћаја и веза
МУП	Министарство унутрашњих послова
МТТ	Министарство трговине и туризма
МУЛС	Министарство управе и локалне самоуправе
МФ	Министарство финансија
МХ ЕРС	Мјешовити холдинг "Електропривреда Републике Српске"
НУБРС	Народна и универзитетска библиотека Републике Српске
ПК РС	Привредна комора Републике Српске
ПУРС	Пореска управа Републике Српске
РЗСМ	Републички завод за стандардизацију и метрологију
РЗРС	Републички завод за статистику Републике Српске
РУГИП	Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове
РХМЗ	Републички хидрометеоролошки завод
СБ	Свјетска банка
ТОРС	Туристичка организација Републике Српске
УКЦ РС	Универзитетско-клинички центар Републике Српске
УП РС	Унија послодаваца Републике Српске
ФЗЗЖСЕС	Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност
ФЗО РС	Фонд здравственог осигурања Републике Српске

1. СВЕУКУПНИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ

Програмом рада Владе Републике Српске¹ утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз пет реформских стубова: 1) Економски раст, 2) Дигитализација, 3) Репформа јавних предузећа, 4) Здравствена и социјална политика и 5) Демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

Економско управљање, као систем координације економских политика с циљем подстицања економског и со-

цијалног напретка у корист грађана², укључује координацију фискалних и макроекономских политика, као и спровођење структурних реформи.

У последњих неколико година економско управљање је постало веома значајно у процесу проширења³. Европска комисија прати стање у два процеса: у Програму економских реформи и у оквиру оцјене испуњавања економских критеријума за приступање. Свака земља обухваћена политиком проширења једном годишње припрема Програм економских реформи, у којем је наведен средњорочни оквир за макроекономске политике и програм структурних реформи с циљем осигурања конкурентности и инклузивног раста. Програм економских реформи су основа за конкретне препоруке за појединачне земље, које ЕУ, Западни Балкан и Турска усвајају сваке године у мају на министарском састанку⁴.

У оквиру Програма рада Владе Републике Српске процес европских интеграција утврђен је као један од приоритета Владе и у будућем периоду.

Имајући у виду да је Европски савјет 15. децембра 2022. године одобрио статус кандидата⁶ за чланство БиХ у ЕУ, испуњавање постављених услова и реформских процеса представља предуслов за даљи напредак на путу ка ЕУ⁷.

У складу са Програмом рада Владе Републике Српске, а на основу Смјерница Европске комисије за Програм економских реформи 2024-2026. земаља кандидата и потенцијалних кандидата (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије)⁸, Влада Републике Српске израдила је **Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године**, по хитном поступку (у даљем тексту: Приједлог ПЕР РС 2024-2026). Приједлог ПЕР РС 2024-2026. године је документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, у складу са методологијом коју примјењују и друге европске земље.

Влада Републике Српске спроводи континуиране активности у вези са израдом и праћењем Програма економских реформи. Осми по реду циклус израде ПЕР РС 2024-2026. започет је након добијања Смјерница Европске комисије у јулу 2023. године.

У оквиру процеса израде ПЕР РС 2024-2026, Влада Републике Српске, на 33. сједници, одржаној 17. августа 2023. године, разматрала је и усвојила Информацију о активно-

² <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/87/economic-governance#:~:text=Economic%20governance%20refers%20to%20the,the%20EU%20and%20its%20citizens>.

³ У складу са закључцима Европског савјета у Копенхагену у јуну 1993. године, приступање ЕУ захтијева постојање функционалне тржишне економије и способност суочавања са конкурентским притиском и тржишним снагама у Унији.

⁴ Економски и финансијски дијалог између Европске уније и Западног Балкана и Турске.

⁵ Извор: Извјештај о Босни и Херцеговини за 2022. годину, објављен на интернет страници: https://archive.europa.ba/wp-content/uploads/2022/10/izvjestaj-o-bosni-i-hercegovini-za-2022-godinu_1666693844.pdf.

⁶ Статус кандидата имају и Албанија, Сјеверна Македонија, Црна Гора, Србија и Турска. Последње проширење било је 2013. године, када је Хрватска постала пуноправан члан ЕУ.

⁷ Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и БиХ, с друге стране (ССП), који представља основу за спровођење процеса приступања, ступио је на снагу у јуну 2015. године и замијенио је Привремени споразум (ПС) који је био на снази од 2008. године. У фебруару 2016. године БиХ је поднијела званичну апликацију за чланство у Европској унији. БиХ је предала одговоре на Упитник Европске комисије 28. фебруара 2018. године, те 4. марта 2019. године и одговоре на додатна питања из Упитника Европске комисије. Европска комисија је усвојила Мишљење о захтеву БиХ за чланство у Европској унији 29. маја 2019. године, са пратећим Аналитичким извјештајем, а који представљају смјернице и кораке кроз 14 кључних приоритета које је неопходно испунити за отварање преговора за чланство у Европској унији (ЕУ).

⁸ European Commission Guidance for the Economic Reform Programmes 2024–2026 of candidate countries and potential candidates, July 2023.

¹ Од 21. децембра 2022. године.

стима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2024-2026. године⁹. На истој сједници Влада је именovala Тим за израду Програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године¹⁰, те је задужила Министарство финансија за координацију активности на изради ПЕР РС 2024-2026. Влада је задужила чланове Тима да изврше анализу стања у својој ресорној области и идентификују кључне препреке за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, сачине извјештај о имплементацији за сваку структурну реформу из ПЕР РС 2023-2025, предложе кључне реформе из своје ресорне области, уважавајући и приједлоге достављене од стране социјалних партнера, а које ће отклонити претходно идентификоване препреке за конкурентност и одрживи и инклузивни раст.

Влада је задужила Министарство финансија да у сарадњи са Тимом за израду ПЕР РС 2024-2026. изради документ у роковима и по методологији коју захтијева Европска комисија, те да исти достави Влади Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Имајући у виду да је Програм економских реформи Републике Српске документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, те да је одређење Владе да на свим политикама које спроводи заједнички ради са пословном заједницом и синдикатом, затражени су приједлози Уније послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске у изради ПЕР РС 2024-2026. у виду приједлога структурних реформи чија имплементација ће допринијети превазилажењу препрека конкурентности, као и одрживом и инклузивном расту.

Наведене активности су наставак праксе која се спроводи у свим циклусима израде Програма економских реформи Републике Српске, уважавајући значај, улогу и континуирано учешће социјалних партнера у питањима важним за креирање и спровођење економске политике.

Унија послодаваца Републике Српске, Привредна комора Републике Српске и Савез синдиката Републике Српске доставили су приједлоге структурних реформи и реформских мјера за израду ПЕР РС 2024-2026. Приједлози су разматрани и уобзирени у изради документа и приликом формулисања реформских мјера за наредни програмски циклус.

Како је претходно наведено, поред Програма рада Владе Републике Српске, Смјерница Европске комисије и доприноса социјалних партнера, основ за израду Приједлога ПЕР РС 2024-2026. су усвојени стратешки документи Републике Српске¹¹.

Даље, основ за израду ПЕР РС 2024-2026. су: Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији, Смјернице за политике (Заједнички закључци) усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у мају текуће године¹², као и Процјена Европске комисије за ПЕР 2023-2025¹³.

⁹ Закључак Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2989/23, од 17. августа 2023. године.

¹⁰ Рјешење Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2825/23, од 17. августа 2023. године.

¹¹ Стратешки документи идентификовани су у оквиру Поглавља 5. овог документа.

¹² Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans and Türkiye, 9478/23, Brussels, 16 May 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9478-2023-INIT/en/pdf>.

¹³ Commission Staff Working Document Economic Reform Programme of Bosnia and Herzegovina (2023–2025), Commission Assessment, European Commission, Brussels, 18. 4. 2023, SWD(2023) 110 final, https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-05/Bosnia%20and%20Herzegovina%202023%20ERP%20assessment%20SWD_2023_110.pdf

У оквиру Процјене Европске комисије за ПЕР 2023-2025, Поглавље 4. Кључни структурни изазови и реформски приоритети, идентификовани су главни изазови за јачање конкурентности и дугорочног и инклузивног раста, и то:

- 1) повећање запослености, посебно младих, жена и лица у рањивим друштвеним групама,
- 2) унапређење пословног окружења, тржишта и спремност за зелену и дигиталну транзицију,
- 3) побољшање ефикасности, транспарентности и одговорности јавних предузећа,

који су уобзирени код формулисања приједлога кључних структурних реформи и реформских мјера у Приједлогу ПЕР РС 2024-2026.

Приједлог ПЕР РС 2024-2026, у складу са Смјерницама Европске комисије, ове године је усмјерен на ужи сет структурних реформи у односу на претходне циклусе како би **фокус био првенствено на реализацији утврђених приоритета**. У складу са новим Смјерницама, структурне реформе организоване су у оквиру три области, и то: I - Конкурентност, II - Одрживост и отпорност и III - Људски капитал и социјалне политике.

Области идентификоване у Смјерницама Европске комисије **кореспондирају дефинисаним реформским стубовима у Програму рада Владе Републике Српске¹⁴, односно утврђеним реформама у оквиру истих**.

У складу са Смјерницама Европске комисије, Приједлог ПЕР РС 2024-2026. обухвата: општи оквир политике и циљева; имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске (Смјернице за политике); макроекономски оквир; фискални оквир; структурне реформе за период 2024-2026; трошкове и финансирање структурних реформи, као и институционална питања и укљученост заинтересованих страна.

Уважавајући наведено, у Приједлогу ПЕР РС 2024-2026. у оквиру дефинисаних области предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **17 реформских мјера**, разрађених у Поглављу 5. овог документа.

Са намјером да у потпуности прати методологију и услове које поставља Европска комисија за израду документа који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Приједлог ПЕР РС 2024-2026. доставља се осми пут Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СМЈЕРНИЦА ЗА ПОЛИТИКЕ

Смјернице за политике (Заједнички закључци) које су усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у мају текуће године¹⁵, улазе у оквир за израду Приједлога ПЕР РС 2024-2026. године и дефинисање приоритета и политика, а у складу са пуним поштовањем уставних овлашћења сваког нивоа власти у БиХ, те надлежности институција.

Влада Републике Српске разматрала је и усвојила Информацију о активностима на изради и усвајању Програма економских реформи Републике Српске за период 2023-2025. године, координацији активности везаних за израду Програма економских реформи БиХ за период 2023-2025. године и активностима на усаглашавању Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске, на 28. сједници, одржаној 6. јула 2023. године. Овом приликом Влада је, између осталог, задужила Министарство финансија да у изради ПЕР РС 2024-2026. године Заједничке закључке са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана

¹⁴ Од 21. децембра 2022. године.

¹⁵ Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans and Türkiye, 9478/23, Brussels, 16 May 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9478-2023-INIT/en/pdf>.

и Турске користи као оквир за дефинисање приоритета и политика, искључиво у мјери у којој су у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске¹⁶.

У наставку је преглед планираних и, у дијелу, спроведених мјера у Републици Српској у контексту усвојених Смјерница за политике, а чија имплементација ће се наставити и у наредном периоду кроз имплементацију мјера дефинисаних Приједлогом ПЕР РС 2024-2026. године:

1. Искористити расположиви фискални простор у буџету за 2023. годину за циљану подршку угроженим домаћинствима и фирмама ако је потребно да се ублажи утицај високих цијена енергије.

Влада Републике Српске, на 199. сједници, одржаној 15. децембра 2022. године, разматрала је и усвојила Информацију о Акционом плану/Мапи пута за пакет енергетске подршке и Уговором о изградњи отпорности у оквиру Инструмента за претприступну помоћ ИРА III, те усвојила Закључак¹⁷, којим је прихватила реализацију Акционог плана/Мапе пута и Уговора о изградњи отпорности у оквиру ИРА III, у складу са позитивним прописима и расподјелом надлежности институција на различитим нивоима власти. Предметним Закључком Влада је задужила ресорна министарства да у реализацији годишњег програма ИРА III за 2023. годину и Пакета енергетске подршке ЕУ учествују активно и у координацији са Министарством за европске интеграције и међународну сарадњу.

Влада Републике Српске, на Деветој сједници, одржаној 23. фебруара 2023. године, донијела Одлуку о начину реализације пакета енергетске подршке енергетски сиромашним потрошачима¹⁸. Овом одлуком прописан је начин реализације пакета енергетске подршке енергетски сиромашним потрошачима / угроженим домаћинствима кроз додјелу финансијске помоћи за трошкове гријања из инструмента претприступне помоћи ИРА III за 2023. годину с циљем ублажавања негативних социоекономских утицаја енергетске кризе, те услови за додјелу финансијске помоћи, начин прикупљања и обраде података, начин додјеле средстава, начин праћења и извјештавања о реализацији пакета енергетске подршке.

Влада Републике Српске, на 11. сједници, одржаној 9. марта 2023. године, разматрала је и усвојила Информацију о Споразуму о финансирању Годишњег акционог плана у прилог Пакету за енергетску подршку за Западни Балкан у корист Босне и Херцеговине за 2023. годину, те је дала сагласност на Споразум о финансирању Годишњег акционог плана у прилог Пакету за енергетску подршку за Западни Балкан у корист Босне и Херцеговине за 2023. годину, уз спровођење активности у вези са имплементацијом у складу са позитивним прописима и расподјелом надлежности институција на различитим нивоима власти¹⁹.

Даље, Влада Републике Српске, на 20. сједници, одржаној 11. маја 2023. године, донијела је Одлуку о прихватању финансијских средстава по основу енергетске подршке Босни и Херцеговини²⁰. Одлуком је прихваћена прва транша финансијске помоћи ИРА III пројекта за 2023. годину с циљем ублажавања негативних социоекономских утицаја енергетске кризе у износу од 40.661.706 КМ (20.790.000 евра) која, у оквиру пројекта, припада Републици Српској. Утврђено је да ће се финансијска средства користити за подршку енергетски сиромашним потрошачима / угроженим домаћинствима с циљем превазилажења проблема повећања цијена рачуна за гријање, подршку мјерама енергетске ефикасности за микро, мала и средња предузећа и подршку мјерама енергетске ефикасности за стамбене зграде. За имплементацију су задужени Министарство здравља и социјалне заштите, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите и Министарство за просторно уређење, грађевин-

нарство и екологију, који су истовремено и корисници донаторских средстава.

Средства у износу од 40.661.706 КМ дозначена су Министарству финансија Републике Српске 18. маја 2023. године на Рачун посебних намјена Фонда 05.

Влада Републике Српске, на 23. сједници, одржаној 1. јуна 2023. године, разматрала је и усвојила Информацију о реализацији пакета енергетске подршке енергетски сиромашним потрошачима. Влада Републике Српске је Закључком²¹ задужила Министарство финансија да реализује дознаку средстава надлежним институцијама према утврђеном приједлогу расподјеле средстава у оквиру прве и друге транше према утврђеним компонентама, те је даље задужила Министарство финансија, Министарство здравља и социјалне заштите, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите и Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске да предузму неопходне активности из своје надлежности на реализацији Пакета енергетске подршке енергетски сиромашним потрошачима и о истима информишу Владу Републике Српске.

С обзиром на то да је првобитном анализом прикупљених података на списковима било укупно 36.215 корисника који могу остварити ову врсту помоћи по прописаним условима, те имајући у виду захтјев донатора средстава да овом врстом помоћи буде обухваћено од 50.000 до 60.000 корисника/домаћинстава у Републици Српској, закључено је да постоје услови да се обухват корисника додатно прошири.

С тим у вези, Влада Републике Српске, на 28. сједници, одржаној 6. јула 2023. године, донијела је Одлуку о измјенама и допунама Одлуке о начину реализације пакета енергетске подршке енергетски сиромашним потрошачима²² с циљем већег обухвата дефинисаних корисника, као и редифинисање категорија корисника.

У складу са измјенама и допунама поменуте одлуке, припремљен је коначан списак од 67.831 корисника/домаћинстава који испуњавају услове за остваривање ове врсте помоћи.

До краја године очекује се почетак реализације средстава у оквиру друге двије компоненте, енергетске ефикасности за микро, мала и средња предузећа и енергетске ефикасности за стамбене зграде путем јавног позива који ће расписати Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске.

Повећати удио владине капиталне потрошње у БДП-у мјерама за побољшање управљања јавним инвестицијама и убрзаном имплементацијом оних инвестиционих пројеката који су били предмет јасне позитивне процјене трошкова и користи.

С циљем унапређења управљања јавним инвестицијама у Републици Српској у Програм јавних инвестиција Републике Српске, поред приоритетних пројеката министарства/институција, од 2022. године укључени су и приоритетни пројекти јединица локалне самоуправе, а с циљем израде свеобухватне Јединствене листе приоритетних пројеката као саставног дијела Приједлога програма јавних инвестиција Републике Српске, а донесен је и водич за одабир, припрему и реализацију пројеката ЈПП. Даљим унапређењем Програма јавних инвестиција садржај овог документа ће све више одражавати инвестиционе приоритете који треба да служе за остваривање секторских политика и стратешких циљева дефинисаних у оквиру надлежности институција Републике Српске. Одабир капиталних инвестиција сви корисници треба да заснивају на дугорочном планирању заснованом на детаљној анализи ресурса и потреба, а сви имплементатори пројеката треба да прате ефекте утрошка јавних средстава и допринос остварењу владиних циљева.

Потребно је обезбиједити даље унапређење процеса управљања јавним инвестицијама спровођењем активности на побољшању усклађености приоритизације пројеката јавних инвестиција са секторским стратегијама, повезивању планирања пројеката са процесом припреме буџета,

¹⁶ Закључак Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2337/23, од 6. јула 2023. године.

¹⁷ Закључак број: 04/1-012-2-5149/22 од 15. децембра 2022. године.

¹⁸ "Службени гласник Републике Српске", број 28/23.

¹⁹ Закључак број: 04/1-012-2-776/23, од 9. марта 2023. године.

²⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 43/23.

²¹ Закључак број: 04/1-012-2-1953/23, од 1. јуна 2023. године.

²² "Службени гласник Републике Српске", број 66/23.

обуци за представнике јавног сектора за припрему пројеката ЛПП, као и обуци запослених у јавном сектору за управљање пројектима.

С циљем побољшања ефикасности наплате пореза, обезбиједити ефикасну размјену информација о пореским обвезницима између пореских власти земље, а посебно разјаснити уставну надлежност за успостављање централног (тј. цјелодржавног) регистра банковних рачуна физичких лица, у складу са *acquis* ЕУ.

С циљем размјене информација, закључен је Меморандум о институционалној сарадњи и размјени информација између Управе за индиректно опорезивање (УИНО), Пореске управе Републике Српске, Пореске управе Федерације БиХ, Пореске управе Брчко Дистрикта БиХ, Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге Републике Српске (АПИФ) и Финансијско-информатичке агенције Федерације БиХ (ФИА/АФИП)²³.

У складу са уставноправним поретком Републике Српске и БиХ, Република Српска је одговорна за уређење и стабилност њеног банкарског сектора.

Успостављање “цјелодржавног” централног регистра у БиХ погрешно се интерпретира од појединих домаћих и међународних актера као једино могуће у случају успостављања регистра у оквиру ЦББиХ. Истичемо да успостављање и вођење регистра банкарских рачуна, у својој нарави, није природни посао било које централне банке нити помаже извршавању њених законских задатака и послова. У прилог наведеног говори и чињеница да је Европска централна банка више пута давала мишљења у којима је истичала да успостављање регистра рачуна физичких лица није задатак централне банке нити исто олакшава извршавање њеног задатка, те да је циљ успостављања оваког регистра ефикасније проналажење банкарских рачуна ради заштите финансијских интереса повјерљиваца и безбједности.

У складу са ентитетским надлежностима, у оба ентитета законима су успостављени регистри банкарских рачуна пословних субјеката и физичких лица, у складу са ЕУ *acquis*. Регистар рачуна пословних субјеката, који води Агенција за посредничке информатичке и финансијске услуге Бања Лука (АПИФ), већ је 2012. године осавременен с циљем унапређивања платног промета и јачања финансијске дисциплине путем оснаживања поступка принудне наплате потраживања на новчаним средствима и заштите повјерљиваца.

У Републици Српској регистар рачуна физичких лица успостављен је 2019. године Законом о измјенама и допу-

нама Закона о унутрашњем платном промету²⁴. Овим законом извршено је преузимање ЕУ *acquis* у вези са успостављањем оваког регистра и обезбјеђењем заштите личних података - Директиве (ЕУ) 2018/843, Директиве (ЕУ) 2015/849, Директиве (ЕУ) 2015/2366 и Регулative (ЕУ) 2016/679.

У складу са европским захтјевима, поменути домаћи прописом је утврђено да подаци из Регистра рачуна физичких лица нису јавно доступни и да се на њих примјењују прописи којима се уређују пословна тајна и заштита личних података, те су прописани органи и институције којима АПИФ може доставити податке на основу поднесеног захтјева.

С циљем отклањања уочених проблема у пракси и пропуста у евидентирању рачуна физичких лица, у 2022. години оснажен је Закон о унутрашњем платном промету²⁵ у сегменту допуне података које треба да садржи Регистар рачуна физичких лица.

Такође, у Федерацији БиХ успостављен је регистар рачуна физичких лица (правни оквир је обезбијеђен). Два регистра ће, на бази споразума надлежних органа, и утврђених сигурносних протокола, моћи размјењивати податке, у складу са законом.

Наведеним измјенама и допунама Закона о унутрашњем платном промету у 2022. години створене су правне претпоставке за успостављање и вођење регистра сефова физичких лица и пословних субјеката, као електронске базе података о овим банкарским услугама, што је такође повјерено АПИФ-у. Регистар сефова физичких и правних лица, као централизована база података, усклађен је са захтјевом Директиве (ЕУ) 2018/843, која уређује спречавање прања новца и финансирања терористичких активности.

2. Припремити извјештај о потенцијалним обавезама и стратегију о томе како обуздати појаву нових потенцијалних обавеза, посебно у предузећима у јавном власништву, и управљати ризицима везаним за постојеће.

Стратегија управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021-2025. година дефинисана је мјера 1.3: Утврђивање фискалних ризика, с циљем праћења, анализе и извјештавања у погледу фискалних ризика. У оквиру мјере предвиђено је успостављање капацитета за праћење, анализу и извјештавање у погледу фискалног ризика у Министарству финансија. Функција фискалног ризика развија се у Ресору за макроекономску анализу и политику, са посебним акцентом на фискалне ризике у вези са јавним предузећима, гаранцијама и макроекономским ризицима. С циљем увођења функције анализе фискалних ризика јавних предузећа, крајем 2022. године Министарство финансија предузело је активности везане за упоређивање и анализирање података о финансијским резултатима пословања јавних предузећа од посебног интереса с циљем извјештавања о фискалним ризицима који се односе на јавна предузећа. Техничку помоћ Министарству финансија пружио је Међународни монетарни фонд кроз стављање на располагање алата који се користи за анализу пословања јавних предузећа под називом “State-Owned Enterprise Health Check Tool”²⁶ и спроведене обуке за коришћење алата. Министарство фи-

²³ Предметни Меморандум обухвата следеће податке:

- 1) регистрацију и дерегистрацију, укључујући и податке додјеле и брисања идентификационих бројева у систему индиректних и директних пореза, адресе, податке о власницима и одговорном лицу, са елементима из регистра пореских обвезника, и то за пореског обвезника и пословне јединице,
- 2) спољнотрговинско пословање (увоз и извоз добара и услуга),
- 3) висина индиректних и директних пореза са осталим подацима који се евидентирају из пореских пријава; висина индиректних пореза по основу разреза пореза обвезницима који нису поднјели пореску пријаву и измјенама разреза поднесеним од стране пореског обвезника (измијењена пријава),
- 4) размјену података о крајњој потрошњи пореских обвезника из ПДВ пријава и података са фискалних каса,
- 5) размјену поврата индиректних и директних пореза, укључујући и поврат пореза на доходак,
- 6) остварени промет добара и услуга пореских обвезника, укључујући приходе и расходе,
- 7) пореске контроле, укључујући и износ разреза и период за који је извршен разрез,
- 8) податке о принудној наплати пореза,
- 9) размјену пореских обвезника ризичних профила и
- 10) податке о пријављеним и одјављеним обвезницима на социјално осигурање, укључујући и податке из пореских картица и пореза на доходак.

Подаци који се размјењују помажу у откривању непоштовања пореских прописа од стране пореских обвезника за коју су надлежне појединачне управе.

²⁴ “Службени гласник Републике Српске”, број 58/19.

²⁵ “Службени гласник Републике Српске”, број 38/22.

²⁶ Међународни монетарни фонд креирао је Приручник за фискални ризик, који садржи скуп аналитичких алата за усмјеравање владине политике и развој капацитета. Алати пружају практичну основу за помоћ земљама да идентификују, анализирају, управљају и открију фискалне ризике. Један од сегмената Приручника је и алат: “State-Owned Enterprise Health Check Tool”, који се користи за анализу финансијских коефицијената јавних предузећа. У питању је алат који процјењује финансијску рањивост и ризике који произлазе из пословања јавних предузећа, те омогућава идентификовање потреба за додатним надзором над ризичним јавним предузећима. Алат служи да се кроз анализу предузећа која имају највеће обавезе, што се може посматрати као изложеност Владе Републике Српске, прикаже која јавна предузећа су финансијски најрањивија.

нансија израдио је у септембру 2023. године Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2022. години.

Ојачати аналитичке капацитете институција надлежних за фискално рачуноводство Министарства финансија РС, с циљем побољшања квалитета фискалног рачуноводства, укључујући и оне потребне за припрему ПЕР-а, и унаприједити процедуре за припрему ПЕР-а, како би се обезбедила благовремена достава и усклађеност са захтјевима.

Влада Републике Српске разматрала је на 28. сједници, одржаној 6. јула 2023. године, Информацију о Пројекту подршке програму економских реформи ИРА 2018 (у даљем тексту: Пројекат) и донијела Закључак²⁷ којим је задужила Министарство финансија да и даље активно учествује у активностима у оквиру Пројекта, са захтјевом да Република Српска остане јасно видљива у цијелом процесу, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске. Такође, Влада је задужила сва министарства да у пуном капацитету учествују у Пројекту, као и да све активности у оквиру Пројекта реализују искључиво преко Министарства финансија и у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.

Општи циљ Пројекта је “ојачати економске основе и раст с обзиром на економске критеријуме за приступање ЕУ и захтјеве координације економске политике у Европском семестру”. Специфични циљ Пројекта је побољшање припреме и имплементације Програма економских реформи. Очекивани резултати су: 1) ојачани и побољшани капацитети ресорних министарстава и других владиних институција за припрему и имплементацију ПЕР-а, 2) ојачани и побољшани капацитети институција ПЕР координатора. Пројекат траје до 5. фебруара 2025. године.

Министарство финансија активно је учествовало у припреми Пројекта и активностима које су у оквиру Пројекта спроведене у 2023. години. На позив Делегације Европске уније у БиХ, 28. априла 2023. године²⁸ Министарство финансија је именovalo члана Управног одбора Пројекта.

Имајући у виду обухват Пројектног задатка, који се односи на унапређење ПЕР процеса и документа, као и све дефинисане пројектне активности, Министарство финансија приступило је истим с циљем унапређења властитих капацитета у изради Програма економских реформи Републике Српске.

У оквиру Пројекта у 2023. години спроведен је низ активности, и то:

- израђен је упитник за оцјену потреба за обукама и спроведена анкета за сваки ниво власти, а с циљем доношења плана изградње капацитета и одређивања облика и временског распореда пројектне подршке,

- одржана је радионица на тему “Анализа Почетног извјештаја, анализа потреба за обукама и мапирање ПЕР процеса”,

- одржана је Радионица о плану изградње капацитета и анализи Почетног извјештаја, имајући у виду да овај документ даје смјернице за свеукупну реализацију пројектних активности у току трајања Пројекта,

- одржана је радионица о почетку процеса припреме за ПЕР 2024-2026,

- одржана је радионица на тему методологије за Поглавље 5. ПЕР-а и идентификације приоритетних подручја структурних реформи за следећи ПЕР циклус,

- одржане су радионице о анализи главних препрека одрживом економском и друштвеном развоју, за три области²⁹, и то: 1) Људски капитал и социјалне политике, 2) Конкурентност и 3) Одрживост и отпорност,

- одржане су радионице на тему избора и дефинисања приоритетних структурних реформи за ПЕР РС 2024-2026, у областима: 1) Људски капитал и социјалне политике, 2) Конкурентност и 3) Одрживост и отпорност,

- одржана је радионица о одређивању приоритета структурних реформи ПЕР 2024-2026,

- одржане су радионице на тему планирања структурних реформи за Поглавље 5. ПЕР 2024-2026, у областима: 1) Људски капитал и социјалне политике, 2) Конкурентност и 3) Одрживост и отпорност, од 11. до 13. октобра у Бањој Луци,

- одржана је радионица на тему израде макрофискалних поглавља ПЕР 2024-2026,

- одржана је радионица на тему припреме и израде Поглавља 4. Фискални оквир,

- одржане су три сједнице Управног одбора Пројекта,

- одржавани су састанци ангажованих консултаната са координаторима и представницима ресорних министарстава на свим нивоима власти.

У наредном периоду у оквиру Пројекта наставиће се активности на изградњи аналитичких капацитета у оквиру Министарства финансија Републике Српске, с циљем побољшања квалитета фискалног рачуноводства, укључујући и капацитете потребне за припрему ПЕР-а и унапређење процедура за припрему ПЕР-а.

Поред наведеног, у марту 2023. године Међународни монетарни фонд одржао је обуку “Tax expenditure”, која се односи на пореску политику и одрицања од новчаних прихода због постојеће пореске политике са освртом на порез на доходак и добит. У септембру 2023. године настављена је поменута обука на којој се разматрао постојећи законски оквир ПДВ-а и квантификовали су се изгубљени приходи од ПДВ-а. Наставак сарадње и даље активности планирају се и у првом кварталу 2024. године.

Битно је напоменути да су значајне промјене у области рачуноводства и финансијског извјештавања буџетских корисника у Републици Српској направљене још у 2011. години, кроз доношење сета прописа који су осигурали значајан ниво усклађености са захтјевима европског законодавства, међународних рачуноводствених стандарда и интернационалних статистичких основа извјештавања у јавном сектору (GFS 2001). Наведеним је осигурана упоредивост финансијских извјештаја опште намјене које припремају и презентују ентитети јавног сектора са финансијским извјештајима опште намјене које презентују други субјекти извјештавања, тј. успостављен је комплетан сет финансијских извјештаја у складу са захтјевима IPSAS.

Министарство финансија Републике Српске је у претходном периоду објавило нове правилнике којима се уређује систем рачуноводства и финансијског извјештавања буџетских корисника, ради усаглашавања рачуноводствених политика са захтјевима нових и измијењених IPSAS, те усаглашавања аналитичког контног плана са GFS 2014 и ESA 2010 класификацијама. На интернет страници Министарства финансија објављују се мјесечни извјештаји о трансакцијама за Републику и квартални извјештај за све нивое власти у Републици Српској. У оквиру Система трезорског пословања (SUF) интегрисане су и GFS и ESA књиге, чијим ће се развојем у будућем периоду осигурати већи степен аутоматизације и прецизности у процесу превођења и добијања јединственог аналитичког контног плана за буџетске кориснике који својом структуром може одговорити захтјевима GFS 2014 и ESA 2010 класификацијама.

Наставити јачати капацитете земље у областима макроекономске статистике, регионалних рачуна, анкете о радној снази и статистике владиних финансија, те повећати напоре за побољшање обухвата и правовремености свих статистика.

Републички завод за статистику Републике Српске (у даљем тексту: РЗЗС) у свом раду, у складу са стратешким, програмским и планским документима, континуирано јача статистичке капацитете, те настоји да осигура и повећа покривеност статистичких података.

²⁷ Број: 04/1-012-2-2336/23, од 6. јула 2023. године.

²⁸ Акт број: 06.03/322-140-1/23, од 28. априла 2023. године.

²⁹ У складу са Смјерницама Европске комисије за Програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата 2024-2026.

Поштујући начела Кодекса праксе европске статистике, укључујући и начело правремености објаве статистичких података, РЗС осигурава висок ниво квалитета статистичких производа и услуга.

Статистички капацитети се уједначавањем садашњих методологија и праксе са правним тековинама и стандардима ЕУ највише унапређују у оквиру експертске подршке током имплементације пројекта међународне сарадње у којима РЗС учествује заједно са осталим статистичким институцијама у БиХ. Ово је континуиран процес, а биће настављен и у будућем периоду.

РЗС приликом обрачуна макроекономских агрегата континуирано примјењује нове међународне методологије ЕСА2010/SNA2008. Подаци о БДП-у по становнику за Републику Српску објављени су и расположиви на интернет страници РЗС (2000-2022). РЗС је објавио тромјесечне БДП процјене према производном приступу за 2023. годину, за прво и друго тромјесје у текућим цијенама, цијена претходне године и у ланчано повезаним вриједностима, са 2015 као референтном годином.

Анкета о радној снази (LFS) се од јануара 2020. године, у складу са препорукама ЕУ, по први пут спроводи непрекидно (континуирано) током цијеле године, а резултати се обављају тромјесечно. РЗС је објавио податке за 2020, 2021. и 2022. годину, као и податке за прва два тромјесјеца 2023. године. Анкета је методолошки усклађена са новом ЕУ уредбом, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године. Прије увођења континуиране анкете, у периоду од 2006. до 2019. године, анкета се спроводила једанпут годишње у прољеће, а анкетирање на терену трајало је двије седмице.

3. Наставити пажљиво процјењивати и анализирати кретање цијена, уз подршку статистичких завода кроз побољшање статистике цијена, укључујући благовремено објављивање пондера CPI и развијање и објављивање серије базне инфлације.

Републички завод за статистику Републике Српске континуирано објављује стопе инфлације у складу са Методологијом потрошачких цијена, а ажурирање пондера зависи од расположивости нових података из Анкете о потрошњи домаћинстава. Анкета о потрошњи домаћинстава спроводи се у вишегодишњим временским интервалима, задња анкета је извршена 2021/2022. године. Поступак ажурирања података је у радној фази, након које слиједи анализа добијених резултата.

Даље ојачати оквире за извјештавање и управљање ризицима у цијелом банкарском систему како би се осигурало тачно извјештавање о квалитету активе, додатно смањиле институционалне и правне препреке рјешавању проблематичних кредита, смањили недостаци у подацима, посебно у погледу сектора некретнина и покренуло успостављање јединственог фонда за рјешавање проблема.

Правни оквир за финансијски сектор континуирано се осавременује у складу са захтјевима тржишта, међународним стандардима и изворима права Европске уније.

Обавеза банака је да финансијске извјештаје и вредновање активе раде према међународним рачуноводственим стандардима (МСР) и међународним стандардима финансијског извјештавања (МСФИ). Имајући у виду наведено, банке су од 1. јануара 2018. године почеле са примјеном МСФИ 9. Агенција за банкарство Републике Српске је одредила прелазни период у којем је задржала тадашњи регулаторни захтјев за обрачун очекиваних кредитних губитака, а који је истекао 31. децембра 2019. године.

Нова Одлука о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака³⁰, која се почела примјењивати од 1. јануара 2020. године, и Упутство за класификацију и вредновање финансијске активе³¹ условили су значајне измјене у класификацији активе, при

чему је досадашња класификација активе у пет категорија и обрачун резерви за кредитне губитке по наведеним категоријама замијењен дефинисањем новог распоређивања изложености у три нивоа кредитног ризика и обрачуном очекиваних кредитних губитака за сваки дефинисани ниво ризика.

Одлука о облику и садржају извјештаја које банке достављају Агенцији за банкарство Републике Српске³² прописује обавезу достављања нових извјештаја о имовини, обавезама, капиталу, приходима и расходима, те осталом укупном резултату.

Такође, потребно је посебно истакнути да је Европска комисија 1. октобра 2021. године донијела Проведбену одлуку комисије број (ЕУ) 2021/1753 о истовјетности надзорних и регулаторних захтјева одређених трећих земаља и државних подручја за потребе третмана изложености у складу са Уредбом (ЕУ) број 575/2013 Европског парламента и Савјета, којом се Босна и Херцеговина уврштава у ред трећих земаља које у свом банкарском сектору примјењују надзорни и регулаторни оквир истовјетан оном који се примјењује у Европској унији. Да би одржали усклађеност банкарске регулативе са регулативом ЕУ, Агенција за банкарство Републике Српске усвојила је у 2022. години Стратегију приоритетних активности за одржавање усклађености банкарске регулативе са регулативом ЕУ за период 2022-2026. године, којом су предвиђене законодавне и друге регулаторне активности нужне за даље оснаживање правног оквира и супервизорске праксе у складу са ЕУ стандардима и захтјевима у овој области. Такође, Агенција за банкарство Републике Српске је сачинила Оперативни план за спровођење активности дефинисаних Приоритетом I у оквиру ове стратегије.

Дугорочна тенденција смањења некавалитетних кредита на нивоу банкарског сектора Републике Српске је у значајном дијелу последица и ефикасног надзора над банкарским сектором од стране Агенције за банкарство Републике Српске и побољшање регулаторног оквира за рјешавање ненаплативих кредита. У Републици Српској некавалитетни кредити (NPL) биљеже пад у протеклим годинама, и то захваљујући реализованим вишегодишњим активностима:

- реформи регулаторног оквира за банкарски сектор (спроведеној у периоду 2017-2020), с циљем јачања капацитета банака за рјешавање NPL-а, којим су, између осталог: унапријеђени капитални захтјеви, третман реструктурираних потраживања, управљање ризицима и лошом активом, трансакције са кредитним портфељом, повећана транспарентност пословања банака и управљање колатералом, осавременење супервизорски надзор и процјене, те уређено реструктурирање системски значајне банке и уведени инструменти одвајања лоше од добре активе,

- досљедном спровођењу унапријеђеног регулаторног оквира од стране Агенције за банкарство Републике Српске.

Табела 2.1. Учешће некавалитетних кредита у укупним кредитима

Опис	2020.	2021.	2022.	30.6.2023.
Некавалитетни кредити правних лица	5,5%	4%	4%	3,9%
Некавалитетни кредити физичких лица	5%	4%	3,4%	3,4%
Укупни некавалитетни кредити	5,2%	4%	3,7%	3,7%
Укупни некавалитетни кредити (у милионима КМ)	287,5	226,8	213,5	216,8

Извор: Агенција за банкарство Републике Српске³³.

У првој половини 2023. године дошло је до знатног раста некавалитетних кредита, уз задржан висок квалитет

³² "Службени гласник Републике Српске", бр. 121/21 и 74/22.

³³ Извјештаји Агенције за банкарство Републике Српске за период 1.1.2016 – 31.12.2016, 1.1.2017 – 31.12.2017, 1.1.2018 – 31.12.2018, 1.1.2019 – 31.12.2019, 1.1.2020 – 31.12.2020, 1.1.2021 – 31.12.2021, 1.1.2022 – 31.12.2022. Доступни на интернет страници Агенције за банкарство РС (<https://www.abrs.ba/sr/izvjestaji/c3>).

³⁰ "Службени гласник Републике Српске", бр. 48/19, 109/19, 73/21 и 35/23.

³¹ Доступни на интернет страници Агенције за банкарство РС (<https://abrs.ba/sr/category/c220>).

активе, што се првенствено односи на задржавање истог нивоа учешћа некавалитетних кредита у укупним бруто кредитима, и то највећим дијелом због извршеног рачуноводственог отписа у складу са Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: АБРС) о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака, која је ступила на снагу 1. јануара 2020. године, а у којој је дефинисано поступање са некавалитетним кредитима. АБРС је у овом дијелу додатно дјеловала у оквиру својих надлежности, те донијела Одлуку о измјенама и допунама Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака, којом је дјеловала стимулативно на банке и дефинисала да банка може изложености клијента које се реструктурирају у поступку споразумног вансудског финансијског реструктурирања у складу са Законом о споразумном вансудском финансијском реструктурирању, задржати у нивоу кредитног ризика у којем су распоређене на дан закључивања споразума. У оквиру програма пружања техничке помоћи Свјетске банке (FinSAC-a) сачињено је и усвојено Упутство за израду и праћење стратегије за поступање са некавалитетним изложеностима са извјештајним обрасцима. Предметним упутством прописани су поступци који се примјењују приликом израде, спровођења и праћења стратегије поступања са некавалитетним изложеностима банке, чиме су успостављени додатни минимални захтјеви које је банка обавезна користити за израду стратегије и осигурани једнаки услови за све банке.

С циљем додатног афирмисања алтернативних видова финансирања привредних друштава, као и улагања у потраживања настала по основу кредитних пласмана или продаје робе/услуга, у Републици Српској створен је правни оквир за оснивање и пословање факторинг друштава и алтернативних инвестиционих фондова. Закон о факторингу³⁴ требало би да допринесе повећању наплате потраживања, а тиме и јачању ликвидности и солвентности привредних субјеката, као и правне сигурности учесника на финансијском тржишту.

Законом о измјенама и допунама Закона о инвестиционим фондовима³⁵ унапријеђен је правни оквир за оснивање и пословање фондова ризичног капитала у складу са релевантним директивама Европске уније, те се у правни систем Републике Српске, по први пут, увео појам "алтернативни инвестициони фонд".

Управо стварање правних претпоставки за формирање АИФ-ова представља једну од мјера рјешавања питања NPL-ова. С обзиром на улогу и значај алтернативних инвестиционих фондова (АИФ), као небанкарског финансијског инструмента, који омогућавају ефикасније финансирање микро, малих и средњих привредних субјеката, суочених са отежаним приступом средствима за даљи развој њиховог пословања, на овај начин стварају се претпоставке за оснивање и пословање АИФ-ова који би, путем тржишта капитала, на ефикасан начин допринијели трансферу NPL-ова из банкарског сектора ка инвеститорима скланим ризичнијим улагањима.

Оснивање фонда за финансирање реструктурирања препознато је као обавеза по релевантној ЕУ директиви, а његово непостојање идентификовано је као недостајућа карика cjеловитог система реструктурирања банака.

Прије него што се приступи оснаживању правног оквира у овом питању, извршиће се анализа cjелокупног регулаторног оквира за реструктурирање банака у складу са стварним надлежностима за надзор над банкама, спровођење мјера надзора и спровођење мјера реструктурирања. Прикупљање намјенских средстава од банака, које су предмет надзора конкретне агенције за банкарство, а која средства би се у поступку реструктурирања користила од исте агенције за банкарство (ентитетске агенције су надлежне и за реструктурирање), треба бити организовано на начин који омогућује досљедно и конзистентно спровођење cjеловитог оквира за реструктурирање банака, у складу са стварним надлежностима појединачних органа. У том

смислу, трага се за моделом успостављања фонда који ће обезбиједити не само економију обима, већ, истовремено, обезбиједити и формално-правни интегритет поступка реструктурирања, који је у надлежности ентитета. Такође, реализација ове препоруке саставни је дио cjеловите стратегије очувања еквиваленције прописа Републике Српске у области банкарства са релевантним ЕУ правним оквиром. Стратегију је 28. јула 2022. године усвојио Управни одбор Агенције за банкарство Републике Српске, а разматрао ју је Комитет за координацију надзора финансијског сектора 23. децембра 2022. године.

4. С циљем побољшања пословног окружења и припреме за интеграцију у јединствено тржиште, ангажовати се на пословима везаним за други кластер, додатно поједноставити процедуре регистрације пословања, лиценцирања и издавања дозвола и ускладити их у цијелој земљи с циљем њихове дигитализације у блиској будућности.

Процедуре регистрације пословања (како правних лица тако и предузетника) у Републици Српској су значајно поједностављене. Од 2013. године у функцији је једношалтерски систем регистрације, број дана, процедура и трошкова је значајно смањен и поједностављен. У техничком и легислативном дијелу је завршен и пројекат е-регистрације пословних субјеката (како правних лица тако и предузетника): усвојена су неопходна законска рјешења, дигитализована судска архива, завршено и тестирано софтверско рјешење (доступно на страници <https://eregistracija.vladars.net/#/>). Финално пуштање система у рад захтијева електронски потпис.

Што се тиче усаглашавања процедура за регистрацију пословних субјеката у БиХ, оне су већ дефинисане оквирним Законом о регистрацији пословних субјеката³⁶.

Када је ријеч о осталим дозволама, потврдама и лиценцама, Влада Републике Српске је 2021. године покренула опсежан пројекат оптимизације административних процедура на републичком нивоу, који подразумева анализу процедура и формалности, идентификованих у јединственом регистру формалности (тј. дозвола, одобрења, лиценци, које издају републички органи управе, и који је јавно доступан на порталу www.pscsrpska.vladars.net/) са становишта њихове оправданости, захтијевања неопходних докумената, времена и трошкова у њиховом прибављању. Циљ анализе је предлагање и спровођење поједностављења појединих административних процедура, те смањења трошкова и времена за пословну заједницу, као и модернизација и унапређење рада органа републичке управе.

Према претходно усвојеној јединственој методологији све институције су приступиле анализи процедура и формалности из својих ресорних надлежности, након чега је Влада Републике Српске усвојила у децембру 2021. године акциони план за поједностављење/укидање појединих формалности. Број формалности који је предложен за укидање је 42, што у проценту износи 4,40%, број формалности који је предложен за поједностављење је 243, што у проценту износи 25,47%, за остале формалности је утврђено да исте није потребно мијењати. Пројекат се реализује предвиђеном динамиком и у претходном периоду је укинато 95% планираних формалности, а у току су активности на поједностављењу осталих предложених за поједностављење.³⁷

Усвојити закон о електронском идентитету и услугама од повјерења за електронске трансакције с једним надзорним тијелом у складу са *acquis* ЕУ.

У Републици Српској успостављен је законодавни оквир који уређује област услуга повјерења и електронског

³⁶ "Службени гласник БиХ", број 42/04.

³⁷ Као примјер неких од поједностављења може се навести чињеница да странке више неће бити у обавези достављати рјешења о регистрацији пословних субјеката или актуелне изводе, будући да је створен правни оквир и прилагођено софтверско рјешење за аутоматизован увид у актуелне податке о регистрованим привредним субјектима (и привредним друштвима и предузетницима). Такође је технички прилагођен систем Пореске управе, како би се надлежним органима омогућило прибављање података о измијени пореским обавезама путем веб-сервиса. Ова услуга је у тестној фази.

³⁴ "Службени гласник Републике Српске", бр. 123/20 и 26/21.

³⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 64/22.

пословања, а који чини сет усвојених законских и подзаконских прописа, и то: Закон о електронском пословању³⁸ из 2009. године, Закон о електронском потпису³⁹ из 2015. године (дјелимично) усклађен са еИДАС уредбом, Закон о електронском документу⁴⁰ из 2015. године, као и низ правилника донесених на основу ових законских рјешења.

Тренутно је у фази усаглашавања текста Закона о електронској идентификацији и другим услугама повјерења Босне и Херцеговине, који би омогућавао унутрашњу и међународну интероперабилност услуга повјерења у БиХ, а на основу уважавања одредби еИДАС Директиве и унутрашњег административног уређења БиХ са рјешењем интероперабилности, односно међусобног признавања квалификованих сертификационих тијела са свих нивоа власти, односно ентитетских власти у Босни и Херцеговини.

Ојачати управљање јавним предузећима ажурирањем регистра у оба ентитета како би се осигурало да укључују сва јавна предузећа заједно са свеобухватним финансијским извјештајима, ревизијама и организационим информацијама; додијелити адекватне људске ресурсе централним јединицама за надзор у оба ентитета; и припремити извјештај о потенцијалним обавезама јавних предузећа и стратегију управљања овим фискалним ризицима.

Ступањем на снагу Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Генералном секретаријату Републике Српске⁴¹ успостављено је Одјељење за координацију надзора јавних предузећа. У периоду од 1. марта 2023. године до данас у Одјељењу су запослена четири службеника (потпуно капацитирање Одјељења очекује се у 2024. години) чија обука ће се спроводити фазно како би Одјељење постало у потпуности оперативно.

У сврху набавке софтверског рјешења које ће омогућити, између осталог, централизовано прикупљање података о посебно надзираним предузећима за потребе Владе Републике Српске и вођење Регистра јавних предузећа у Републици Српској у току је, у сарадњи са Свјетском банком, припрема финалне верзије документа: "Request for Bids Information Systems; Design, Supply and Installation", којим су дефинисани функционални и технички захтјеви софтверског рјешења. Такође, у процедури је одобрење грант средстава за финансирање набавке наведеног софтверског рјешења, а након чега ће бити могуће расписати тендер за јавну набавку истог.

Такође, а како је претходно наведено, Министарство финансија израдило је у септембру 2023. године Извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа у Републици Српској у 2022. години.

5. У складу са Зеленом агендом за Западни Балкан и Уговором о Енергетској заједници, усвојити и започети имплементацију јединственог интегрисаног енергетског и климатског плана за смањење емисија угљика кроз повећање обновљиве енергије и енергетске ефикасности.

Израда Интегрисаног енергетског и климатског плана је у току у складу са усвојеним климатским и енергетским циљевима за БиХ у оквиру Енергетске заједнице, а паралелно с њим у току је израда и Енергетског и климатског плана Републике Српске. Носиоци активности су Министарство енергетике и рударства и Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију.

Усвојити законе на државном нивоу за електричну енергију и гас и осигурати потпуну хармонизацију закона на ентитетском нивоу у овим областима како би се спријечила даља кашњења у отварању и функционисању енергетског тржишта и успостављања тржишта електричне енергије за дан унапријед.

Формиране су радне групе за наставак рада на изради и усаглашавању Закона о регулатору електричне енергије и

природног гаса, преносу и тржишту електричне енергије у Босни и Херцеговини и за израду измјене и допуне Закона о преносу, регулатору и оператеру система електричне енергије у Босни и Херцеговини. Основни циљ радних група је стварање законских предуслова за формирање организованог тржишта унутар дана и дан унапријед и његова интеграција са регионалним тржиштем електричне енергије.

Осмислити и имплементирати свеобухватну стратегију реновирања зграда на свим нивоима власти како би се побољшала енергетска ефикасност и мјере смањења потражње, укључујући потребне законе и политице за приватни сектор и домаћинства.

Уз подршку GIZ-а (Њемачко друштво за међународну сарадњу) припремљен је радни текст Стратегије дугорочног подстицања обнове зграда у Републици Српској до 2050. У току су активности на ажурирању радног текста Стратегије, а потом ће се иста ставити на увид јавности, те упутити на мишљења релевантним институцијама ради прикупљања примједби и сугестија. Усвајање Стратегије планирано је у четвртм кварталу 2023. године. Доношење поменуте Стратегије дефинисано је кроз Закон о измјенама и допунама Закона о уређењу простора и грађењу⁴², који је усаглашаван са релевантним ЕУ *acquis* из ове области, те за сада нису планиране измјене овог нити доношење нових закона у области енергетске ефикасности у зградарству.

6. Ојачати механизме координације унутар земље у вези са политикама запошљавања и успоставити међуресорну радну групу која укључује релевантна министарства, њихове агенције и заинтересоване стране за израду и финализацију Плана имплементације Гаранције за младе, његово усвајање и покретање његове имплементације.

У складу са Закључком Владе Републике Српске⁴³, формиране су радне групе за израду Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској на министарском⁴⁴ и експертском нивоу⁴⁵. Експертска радна група израдила је Акциони план Гаранције за младе за Републику Српску и упутила га консултантима Међународне организације рада (МОР) на валоризацију. У Републици Српској МОР је извршио функционалну процјену Завода за запошљање у сврху процјена капацитета за пилотирање. Пилотирање ће се вршити на подручју Филијале Завода за запошљавање Приједор⁴⁶ у 2026. години.

У јуну 2023. године Народна скупштина Републике Српске прихватила је кредитно задужење према Свјетској банци за Други пројекат подршке запошљавању у износу од 14.000.000 евра⁴⁷. Циљ Пројекта је повећање формалног

⁴² "Службени гласник Републике Српске", број 84/19.

⁴³ Извор: Закључак Владе Републике Српске, број 04/1-012-2-1820/22, од 26. маја 2022. године.

⁴⁴ Министарску радну групу ГЗМ чине министри из: Министарства рада и борачко-инвалидске заштите (МРБИЗ), Министарства финансија (МФ), Министарства просвете и културе (МПК), Министарства породице, омладине и спорта (МПОС), Министарства за научнотехнолошки развој и високо образовање (МНВ), Министарства привреде и предузетништва (МПП).

⁴⁵ Експертску радну групу чине представници министарстава из министарске групе, као и представници: Министарства здравља и социјалне заштите (МЗСЗ), Републичког завода за статистику Републике Српске (РЗС РС), ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске (ЗЗЗ), Завода за образовање одраслих Републике Српске (ЗОО РС), социјалних партнера – Уније послодаваца Републике Српске (УП РС) и Савеза синдиката Републике Српске (СС РС) и Омладинског савјета Републике Српске (ОС РС) као представници организација цивилног друштва.

⁴⁶ Филијала Завода за запошљавање Приједор обухвата бирое за запошљавање у Приједору, Козарској Дубици, Новом Граду, Оштрој Луци, Костајници и Крупи на Уни.

⁴⁷ Свјетска банка одобрила је 2017. године кредитна средства за Пројекат подршке запошљавању у износу 21.000.000 евра. Циљ Пројекта је био повећање запослености у приватном сектору одобрених циљних група регистрованих незапослених лица (млади, дугорочно незапослена лица и лица која имају више од 40 година), као и јачање служби ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске. Реализација Пројекта је завршена.

³⁸ "Службени гласник Републике Српске", бр. 59/09 и 33/16.

³⁹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 106/15 и 83/19.

⁴⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 106/15.

⁴¹ "Службени гласник Републике Српске", број 122/22.

запошљавања у приватном сектору међу циљним групама регистрованих тражилаца посла. Реализација Пројекта треба почети у новембру 2023. године.

Развити систем за праћење и предвиђање потреба за вјештинама на тржишту рада како би се олакшало усклађивање система образовања и обуке и пружање преквалификација и усавршавања са потребама тржишта рада.

Праћење и предвиђање потреба за вјештинама на тржишту рада са циљем усклађивања система образовања и обуке и пружање преквалификација и доквалификација са потребама тржишта рада је редовна активност коју и сада спроводи Завод за запошљавање Републике Српске. Ова је мјера у складу са Стратегијом запошљавања Републике Српске⁴⁸.

Побољшати приступ услугама образовања и бриге у раном дјетињству за дјецу/породице рањивог поријекла и у руралним подручјима.

Законом о предшколском васпитању и образовању⁴⁹ прописано је да се Програм предшколског васпитања и образовања обавља у предшколским установама, основним школама, школама за дјецу са сметњама у развоју и центрима за социјални рад у неразвијеним и изразито неразвијеним јединицама локалне самоуправе у којима не постоје предшколске установе, те установама социјалне заштите у којима су смјештена дјеца без родитељског старања, с циљем омогућавања приступа услугама предшколског васпитања и образовања.

С циљем побољшања приступа услугама предшколског васпитања и образовања, Министарство просвјете и културе сваке године организује Програм за дјецу у години пред полазак у школу за ону дјецу која нису била укључена у институционално предшколско васпитање и образовање, а који се реализује у предшколским установама, основним школама и школама за дјецу са сметњама у развоју, посебно је значајно да у овај програм буду укључена дјеца из руралних средина, дјеца са сметњама у развоју и дјеца без родитељског старања. Програм траје три сата сваки радни дан три мјесеца годишње, а средства за рад васпитача и набавку дидактичког материјала сноси Влада Републике Српске. Средства за комуналне трошкове за реализацију програма у основним школама и школама за дјецу са сметњама у развоју сноси Влада Републике Српске, док у предшколским установама оснивачи. Проценат укључености дјеце у Програм за дјецу у години пред полазак у школу већ неколико година се кретао у просјеку између 45% и 50% од укупног броја дјеце која ће у тој години кренути у први разред основне школе.

Стратегијом развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања за период 2022-2030. година један од стратешких циљева је повећање обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем којим су дефинисане мјере и активности које ће допринијети побољшању приступа предшколском васпитању и образовању. У континуитету се реализују активности које се односе на подизање свијести јавности и доносиоца одлука о значају раног учења и могућим ефектима на каснији развој и учење. С тим у вези, улажу се додатни напори како би шира јавност била упозната да улагање у учење у раним годинама даје много већи поврат од улагања у учење у каснијем развојном периоду дјетета. Такође, активности су усмјерене на превазилажење стереотипа и предрасуда да је примарни циљ борава дјетета у предшколској установи чување дјетета, јер досадашња пракса показује да многи родитељи уписују дијете у предшколску установу када се укаже потреба за његово збрињавање, односно за вријеме радног времена родитеља.

Такође, Министарство просвјете и културе је јединицама локалних самоуправа за потребе предшколског васпитања и образовања понудило бесплатно коришћење учионица, односно простора основних школа које се не користе за

потребе основног васпитања и образовања, те су се неке од јединица локалних самоуправа определили за обављање дјелатности и у просторима основних школа.

Исто тако, Влада Републике Српске је донијела Програм за рани раст и развој дјеце у Републици Српској 2022-2028, с циљем стварања услова за унапређивање раног раста и развоја сваког дјетета до његовог пуног потенцијала, предузимањем свих одговарајућих мјера које осигуравају заштиту дјетета од дискриминације, јачањем и заштитом дјеце и породице, стварањем минимума социјалне сигурности и основних развојних могућности за сву дјецу, јачањем постојеће интерсекторске сарадње и координације и предлагањем нових видова те сарадње и координације, изградом и спровођењем интегративних програма за рани раст и развој дјеце, који ће бити усмјерени на различите популационе групе (младе, будуће родитеље, труднице, породице и дојиље, породице са дјецом, дјецу у прве три године живота), правовременим препознавањем и оснаживањем талената, што ранијим откривањем, хабилитацијом и рехабилитацијом дјеце са посебним потребама и пружањем доступних и квалитетних услуга у областима здравља, васпитања, образовања, социјалне, породичне и дјечије заштите.

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

Међународно окружење

Међународни монетарни фонд (ММФ) у свом најновијем Извјештају из октобра (World Economic Outlook, update October 2023) прогнозира да ће свјетска економија у 2023. години остварити раст од 3%, што је мање у односу на прошлу годину када је забиљежен раст од 3,5%. Прогноза за наредну годину је такође смањена за 0,1 п. п. и износи 2,9%. Очекује се да ће развијене економије успорити привредни раст са 2,6% у 2022. на 1,5% у 2023. и 1,4% у 2024. години због пооштравања монетарне политике. Надаље, предвиђа се да ће економски раст у земљама у развоју бити незнатно мањи, са 4,1% у 2022. на 4% у 2023. и 2024. години. Прогнозирани раст Кине је 5% ове године и 4,2% у 2024. години, што је мањи раст у односу на пријашње пројекције, због могућности глобалног преливања кризе.

Табела 3.1.1. Преглед пројекција ММФ-а, октобар 2023.

	2022.	2023.	2024.
Реални раст БДП-а, %			
Свијет	3,5	3	2,9
Развијене економије	2,6	1,5	1,4
САД	2,1	2,1	1,5
Еврозона	3,3	0,7	1,2
Земље у развоју	4,1	4	4
Европска унија	3,6	0,7	1,5
Европске земље у развоју	0,8	2,4	2,2
БиХ	4,1	2	3
Раст свјетске трговине (робе и услуге), %	5,1	0,9	3,5
Раст цијене нафте, у доларима, год. промјена, у %	39,2	-16,5	-0,7
Потрошачке цијене			
Свијет	8,7	6,9	5,8
Развијене земље	7,3	4,6	3
Земље у развоју	9,8	8,5	7,8
БиХ	14	5,5	3

Извор: IMF, World Economic Outlook, Update October 2023.

Према наведеном извјештају, глобални економски опоравак од пандемије корона вируса је слаб и неуједначен, са значајним регионалним разликама, а привредна активност се и даље налази испод претпандемијског нивоа. Узроци спорог опоравка су вишеструки, од дугорочних последица пандемије, рата у Украјини и геоекономске фрагментације до узрока цикличне природе, као што су ефекти пооштравања монетарне политике или екстремне временске прилике. Упркос ратом поремећеним тржиштима енергетике и хране, монетарном заоштравању без преседана (све с

⁴⁸ Стратешки циљ 2: Повећање унутрашње мобилности и расположивости радне снаге, Приоритет 2.2. Усклађивање развоја система образовања, привреде и тржишта рада.

⁴⁹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 79/15, 63/20 и 64/22.

циљем борбе против инфлације), економска активност је успорила, али није застала. Очекује се да ће глобална стопа инфлације са 6,9% у 2023. години пасти на 5,8% у 2024. години, али да се она у већини случајева неће вратити у жељене оквири до краја 2025. године.

Након успоравања ове године за регион Западног Балкана очекује се умјерено убрзање економског раста у наредној години⁵⁰. Пројекција раста привреде Босне и Херцеговине и Србије у 2023. години износи 2%, да би у следећој години износио 3%. Западни Балкан и даље напредује у сустизању развијених економија Западне Европе, али неједнаком брзином, што захтијева циљане реформе којима би се економски опоравак консолидовао и прерастао у одржив раст.

Европска комисија својим најновијим *Јесењим економским пројекцијама*⁵¹, објављеним у новембру 2023. године (*European Economic Forecast, Autumn 2023*), најављује скроман опоравак након изазовне године. Иако је европска привреда ове године изгубила замаха услед високих трошкова живота, слабе вањске тражње и пооштравања монетарне политике, прогнозира се да ће се привредна активност постепено опорављати у будућности.

Након снажне експанзије, током већег дијела 2022. године, реални БДП смањује се према крају године, а у прва три тромјесечја 2023. године једва да је забиљежио раст. Иако у паду, још увијек висока инфлација и пооштравање монетарне политике узели су већи данак него што се претходно очекивало. Најновији пословни показатељи и анкетни подаци за октобар упућују на смањену привредну активност у четвртм тромјесечју ове године. У складу са тим, прогнозиран је раст БДП-а у 2023. години од 0,6% и у ЕУ и у еврозони. За 2024. годину прогнозиран је раст БДП-а Европске уније од 1,3%, а за еврозону 1,2%, док се за 2025. годину очекује јачање раста БДП-а од 1,7% за ЕУ и 1,6% за еврозону.

Табела 3.1.2. Преглед пројекција Европске комисије за ЕУ, еврозону и БиХ, новембар 2023. године				
	2023.	2024.	2025.	
Реални раст БДП (%)				
Европска унија (ЕУ 27)	0,6	1,3	1,7	
Еврозона (ЕА)	0,6	1,2	1,6	
БиХ	1,5	2	2,3	
Инфлација (%)				
Европска унија (ЕУ 27)	6,5	3,5	2,4	
Еврозона (ЕА)	5,6	3,2	2,2	
БиХ	6,5	3,5	3	
Запосленост (%)				
Европска унија (ЕУ 27)	1	0,4	0,4	
БиХ	1,3	1,4	1	
Биланс текућег рачуна (% БДП)				
Европска унија (ЕУ 27)	2,5	2,5	2,5	
Еврозона (ЕА)	2,5	2,6	2,7	
БиХ	-4,5	-4	-3,8	
Буџетски дефицит/суфицит, општа влада (%БДП)				
Европска унија (ЕУ 27)	-3,2	-2,8	-2,7	
Еврозона (ЕА)	-3,2	-2,8	-2,7	
БиХ	-0,5	-1,5	-0,5	

Извор: ЕС, European Economic Forecast, Autumn 2023.

⁵⁰ Према подацима ММФ-а раст црногорске економије највиши је у региону и требало би да износи 4,5% у 2023. и 3,7% у 2024. години.

⁵¹ https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/european-economic-forecast-autumn-2023_en.

Инфлација је у еврозони у октобру 2023. године пала на 2,9% и тиме достигла најнижи ниво у односу на врхунац од 10,6% прије годину дана. Инфлација ће се наставити смањивати умјеренијим темпом током цијелог периода на који се односе пројекције. Прогнозира се да ће укупна инфлација у ЕУ смањити са 6,5% у 2023. на 3,5% у 2024. и 2,4% у 2025. години, а у еврозони би са 5,6% у 2023. години требало да падне на 3,2% у 2024. и 2,2% у 2025. години.

Предвиђа се да ће тржиште рада остати стабилно током цијелог периода прогнозирања и да ће раст запослености у ЕУ ове године износити 1% прије него што се смањи на 0,4% у 2024. и 2025. години. Што се тиче незапослености, за ЕУ је пројектовано је да се са 6% у 2023. и 2024. години смањи на 5,9% у 2025. години. Очекује се постепено смањење фискалног дефицита у ЕУ са 3,2% БДП-а у 2023. години на 2,8% БДП-а у 2024. и 2,7% БДП-а у 2025. години.

У Пројекцијама се наводи да су неизвјесност и негативни ризици порасли у посљедњих неколико мјесеци услед нових сукоба на Блиском истоку и могућих нових ризика од поремећаја у снабдијевању енергијом, који би могли имати значајан утицај на цијене енергије, глобалну производњу и укупан ниво цијена. Као спољни фактор ризика наводи се и будући привредни развој Кине, а такође и негативни ефекти климатских промјена.

Пројекцијама Европске комисије први пут су обухваћене Босна и Херцеговина, Украјина и Молдавија, којима је 2022. године додијељен статус кандидата за чланство у ЕУ.

Према овим Пројекцијама, раст БДП-а у БиХ успориће са 3,9% у 2022. години на 1,5% у 2023. години, услед слабљења спољне тражње и смањења приватне потрошње, на коју је негативно утицала висока, али успоравајућа инфлација у првој половини године. Јача приватна потрошња, подржана нижом инфлацијом, као и јачање спољне тражње требало би да подрже умјерено убрзање раста, па су пројектоване умјерене стопе раста БДП-а од 2% у 2024. години и 2,3% у 2025. години. Што се тиче инфлације за БиХ, прогнозира се да ће се да ће укупна инфлација и даље падати, углавном захваљујући успоравању раста цијена увезене робе, као што је енергија. Међутим, недавна велика повећања бруто зарада стварају одређени притисак на повећање укупне инфлације, па су пројектоване стопе инфлације за БиХ од 6,5% у 2023. години, 3,5% у 2024. и 3% у 2025. години. Тржиште рада ће наставити да се побољшава, али континуирани одлив квалификоване радне снаге почиње да доводи до мањка радне снаге у неким секторима, као што је грађевинарство. Ово би могло допринијети даљим притисцима на плате. Незапосленост ће такође наставити да опада. Предвиђа се да ће јавне финансије остати под контролом, као и фискални дефицит. Као најзначајније негативне ризике за ове БиХ пројекције Комисија апострофира упорнију инфлацију, која омета расположиви приход и потрошњу, те убрзање емиграција.

3.1. Текућа економска кретања и средњорочни макроекономски сценарио

3.1.1. Бруто домаћи производ

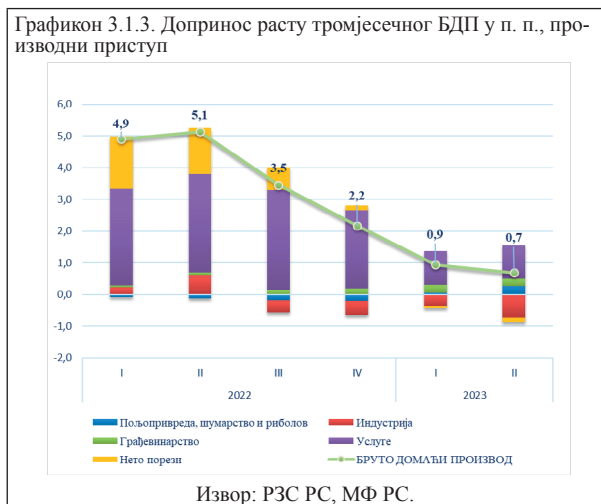
Услед опоравка робних токова и потрошње, након стабилизације епидемиолошке кризе изазване вирусом корона на глобалном нивоу, током 2022. године дошло је до ескалације кризе у Украјини, санкција према Русији и заоштравања међународних и економских односа. Ово је утицало на раст цијена енергената и хране на свјетском нивоу, тако да је главно обиљежје 2022. године јачање инфлаторних притисака, што се даље одразило на успоравање свјетске трговине и тражње, те временом утицало на успоравање економске активности и слабљење глобалног економског раста. Истовремено, јачање инфлаторних притисака потакло је пооштравање монетарне политике водећих централних банака (FED, ECB) кроз подизање каматних стопа, а потом и смањење монетарних подстицаја уведених током пандемије (откуп хартија од вриједности, куповина акције), као дио борбе против високе инфлације.

Под утицајем кретања у окружењу, економија Републике Српске је, у 2022. години, забиљежила реални

раст БДП-а од 3,9%, иако је релативно добра динамика привредне активности у прва два квартала (QI = 4,9% и QII = 5,1%) значајно успорила у другој половини године (QIII = 3,5% и QIV = 2,2%). На овакво кретање највише је утицала растућа инфлација, која је на годишњем нивоу износила 12,7%, уз повећану неизвјесност као посљедицу заоштравања односа на међународном нивоу. Раст броја запослених (2,8%), те раст плата (13,9%) и социјалних давања одржали су домаћу потрошњу упркос jakim ин-

флаторним притисцима. Значајан раст увозних и извозних цијена, солидна тражња, повећана економска активност и инвестиције у току године резултирали су повећањем укупног обима спољнотрговинске робне размјене Републике Српске од 2,6 милијарди КМ, што је за 26% више у односу на претходну годину. Бржи раст увоза у односу на извоз довео је до раста спољнотрговинског робног дефицита за 51,6%, што се посљедишно негативно одразило на раст БДП-а.

Посматрајући БДП Републике Српске за 2022. годину, према расходовном приступу, раст финалне потрошње имао је позитиван допринос (2,4 п. п.) привредном расту, при чему је приватна потрошња остварила реалан раст од 1,4%, државна потрошња 1,1%, док је реални раст инвестиција у основна средства износио 5,6%. Спољнотрговински биланс је, такође, имао позитиван допринос расту, иако је у току године евидентан тренд смањења домаће и иностране тражње.

Према производном приступу (по подручјима класификације дјелатности) највећи допринос економском расту у 2022. години дао је сектор услужних дјелатности, посебно активност у подручјима трговина, саобраћај и складиштење, те информације и комуникације. Слиједи активности у подручју здравствене заштите и државна управа. Иако је производња електричне енергије била мања него претходне године, остварен је раст у прерађивачкој индустрији и рударству. Активност у подручју пољопривреда, шумарство и риболов остварила је пад, те сразмјерно учешћу у структури БДП-а дјелимично неутралисало раст привреде.

Током 2022. године Влада Републике Српске спровела је мјере с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених кроз повећање плата запослених у јавном сектору, повећање пензија, те више једнократних помоћи борачким категоријама и младима. Осим тога, повећани су грантови и трансфери који се односе на јавне инвестиције, пољопривреду, спорт, као и субвенције привреди у сврху повећања плата радника. Све ово имало је за ефекат повећање фискалног дефицита за сектор опште владе⁵² који у 2022. години износи 1,9% БДП-а Републике Српске. Истовремено, јавни дуг је номинално повећан, али је његово учешће у БДП-у опало и износи 36,8%.

Према међународним и домаћим статистичким подацима евидентно је да се тренд успоравања привредне активности и слабења економског раста наставља у 2023. години. Глобална економија, која се посљедње три године бори са низом шокова, додатно је уздрмана недавним избијањем сукоба на Блиском истоку. Земље ЕУ, као значајни спољнотрговински партнери, у првој половини 2023. године остварили су економски раст од 0,1%. Даљи раст цијена робе и услуга, те слабење привредне активности у окружењу одразиле су се и на нашу привреду. Тако је према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске реални БДП Републике Српске у прва два квартала 2023. године имао позитивну, али опадајућу стопу раста (QI: 0,9% и QII: 0,7%), што у просјеку за пола године износи 0,8%. Поред чињенице да је прошлогодишња база била висока, смањена инострана тражња, као битан фактор привредне активности, негативно се одразила на извозно оријентисану индустријску производњу и спољнотрговинску размјену, док су високе стопе инфлације неутралисале раст плата и ослабиле домаћу тражњу. Очекује се негативан ефекат и на инвестициона улагања.

По подручјима класификације дјелатности, у првој половини године, највећи допринос расту БДП-а дао је сектор услужних дјелатности, иако је подручје трговине забиљежило негативну стопу раста. Слиједи допринос подручја грађевинарства и пољопривреда, шумарство и риболов. С друге стране, сектор индустрије, као и само подручје прерађивачке индустрије, биљежи негативну стопу раста, што се негативно одразило на раст укупног БДП у посматраном периоду.

У околностима неизвјесности у даљем кретању потрошачких цијена успорене трговинске размјене и пада индустријске производње, повећања каматних стопа, те стагнирања домаће потрошње очекује се наставак скромне економске активности и у другој половини године. У складу са наведеним, очекује се да ће стопа раста БДП-а Републике Српске у 2023. години износити 1,5%.

На основу кретања макроекономских показатеља Републике Српске у претходном периоду и у периоду јануар-септембар 2023. године, привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, започетих активности и планираних политика Владе Републике Српске, израђене су процјене и пројекције кретања макроекономских показатеља Републике Српске за период 2023-2026. година.

⁵² Консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске у овом документу обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројеката финансираних из иностранства и средства фондова за посебне намјене), ниво јединица локалне самоуправе, ниво фондова социјалне сигурности и јавна предузећа (ЈП "Путеви Републике Српске" и ЈП "Аутопутеви Републике Српске").

Табела 3.1.4. Преглед макроекономских показатеља за период 2019-2022. година, процјена за 2023. и пројекције за период 2024-2026. година

О П И С	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
БДП								
БДП номинални, у мил. КМ	11.251	11.132	12.502	14.537	15.474	16.558	17.468	18.438
Број становника у мил.	1.142	1.136	1.128	1.120	1.119	1.113	1.108	1.102
БДП по становнику у КМ	9.848	9.795	11.080	12.977	13.831	14.873	15.772	16.735
% раста БДП-а, номинално	5,1%	-1,1%	12,3%	16,3%	6,4%	7%	5,5%	5,6%
% раста БДП-а, реално	2,5%	-2,5%	6,9%	3,9%	1,5%	3%	3,2%	3,5%
Инфлација - просјечна годишња стопа (реалне стопе раста %)	0,5%	-1,2%	1,7%	12,7%	7%	3%	2,2%	1,8%
Реални раст БДП-а	2,5	-2,5	6,9	3,9	1,5	3	3,2	3,5
Приватна потрошња*	2,8	0,2	5,5	1,4	1,4	2,2	2,1	2,5
Потрошња државе	1,5	3,9	3,9	1,1	1,4	1,9	1,1	1,5
Бруто инвестиције у стална средства	-2,2	10,1	-5	5,6	1,6	5	1	6,2
Извоз	1,5	-13,9	23,7	4,1	1,9	5,5	6,2	6,5
Увоз	-2,4	-3,8	6,2	0,3	2	4,5	4,6	4,8
Претпоставке:								
Просјечне нето плате у КМ	906	956	1.004	1.144	1.272	1.405	1.457	1.507
Стопа незапослености %**			14,3%	11,2%	9,4%	9,1%	8,8%	8,5%

Извор: РЗС РС (2019-2022); процјена (2023) и пројекција (2024-2026) МФ РС.

НАПОМЕНЕ

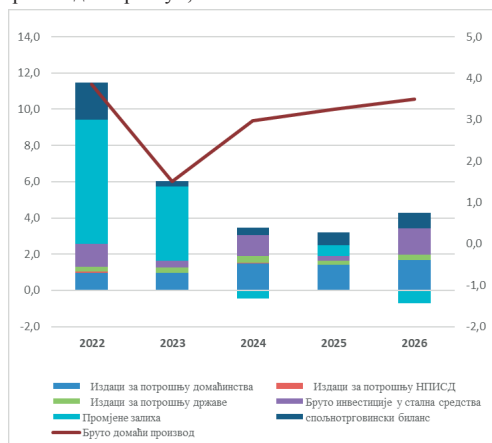
* Приватна потрошња обухвата потрошњу домаћинстава и потрошњу НПИСД (непрофитне институције које служе домаћинствима).

** У складу са Уредбом Европског парламента и Савјета, која је ступила на снагу 1. јануара 2021. године, РЗС РС је извршио методолошко усклађивање садржаја упитника АРС-а путем којег се прикупљају подаци за 2021. годину, тако да индикатори за друго тромјесечје 2021. године нису у потпуности упоредиви са индикаторима објављеним за претходне године. Из тог разлога, у Табели нису приказани подаци за претходне године.

Глобална економска кретања, односно кретања у окружењу значајно утичу на привредна кретања у Републици Српској. Тако се кроз трговинске шокове и цјеновне притиске одражавају посљедице сложених политичких и економских прилика, те поштривање монетарних политика на глобалном нивоу. Према процјенама међународних финансијских институција очекује се глобално слабији раст у односу на претходне пројекције. Иако се очекује смањење инфлаторних притисака, очекиване стопе инфлације још увијек превазилазе пожељне оквире. Оправдано је очекивати да ће утицај екстерних околности бити значајан и у наредном периоду. Поред тога, кретања у домаћој привреди свакако зависе од интерних политика које ће се спроводити, као и од расположивих капацитета у земљи. У том контексту, усложњавање екстерних и/или интерних околности може имати негативне ефекте на привреду Републике Српске.

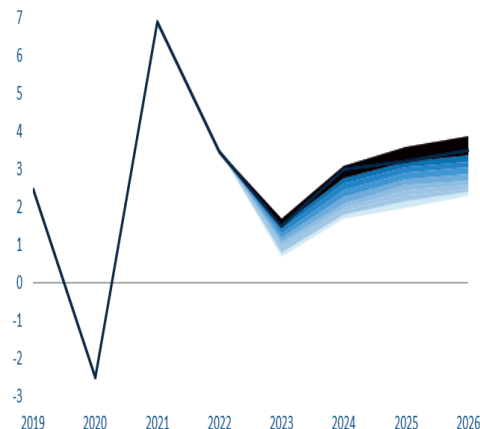
Имајући у виду наведено, пројектоване стопе привредног раста у периоду 2024-2026. година износе 3%, 3,2% и 3,5% респективно, а остварење пројекција у условима неизвјесности подложно је ризицима. Неизвјесност остварења пројекција и даље је већа од уобичајене због природе и обима шокова на глобалном нивоу. Иако је реалан раст приватне потрошње у значајној мјери неутрализован високом инфлацијом у прошлој и текућој години, очекује се да ће благо повећање броја запослених и плата, у наредном периоду, одржати раст приватне потрошње, али по нешто нижим стопама од укупног раста БДП-а. Поред тога, очекује се благи раст потрошње државе, те наставак реализације најављених инвестиција у енергетске пројекте и путну инфраструктуру, те њихов позитиван допринос расту привреде у периоду 2024-2026. година. Уз претпоставку да ће у наредном периоду доћи до стабилизације ситуације на глобалном нивоу очекује се благи раст спољне тражње, што ће у домаћој извозно оријентисаној производњи омогућити раст извоза. С друге стране, одржавање коначне потрошње и инвестиција посљедишно ће утицати на повећање увоза. Иако се очекује приближно уједначен раст извоза и увоза, веће учешће увоза у БДП-у имаће за посљедицу да нето допринос спољнотрговинске размјене има неутралан допринос расту. Овакво кретање спољнотрговинске размјене утицаће на стабилизацију спољнотрговинског биланса на око 3,5% БДП-а. Инвестиције у основна средства ће се кретати на нивоу од око 23% БДП-а. Уз наведене претпоставке и у оквиру постојеће структуре БДП-а главни носилац привредног раста у наредном периоду била би домаћа потрошња кроз домаћу потрошњу и инвестиције.

Графикон 3.1.5. Допринос стопи реалног раста пројектованог БДП, производни приступ, п. п.

Извор: МФ РС.

Графикон 3.1.6. Пројекција кретања БДП-а, годишње стопе раста, %

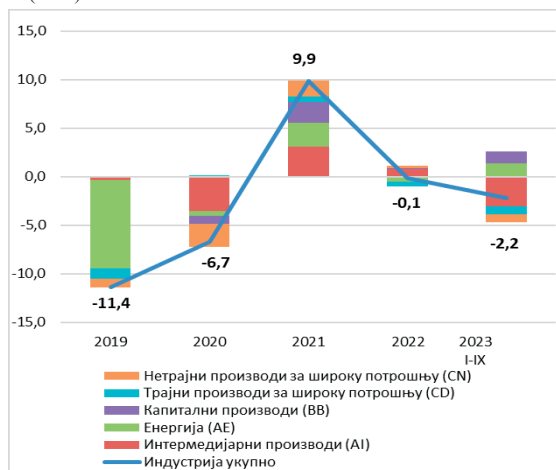
Извор: МФ РС.

Током 2023. године Влада Републике Српске је наставила са мјерама с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених кроз испотпросјечних плата у Републици Српској, повећања пензија, те борачких и социјалних давања (инвалидине, дјечији додатак). Осим тога, повећани су грантови и трансфери који се односе на јавне инвестиције у области здравства, социјалне заштите, те омладине и спорта. Ово је имало за резултат повећање учешћа јавне потрошње у БДП-у Републике Српске (за око 3% БДП-а) и раст дефицита сектора опште владе Републике Српске на 2,7% БДП-а.

Индустријска производња, која учествује у БДП-у Републике Српске са око 20%, у 2022. години је забиљежила просјечно смањење од 0,1%. Поред високе основице из претходне године (9,9%), овом смањењу је, посматрано по главним индустријским групама, и уважавајући њихово учешће у укупној структури индустријске производње, највише допринијело смањење производње Трајних производа за широку потрошњу за 9,7%, те смањење производње Енергије за 1,6%. Позитиван допринос повећања производње Интермедијарних производа по стопи од 2,5% и Нетрајних производа за широку потрошњу од 1,4% није био довољан да у коначници обезбиједи позитивну стопу раста индустријске производње. Посматрано по класификацији дјелатности (КД), највећи допринос смањењу индустријске производње дало је подручје Производња и снабдијевање електричном енергијом са смањењем производње од 3,6% и 25% учешћа у њеној структури. Извозно оријентисана Прерађивачка индустрија, са учешћем у укупној структури индустријске производње од 63,5%, забиљежила је повећање производње за 1,9%, док је у подручју Вађење руда и камена производња повећана за 0,7%. Број запослених у индустрији, поредећи период јануар-децембар 2022. године, са истим периодом претходне године, повећан је за 0,7%.

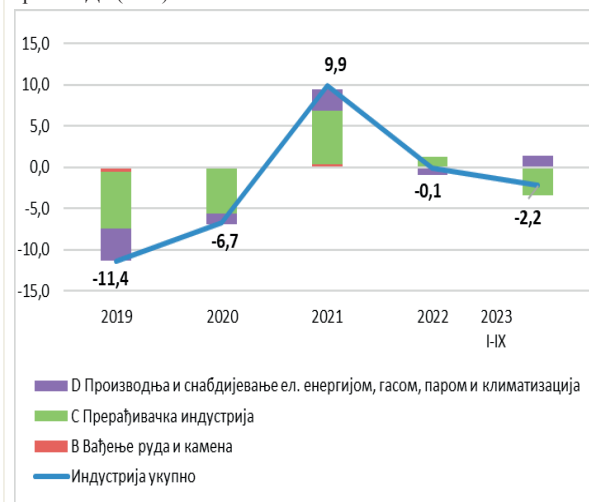
Промет индустрије у 2022. години је повећан за 24,7%, чему је највећи допринос дало повећање промета Интермедијарних производа за 26,3% са учешћем ових производа од 55,7% у укупној структури промета индустрије. Посматрано по тржиштима, промет индустрије на домаћем тржишту повећан је за 24,6%, а промет на иностраном тржишту био је већи за 24,8%.

Графикон 3.1.7. Допринос кретању индустријске производње, према ГИГ* (п. п.)

* Главне индустријске групе дефинисане на основу економске намене производа.

Графикон 3.1.8. Допринос кретању индустријске производње, према КД* (п. п.)

* Класификација дјелатности

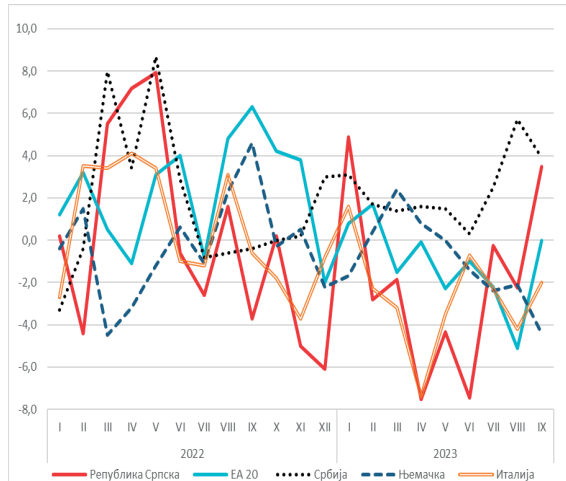
Извор: РЗС РС и МФ РС.

Поредећи период јануар-септембар 2023. године са истим периодом претходне године индустријска производња је забиљежила просјечно смањење од 2,2%. Посматрано према главним индустријским групама, смањењу укупне индустријске производње у наведеном периоду највише је допринијело смањење производње Интермедијарних производа за 8,7% (која чини 34,3% укупне индустријске производње). Посматрано по подручјима производње, у наведеном периоду највећи допринос смањењу укупне индустријске производње дала је извозно оријентисана Прерађивачка индустрија која биљежи пад од 5,4%, а у укупној структури индустријске производње учествује са 62,4%. У подручју Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација забиљежено је повећање производње од 5,1%, а у подручју Вађење руда и камена повећање производње је износило 0,1%. Што се тиче појединачних области индустријске производње, највећи допринос укупном смањењу, у наведеном периоду, дале су Производња базних метала (пад од 37,8%), Производња коже и производа од коже (пад од 14,3%), Производња намјештаја (пад од 23,2%), те Прерада дрвета и производа од дрвета (пад од 12,3%).

Смањење укупног обима индустријске производње у наведеном периоду праћено је и смањењем броја запослених у индустрији за 1,7%, чему је допринијело смањење броја запослених у подручју Прерађивачка индустрија од 2,8%, а највеће појединачно смањење броја запослених од 12,4% забиљежено је у Производњи намјештаја. У подручју Вађење руда и камена забиљежено је повећање броја запослених од 2%, а у подручју Производња и снабдијевање електричном енергијом број запослених је повећан за 3%.

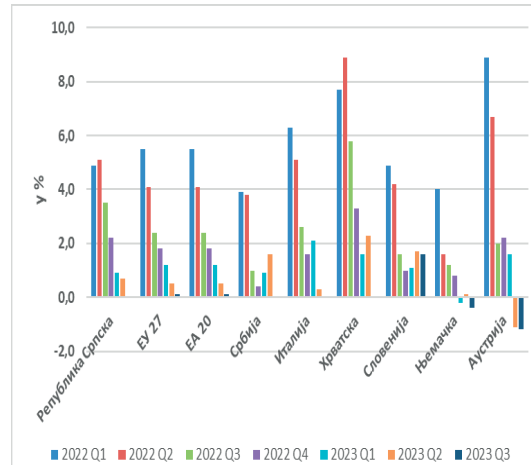
Промет индустрије за првих девет мјесеци 2023. године мањи је за 2,2% у односу на исти период претходне године, чему је највише допринијело смањење промета Интермедијарних производа за 10,2%. Посматрано по тржиштима, промет остварен на домаћем тржишту већи је за 1,5%, док је промет на иностраном тржишту мањи за 5,3%, што указује на смањен пласман индустријских производа на иностраним тржиштима.

Графикон 3.1.9. Поређење календарски прилагођених стопа промјене индустријске производње, Република Српска, еврозона, Србија, Њемачка, Италија

Извор: РЗС РС, EUROSTAT.

Графикон 3.1.10. Реалне стопе раста БДП (Q/Q-4) - поређење Републике Српске, ЕУ, ЕА и најзначајнијих спољнотрговинских партнера

Извор: РЗС РС, EUROSTAT.

Подаци на слици 3.1.9. сликовито приказују поређење остварених стопа индустријске производње (календарски прилагођених) у Републици Српској и њеним најзначајнијим спољнотрговинским партнерима, док подаци на слици 3.1.10⁵³ показују да све земље, најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске, у периоду први квартал 2022 - други/трећи квартал 2023. године, након високих кварталних стопа раста у 2022. години, биљеже углавном опадајуће стопе раста кварталног БДП-а, што директно указује на успоравање привредне активности у овим земљама. Слично кретање стопа раста и у Републици Српској указује на осјетљивост индустријске производње Републике Српске у односу на дешавања на тржиштима главних трговинских партнера, те се може очекивати да ће и у наредном периоду привредна кретања у земљама са којима се остварује највећи дио спољнотрговинске размјене имати значајан утицај на кретања физичког обима производње и број запослених у сектору индустрије Републике Српске.

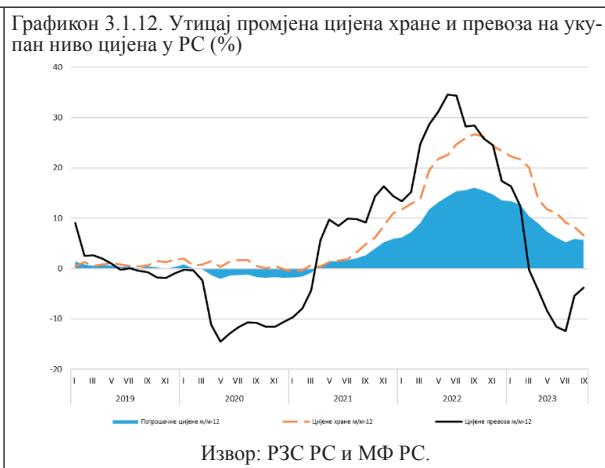
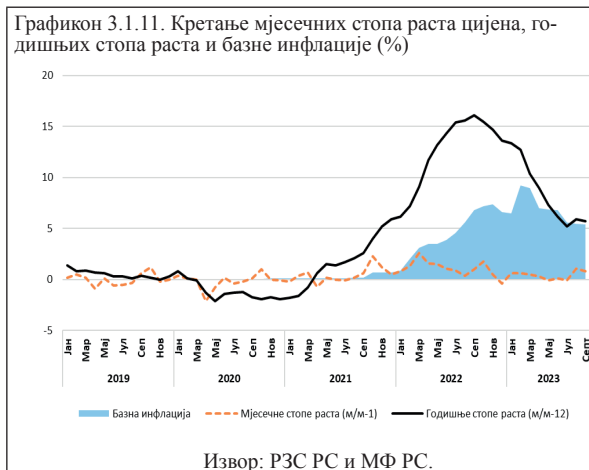
Електроенергетским билансом Републике Српске за 2023. годину укупно планирана производња електричне енергије за ову годину износи 7.469,26 GWh и мања је за 7% од плана производње за 2022. годину због дужих планираних застоја термоелектрана (ремонти). Генерално сагледавајући све енергетске параметре, за разлику од готово свих земаља у ближем окружењу, Република Српска располаже значајним билансним вишковима електричне енергије који су се до 2016. године кретали у износу од 20% до 30% укупне производње на годишњем нивоу, док је од 2016. године билансни вишак повећан на преко 40% укупне производње због уласка у погон Термоелектране Станари. Из Електроенергетског биланса Републике Српске за 2023. годину видљиво је да ће електроенергетски субјекти из Републике Српске у потпуности обезбиједити уредно снабдијевање свих потрошача електричне енергије у Републици Српској, те ће остварити и билансни вишак електричне енергије у количини од 3.012,09 GWh или 40,3% укупно планиране производње за ову годину.

3.1.2. Инфлација

У 2022. години Република Српска биљежи раст просјечних годишњих цијена од 12,7%. Цијене су највише порасле у одјелку Превоз (25,6%) услед виших цијена у групи Горива и мазива од 39,3% и у одјелку Храна и безалкохолна пића (21,2%) услед виших цијена у групи Уља и масноће од 47,6% и Млијеко, сир и јаја од 25,4%. Истовремено, највећи пад цијена забиљежен је у одјелку Одјећа и обућа (цијене су ниже за 5,5%) услед сезонских снижења конфекције и обуће током године. Инфлација у Републици Српској значајније је почела расти у другој половини 2021. године, углавном као последица инфлаторних притисака из иностранства због поскупљења енергената и других сировина на свјетском тржишту, тешкоћа у функционисању глобалних ланаца снабдијевања, те под утицајем кризе у Украјини и санкција уведених Русији од стране западних земаља. На овакво кретање цијена такође је утицао и опоравак домаће потрошње и чињенице да су се текуће цијене 2022. године упоређивале са цијенама из претходне године, а које су биле ниже због тржишних поремећаја проузрокованих пандемијом вируса корона. Након привредног опоравка који је довео до повећања потражње за нафтом, као и уских грла у ланцима снабдијевања, дошло је до раста цијена, које су најзначајније порасле у трећем кварталу 2022. године. Додатној "експлозији" цијена на енергетским тржиштима допринијела је и одлука ЕУ да драстично смањи увоз угља и нафте из Русије, док је Русија, с друге стране, смањила извоз природног гаса у ЕУ и окренула се другим тржиштима као што су Кина и Индија.

Инфлаторни притисци су се наставили и у 2023. години, с тим да је постепено слабљење наведених притисака почело већ од другог дијела године. У периоду јануар-септембар 2023. године у поређењу са истим периодом претходне године цијене су просјечно више за 8,3%. У посматраном периоду цијене су највише порасле у одјелку Становање, вода, електрична енергија, плин и други енергенти (15,1%) услед виших цијена у групи Чврста горива од 21,7% и у одјелку Остала добра и услуге (11,3%) услед виших цијена у групи Остали уређаји, справе и производи за личну хигијену (15,9%). У истом периоду цијене су највише пале у одјелку Одјећа и обућа (цијене су ниже за 3,8%) услед сезонских снижења конфекције и обуће током године.

⁵³ Извор: РЗС РС, EUROSTAT, last update 14. новембра 2023, приступ остварен 15. новембра 2023. године.

Базна инфлација⁵⁴ у Републици Српској била је ниска и стабилна у последњој декади (није прешла преко 1%), док је у 2022. години износила 6,6%, што је највећи ниво од 2008. године. За девет мјесеци 2023. године базна инфлација биљежи раст од 5,4%, те је и даље на високом нивоу.

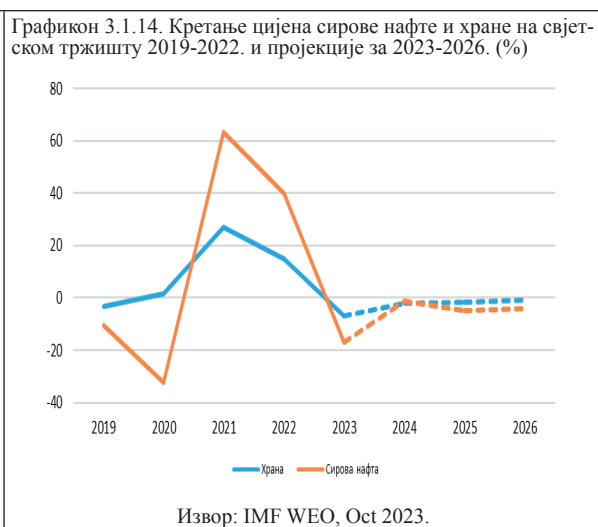
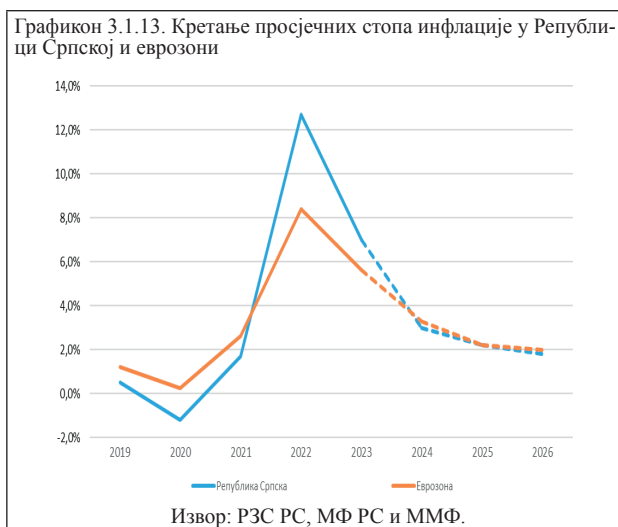
На кретање цијена углавном утичу изгледи за економски раст и очекивано кретање цијена примарних производа на свјетском тржишту. Сукоб у Украјини, који и даље траје, има дислокацијске ефекте на робна тржишта и ширу глобалну економију. Најновији сукоб на Блиском истоку повећао је геополитичке ризике за робна тржишта, у ионако неизвјесном глобалном окружењу и представља најважнији покретач раста цијена нафте с обзиром на то да ова регија има значајан удио у глобалном снабдијевању нафтом. Ескалација сукоба повисила би цијене нафте, које би директно утицале на цијене хране, повећањем трошкова производње и транспорта, као што се дешавало и током ранијих скокова цијена енергената.

Такође, додатна пријетња цијенама нафте у текућој години јесте и одлука алијансе ОПЕК+ из септембра 2023. да смање производњу нафте за додатних 1,3 милиона барела дневно, која ће утицати и на цијене осталих производа, а на снази је до краја текуће године.⁵⁵ Према последњим пројекцијама ЕЦБ-е из септембра цијена барела сирове нафте за 2023. годину очекује се да ће бити 82,7 \$/барелу, што је за 20,2% мање у односу на прошлу годину, уз процјену инфлације за еврозону од 5,6%, док би цијена плина била нижа за 65%. Наведене ниже цијене енергената би смањиле производне трошкове и на тај начин утицале и на потрошачке цијене. Слична предвиђања има и Европска комисија у својим јесењим пројекцијама према којима би цијена сирове нафте за 2023. годину износила 84,3 \$/барелу, што је за 16,5% мање у односу на прошлу годину.⁵⁶

Индекс цијена хране (FAO)⁵⁷ је пао за 0,7% у октобру 2023. године у односу на претходни мјесец. Пад цијена хране на свјетском тржишту одражава пад индекса цијена шећера, житарица, биљних уља и меса, док је индекс млијечних производа у благом порасту. Према очекивањима Свјетске банке из октобра 2023. године⁵⁸ цијене ђубрива на свјетском тржишту ће пасти за око 34%, енергената за око 29%, хране за 9%, а сировина за 5%. Такође, цијене неенергетских производа, укључујући пољопривредне производе и метале, смањиће се у 2023. око 11% у односу на претходну годину.

Имајући у виду наведено, уз процијењени пад цијена сирове нафте и пад цијена хране на свјетском тржишту, те могућег раста цијена одређених производа услед ограничених могућности испоруке, санкција уведених Русији, те потенцијалне ескалације сукоба на Блиском истоку и више базе у задњем кварталу претходне године, процјењује се да ће цијене у Републици Српској просјечно порасти за 7% у 2023. години.

На графиконима 3.1.13. и 3.1.14. може се видјети упоредни приказ кретања цијена у Републици Српској и еврозони, те кретање цијена сирове нафте и хране на свјетском тржишту.

⁵⁴ Инфлација из које су изузете волатилне цијене горива, житарица, меса, чврстих горива и уља и масноћа.

⁵⁵ <https://oilprice.com/>.

⁵⁶ https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202309_ecbstaff~4eb3c5960e.hr.html#toc7.

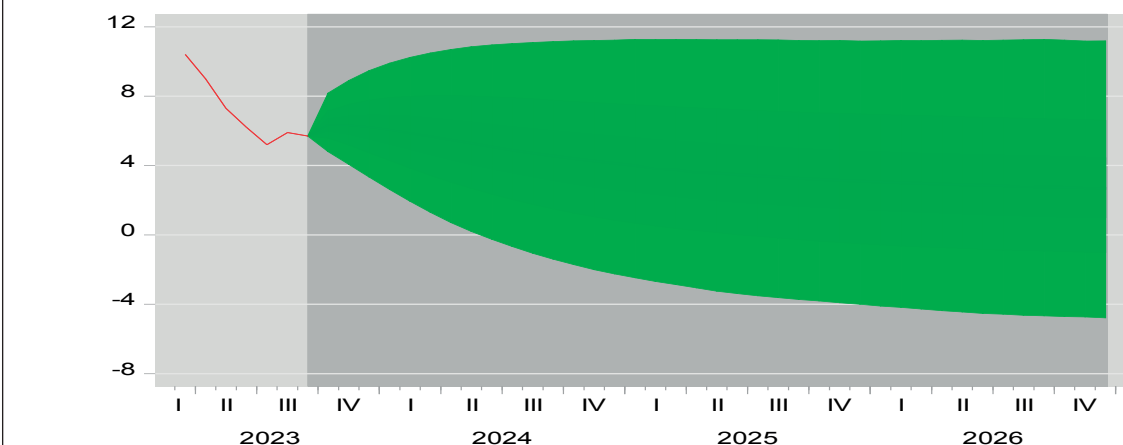
⁵⁷ <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en>.

⁵⁸ <https://www.worldbank.org/en/research/commodity-markets#3>, Commodity Markets Outlook, October 2023.

Октобарске пројекције Свјетске банке и у наредном периоду предвиђају пад цијена енергије и хране, као и ђубрива на свјетском тржишту, док ће цијене сировина бити у благом порасту, одражавајући се и на наше тржиште. Полазећи од наведених претпоставки, те очекиваног економског раста, раста плата и потрошње, али и високе базе из текуће године, те постепеног слабљења спољних притисака на цијене, односно нижим цијенама енергената и прехранбених производа у наредном периоду, очекује се да ће просјечне потрошачке цијене у Републици Српској у 2024, 2025. и 2026. години порасти за 3%, 2,2% и 1,8%, респективно.

Графикон 3.1.15. даје сликовити приказ пројектованог кретања годишњих стопа инфлације закључно са крајем 2022. године. Лијеви (неосјенчени) дио графикана приказује остварене годишње стопе инфлације, док десни (осјенчени) дио приказује пројектоване стопе инфлације и степен поузданости пројекције (30%, 60% и 90%). Наставак линије у осјенченом дијелу представља основну пројекцију, односно очекивани резултат са највећом вјероватноћом остварења. Осјенчени интервали (степен поузданости) око основне пројекције представљају могуће одступање од основне пројекције у случају остварења потенцијалних ризика.

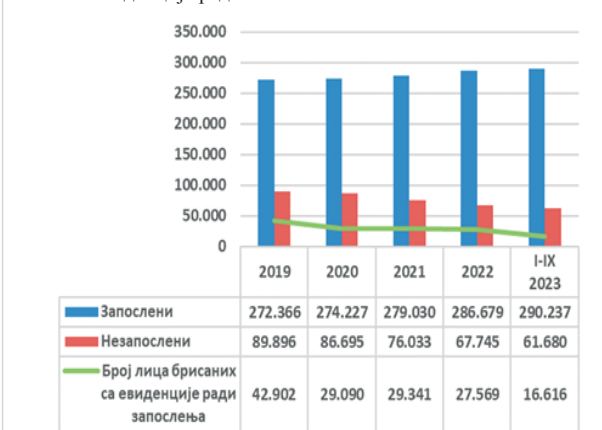
Графикон 3.1.15. Пројекција кретања цијена и неизвјесност (енгл. Fan Chart)

3.1.3. Тржиште рада

Упркос изазовима којима је било изложено у претходном периоду, тржиште рада је стабилно, остварује позитивне резултате, биљежи константан раст броја запослених, уз смањење броја незапослених.

Графикон 3.1.16. Кретање запослених, незапослених и лица брисаних са евиденције ради запослења

Извор: РЗС РС и ЈУ 333 РС.

Поредећи 2022. годину са 2021. годином, број запослених је већи за 2,7%, односно 7.649 лица и износио је 286.679. Просјечан број незапослених за 2022. годину износио је 67.745 и за 10,9% (8.288 лица) мањи је у односу на претходну годину. Са евиденције Завода за запошљавање ради запослења брисано је 27.569 незапослених, што је за 1.772 лица мање него 2021. године.

Према подацима из Анкете о радној снази стопа запослености за 2022. годину износила је 41,9%, док је стопа незапослености 11,2%.

Посљедњи расположиви подаци о броју запослених показују да је са 31. мартон 2023. године остварена рекордна запосленост од 290.237 запослених, што представља раст од 2,1% (5.977 лица) у односу на исти мјесец претходне године, док је у односу на септембар 2022. године број запослених већи за 0,4% (1.139 лица). Од укупног броја запослених, 246.425 лица запослено је у пословним субјектима, а 43.812 запослених се односи на предузетнике и запослене код предузетника. Посматрано према облику својине, 84.296 запослених је у пословним субјектима у државној својини, 175.949 у приватној својини, 297 у задружној, те 29.695 у мјешовитој својини. Посматрано по подручјима КД, највећи број запослених лица

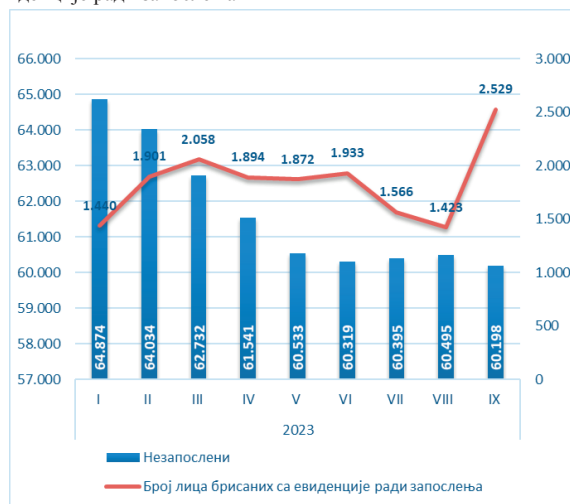
је био у Прерађивачкој индустрији (59.762 лица) и Трговини на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (50.915 лица).

Према подацима Завода за запошљавање просјечан број незапослених за девет мјесеци текуће године износи 61.680, што је за 10,1% мање у односу на исти период претходне године, када је било регистровано 68.602 незапослена. У истом периоду број лица брисаних са евиденције Завода ради запослења износи 16.616 и за 23,2% је мањи у односу на претходну годину.

Према подацима из Анкете за 2023. годину просјечна стопа запослености за два квартала износи 41,9% (QI: 42,3% и QII: 41,4%), док стопа незапослености износи 9,4% (QI: 9,2% и QII: 9,5%). У другом, у односу на први квартал, биљежимо смањење стопе запослености за 0,9 п. п, повећање стопе незапослености за 0,3 п. п. као посљедица смањења стопе активности.

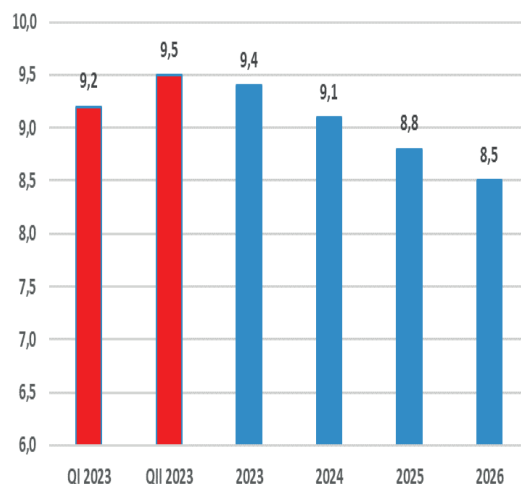
Уз наставак тренда раста запослених и смањења броја незапослених, пројектоване стопе незапослености се крећу од 9,4% у 2023. години до 8,5% у 2026. години.

Графикон 3.1.17. Просјечан број незапослених и лица брисаних са евиденције ради запослења

Извор: ЈУ 333 РС.

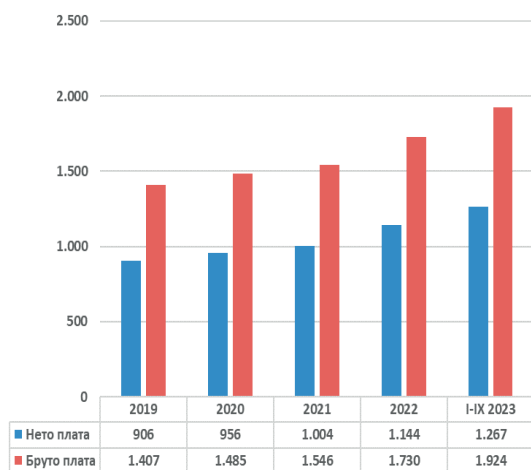
Графикон 3.1.18. Стопа незапослености, остварење и пројекције

Извор: МФ РС.

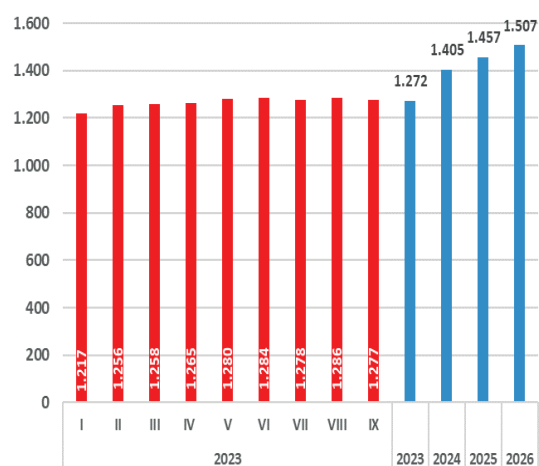
Република Српска посљедњих година остварује континуирано повећање плата које је највећим дијелом резултат измјена пореске политике, повећања најниже плате, те раста плата у јавном и приватном сектору. У 2022. години исплаћена је просјечна плата у износу од 1.144 КМ, уз номинални раст од 13,9% на годишњем нивоу, док је просјечна бруто плата износила 1.730 КМ, уз номинални раст од 11,9%. Највећа нето плата исплаћена је у области Информације и комуникације (1.552 КМ), док је најнижа плата исплаћена у области Грађевинарство (837 КМ).

Графикон 3.1.19. Просјечна бруто плата и плата након опорезивања

Извор: РЗС РС.

Графикон 3.1.20. Просјечна нето плата, остварење и пројекције

Извор: РЗС РС и МФ РС.

За период јануар-септембар 2023. године просјечна нето плата износи 1.267 КМ и номинално је већа за 12,9%, а реално за 4,3% у односу на исти период 2022. године (1.122 КМ). За наведени период 2023. године просјечна бруто плата износи 1.924 КМ.

Уз пораст најниже плате, повољнију пословну климу, како у Републици Српској тако и у земљама у окружењу, за наредни трогодишњи период очекује се пораст плата. За 2023. годину пројектована плата износи 1.272 КМ, док се за период 2024-2026. година плата креће у распону од 1.405 КМ у 2024. до 1.507 КМ у 2026. години.

Током 2022. године пензије у Републици Српској су значајно повећане, а Влада Републике Српске је донијела двије одлуке којима су обезбијеђене једнократне новчане помоћи пензионерима у износу по 100 КМ. Просјечна пензија за 2022. годину износила је 461 КМ, уз номинални раст од 12,7%. На евиденцији Фонда ПИО у 2022. години било је регистровано 273.024 пензионера, што је за 0,9% више у односу на претходну годину.

Почетком године извршено је годишње усклађивање пензија, чиме су пензије од јануара 2023. године повећане за 13,5% и тиме се наставља тренд раста пензија. За период јануар-септембар исплаћена је просјечна пензија у износу од 540 КМ и у односу на исти период претходне године већа је за 18,6%, док просјечан број пензионера за поменути период износи 278.397 лица.

3.1.4. Спољни сектор

Обим спољнотрговинске робне размјене у Републици Српској у 2022. години износио је 14,5 млрд. КМ, што представља номинално повећање од 26% у односу на претходну годину. Номинално повећање извоза износило је 22,7%, док је увоз повећан за 28,6%, чиме је настављен тренд раста из 2021. године. Значајније повећање увоза довело је и до повећања спољнотрговинског дефицита за 51,6%, односно за 594,6 мил. КМ, што је резултат повећања увозних цијена хране, горива и других производа. Учешће извоза и увоза робе у БДП износило је 37,4% и 49,4%, што је повећање за 2 п. п. и 4,8 п. п. респективно. Отвореност привреде Републике Српске као однос спољнотрговинске размјене и БДП износила је 86,8% и већа је за 6,7 п. п. у односу на претходну годину.

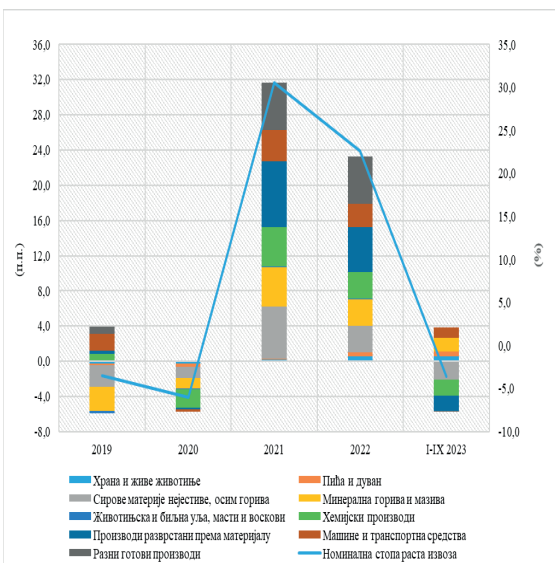
Према класификацији дјелатности (КД) повећању извоза у 2022. години највише је допринијело повећање у подручју Прерађивачка индустрија за 22,4%. Према наведеној класификацији Прерађивачка индустрија највише учествује у структури извоза и увоза са око 84,6% и 91,2% респективно, што директно највише одређује кретање спољнотрговинске размјене према КД класификацији. Посматрајући извоз производа према стандардној међународној трговинској класификацији (СМТК), повећању извоза у 2022. години највише је допринијело повећање извоза у секторима: Разни готови производи 5,4 п. п., Производи разврстани према материјалу 5 п. п. и Сирове материје нејестиве, осим горива 3,1 п. п. С друге стране, највећи допринос повећању увоза према СМТК забиљежен је у подручјима Минерална горива и мазива 12,5 п. п., Хемијски производи и 4,3 п. п. и Машине и транспортна средства 4,3 п. п.

Посматрано по групама производа, у 2022. години, највеће учешће у извозу остварују Електрична енергија са 455,5 мил. КМ, што износи 8,4% од укупног извоза, Вјештачки корунд, алуминијум-оксид и алуминијум-хидроксид и Дрво обрађено по дужини са по 5,6% у укупном извозу. С друге стране, највеће учешће у увозу остварују Нафтна уља и уља добијена од битуменозних минерала, осим сирових са 8,2% од укупног увоза, Лијекови са 3% и Електрична енергија са 2% од укупног увоза.

У првих девет мјесеци 2023. године дефицит текућег рачуна износио је 1,3 млрд. КМ и већи је за 13,6% у односу на исти период 2022. године. Резултат смањења дефицита је смањење извоза робе од 3,6%, док је увоз робе имао незнатан раст од 0,2%. У наведеном периоду покривеност увоза извозом износила је 74,9% и мања је за 0,8 п. п. у односу на просјек 2022. године.

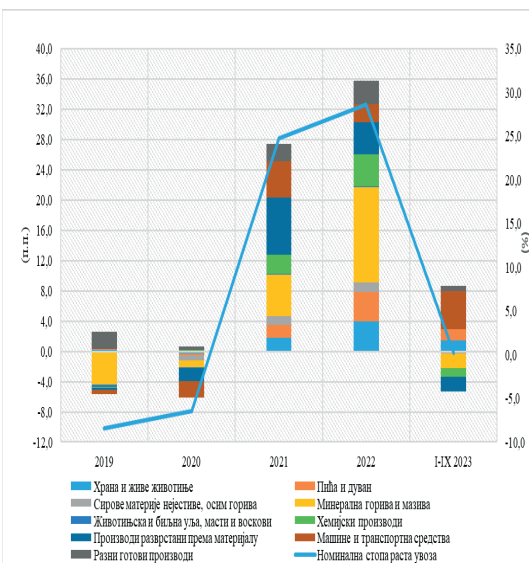
Према Стандардној међународној трговинској класификацији (СМТК) у првих девет мјесеци 2023. године највећи допринос смањењу извоза дали су следећи производи: Сирове материје нејестиве, осим горива, Хемијски производи и Производи разврстани према материјалу. С друге стране, највећи допринос повећању увоза односи се на производе: Машине и транспортна средства, Храна и живе животиње и Разни готови производи.

Графикон 3.1.22. Доприноси кретању извоза производа према СМТК

Извор: РЗС, калкулације МФ.

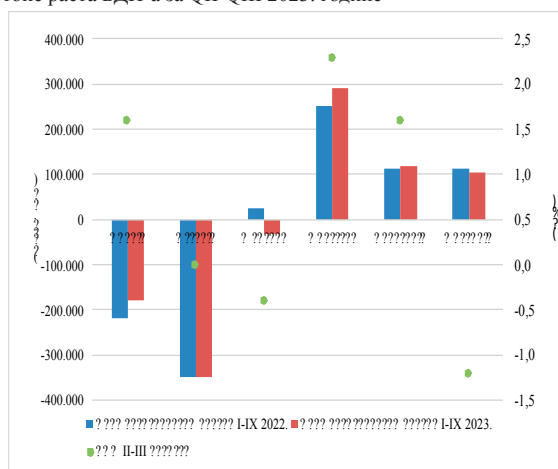
Графикон 3.1.23. Доприноси кретању увоза производа према СМТК

Извор: РЗС, калкулације МФ.

Посматрано по групама производа, у периоду јануар-септембар 2023. године, највеће учешће у извозу остварује електрична енергија са 429 мил. КМ, што износи 11% од укупног извоза, док највеће учешће у увозу остварују Нафтна уља и уља добијена од битуменозних минерала (осим сирових) са укупном вриједношћу од 384 мил. КМ, што износи 7,3% од укупног увоза.

Графикон 3.1.24. Спољнотрговински биланс Републике Српске са најзначајнијим спољнотрговинским партнерима и реалне стопе раста БДП-а за QII-QIII 2023. године

Извор: РЗС РС, EUROSTAT.

Према статистичким процедурама, у периоду јануар-септембар 2023. године, редован увоз у укупном увозу учествује са 87,9%, док увоз на унутрашњу обраду и увоз након вањске обраде учествују са 12,1% и 0,1% респективно. При чему је само редован увоз имао позитивну стопу раста од 2,1%, чиме је и допринио расту увоза.

У првих девет мјесеци 2023. године екстерна тражња из земаља које су наши најзначајнији спољнотрговински партнери смањена је за 2,9 п. п., што је резултат успоравања економске активности у земљама ЕУ. У земљама ЕУ у прва три квартала 2023. године генерално долази до успоравања привредног раста, при чему су реалне стопе раста БДП (q/q-4) по кварталима износиле: $Q_I = 1,1\%$, $Q_{II} = 0,4\%$ и $Q_{III} = 0,1\%$, што је у просјеку 0,5%.

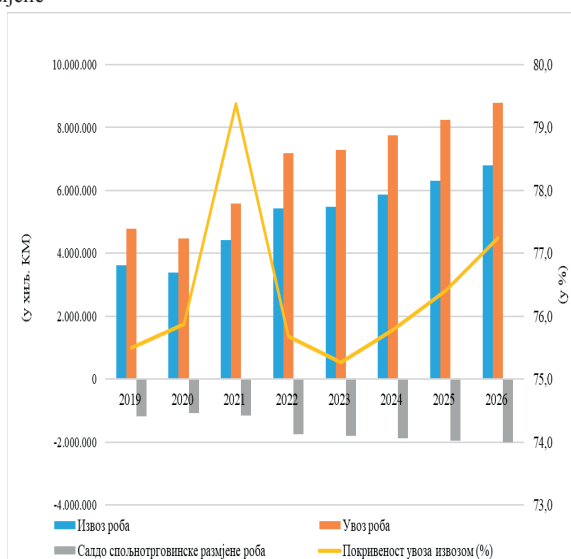
Њемачка као једна од водећих економија у ЕУ, а истовремено један од наших најзначајнијих спољнотрговинских партнера, у трећем кварталу 2023. године имала је благи пад економске активности од 0,4%⁵⁹, док је код Италије реална стопа раста БДП у истом периоду остала непромијењена. Србија, Хрватска и Словенија су оствариле позитивне стопе раста у другом кварталу 2023. године од 1,6%, 2,3% и 1,6% респективно, при чему је ипак дошло до успоравања привредне активности у односу на први квартал 2023. године. Кретања у земљама ЕУ директно утичу на економску активност, а тиме и на кретање привредног раста и спољнотрговинске размјене у Републици Српској. Такође, у земљама еврозоне долази до слабљења индустријске производње упркос високим нивоима још неизвршених наруџби у условима смањивања проблема уских грла у ланцима снабдијевања.

На графикону 3.1.24. можемо уочити да је Република Српска у периоду јануар-септембар 2023. године остварила спољнотрговински суфицит са Хрватском, Словенијом и Аустријом, при чему је дошло до повећања спољнотрговинског суфицита са Хрватском и Словенијом за 16,1% и 5,4%, респективно, у односу на исти период прошле године, док је са

⁵⁹ Индустријска производња Њемачке углавном биљежи пад од 2022. године, при чему је у септембру 2023. године пала око 5% (2015 = 100).

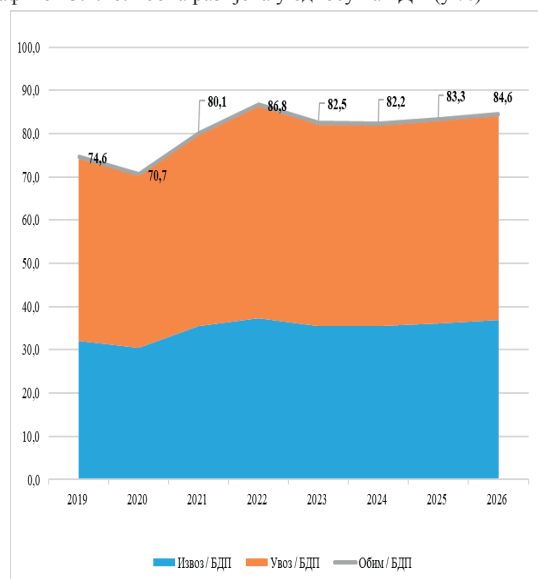
Аустријом дошло до смањења спољнотрговинског суфицита за 7%. С друге стране, са Србијом је дошло до повећања дефицита, док је са Њемачком из суфицита у првих девет мјесеци 2022. године прешло у дефицит у првих девет мјесеци 2023. године.

Графикон 3.1.25. Преглед кретања спољнотрговинске робне размијене

Извор: РЗС РС.

Графикон 3.1.26. Робна размијена у односу на БДП (у %)

Извор: РЗС РС, МФ.

Под утицајем оваквих кретања на глобалном тржишту процјењује се да ће у 2023. години доћи до значајног успоравања извоза и увоза робе у Републици Српској, при чему ће увоз потрошачке робе премашити извоз, што ће довести до дефицита текућег рачуна од 11,6% БДП-а.

Према извјештају Свјетске трговинске организације "World Trade Report 2023" октобарске процјене глобалне трговине за 2023. годину су се смањиле на 0,8% у односу на априлске које су износиле 1,7%. Успоравање глобалне трговине у првој половини 2023. односило се на велики број привреда и широку лепезу робе, посебно одређене категорије индустријске робе, као што су жељезо и челик, канцеларијска и телекомуникацијска опрема, текстил и одјећа, иако је продаја путничких возила порасла у 2023. години. Снажнији раст предвиђен за 2024. годину који би требало да износи 3,3% вјероватно ће бити подстакнут повећаном трговином робе која је уско повезана с пословним циклусом, као што су машине и трајна потрошна добра, који се обично опорављају када се привредни раст стабилизује.

Приликом израде процјена и пројекција спољне трговине узете су у обзир геополитичке тензије, продужено трајање рата у Украјини, сукоб на Блиском истоку, успоравање економске активности у земљама Европске уније, те могућност да акумулирани ефекти поопштравања монетарне политике снажније успоре привредну активност. Такође, узете су обзир средњорочне пројекције међународних финансијских институција, које се односе на очекивано кретање реалних стопа БДП-а код наших најзначајнијих спољнотрговинских партнера. Према Извјештају Европске комисије из новембра 2023. године за земље ЕУ и еврозону у 2023. години процјењује се скроман раст од свега 0,6%, док се у 2024. и 2025. години очекује постепени опоравак привреде као резултат опоравка потрошње уз раст реалних плата, инвестиција и раста екстерне тражње.

На основу наведеног, процјењује се да ће реални извоз робе и услуга у 2023. години бити већи за 1,9%, а у наредном периоду са динамизирањем иностране тражње очекује се реални раст извоза робе и услуга од 5,5% у 2024. години, 6,2% у 2025. години и 6,5% у 2026. години. Истовремено, процјена је да ће реални увоз робе и услуга у 2023. години расти по незнатно већој стопи у односу на извоз, односно за 2%, док су за наредни период пројектоване реалне стопе раста увоза од 4,5% у 2024. години, 4,6% у 2025. години и 4,8% у 2026. години. У периоду 2024-2026. година пројектоване су веће стопе раста извоза у односу на раст увоза робе, што ће се одразити на благо повећање стопе покривености увоза извозом.

Према подацима Централне банке БиХ у 2022. години у Републици Српској су евидентирани нето **стране директне инвестиције** у износу од 394,1 милион КМ и показују тренд раста у односу на ревидиране податке за 2021. годину према којима су директне стране инвестиције износиле 211 милиона КМ у 2021. години. Земље које су највише инвестирале у Републику Српску током 2022. године су Велика Британија, Србија, Италија и Холандија. Највише инвестиција у 2022. години реализовано је у подручјима дјелатности: Производња и снабдијевање електричном енергијом, плин, паром и климатизација, Трговина на велико и на мало, осим трговине моторним возилима и мотоциклима и Прерађивачка индустрија.

Према прелиминарним подацима Централне банке БиХ⁶⁰ у периоду јануар-јун 2023. године стране директне инвестиције у Републику Српску (без задржаних зарада) износиле су 376,5 милиона КМ. У Републици Српској земље инвеститори који су највише улагали у периоду јануар-јун 2023. године биле су Русија, Велика Британија и Кина.

У истом периоду највише страних директних инвестиција у Републику Српску остварено је у дјелатностима: Производња кокса и рафинисаних нафтних производа, Производња и снабдијевање електричном енергијом, плин, паром и климатизација и Градња грађевина нискоградње.

Према подацима Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ) у 2022. години основана су је 282 нова привредна друштва са страним улогом, што представља пораст у односу на 2021. годину када је основано 215 привредних друштава са страним улогом. У периоду јануар-септембар 2023. године регистрована су 223 новооснована привредна друштва, што је више у односу на исти период 2022. године када је регистровано 198 нових привредних друштава.

⁶⁰ Званични подаци ЦББиХ о страним директним инвестицијама у Републику Српску на годишњем нивоу објављују се три квартала по истеку претходне године. До тада су доступни квартални подаци који по ентитетима не садрже задржане зараде, док су за цијелу БиХ за овај период доступни и подаци са задржаним зарадама.

Подаци UNCTAD-a (World Investment Report 2023) показују да су након наглог пада у 2020. и снажног опоравка у 2021. години глобалне стране директне инвестиције (СДИ) опале за 12% у 2022. години на 1,3 трлиона долара. Успоравање је изазвано кризама као што су рат у Украјини, високе цијене хране и енергената и дужнички притисци. Глобално окружење за међународно пословање и прекогранична улагања остаје изазовно и у 2023. години. Иако су се економски удари који обликују трендове улагања у 2022. години донекле смирили, нису нестали. Геополитичке тензије су још увијек у великој мјери присутне. Недавна превирања у финансијском сектору повећала су неизвјесност инвеститора. Очекује се наставак притиска на глобалне СДИ у 2023. години.

3.1.5. Финансијски сектор

У структури финансијског система није било значајних промјена у току 2023. године, при чему је банкарски сектор и даље доминантан са учешћем близу 90% у укупној активи финансијског сектора.

Банкарски сектор

У Републици Српској са 30. јуном 2023. године пословало је осам банака. Банкарски сектор Републике Српске одржао је стабилност која се огледа у задовољавајућим стопама адекватности капитала, стопама ликвидности на задовољавајућем нивоу, позитивном финансијском резултату свих банака уз побољшање коефицијената профитабилности. У овом периоду банкарски сектор је забиљежио благи пад билансне активе за 2% у односу на крај претходне године, као резултат смањења новчаних средстава услед пада укупних депозита, док су депозити грађана порасли. Све банке су исказале нето добит, која је укупно износила 94,1 милион КМ и већа је за 20% у односу на исти период 2022. године. На крају првог полугодишта 2023. године депозити у банкама Републике Српске износили су 7,3 милијарди КМ и мањи су за 320,7 милиона КМ или 4% у односу на 2022. годину. У извјештајном периоду укупни кредити су износили 5,9 милијарди КМ и већи су за 2% или 99,2 милиона КМ у односу на крај 2022. године. Кредитирање је и даље углавном усмјерено на грађане, док кредити приватним предузећима чине 34,5% укупних кредита и већи су за 7% у односу на крај 2022. године. У првој половини 2023. године дошло је до незнатног раста некавалитетних кредита од 2%, уз задржан висок квалитет активе, што се првенствено односи на задржавање истог нивоа учешћа некавалитетних кредита у укупним бруто кредитима, и то највећим дијелом због извршеног рачуноводственог отписа у складу са Одлуком Агенције за банкарство Републике Српске о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака. У Републици Српској некавалитетни кредити биљеже пад у протеклим годинама, и то захваљујући реформи регулаторног оквира за банкарски сектор и досљедном спровођењу унапријеђеног регулаторног оквира од стране Агенције за банкарство Републике Српске.

У извјештајном периоду присутно је повећање просјечне укупне пондерисане номиналне каматне стопе на кредите банака за 0,71 процентних поена (5,81%) и просјечне укупне пондерисане ефективне каматне стопе на кредите банака за 0,83 процентних поена (6,86%). Просјечна укупна пондерисана номинална и ефективна каматна стопа на депозите већа је за 0,65 процентних поена (1,68%) у односу на 2022. годину. С циљем ублажавања ризика изазваних значајним растом референтних каматних стопа, инфлацијом и другим поремећајима који могу имати негативне ефекте на тржиште Републике Српске, Агенција за банкарство Републике Српске је донијела Одлуку о привременим мјерама за ублажавање ризика раста каматних стопа⁶¹. Основни циљеви ове одлуке су заштита корисника финансијских услуга, стабилност банкарског сектора у смислу утицаја ефеката одлуке на квалитет кредитног портфолија банака и постизање макроекономске равнотеже. Такође, очекује се да ће донесене мјере додатно стимулисати банке да пронађу начин задржавања каматних стопа на разумним нивоима, како би се избегли негативни ефекти на привреду и становништво.

У Републици Српској са 30. јуном 2023. године послује 15 микрокредитних организација. Микрокредитни сектор, у посматраном периоду, остварио је раст активе од 9% и кредита од 10%, који су углавном пласирани физичким лицима. Учешће доспјелих потраживања у укупним кредитима је и даље на ниском нивоу и износи 0,42%.

Небанкарски сектор

У првој половини 2023. године на тржишту осигурања Републике Српске пословало је 14 друштава за осигурање и девет филијала друштава за осигурање из Федерације БиХ, при чему су остварени позитивни показатељи из пословања који се огледају у повећању вриједности билансне активе и укупно обрачунате премије, те оствареном позитивном нето резултату.

Укупно обрачуната премија осигурања на тржишту осигурања Републике Српске износила је 155,3 милиона КМ и остварила је раст за 13,5% у односу на исти период у 2022. години, при чему је настављен тренд континуираног раста премије животних и неживотних осигурања. У структури премије друштава за осигурање са сједиштем у Републици Српској обрачуната премија по основу обавезног осигурања од одговорности за моторна возила повећана је за 13,1%, те је учешће ове врсте осигурања у укупној премији повећано са 60,7% на 62,1% у односу на исти период прошле године. Обрачунате техничке резерве на нивоу сектора порасле су за 5,49% у односу на исти период претходне године и на дан 30. јун 2023. године износиле су 411,3 милиона КМ.

Дјелатност добровољног пензијског осигурања обављало је једно друштво за управљање добровољним пензијским фондом. Укупна нето имовина добровољног пензијског фонда повећана је 17,6% у односу на крај 2022. године и са стањем на дан 30. јун 2023. године износила је 31,2 милиона КМ.

У првој половини 2023. године укупан промет остварен на Бањалучкој берзи хартија од вриједности а.д. Бања Лука износио је 516,5 милиона КМ, што је повећање за 75,4% у односу на исти период претходне године, при чему су доминантно учешће у структури укупног промета задржале дужничке хартије од вриједности, и то: обвезнице са 65,8% и трезорски записи са 22,1%.

Берзански индекс Републике Српске - БИРС забиљежио је пад од 12,5% у односу на 2022. годину, а Индекс обвезница Републике Српске - ОРС пад од 0,1%, док је укупна тржишна капитализација повећана за 2,7% у односу на крај 2022. године.

На тржишту инвестиционих фондова пословало је шест (6) друштава за управљање, која су управљала имовином 15 отворених инвестиционих фондова. Нето вриједност имовине инвестиционих фондова на дан 30. јуни 2023. године износила је 164,2 милиона КМ и забиљежила је пад од 5% у односу на крај 2022. године.

Доношењем Закона о измјени и допунама Закона о тржишту хартија од вриједности⁶² створен је правни оквир за надзор усклађености пословања пружаоца услуга повезаних са виртуелним валутама са законом и другим прописима којима се уређује спречавање прања новца и финансирања терористичких активности. У складу са законском обавезом, Комисија за

⁶¹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 98/22 и 35/23.

⁶² "Службени гласник Републике Српске", број 63/22.

хартије од вриједности Републике Српске, као регулаторни и надзорни орган, успоставила је евиденције пружалаца услуга повезаних са виртуелним валутама, које су јавно доступне на њеној интернет страници⁶³. У ове евиденције тренутно су уписана четири привредна друштва.

У Републици Српској у складу са Законом о факторингу⁶⁴ послују два друштва за факторинг, од којих је једно основано у току 2023. године.

Унапређење правног оквира

У јулу 2023. године Народна скупштина Републике Српске је разматрала и усвојила Нацрт закона о електронском новцу. Усвајање Приједлога закона о електронском новцу очекује се до краја године. Законом о електронском новцу уређују се појам електронског новца, послови издавања електронског новца, издаваоци електронског новца, услови за оснивање, пословање и престанак рада друштва за издавање електронског новца, надзор над обављањем послова издавања електронског новца, те заштита права и интереса ималаца електронског новца. Овај закон представља регулаторни одговор на појаву савремених финансијских услуга на међународном тржишту, с циљем стварања правних предуслова за њихов развој на домаћем тржишту путем оснивања и пословања друштва за издавање електронског новца. Уређивањем послова и издавања откупа електронског новца законом се постављају сигурне основе за коришћење дигиталног облика новца, не само у свакодневном начину живота грађана већ и за ефикасније и економичније пословање привредних субјеката.

Надаље, у околностима у којима се домаћи реални сектор није у потпуности опоравио од посљедица вируса корона, а од 2022. године су присутни значајни инфлаторни притисци и нове негативне економске посљедице глобалних дешавања, које су се, између осталог, манифестовале кроз раст цијена и каматних стопа, створила се потреба за поновно преиспитувањем законом утврђених рокова за увођење либерализације цијена осигурања од аутоодговорности. У том смислу припремљене су измјене Закона о обавезним осигурањима у саобраћају⁶⁵, којима се предлаже пролонгирање раније утврђеног рока за увођење дјелимичне либерализације цијена осигурања од аутоодговорности са 15. октобра 2023. на 1. јануар 2027. године, како би се тржиште осигурања додатно оснажило и како би се благовремено испунили предуслови за успјешно реализовање ове реформске мјере. У жељи за ефикаснијим управљањем динамиком процеса либерализације цијена осигурања, рок за увођење потпуне либерализације није прецизно утврђен законом, већ је предложено да се о истом одлучује на основу ефеката дјелимичне либерализације, а што ће Народна скупштина Републике Српске цијенити кроз редовне извјештаје Агенције за осигурање Републике Српске. Нацрт закона разматран је и усвојен на Петој редовној сједници, од 28. септембра 2023. године, док се његово разматрање у форми приједлога очекује до краја 2023. године.

Правни оквир за финансијски сектор континуирано се осавременује у складу са захтјевима тржишта, међународним стандардима и изворима права ЕУ. У периоду 2024-2026. године планирано је унапређење законског оквира: из области платног промета у складу са потребама тржишта, тј. учесника у платном промету и степеном развијености домаћих пружалаца платних услуга, из области микрокредитног сектора с циљем додатне заштите корисника финансијских услуга и утврђивања захтјева пословања микрокредитних организација у складу са актуелним околностима, из области пословања банака у складу са релевантним директивама Европске уније, из области осигурања с циљем додатне заштите осигураника и утврђивања одговарајућих пруденцијалних захтјева пословања друштава за осигурање у складу са важећим међународним стандардима пословања у овој области, као и осавременавање правног оквира који уређује девизно пословање.

С циљем креирања нових инвестиционих и финансијских могућности, које би требало да допринесу даљем развоју домаћег тржишта хартија од вриједности и привреде у цјелини, а уважавајући препоруке релевантног подбора Европске комисије, у наредном периоду, планирана је израда мапе пута за даље унапређење регулаторног оквира тржишта хартија од вриједности и његово усклађивање са правном тековином Европске уније.

У току 2024. године, планирано је даље јачање институционалних капацитета и пруденцијалних захтјева пословања друштава за осигурање. Уз техничку помоћ Свјетске банке планирано је да се изврши анализа усклађености супервизорских надлежности, овлашћења и поступака које спроводи Агенција за осигурање Републике Српске, као регулаторни и надзорни орган за сектор осигурања, са међународним супервизорским стандардима у области осигурања.

Комитет за координацију надзора финансијског сектора Републике Српске, у складу са својим надлежностима, дао је значајан допринос очувању стабилности финансијског сектора Републике Српске, што ће бити настављено и у наредном периоду, а посебна пажња биће посвећена унапређењу финансијске едукације и заштите права корисника финансијских услуга.

3.2. Алтернативни сценарији и ризици

Основне пројекције се заснивају на низу претпоставки о развоју околности у свијету и региону, те очекивању да ће се ситуација смирити. У околностима неизвјесности, основни средњорочни сценарио кретања привреде Републике Српске под утицајем је бројних ризика. Главни ризици за остварење пројекција према основном сценарију, свакако везани за ризике из окружења, првенствено они везани за новонасталу кризу на Блиском истоку, још активни сукоб у Украјини, те инфлаторне притиске и пооштравање монетарних политика на глобалном нивоу, тако да је неизвјесност остварења пројекција и даље већа од уобичајене.

Присутни су и ризици везани за агрометеоролошке услове који утичу на пољопривредну производњу; хидрометеоролошке прилике које имају утицај на количину произведене и извезене електричне енергије, изостанак планираних инвестиционих улагања, изостанак имплементације планираних реформских процеса, мјера и слично.

Имајући у виду наведено, креиран је **алтернативни сценарио** који подразумева материјализацију наведених ризика и посљедично мање стопе привредног раста у посматраном периоду. У алтернативном сценарију пошло се од претпоставке додатног смањења извозне тражње, те посредно на смањење индустријске производње наше привреде. Наиме, најновији показатељи најављују даље слабење глобалне активности, па тако и економске активности у земљама ЕУ. Опоравак наших најважнијих трговинских партнера праћен је ризиком од даљег успоравања услед недостатка довољних количина енергената, застоја у ланцима снабдијевања, повећања трошкова производње и нових инфлаторних очекивања, те неравнотеже на тржишту рада. Ово би, осим у прерађивачком сектору, могло постати све израженије и у услужном сектору. Поред тога, заоштравање геополитичких напетости довело би до нових финансијских поремећаја и додатне неизвјесности. Могуће продубљивање и продужење кризе на Блиском истоку и у Украјини, и са тим повезано глобална ограничења трговине, могу изазвати нове инфлаторне притиске, те раст каматних стопа, што ће у малој и отвореној економији као што је

⁶³ <https://www.secrs.gov.ba/Ucesnici/PruzaociUsluga.aspx>.

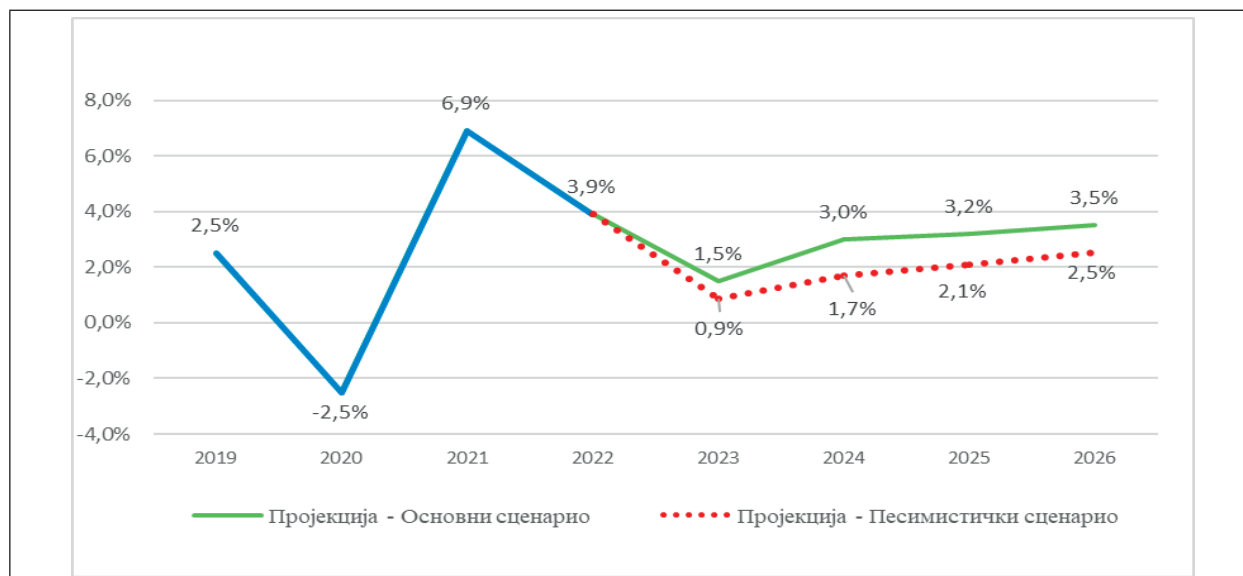
⁶⁴ “Службени гласник Републике Српске”, бр. 123/20 и 26/21.

⁶⁵ “Службени гласник Републике Српске”, бр. 82/15 и 78/20.

наша утицати негативно кроз смањење потрошње, инвестиција у нове производне капацитете, обима спољнотрговинске размјене, а посредно и на привредни раст.

Надаље, раст домаће економије у великој мјери зависи од домаће потрошње, тако да би наставак инфлаторних притисака у наредном периоду вјероватно утицао на расположиви доходак грађана и пад коначне потрошње. Такође, даљи раст цијена инпута производње може довести до раста трошкова и пад продуктивности. Смањење расположивог дохотка грађана може додатно подстакнути емиграцију квалификоване радне снаге.

Графикон 3.1.27. Пројекција кретања БДП, међугодишње стопе раста (у %)

Последица материјализације поменутих ризика била би у мањој стопи раста БДП-а за 0,6 п. п. у односу на основни сценарио и износила би 0,9% у 2023. години. Такође, у периоду 2024-2026. година ниже стопе раста БДП-а према алтернативном сценарију износили би 1,7%, 2,1% и 2,5% респективно.

Табела 3.1.28. Алтернативни макроекономски сценарио за период 2023-2026. година

О П И С	2023.	2024.	2025.	2026.
БДП				
БДП номинални, у мил. КМ	15.490	16.494	17.513	18.680
% раста БДП-а, номинално	6,6%	6,5%	6,2%	6,7%
% раста БДП-а, реално	0,9%	1,7%	2,1%	2,5%
Инфлација - просјечна годишња стопа (реалне стопе раста %)	7%	5,1%	4,4%	4%
Реални раст БДП-а	0,9	1,7	2,1	2,5
Приватна потрошња*	1,3	1	1,5	1,6
Потрошња државе	0,8	1	0,9	1,2
Бруто инвестиције у стална средства	1	2	0,5	2,1
Извоз	-1,5	-8,2	2	3,3
Увоз	0,5	-6,7	0,4	2,6
Претпоставке:				
Просјечне нето плате у КМ	1.272	1.334	1.388	1.429
Стопа незапослености %	9,4%	9,9%	9,3%	9%

НАПОМЕНЕ:

* Приватна потрошња обухвата потрошњу домаћинстава и потрошњу НПИСД (непрофитне институције које служе домаћинствима).

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР

4.1. Стратегија политике и средњорочни циљеви

У овом дијелу документа дат је консолидовани оквир буџета за сектор опште владе⁶⁶ Републике Српске за период 2023-2026. године. Сектор опште владе обухвата консолидоване буџете подсектора: централна влада, јединица локалне само-

⁶⁶ Термини "сектор општа влада" и "подсектори централна влада" у овом документу се односе на институције Републике Српске и њихове буџетске оквире. Према Смјерницама за израду Програма економских реформи, које је израдила Европска комисија у мају 2022. године, концепти који се користе у Документу треба да буду у складу са стандардима утврђеним на нивоу Европске уније, посебно у контексту Европског система рачуна (ESA), у мјери колико је тренутно могуће. Према Европском систему националних и регионалних рачуна у Европској унији (ESA), сектор опште државе (S.13) састоји се од институционалних јединица које су нетржишни произвођачи, чија је производња намијењена индивидуалној и заједничкој потрошњи, а које се финансирају обавезним плаћањима јединица које припадају другим секторима, те институционалних јединица које првенствено спроводе прерасподјелу националног дохотка и богатства. Сектор опште државе дијели се на подсекторе: централна држава (управне институције и агенције чија се надлежност простире на цијело економско подручје, осим фондова социјалне сигурности), савезна (регионална) држава, локална држава (јединице локалне самоуправе) и фондови социјалне сигурности.

управе и фондова социјалне сигурности. Од ове године у подсектору централна влада обухваћени су и буџети ЈП “Путеви Републике Српске” и ЈП “Аутопутеви Републике Српске”.

Подсектор централна влада обухвата институције које се финансирају из буџета Републике Српске: општи фонд (01) представља буџет Републике Српске у ужем смислу ријечи и користи се за исказивање свих средстава и свих активности буџетских корисника; фонд прихода по посебним прописима (02) представља средства која се на основу прописа користе само у посебне сврхе и свих активности које се финансирају из тих средстава (нпр. властити приходи институција); фонд грантова (03) представља грант средства буџетских корисника и свих активности које се финансирају из тих средстава, а који нису укључени у општи фонд; фонд средстава приватизације и сукцесије (04) представља средства приватизације и сукцесије и свих активности које се финансирају из тих средстава, уколико средства нису укључена у општи фонд (нпр. Развојни програм Републике Српске) и фонд за посебне пројекте (05) представља средства намијењена посебним пројектима и све активности на реализацији односних пројеката који нису укључени у општи фонд (нпр. коришћење приступних фондова Европске уније). Фондови 02-05 користе се за исказивање активности финансиране из припадајућих средстава, уколико та средства нису укључена у општи фонд (01).

Влада Републике Српске је на 29. сједници, одржаној 14. јула 2023. године, усвојила Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2024-2026. године, којим су дефинисани планирани оквири буџета, финансирање и дуг за све нивое власти у Републици Српској. Овај документ је полазна основа за израду ПЕР РС 2024-2026. Подаци за 2022. годину представљају извршење буџета на свим посматраним нивоима власти. Подаци за 2023. годину су у складу са усвојеним буџетима, односно ребалансима буџета. Подаци за период 2024-2026. године представљају пројекције буџета на свим нивоима власти у Републици Српској.

Консолидовани дефицит опште владе Републике Српске у односу на БДП Републике Српске у 2022. години износио је 1,9% БДП-а. Према процјенама, у 2023. години очекује се повећани дефицит у износу од 2,7% БДП-а. На страни прихода у 2023. години раст износи 12,4%, док расходи расту по стопи од 14,1%, што је највећим дијелом резултат вишеструког повећања на ставци бруто плате и накнаде током 2022. године, а пуна примјена је у 2023. години. Такође, трансфери за социјалну заштиту су имали значајно повећање због редовног усклађивања пензија у 2023. години, као и динамике повећања броја корисника.

У наредном периоду 2024-2026. године пројектовано учешће укупних прихода у БДП-у креће се од 42,9% до 42,1%, док се учешће потрошње у БДП-у смањује бржим темпом и креће се од 44,4% до 42,7%, тако да се буџетски дефицит постепено смањује са 1,6% БДП-а на 0,6% БДП-а.

Табела 4.1.1. Фискални оквир за период 2022-2026. године по основном сценарију

	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
	Извршење	Рев. план	Пројекција	Пројекција	Пројекција
	у мил. КМ				
Укупни приходи	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
Укупни расходи	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9
Нето задуживање/кредитирање	-278,9	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3
Издаци по каматама	154,1	212,5	241,4	294,6	332,4
Примарни биланс	-124,8	-204,2	-18,9	82,7	230,1
	% БДП-а				
Укупни приходи	39,9	42,2	42,9	42,6	42,1
Укупни расходи	41,8	44,9	44,4	43,8	42,7
Нето задуживање/кредитирање	-1,9	-2,7	-1,6	-1,2	-0,6
Издаци по каматама	1,1	1,4	1,5	1,7	1,8
Примарни биланс	-0,9	-1,3	-0,1	0,5	1,2

Извор: Министарство финансија Републике Српске.

НАПОМЕНА:

У Табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са escrow рачуна и буџети јавних предузећа “Путеви Републике Српске” и “Аутопутеви Републике Српске”), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Посматрајући сектор опште владе, како слиједи у периоду 2023-2026. година, **укупни приходи** једнаки су **текућим приходима**. Порески приходи чине од 54,1% до 55,1%, приходи од доприноса чине од 35,1% до 35,8%, док се учешће осталих прихода креће од 9,1% до 10,8% укупних прихода и примитака.

У оквиру планиране потрошње, у периоду 2023-2026. година значајни су **текући расходи** који учествују од 87,3% до 88,2% у **укупним расходима и издацима**. Учешћа у укупним расходима и издацима значајна су код бруто плата и накнада (од 20,1% до 21,6%), трансфера за социјалну заштиту (од 47% до 48,9%) и других расхода (од 7,1% до 9,1%). Издвајања код материјалних издатака крећу се у распону од 7,1% до 7,5%, док се за издатке за камате планира издвојити од 3,1% до 4,2% укупних расхода и издатака. У структури планираних укупних расхода и издатака нису занемариви ни **капитални издаци** (од 11,8% до 12,7%).

Буџетска потрошња одражава приоритетне политике које су у складу са укупним нивоом доступних средстава и усмјерена је на осигурање реалног оквира унутар којег ресорна министарства и буџетски корисници могу функционисати, водећи рачуна о испуњавању законом створених обавеза, а све то руководећи се начелима рационалности и штедње.

У Републици Српској, у периоду од 1. јула 2020. године до 31. марта 2023. године, реализован је пројекат “Даљња поддршка управљања јавним финансијама у БиХ”, који представља техничку помоћ ЕУ финансирану из ИПА 2017 и односи се на унапређење средњорочног планирања и програмског буџетирања. Главни циљ пројекта је био унапређење система управљања јавним финансијама на свим нивоима власти у БиХ, повећањем ефикасности расхода кроз јачање програмског буџетирања у односу на средњорочно планирање буџета. У току трајања пројекта планиран је низ активности с циљем да се допринесе остварењу планираних резултата пројекта, и то: кроз компоненту 1 - Унапређење процеса програмског буџетирања и усклађивање са процесом средњорочног планирања и компоненту 2 - Капацитети људских ресурса за планирање

програмског буџета побољшани. Кроз пројекат су реализоване обуке за 130 корисника републичког буџета и 32 јединице локалне самоуправе Републике Српске. Такође, израђени су приручници за средњорочно и буџетско планирање.

У складу са Закључком Владе Републике Српске од 19. маја 2022. године, Министарство финансија је спровело анализу постојећег софтверског рјешења за планирање буџета (BPMIS), са препорукама за унапређење истог у оквиру Пројекта IPA 2017, а с циљем изналажења најбољег рјешења за имплементацију софтвера за подршку планирању буџета у Републици Српској. Такође, Влада је задужила Министарство финансија да се након спроведене анализе укључи у процес припреме Пројектног задатка у оквиру Пројекта даље подршке управљању јавним финансијама у БиХ ИПА 2020.

У складу са Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021-2025. године планирано је након имплементације програмског буџета на нивоу Републике постепено стварање предуслова за увођење програмског буџета на нивоу јединица локалне самоуправе.

Влада Републике Српске ће наставити са структурним реформама описаним у дијелу 5. Програма Економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године, с циљем макроекономске и фискалне стабилизације, повећања запослености, те опоравка и убрзања привредног раста.

4.2. Имплементација буџета у 2023. години

Народна скупштина Републике Српске је на Шестој редовној сједници, која је одржана 3. новембра 2023. године, усвојила Ребаланс буџета Републике Српске за 2023. годину. У Табели 4.2.1. у оквиру плана за 2023. годину приказана је консолидација првих усвојених буџета свих нивоа власти у Републици Српској за 2023. годину, док је у оквиру процјене извршења приказан ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину, који представља консолидацију усвојених буџета свих нивоа власти у Републици Српској, односно ребаланса буџета, усвојених током 2023. године.

Табела 4.2.1. План и процјена извршења буџета опште владе Републике Српске за 2023. годину (у мил. КМ)

	2023.	2023.	Процјена извршења - План	Процјена извршења - План (у %)
	План	Процјена извршења		
Укупни приходи	6.395,4	6.523,6	128,3	2%
Текући приходи	6.395,4	6.523,6	128,3	2%
- Порески приходи (директни и индиректни)	3.537,9	3.532	-6	-0,2%
- Приходи од доприноса	2.190,2	2.289	98,8	4,5%
- Остали приходи	667,2	702,7	35,5	5,3%
Укупни расходи и издаци	6.790,4	6.940,3	149,9	2,2%
Текући расходи	5.981,3	6.122,7	141,4	2,4%
- Бруто плате и накнаде	1.516,1	1.498,4	-17,8	-1,2%
- Материјални издаци	527,9	519,2	-8,6	-1,6%
- Издаци за камате	249,5	212,5	-37,1	-14,9%
- Трансфери за социјалну заштиту	3.108	3.262,8	154,8	5%
- Други расходи	579,8	629,9	50,1	8,6%
Капитални издаци	809,1	817,6	8,5	1,1%
Биланс	-395,1	-416,7	-21,6	5,5%

Када се пореди процјена извршења у односу на план, **укупни приходи** у 2023. године већи су за 2% или 128,3 милиона КМ, што је највећим дијелом резултат бољег кретања прихода доприноса и осталих прихода. С друге стране, процјена извршења пореских прихода је нешто нижа у односу на план, чему је допринијело мање извршење прихода од пореза на доходак и пореза на добит, док су приходи од пореза на доходак имали раст.

Приходи од доприноса и приходи од пореза на доходак су имали значајан раст у 2023. години као резултат значајног раста плата и броја запослених у Републици Српској. Просјечна плата у Републици Српској остварила је номинални раст од 12,3% у првих десет мјесеци 2023. године у односу на исти период 2022. године, што је имало утицаја на раст прихода од пореза на доходак у 2023. години. До тог раста довело је значајно повећање плата у реалном сектору, као и повећање најниже плате у Републици Српској са 650 КМ на 700 КМ од јануара 2023. године ("Службени гласник Републике Српске", број 8/23). Такође, новим сетом закона о платама који су ступили на снагу од 1. јануара 2023. године повећани су платни коефицијенти запосленим у оквиру јавне управе којима је нето плата испод просјечне нето плате у Републици Српској. Такође, у посматраном периоду дошло је и до раста броја запослених, односно просјечан број запослених у 2023. години у односу на 2022. годину имао је раст од 1,3%.

С друге стране, код прихода од индиректних пореза дошло је до смањења процјене извршења у односу на план, што је дијелом резултат повећања износа који се издваја из прихода од индиректних пореза за заједничке институције БиХ за 155 милиона КМ, тако да тај износ у Закону о буџету институција БиХ и међународних обавеза БиХ за 2023. годину, који је усвојен у марту 2023. године, износи 1.020,5 милиона КМ. Такође, у 2023. години дошло је и до смањења прихода од акциза на дуванске прерађевине, што је проузроковано измјеном Закона о акцизима у БиХ, која се односи на рокове обрачуна обавеза и рокове плаћања акциза.

Инфлаторна кретања у току 2022. године и раст домаће потрошње имали су позитиван утицај на кретање прихода од пореза на добит, па је приликом измиривања обавеза по годишњим пријавама остварен раст прихода у 2023. години. Међутим, приходи од аконтација током године су мањи од првобитно планираних, те се из тог разлога очекује незнатно ниже извршење у односу на план.

У оквиру осталих прихода приходи од финансијске и нефинансијске имовине и позитивних курсних разлика имаће веће извршење у односу на план, што је резултат значајне разлике код прихода од дивиденди, учешћа у капиталу и сличних права. Такође, раст прихода се очекује и код прихода од накнада и такса и прихода од пружања јавних услуга.

Према подацима из ревидираног буџета опште владе Републике Српске за 2023. годину, који представљају процјену извршења до краја године, укупни расходи и издаци планирани су у износу од 6.940,3 милиона КМ, што представља повећање од 2,2% износа предвиђеног буџетом опште владе Републике Српске за 2023. годину.

Највећи дио укупних расхода и издатака (88,2%) односи се на **текуће расходе** који су планирани у износу од 6.122,7 милиона КМ.

У оквиру текућих расхода, **брuto плате и накнаде** планиране су у износу од 1.498,4 милиона КМ. У оквиру мјера Владе, с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених у Републици Српској, од 1. јануара 2023. године повећање су плате за 5% запосленима којима је нето плата испод просјечне нето плате у Републици Српској (испод 1200 КМ). С обзиром на то да су у првобитном плану планирана повећања плата свих радника у јавном сектору, а извршено је повећање само за раднике испод просјечне плате, на овој ставци ће извршење бити мање у односу на план.

Према ревидираном плану опште владе Републике Српске за 2023. годину, **издаци за камате** износе 212,5 милиона КМ, што је у складу са планом отплате ино и унутрашњег задужења, ажурираног плана повлачења средстава по инвестиционим кредитима у 2023. години, планираним финансирањем буџета за 2023. годину, те календаром емисија дугорочних обвезница.

Трансфери за социјалну заштиту планирани су у износу од 3.262,8 милиона КМ, што представља повећање од 154,8 милиона КМ или 5% више од износа предвиђеног првим буџетом опште владе Републике Српске за 2023. годину. Трансфери за социјалну заштиту су имали значајно повећање због динамике повећања броја корисника, као и због већих издвајања за здравствену и дјечију заштиту.

Такође, од 1. октобра 2023. године, у складу са измјенама Уредбе о борачком додатку, обезбјеђена су додатна средства за борачки додаток у износу од 20 милиона КМ. Уредбом је створена могућност да сви категорисани борци, који се налазе у евиденцији Министарства рада и борачко-инвалидске заштите, могу да остваре право на мјесечни борачки додаток. Право на мјесечни борачки додаток могу да остваре борци свих категорија са навршених 45 година живота.

Увећана су и издвајања за породичне, личне и цивилне инвалиднине у укупном износу од 2,4 милиона КМ, због повећања основица за обрачун ових примања, sukcesивно за мјесец новембар и децембар по 5%.

У оквиру подршке породици са четворо и више дјеце и помоћи у одржавању квалитета породичног живота, планирана су средства за пружање финансијске помоћи незапосленом родитељу са четворо и више дјеце у износу од 57 милиона КМ.

Други расходи, према подацима о ревидираном буџету опште владе Републике Српске, планирани су у износу од 629,9 милиона КМ. Ова позиција увећана је за 50,1 милион КМ у односу на првобитно усвојени буџет за 2023. годину, а повећање углавном се односи на повећање грантова у оквиру Јавних инвестиција, Министарства здравља и социјалне заштите и Министарства породице, омладине и спорта.

Капитални издаци планирани су у износу од 817,6 милиона КМ, што је више за 8,5 милиона КМ или 1,1% у односу на првобитно усвојени буџет за 2023. годину. У оквиру ових средстава, могу се издвојити јавне инвестиције у износу од 42,6 милиона КМ, те изградња, реконструкција и опремање болница у износу од 86,6 милиона КМ.

4.3. Планови буџета за годину подношења пер-а

Посматрајући сектор опште владе у 2024. години, планирани су **укупни приходи** у износу од 7.096,8 милиона КМ, што је за 8,8% више у односу на укупне приходе и примитке у ревидираном буџету опште владе за 2023. годину.

Текући приходи планирани су у износу од 7.096,8 милиона КМ, односно једнаки су напријед поменути укупним приходима. Посматрајући структуру текућих прихода, највеће учешће чине порески приходи (54,7%) и социјални доприноси (35,6%).

Табела 4.3.1. Ревидирани буџет опште владе Републике Српске - план за 2023. и пројекција за 2024. годину (у мил. КМ)

	2023.	2024.	2024-2023.	2024-2023.
	Пројекција извршења	Пројекција	(апс. разлика)	(% разлика)
Укупни приходи	6.523,6	7.096,8	573,2	8,8%
Текући приходи	6.523,6	7.096,8	573,2	8,8%
- Порески приходи (директни и индиректни)	3.532	3.881,7	349,7	9,9%
- Приходи од доприноса	2.289	2.525	236	10,3%
- Остали приходи	702,7	690,2	-12,5	-1,8%
Укупни расходи и издаци	6.940,3	7.357,1	416,8	6%
Текући расходи	6.122,7	6.490,8	368,1	6%
- Бруто плате и накнаде	1.498,4	1.560,2	61,8	4,1%
- Материјални издаци	519,2	553,9	34,6	6,7%
- Издаци за камате	212,5	241,4	28,9	13,6%
- Трансфери за социјалну заштиту	3.262,8	3.562,1	299,3	9,2%
- Други расходи	629,9	573,3	-56,6	-9%
Капитални издаци	817,6	866,2	48,7	6%
Биланс	-416,7	-260,3	156,4	-37,5%

У оквиру прихода, **порески приходи** су планирани у износу од 3.881,7 милиона КМ, што је више за 349,7 милиона КМ или 9,9% у односу на ревидирани буџет опште владе за 2023. годину. Значајан раст планиран је код прихода од индиректних пореза, као и прихода од пореза на доходак и добит.

У 2024. години очекује се да ће доћи до значајног раста **прихода од индиректних пореза**, који ће бити дозначени Републици Српској због наставка тренда раста цијена, а такође очекује се и раст крајње потрошње у Републици Српској, што ће утицати на раст коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза за Републику Српску. Спољни дуг који се финансира из индиректних пореза који припадају Републици Српској биће већи у 2023. години за 44,8 милиона КМ.

Приходи од пореза на добит планирани су у износу од 401,2 милиона КМ у 2024. години, што представља увећање од 34 милиона КМ или 9,3% у односу на ревидирани буџет опште владе за 2023. годину. Инфлаторна кретања у току 2023. године и раст домаће потрошње због раста плата имају позитиван утицај на кретање прихода од пореза на добит, па се у 2024. години поред очекиваног раста аконтативних уплата очекује и раст прихода по основу измирења обавеза по годишњим пријавама за 2023. годину.

Приликом израде пројекција прихода од пореза на доходак узети су у обзир трендови кретања из претходног периода и кретања плата и броја запослених лица у току 2024. године.

Приходи од доприноса планирани су у износу од 2.525 милиона КМ, што је за 236 милиона КМ или 10,3% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2023. годину. Наведена процјена је усклађена са досадашњим кретањем прихода од овог доприноса и планираним значајним растом плата и броја запослених у Републици Српској у току 2024. године.

Остали приходи планирани су у износу од 690,2 милиона КМ, што је за 12,5 милиона КМ или 1,8% мање у односу на ревидирани буџет опште владе за 2023. годину. Пројекција ових прихода је усклађена са досадашњим трендовима у наплати прихода и очекиваним привредним кретањима.

Посматрајући сектор опште владе у 2024. години, планирани су укупни расходи и издаци у износу од 7.357,1 милион КМ, што је за 416,8 милиона КМ или 6% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2023. годину.

У оквиру брuto плата и накнада, планиран је износ од 1.560,2 милиона КМ, што је за 61,8 милиона КМ или 4,1% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину. Приједлогом буџета Републике Српске за 2024. годину планирана су средства за усклађивање платних коефицијената запослених са високом стручном спремом у области образовања и културе, а који имају платни коефицијент нижи од платног коефицијента пете платне групе (виши стручни сарадник са високом стручном спремом), дефинисаног Законом о платама запослених у органима управе. Такође, у складу са чланом 6. Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској планирана су средства за повећање плата судија и тужилаца.

Издаци за камате планирани су у износу од 241,4 милиона КМ, што је за 28,9 милиона КМ или 13,6% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину, што је у складу са доспијећем обавеза на наплату.

Код трансфера за социјалну заштиту планиран је износ од 3.562,1 милион КМ, односно за 299,3 милиона КМ или 9,2% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину. Увећање ове групе расхода је у највећој мјери резултат увећања дознака за мјесечни борачки додатак у износу од 126,6 милиона КМ. Од јануара 2024. године планирано је да се мјесечни борачки додатак обрачунава по основици од 3 КМ по мјесецу проведеном у зони борбених дејстава.

Увећане су и дознаке за породичне, личне и цивилне инвалидине, а у оквиру ове групе расхода планирана су средства за пружање финансијске помоћи незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској. Такође, дознаке по основу пензијског осигурања су планиране према досадашњем кретању броја корисника пензија и очекиваног броја корисника у наредном периоду, те редовном усклађивању пензија у 2024. години за 9%.

У буџету за 2024. годину у оквиру других расхода планирано је 573,3 милиона КМ, што је за 56,6 милиона КМ или 9% мање у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину.

Капитални издаци су планирани у износу од 866,2 милиона КМ, што је за 48,7 милиона КМ или 6% више у односу на ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2023. годину. До већих издвајања је дошло код подсектора централна влада, фондови социјалне сигурности и ЈП "Аутопутеви Републике Српске".

У 2024. години на нивоу опште владе очекује се дефицит од 260,3 милиона КМ.

У оквиру поглавља 5. планиране су одређене активности које имају значајан утицај на кретање расхода, а биће спроведене у периоду 2024-2026. година. Ради се о активностима које се односе на програм подршке развоју привреде, побољшању ефикасности пословања и увођењу нових технологија, затим подстицаје за повећање плата, подстицаје за мала и средња предузећа и предузетнике, изградњу објекта Научнотехнолошког парка, подстицаје развоју пољопривреде и села и програм социјалног збрињавања радника, што је у укупном износу 216,5 милиона КМ на годишњем нивоу. Поред тога, у току 2024. године планирана је изградња и опремање пет болница у укупном износу од 68 милиона КМ.

4.4. Средњорочни изгледи буџета

Посматрајући сектор опште владе, планирани су укупни приходи, а уједно и текући приходи, у износу од 7.432 милиона КМ у 2025. години, док су у 2026. години планирани у износу од 7.765,5 милиона КМ. С обзиром на то да се очекује раст привредне активности у посматраном периоду, уједно је пројектован постепени раст прихода.

Табела 4.4.1. Средњорочни изгледи буџета (у мил. КМ)

	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
	Извршење	Рев. план	Пројекција	Пројекција	Пројекција
Укупни приходи	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
Текући приходи	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
- Порезни приходи (директни и индиректни)	3.216,1	3.532	3.881,7	4.079	4.277,4
- Приходи од доприноса	2.005,4	2.289	2.525	2.653,2	2.779,9
- Остали приходи	581,4	702,7	690,2	699,9	708,2
Укупни расходи и издаци	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9
Текући расходи	5.371,8	6.122,7	6.490,8	6.712,8	6.865,3
- Бруто плате и накнаде	1.347,9	1.498,4	1.560,2	1.570,8	1.579
- Материјални издаци	462,6	519,2	553,9	549,2	555,2
- Издаци за камате	154,1	212,5	241,4	294,6	332,4
- Трансфери за социјалну заштиту	2.841,8	3.262,8	3.562,1	3.740,6	3.838,4
- Други расходи	565,4	629,9	573,3	557,6	560,1
Капитални издаци	709,9	817,6	866,2	931,1	1.002,6
Биланс	-278,9	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3

Порески приходи планирани су у износу од 4.079 милиона КМ у 2025. години, док су у 2026. години планирани у износу од 4.277,4 милиона КМ. У оквиру пореских прихода највеће учешће имају приходи од индиректних пореза и приходи од пореза на доходак и пореза на добит. Наведена пројекција узима у обзир стопе раста БДП-а, инфлацију, као и пројектоване стопе раста плата и броја запослених.

Приходи од доприноса планирани су у износу од 2.653,2 милиона КМ у 2025. години, док су за 2026. годину планирани у износу од 2.779,9 милиона КМ. Наведена пројекција је усклађена са досадашњим кретањем истих, као и са очекиваним кретањем бруто плата и броја осигураника у посматраном периоду.

Остали приходи планирани су у износу од 699,9 милиона КМ у 2025. години и 708,2 милиона КМ у 2026. години.

Средњорочне пројекције **укупних расхода и издатака** опште владе Републике Српске у периоду 2025–2026. година износе 7.643,9 милиона КМ и 7.867,9 милиона КМ, респективно.

Текући расходи планирани су у износу од 6.712,8 милиона КМ у 2025. години, док су у 2026. години планирани у износу од 6.865,3 милиона КМ. Посматрајући структуру текућих расхода, најзначајније учешће имају трансфери за социјалну заштиту и бруто плате и накнаде.

Средњорочне пројекције **бруто плата и накнада** у посматраном периоду износе 1.570,8 милиона КМ и 1.579 милиона КМ. На позицији укупни **трансфери за социјалну заштиту** планирани су износи од 3.740,6 милиона КМ и 3.838,4 милиона КМ, респективно.

Капитални издаци су планирани у износу од 931,1 милион КМ у 2025. години и 1.002,6 милиона КМ у 2026. години. Планирани издаци за капитална улагања се кроз године повећавају.

У 2025. и 2026. години, на нивоу опште владе, очекује се дефицит од 211,9 милиона КМ и 102,3 милиона КМ, респективно.

Финансирање буџета и консолидованог буџета током трајања програма, план, извори, инструменти, намјена

Финансирање дефицита консолидованих буџета опште владе Републике Српске у периоду 2023–2026. година очекују се позитивни нето примици од издавања обвезница, као и од финансијске имовине. С друге стране, нето примици по основу кредита у периоду 2024–2026. година су негативни, односно издаци за отплату кредита су већи од износа примитака по том основу. Такође, по основу осталог финансирања (које се односи на обавезе по Закону о унутрашњем дугу које се измирују у готовини, обавезе по издатим гаранцијама, остале обавезе из ранијих година и остале обавезе) у наредном периоду се очекују негативни нето примици, односно већи издаци у односу на примитке.

У периоду 2024–2026. године планирано је укупно финансирање путем задужења Владе Републике Српске⁶⁷ у износу од 3,4 милијарде КМ, од чега 1,2 милијарде КМ у 2024. години, 0,9 милијарди КМ у 2025. години, те 1,3 милијарде КМ у 2026. години.

Током датог периода планирано финансирање се већим дијелом врши из спољних извора, при чему у 2024. години учешће спољних извора финансирања износи 88%, у 2025. години 63,4%, те 71,2% у 2026. години. Планирано финансирање се готово у цјелини реализује путем дугорочних (домаћих и спољних) инструмената, који са 100% учествују у укупном финансирању у 2024. години и 2025. години, те 98,4% у 2026. години. Учесће финансирања путем ХоВ (домаћих и спољних) током датог периода је доминантније, те у 2024. години износи 80,4%, у 2025. години износи 84,7%, док у 2026. години износи 87,2% од укупног планираног финансирања.

Инвестициони пројекти ће се у потпуности финансирати из спољних извора, као резултат максималног искоришћавања приступа концесионим изворима финансирања (Свјетска банка, EIB, EBRD, IFAD итд.). Домаћи и спољни извори финансирања ће се користити за финансирање буџетске потрошње⁶⁸.

4.5. Структурни биланс

За израчунавање циклично прилагођеног (примарног) биланса консолидоване опште владе Републике Српске у периоду 2023–2026. година, циклично прилагођен буџетски салдо је израчунат на основу полуагрегатне методе Европске комисије. Израчунавање цикличног дијела салда, који спроводи Европска комисија, заснива се на уобичајеном поступку у два корака: (1) на оцјени јаза агрегатне производње као показатеља привредног циклуса, те (2) процјени еластичности укупних прихода и расхода у односу на тај јаз.

У првом кораку оцјењује се циклично стање економије (енгл. *output gap*) поређењем стварног БДП-а са потенцијалним. С обзиром на недоступност података, за оцјену јаза агрегатне производње није се могла користити метода производне функције. Тако се процјена потенцијалног БДП-а заснива на оригиналном Ходрик-Прескотовом филтеру, због његове транспарентности и једноставности, уз коефицијент изравнавања (λ) за годишње податке, 100.

У другом кораку процјењује се учинак цикличних кретања на буџет примјеном буџетских еластичности. Укупна еластичност прихода/расхода изводи се као пондерисани збир еластичности појединих категорија прихода/расхода⁶⁹ које су осјетљиве на кретање пословног циклуса, при чему су пондери појединих категорија њихови удјели у укупним приходима/расходима. Притом се еластичност поједине компоненте прихода/расхода прво израчунава с обзиром на њихову релевантну макроекономску основу, а потом се оцјењује еластичност макроекономске основе на јаз агрегатне производње. Множењем ових двију еластичности добије се еластичност поједине компоненте прихода/расхода на јаз агрегатне производње. Добијени резултати у највећој мјери зависе од дужине коришћене серије, те поузданости и квалитета података. Након израчунавања укупне осјетљивости буџетског салда, циклична компонента буџетског салда се добија множењем производног јаза и укупне цикличне осјетљивости. Израчуната на описан начин, укупна еластичност буџетског салда опште владе износи 0,337, док је процијењена циклична осјетљивост прихода 0,342, а расхода -0,005.

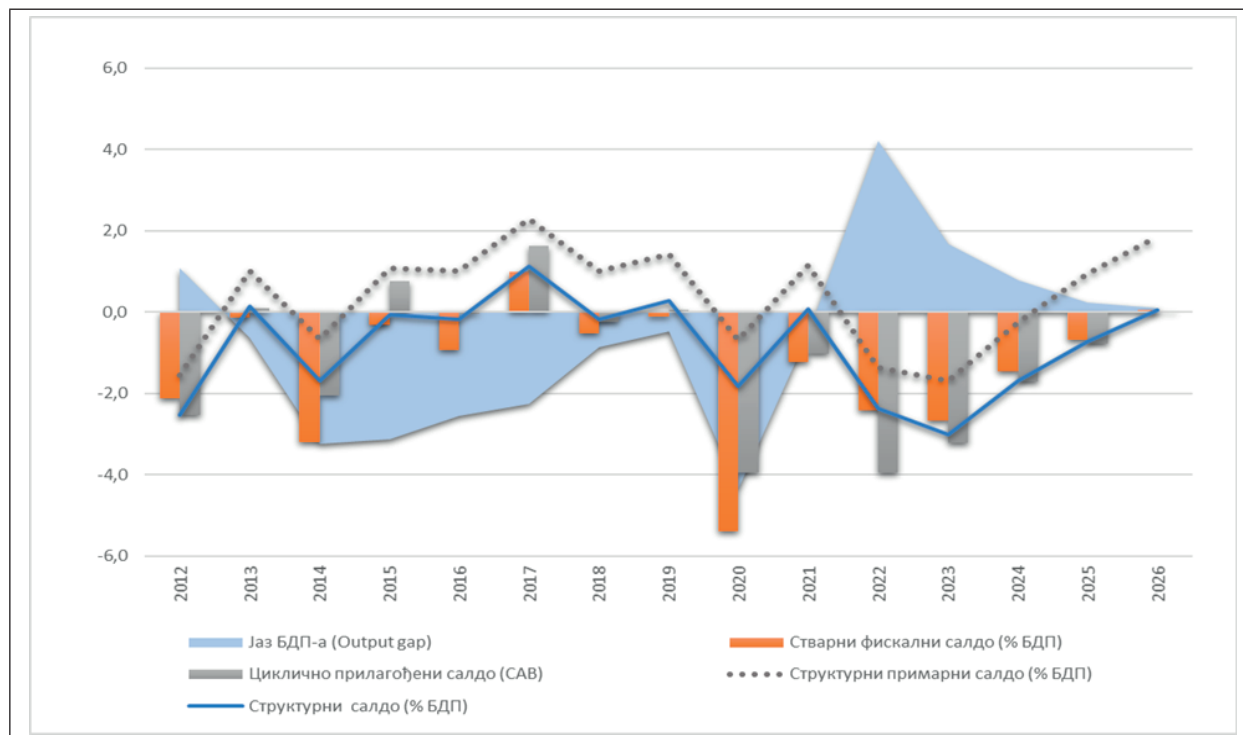
Како би се показао стварни карактер дискреционе фискалне политике, израчунава се фискална позиција. Она се мјери као годишња промјена циклично прилагођеног буџетског салда умањеног за једнократне мјере (структурни примарни буџетски салдо). Обрачунавање циклично прилагођеног буџетског салда служи за утврђивање нивоа фискалног прилагођавања током периода.

Графикон 4.5.1. Стварни и циклично прилагођени фискални биланс (% у БДП) у периоду 2012–2026. година

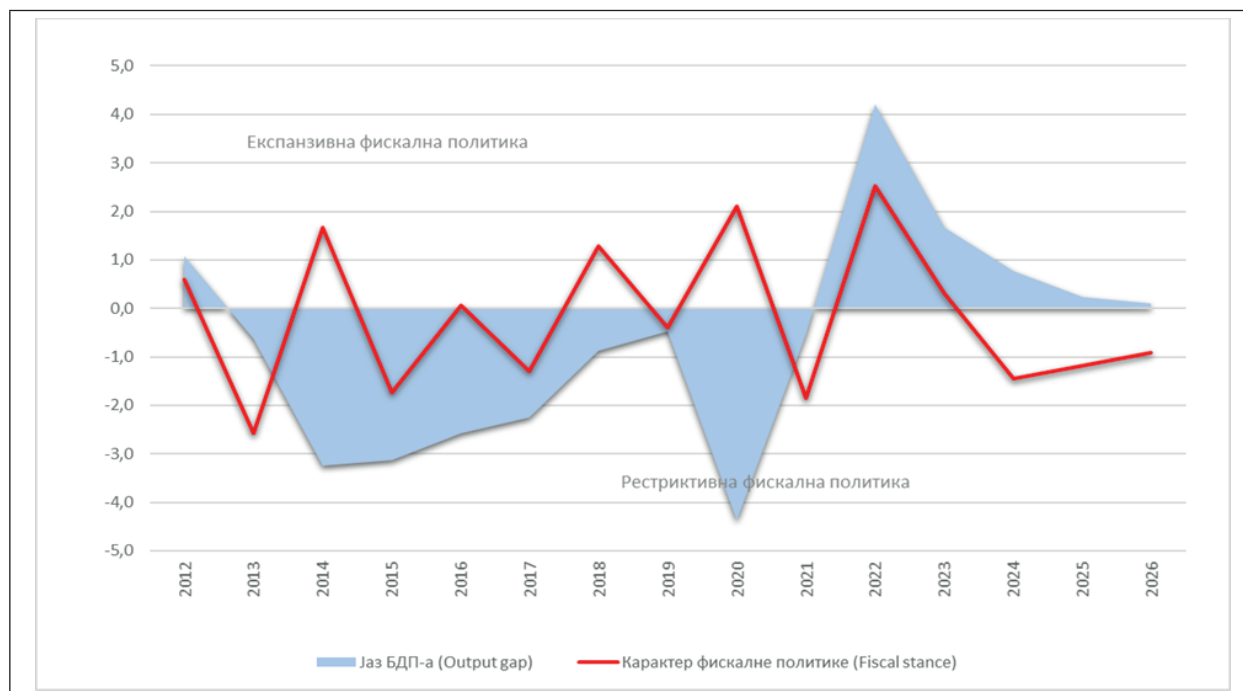
⁶⁷ Финансирање за период 2024–2026. године обухвата план повлачења инокредитних средстава по инвестиционим пројектима у имплементацији одобреним од стране Народне скупштине Републике Српске закључно са 30. септембром 2023. године, план примитака по основу нових кредитних задужења и емисија хартија од вриједности у сврху финансирања буџетске потрошње у периоду 2024–2026. године, а о чему ће Народна скупштина Републике Српске одлучивати у оквиру годишњих одлука о дугорочном задужењу.

⁶⁸ Од укупног финансирања путем спољних извора, на финансирање буџетске потрошње односи се 77,8% у 2024. години, 75,9% у 2025. години, те 82% у 2026. години.

⁶⁹ На приходовној страни, као циклични осјетљиве компоненте одређени су приходи од индиректних пореза, пореза на доходак, пореза на добит, те приходи од социјалних доприноса, док се на расходној страни узимају само расходи за накнаде незапосленима.

Графикон 4.5.2. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2012-2026. година, % БДП

* Приказани БДП за период 2023-2026. година су пројектоване вриједности.

Претходна два графикона приказују стварни фискални салдо, циклично прилагођени фискални салдо, структурни фискални салдо и производни јаз, те карактер фискалне политике.

Након 2012. године, привреда улази у период негативног производног јаза када је реални БДП нижи од потенцијалног, што се задржало до 2019. године. Ово кретање може се повезати са негативним ефектима глобалне економске кризе, када је присутан негативни утицај циклуса са негативним вриједностима производног јаза. Године 2014. Република Српска је била погођена великим поплавама, што се одразило на успоравање привредне активности, што додатно продубљује производни јаз. Надаље, повећана јавна потрошња доводи до погоршања структурне фискалне позиције. С циљем стабилизације фискалне позиције, спроводи се политика ограничене потрошње, те измјене закона с циљем побољшања наплате прихода, што доводи до побољшања структурне позиције. У 2017. години, уз раст буџетских прихода и благи пад расхода, те позитивног доприноса једнократних мјера, остварен је фискални суфицит. У 2018. и 2019. години остварени БДП се приближава потенцијалном, уз тренд да привреда уђе у раздобље позитивног привредног јаза, потрошња расте, посебно улагања у фиксни капитал, што се одразило кроз незнатан фискални дефицит. У 2020. години, појава пандемије ковид 19, те мјере затварања у привреди, имале су негативан утицај на привреду, што је довело до пада реалног БДП-а испод потенцијалног, са значајним негативним вриједностима производног јаза. Ради ублажавања негативних ефеката пандемије,

Влада спроводи помоћ привреди и здравственом сектору у виду значајног раста потрошње, уз истовремени пад прихода, што погоршава фискалну позицију.

У 2021. години фискална политика је рестриктивна, као резултат смањења једнократних мјера, а тиме и укупних расхода, али и повећање прихода у односу на претходну годину, тако да се дефицит значајно смањује. Иако је у 2022. години дошло до измјене пореских прописа и начина уговарања плата, што доводи до мањих прихода (тачније прихода од доприноса), ефекат високе инфлације довео је до раста укупних прихода. Истовремено, у оквиру мјера с циљем побољшања социјално-економског положаја запослених и корисника социјалне заштите, кроз повећања плата, социјалних давања, те услед већих инвестиционих улагања, значајно се повећавају укупни расходи, а тиме и фискални дефицит.

У 2023. години, у околностима успоравања инфлације, очекује се даљи раст прихода (првенствено индиректних пореза због раста крајње потрошње). С друге стране, у складу са мјерама Владе с циљем побољшања економско-социјалног положаја запослених и корисника социјалне заштите, планира се већа потрошња (првенствено за социјалну заштиту и плате и накнаде запосленима). Ефекат једнократних мјера је и даље фискални дефицит (већи расходи у односу на приходе). Наставља се позитиван производни јаз, док фискална политика прелази у рестриктивну.

Према расположивим подацима и пројекцијама у периоду 2024-2026. година, пројектовани БДП и даље прелази потенцијални, али са трендом смањења позитивног производног јаза. Планира се наставак спровођења рестриктивне политике, уз раст прихода и нешто мањи раст расхода, смањени дефицит као ефекат једнократних мјера, што доводи до смањења укупног структурног дефицита, односно прелазак у структурни суфицит у посљедњој години посматраног периода.

4.6. Ниво задужености и развој догађаја, анализа ванредних операција и усклађивање тока и стања

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске⁷⁰ детаљно је уређена област задуживања и издавања гаранција Републике Српске и јединица локалне самоуправе, те начини и процедуре задуживања, што заједно са постојећим законима из области буџетског система и Законом о фискалној одговорности у Републици Српској чини cjеловит правни оквир за унапређење и контролу буџетске дисциплине. У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, ограничење износа дуга утврђено је тако да укупан дуг Републике Српске⁷¹ на крају фискалне године не може бити већи од 60%, док јавни дуг Републике Српске не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години. Дуг Републике Српске настао по основу задужења за финансирање санације штете из Јединственог регистра штета, прописаног у Закону о Фонду солидарности за обнову Републике Српске, изузима се из ограничења која су прописана за укупан и јавни дуг Републике Српске. Краткорочни дуг Републике Српске не може бити већи од 8% износа редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама не може бити већа од 15% оствареног БДП-а у тој години. Додатно, Буџетом Републике Српске утврђује се износ краткорочног и дугорочног дуга Републике Српске, који може настати током буџетске године. Народна скупштина Републике Српске, на приједлог Владе, одлучује о: укупном краткорочном и дугорочном задуживању које може настати у току фискалне године, као и о његовој намјени, о укупном износу гаранција Републике Српске које Влада може издати у току фискалне године⁷², те одобравању капиталне инвестиције, као и о максималном износу задужења за финансирање те инвестиције. Јединице локалне самоуправе могу се дугорочно задужити само ако у периоду стварања дуга укупан износ који доспијева за отплату, по предложеном дугу и cjелокупном доспјелом, неизмиренем постојећем дугу, у било којој наредној години није већи од 18% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Краткорочни дуг јединица локалне самоуправе не може бити већи од 5% њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години, а изложеност по издатим гаранцијама не може да буде већа од 30% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години (сва правила која важе за јединице локалне самоуправе важе и за фондове социјалне сигурности, осим у дијелу који се тиче гаранција - фондови социјалне сигурности не могу их издавати). Скупштина јединице локалне самоуправе доноси одлуку о задужењу и издавању гаранције јединице локалне самоуправе, а Министарство финансија даје сагласност за задужење, односно издавање гаранције. Управни одбор фонда социјалне сигурности доноси одлуку о задуживању фонда социјалне сигурности, Министарство финансија даје мишљење, а Влада Републике Српске даје сагласност за задужење фонда. Законом о фискалној одговорности⁷³, у оквиру општих фискалних правила, утврђено је правило о дугу које подразумева да јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години, док је у оквиру посебних фискалних правила дефинисан праг за дуг, који подразумева да уколико јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године достигне 50% оствареног БДП-а у тој години, буџет за наредну годину мора да буде са буџетским суфицитом. Министарство финансија годишње извјештава Владу Републике Српске и Народну скупштину о задужењу.⁷⁴

Министарство финансија Републике Српске припрема документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2023-2026. године, а који ће бити упућен Влади Републике Српске на усвајање. Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2023-2026. године⁷⁵ биће дефинисани главни циљ управљања дугом Републике Српске, оперативни циљеви и принципи у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те идентификовани индикатори, тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика и њихове процијењене вриједности на крају 2026. године, и то:

- с циљем управљања валутним ризиком, дуг изражен у иностраној валути (искључујући дуг у еврима) треба да буде мањи од 35% укупног посматраног дуга (п. в. 76 на крају 2026. године је 8,5%), док с циљем развоја домаћег тржишта, унутрашњи дуг треба да буде већи од 25% укупног посматраног дуга (п. в. на крају 2026. године је 27,3%),

- с циљем управљања ризиком рефинансирања, просјечно вријеме до доспијећа треба да је дуже од четири године (п. в. на крају 2026. године је 5,3 године), а краткорочни дуг да је мањи од 8% прихода остварених у претходној години (п. в. на крају 2026. године је 0,4%),

⁷⁰ "Службени гласник Републике Српске", бр. 71/12, 52/14, 114/17, 131/20, 28/21 и 90/21.

⁷¹ У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама РС, укупан дуг РС чине јавни дуг Републике Српске, дуг јавних предузећа, ИРБРС и институција јавног сектора. Јавни дуг је дуг Републике Српске (буџета), дуг јединица локалне самоуправе, те дуг фондова социјалне сигурности.

⁷² Члан 1. Закона о измјенама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 114/17).

⁷³ "Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 62/18.

⁷⁴ Документ Информација о дугу са стањем на дан 31. децембар 2022. године доступна на веб-страници Владе Републике Српске.

⁷⁵ Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2023-2026. године ће бити доступан на веб-страници Владе Републике Српске.

⁷⁶ Процијењена вриједност.

- с циљем управљања ризиком каматних стопа, дуг по фиксним условима треба да износи више од 60% укупног посматраног дуга (п. в. на крају 2026. године је 86,2%), док просјечна пондерисана каматна стопа треба да буде нижа од 5% (п. в. на крају 2026. године је 4,6%).

Стање **јавног дуга Републике Српске** на дан 30. септембар 2023. године износи **5.298,4 милиона КМ**, што је 34,2% БДП-а⁷⁷, док стање **укупног дуга Републике Српске** износи **6.255,8 милиона КМ**, тј. 40,4% БДП-а. Стање укупног спољног дуга износи 3.687,5 милиона КМ, док стање укупног унутрашњег дуга износи 2.568,3 милиона КМ. На дан 30. септембар 2023. године, укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу износи 6.196,5 милиона КМ (40% БДП-а), док јавни дуг који подлијеже законском ограничењу износи 5.239,1 милион КМ (33,7% БДП-а).

У валутној структури укупног дуга Републике Српске доминирају три валуте: EUR (42,5%), KM (41,1%) и SDR (11,9%). Од укупног дуга Републике Српске на краткорочни дуг (изворне рочности) се односи само 1,7%, док је читав преостали дуг дугорочан и његово учешће износи 98,3%. Већи дио укупног дуга, тј. 79,2% отплаћује се по фиксним каматним стопама. Од укупног спољног дуга се по фиксним условима отплаћује 70,7%, док се од укупног унутрашњег дуга по фиксним условима отплаћује 91,4%. Кад је ријеч о структури укупног дуга Републике Српске са становишта инструмената, утрживи дио дуга (обвезнице и трезорски записи) износи 40,9%, док преостали дуг представља неутрживи дио дуга (кредити и дуг који се измирује кроз акциони план или у готовини).

Просјечна пондерисана каматна стопа укупног дуга Републике Српске за 2022. годину износи 2,4%, и то спољног дуга 2,1%, а унутрашњег дуга 2,9%. Просјечна пондерисана каматна стопа укупног дуга процијењена за период 2023-2026. године⁷⁸ износи 3,4%, 3,9%, 4,6% и 5%, и то спољног дуга 3,1%, 3,9%, 4,6% и 5%, а унутрашњег дуга 4%, 4%, 4,5% и 5% по годинама, респективно.

Табела 4.6.1. Стање укупног дуга и пројекције (у мил. КМ)

	2022.	30.9.2023.	2023.	2024.	2025.	2026.
I - Укупан спољни дуг Републике Српске (1 + 2 + 3)	4.225,8	3.687,5	3.750,3	4.393,1	4.639,4	4.670,7
1. Дуг Републике Српске	3.090,6	2.600	2.630,1	3.255,9	3.517,6	3.551,7
2. Дуг јединица локалне самоуправе	121,8	130,1	141	161,5	193,5	201,6
3. Дуг јавних предузећа и ИРБ-а	1.013,5	957,4	979,2	975,8	928,3	917,4
II - Укупан унутрашњи дуг Републике Српске (1 + 2 + 3)	2.131,3	2.568,3	2.505,6	2.216,6	2.146,3	2.172,1
1. Дуг Републике Српске	1.600,5	2.040,5	2.002,2	1.806,2	1.817,7	1.921,7
2. Дуг јединица локалне самоуправе	360,2	353,5	338,1	287,9	240	193,8
3. Дуг фондова социјалне сигурности	170,6	174,3	165,3	122,5	88,6	56,6
III - Укупан дуг Републике Српске (I + II)	6.357,2	6.255,8	6.255,8	6.609,6	6.785,8	6.842,8

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности.

Приказано претходном табелом, за прерачунавање процијењеног стања спољног дуга из оригиналних валута⁷⁹ у КМ коришћене су процијењене вриједности девизних курсева засноване на претпоставци да ће до краја 2023. године доћи до апрецијације вриједности свих валута у односу на КМ у износу од 2 стандардне девијације у односу на просјечну вриједност остварену у 2023. години (у периоду 1.1 - 25.9.2023. године), те да ће се иста вриједност девизних курсева задржати и у наредном трогодишњем периоду.

Табела 4.6.2. Сервис укупног дуга и пројекције (у мил. КМ)

	2022.	30.9.2023.	2023.	2024.	2025.	2026.
I - Сервис укупног спољног дуга Републике Српске (1 + 2 + 3)	305,6	660,8	824,1	586,2	592	1.152,4
1. Дуг Републике Српске	204,6	574,1	701,2	458,8	458,9	998,6
2. Дуг јединица локалне самоуправе	9,3	7	13,4	12,1	13	13,8
3. Дуг јавних предузећа и ИРБ-а	91,7	79,8	109,4	115,3	120	140
II - Сервис укупног унутрашњег дуга Републике Српске (1 + 2 + 3)	366,6	353,4	468,2	575,1	516,3	453,5
1. Дуг Републике Српске	267,2	272	358,7	462,2	416,9	361,3
2. Дуг јединица локалне самоуправе	58,3	48,4	64,9	62	59,4	56
3. Дуг фондова социјалне сигурности	41,2	33	44,5	50,9	40	36,2
III - Сервис укупног дуга Републике Српске (I + II)	672,3	1.014,2	1.292,3	1.161,3	1.108,3	1.605,9

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности.

Потенцијалне обавезе

Потенцијалне обавезе опште владе обухватају обавезе које би могле пасти на терет буџета Републике Српске, по основу издатих гаранција Републике Српске, те буџете јединица локалне самоуправе, по основу издатих гаранција јединица локалне самоуправе, у случају њиховог активирања.

Табела 4.6.3. Потенцијалне обавезе (у мил. КМ)

	2022.	30.9.2023.	2023.	2024.
I - Изложеност по издатим гаранцијама (1 + 2)	1.272,7	1.256,6	1.186,4	1.036,2
1. Републике Српске	1.211,4	1.201,8	1.136,6	996
2. јединица локалне самоуправе	61,3	54,8	49,8	40,2
I - Стање дуга по издатим гаранцијама (1 + 2)	879,4	862,2	836,3	773,6

⁷⁷ Процијењена вриједност БДП-а за 2023. годину износи 15.474 милиона КМ.

⁷⁸ Вриједности каматних стопа су добијене стављањем у однос процијењеног износа камате за дату годину и стања дуга у претходној години.

⁷⁹ Пројектовано стање спољног дуга у оригиналној валути у 2023. години се заснива на износу повучених кредитних средстава са 30. септембром 2023. године увећаном за процијењена повлачења по инвестиционим пројектима у имплементацији и повлачења у сврху финансирања буџетске потрошње, а умањеном за процијењени износ сервиса главнице спољног дуга.

1. Републике Српске	818,1	807,4	786,5	733,4
од чега стање дуга по издатим гаранцијама за задужење јединица локалне самоуправе које је садржано у укупном дугу	12	11,6	11,3	10,1
од чега стање дуга по издатим гаранцијама за задужење фондова социјалне сигурности које је садржано у укупном дугу	160,1	165,6	157,2	116,9
2. јединица локалне самоуправе	61,3	54,8	49,8	40,2

Извор: Министарство финансија РС, извјештаји јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности, јавних предузећа и институција јавног сектора.

Са 30. септембром 2023. године укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама износи 1.201,8 милиона КМ (7,8% БДП-а Републике Српске процијењеног за 2023. годину). Од наведеног износа 11,6 милиона КМ односи се на гаранције Републике Српске издате за унутрашња задужења јединица локалне самоуправе, 165,6 милиона КМ за унутрашња задужења фондова социјалне сигурности, 936,3 милиона КМ за задужења јавних предузећа (од чега 618,9 милион КМ спољна, а 317,4 милиона КМ унутрашња задужења), те 88,3 милиона КМ за унутрашња задужења јавног сектора. Укупна изложеност јединица локалне самоуправе по издатим гаранцијама са 30. септембром 2023. године износи 54,8 милиона КМ.

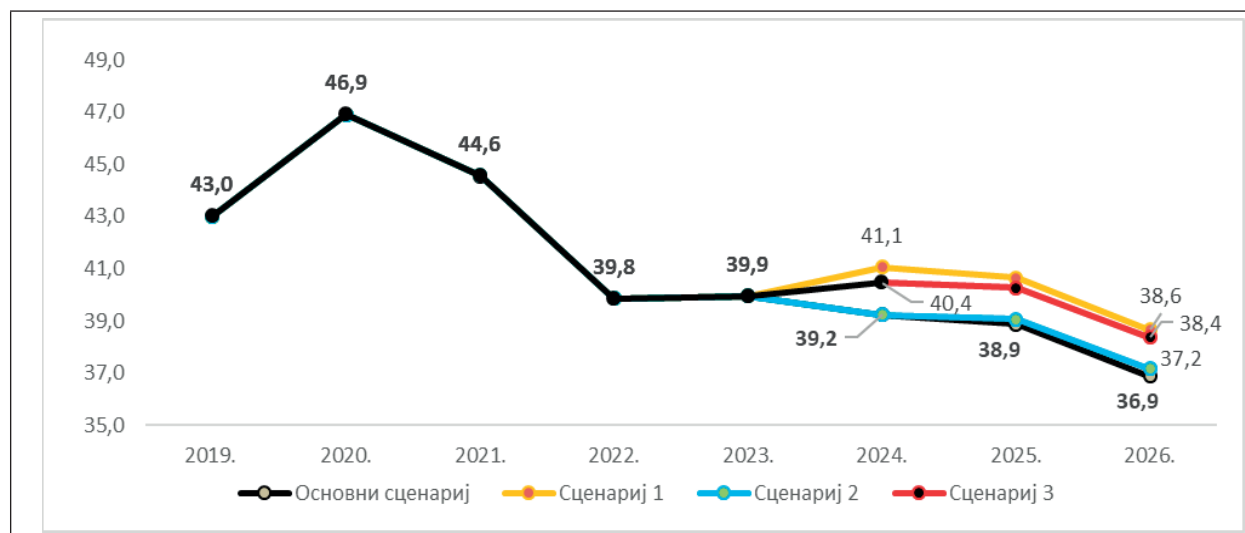
Анализа осјетљивости⁸⁰

Табела 4.6.4. Анализа осјетљивости дуга на промјене кључних варијабли (у мил. КМ)

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
Основни сценарио	4.840	5.221	5.570,3	5.792,3	6.181,6	6.494,6	6.787,6	6.797,4
Сценарио 1 ⁸¹ :	4.840	5.221	5.570,3	5.792,3	6.181,6	6.798,2	7.101,5	7.124,6
Сценарио 2 ⁸² :	4.840	5.221	5.570,3	5.792,3	6.181,6	6.494,6	6.824	6.853,6
Сценарио 3 ⁸³ :	4.840	5.221	5.570,3	5.792,3	6.181,6	6.697	7.034,9	7.074,5

Извор: Министарство финансија РС.

Графикон 4.6.5. Анализа осјетљивости дуга на промјене кључних варијабли (% БДП-а)

4.7. Анализа осјетљивости и упоређивање са претходним програмом

Пројекције прихода урађене су на основу претпоставки да се у наредном периоду очекује даљи раст економске активности, а све то уз претпоставку да тренутна криза неће довести до још већих инфлаторних притисака.

Пројекције прихода од директних пореза и непореских прихода урађене су на основу пројектованих макроекономских показатеља за Републику Српску и постојеће пореске политике у области директног опорезивања, као и прописа који дефинишу непореске приходе. За сваку поједину врсту прихода анализирани су трендови кретања наплате у претходном периоду, укључени су потенцијални једнократни утицаји који ће се десити у наредном периоду, утврђен је степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата, те очекивани ефекти примјене нових законских рјешења. Пројекција прихода ради се појединачно за сваку врсту прихода и то је изузетно важно, будући да се тако узимају у обзир правне основе, сезонски утицаји и специфичности сваког појединачног извора прихода.

Пројекције прихода од индиректних пореза који припадају Републици Српској, поред уочених текућих трендова у наплати прихода и постојеће пореске политике у области индиректног опорезивања, базиране су на прогнозама макроекономских показатеља за БиХ и Републику Српску. С обзиром на специфичност система расподеле прихода од индиректних пореза, процјена кретања макроекономских показатеља за Републику Српску има значај са аспекта сагледавања кретања крајње потрошње у наведеном периоду, као основе за утврђивање коефицијента расподеле прихода од индиректних по-

⁸⁰ Анализа осјетљивости је рађена за дуг Републике Српске и индиректан дуг Републике Српске у име и за рачун јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности, јавних предузећа и ИРБ-а.

⁸¹ Депрецијација курса КМ/USD од тридесет процентних поена у 2024. години.

⁸² Каматне стопе у 2024. години су веће за четири процентна поена на средњорочне домаће и дугорочне спољне инструменте и за два процентна поена на краткорочне домаће инструменте.

⁸³ Депрецијација курса КМ/USD од двадесет процентних поена у 2024. години, у комбинацији са шоком каматних стопа у 2024. години у износу од два процентна поена на средњорочне домаће и дугорочне спољне инструменте и једног процентног поена на краткорочне домаће инструменте.

реза између Републике Српске и ФБиХ. Међутим, за систем расподеле прихода од индиректних пореза унутар Републике Српске, тј. између подсектора централне владе, јединица локалне самоуправе и ЈП "Путеви Републике Српске" од посебне важности је пројекција сервиса спољног дуга. Такође, потребно је предвидјети и обавезе по питању привремених поравнања прихода између корисника расподеле индиректних пореза са Јединственог рачуна УИО.

Промјена било које од претпоставки на којима се заснива пројекција прихода захтијеваће измјену пројекције прихода које су наведене у овом документу.

Основни ризици за остварење наведених пројекција прихода могу бити:

- неизвјесност у погледу трајања новонастале ситуације проузроковане сукобом у Украјини и на Блиском Истоку која се одражава на различите начине и на привреду Републике Српске;
- промјене политике опорезивања у области директних и индиректних пореза, доприноса и непореских прихода;
- одступање макроекономских показатеља од пројектованих вриједности, с обзиром на уску повезаност ових пројекција са пројекцијама прихода, односно на степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата. Нарочито велики степен неизвјесности постоји када су у питању привредна кретања најважнијих спољнотрговинских партнера Републике Српске, те кретања цијена енергената и хране на свјетском тржишту;
- значајнија одступања у кретању коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ у односу на процијењени ниво;
- неочекиване флукуације на међународном девизном тржишту кроз промјене у сервисирању спољног дуга могу довести до одступања остварених у односу на пројектоване приходе од индиректних пореза;
- рад пореске администрације има значајан утицај на кретање прихода. Порески приходи зависе од унапређивања пореске дисциплине;
- развој других догађаја (елементарне непогоде и др.).

Основни политички ризици за остварење наведене пројекције прихода од индиректних пореза су сљедећи:

- глобални оквир фискалног биланса и политика у БиХ за период 2024-2026. године још увијек није усвојен, а овим документом врши се утврђивање средстава за финансирање институција БиХ која се издвајају с рачуна Управе за индиректно опорезивање. Пројекције прихода од индиректних пореза су урађене под претпоставком да ће издвајање индиректних прихода за финансирање заједничких институција у периоду од 2024. до 2026. године износити 1.020,8 милиона КМ годишње, тако да постоји ризик у смислу евентуалне промјене наведеног износа у посматраном периоду;
- евентуално непоштовање законске обавезе у вези са правовременим и редовним усвајањем коефицијената расподеле прихода од индиректних пореза и поравнања прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ на сједницама Управног одбора Управе за индиректно опорезивање.

Узимајући у обзир алтернативне сценарије макроекономских показатеља и напријед наведене ризике за остварење прихода, процијењује се да би приходи опште владе у 2024. години били остварени у износу који је мањи за 378,4 милиона КМ у односу на основни сценариј, у 2025. години мањи за 360,8 милиона КМ, док у 2026. години за 406,1 милион КМ мање у односу на основни сценарио.

Процјена прихода у оквиру централне владе је мања за око 300 милиона КМ у 2024. години, те око 276,6 милиона КМ у 2025. години и око 305,4 милиона КМ у 2026. години по алтернативном (песимистичном) сценарију.

Најзначајнији губитак прихода у 2024. години могао би бити код прихода од индиректних пореза, јер се пројекција заснива на много претпоставки и много фактора утиче на кретање овог прихода тако да носи и највеће ризике за остварење чиме се и објашњава та велика разлика алтернативног и основног сценарија. Законске измјене као што је недавно усвојено подизање прага за улазак у ПДВ систем са 50.000 КМ на 100.000 КМ проузроковаће одређене губитке прихода на нивоу БиХ у 2024. години, а самим тим и приходе који би даљом расподелом припали Републици Српској. Затим, до мањег остварења прихода од пореза од индиректних пореза дошло би и уколико би се усвојиле најављене законске измјене у вези са ПДВ-ом у току 2024. године, а односе се на ослобађање од ПДВ-а за куповину прве некретнине. Ефекат ове измјене закона био би у пуном износу тек од 2025. године. Измирење спољног дуга које се врши из прихода од индиректних пореза у периоду 2024-2026. година може се разликовати од пројекција спољног дуга за тај период због могућих промјена каматне стопе на финансијском тржишту и нових задужења. Такође, спорији раст плата довео би до споријег раста потрошње, што би се одразило на коефицијент за расподелу прихода, као и на стопу раста ових прихода.

Неизвјесност у погледу остварења прихода од пореза на доходак и прихода од доприноса потиче од кретања плата, на чији раст значајно утиче повећање најниже плате у Републици Српској.

Приходи фондова социјалне сигурности били би у случају да се оствари песимистични сценарио мањи за 31,8 милиона КМ у 2024. години, 30,6 милиона КМ у 2025. години и 36,1 милион КМ у 2026. години у односу на приходе пројектоване у основном сценарију.

Приходи јединица локалне самоуправе били би мањи за 41,1 милион КМ у 2024. години, 47,5 милиона КМ мањи у 2025. години и 57,3 милиона КМ мањи у 2026. години у односу на основни сценарио у случају да се реализује песимистични сценарио. Највећа одступања од првобитних процјена су код прихода од индиректних пореза и прихода од пореза на доходак из претходно наведених разлога.

Приходи од индиректних пореза, који припадају ЈП "Путеви Републике Српске" у оквиру расподеле унутар Републике Српске, били би мањи за 5,5 милиона КМ у 2024. години, за 6,1 милион КМ у 2025. години, док би у 2026. години били мањи за 7,3 милиона КМ у случају остварења песимистичног сценарија.

Пројекције расхода раде се на основу захтјева корисника буџета и обавеза проистеклих из законских и подзаконских аката. Реализација буџета врши се у складу са остварењем прихода и прилива у буџет. Из тог разлога, ризици за остварење су уједно сви они ризици који су наведени за остварење пројекција прихода.

Ако се упореде документи ПЕР РС за период 2024-2026. година и ПЕР РС за период 2023-2025. година, основна разлика је у томе што средњорочни фискални оквир за период 2024-2026. година обухвата и јавна предузећа "Путеви Републике Српске" и "Аутопутеви Републике Српске", што значајно проширује фискални оквир и прави разлику у односу на оквир из претходног документа, а уједно отежава израду образложења самих разлика. Прилагођавање фискалног биланса у овогодишњем програму указује на раст прихода, али још више раст расхода, а самим тим и дефицита. У оквиру прихода, значајно одступање у 2024. и 2025. години је у оквиру пореских прихода и прихода од доприноса, док је у оквиру расхода значајно повећан износ за трансфере за социјалну заштиту у периоду 2023-2025. година. Посљедице то проузрокује веће дефиците у периоду 2023-2025. година.

Табела 4.7.1. Одступање од претходног програма

	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
ПЕР 2023-2025.					
Укупни приходи	5.690	6.165,9	6.484	6.794,2	
Укупни расходи	6.095	6.466,2	6.571,7	6.771,4	
Нето задуживање/кредитирање	-405	-300,3	-87,7	22,8	
ПЕР 2024-2026.					
Укупни приходи	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
Укупни расходи	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9
Нето задуживање/кредитирање	-278,9	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3
Разлика (ПЕР 2024-2026. минус ПЕР 2023-2025)					
Укупни приходи	112,9	357,7	612,8	637,8	
Укупни расходи	-13,2	474,1	785,4	872,5	
Нето задуживање/кредитирање	126,2	-116,3	-172,5	-234,7	

4.8. Квалитет јавних финансија

Управљање јавним финансијама је једна од кључних области реформе јавне управе. С обзиром на то да процес европских интеграција захтијева реформу управљања јавним финансијама, договорено је да у складу са уставним надлежностима сваки ниво власти у БиХ изради своју стратегију управљања јавним финансијама како би се након тога дефинисао стратешки оквир реформи у управљању јавним финансијама у БиХ.

Влада Републике Српске је усвојила **Стратегију управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021-2025. године**⁸⁴ на 124. сједници, одржаној 3. јуна 2021. године. Стратегијом су дефинисани правци реформи у области јавних финансија и заокружен систем унапређивања фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности Републике Српске. Стратегија представља свеобухватни и интегрисани оквир за планирање, координацију и реализацију скупа одрживих и међусобно повезаних реформских активности, који дугорочно треба осигурати постизање следећих кључних циљева:

- унапређење фискалне и макроекономске стабилности,
- развој доброг система и праксе управљања јавним финансијама,
- повећање ефикасности управљања јавним ресурсима,
- унапређење ефикасности пружања услуга и
- повећање транспарентности јавних финансија и одговорности.

Стратегија управљања јавним финансијама Републике Српске обухвата шест области дјеловања, односно стубова: Фискални оквир, Јавни приходи, Планирање и буџетирање, Извршење буџета, Интерна контрола и Екстерна ревизија. Поменута стратегија ће служити као главна смјерница у периоду 2021-2025. година за јачање правног и институционалног оквира и система за управљање јавним финансијама Републике Српске у складу са захтјевима ЕУ и међународним стандардима.

Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021-2025. година планирано је успостављање новог унапријеђеног система фискализације. У фебруару 2022. године донесен је нови Закон о фискализацији којим се уводи нови технички модел фискализације. Овај модел заснован је на новим технологијама и означава поједностављење целокупног процеса код обвезника фискализације, већу транспарентност у односу на потрошаче у смислу провере валидности рачуна, те веома квалитетан алат код Пореске управе Републике Српске за сузбијање сиве зоне у промету. У наредном периоду, почевши од 2024. године планирана је постепена фискализација обвезника у зависности од њихових дјелатности.

У вези са растеређењем привреде и стварањем повољнијих услова за пословање привредних субјеката Републи-

ке Српске, у претходном периоду извршено је смањење збирне стопе доприноса са 33% на 31%, измијењен је начин обрачуна плата и уведено је опорезивање укупне (брuto) плате, повећан је основни лични одбитак, а стопа пореза на доходак је смањена са 10% на 8%.

С циљем смањења сиве зоне у области рада, у наредном периоду приступиће се изналажењу модела поједностављеног опорезивања лица на одређеним облицима привремених послова, који су искључиво краткотрајни и који се не уклапају у форму стандардних радних односа. Због формалних препрека, овакви послови тренутно су већим дијелом у сивој зони, што указује да је потребно пронаћи модел једноставног пријављивања и плаћања обавеза за та лица.

У зависности од сличних рјешења усвојених у ФБиХ, у Републици Српској ће се увести опорезивање дивиденди кроз измјену Закона о порезу на доходак, што би требало довести и до смањења сиве зоне у области рада.

Примјена Закона о порезу на непокретности, који се базира на моделу опорезивања непокретности према њиховој тржишној вриједности, показала је да је наведени модел ефикасан. Наставно, да би исти био потпуно успјешан, потребно је извршити одређена прилагођавања, посебно у смислу укључености јединица локалне самоуправе у процес употпуњавања Фискалног регистра непокретности и утврђивања почетних вриједности непокретности. Такође, потребно је извршити анализу и направити одређена прилагођавања у односу на висину пореских стопа оних пореских обвезника који имају више непокретности од оних који имају само једну непокретност намијењену за становање.

У оквиру мјере која се односи на реструктурирање пореског и непореског оптерећења планирана је и активност стварање оптималног непореског оптерећења. Наиме, од 2020. године измијењени су закони о комуналним таксама, административним таксама, судским таксама и посебним републичким таксама, којима су смањена или укинута поједина непореска давања, што је резултат одређивања Владе Републике Српске да у континуитету ствара оптимално фискално оптерећење. У наредном периоду и даље ће се израђивати анализе оптерећености појединим непореским давањима и према резултатима анализа вршиће се оптимизација оптерећења у смислу укидања или смањења анализираних непореских давања, а радиће се интензивно и на смањењу административних процедура.

У оквиру планирања и буџетирања планирано је проширење обухвата корисника/институција у складу са међународним стандардима. Поред тога, у току је имплементација пројекта који се односи на унапређење буџетирања у програмском формату, с циљем ефикаснијег и транспарентнијег планирања буџета и трошења јавних средстава, а усвајање буџета у програмском формату планирано је за 2026. годину.

Унапређење функције управљања дугом планирано је кроз имплементацију свеобухватног информационог система за управљање дугом (СЗУД).

⁸⁴ Одлука о усвајању Приједлога стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021-2025. година објављена је у "Службеном гласнику Републике Српске", број 54/21.

Када су у питању промјене у структури јавне потрошње и мјере за ублажавање посљедица високе инфлације, током 2022. године извршена су три повећања плата запослених у јавном сектору, што је представљало једну од мјера Владе Републике Српске, које доприносе привредном расту те побољшању економско-социјалног положаја запослених у Републици Српској. Такође, током 2022. године пензије су повећане два пута, а исплаћене су и једнократне помоћи пензионерима у два наврата у 2022. години. Једнократне новчане помоћи свим борцима, ратним војним инвалидима и члановима породица погинулих бораца који су корисници породичне инвалидине такође су исплаћиване два пута у 2022. години. Опредијељена за подршку најрањивијим категоријама друштва, Влада Републике Српске је додијелила једнократне новчане помоћи дјец погинулих бораца која се воде у евиденцији Завода за запошљавање Републике Српске као једну од привремених мјера финансијског оснаживања. Такође, с циљем побољшања материјалног положаја младих у Републици Српској и ублажавања посљедица djelовања инфлације, два пута су исплаћене једнократне помоћи младима у 2022. години.

Од 1. јануара 2023. године повећане су плате за запослене у јавном сектору чија је нето плата била испод 1200 КМ, на начин да су платни коефицијенти увећани за 5%. Измјена ових закона представљала је још једну од мјера Владе Републике Српске која доприноси привредном расту и повећању плата радника, као и побољшању економско-социјалног положаја запослених у Републици Српској.

Такође, пензије и борачка давања су увећани за 13,5% од 1. јануара 2023. године, док је од 2024. године износ за пензије у Буџету Републике Српске увећан за 11% или 170,5 милиона КМ. Када се посматрају борачка давања, увећан је обухват и износ основице за обрачун давања, тако да су у 2024. години средства за ова давања увећана за 128,6 милиона.

Влада Републике Српске обезбјеђује подршку незапосленом родитељу четворо и више дјеце у Републици Српској у виду мјесечне новчане накнаде у нето износу од 750 КМ једном од незапослених родитеља четворо и више дјеце од којих је једно дијете малолетно. На поменути износ накнаде уплаћују су и припадајући доприноси за здравствено и пензијско-инвалидско осигурање, што је значајан бенефит и проширење права. Средства за ову сврху износе око 57 милиона КМ у 2023. години, док су у 2024. години повећана на 60 милиона КМ.

Субвенције на име подстицаја за повећање плата радника у реалном сектору износиле су око 15,6 милиона КМ у 2023. години, а задржана су на истом нивоу и у 2024. години.

Јавне инвестиције у 2023. години износе око 88,3 милиона КМ, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница потребно око 86,6 милиона КМ. У 2024. години планирани су нешто нижи износи за јавне инвестиције, тако да износе око 62,4 милиона КМ, док је за изградњу, реконструкцију и опремање болница потребно око 68,1 милиона КМ.

Такође, за субвенције за подстицај развоја пољопривреде и села обезбјеђено је 180 милиона КМ у 2023. години, а исти износ је планиран и у 2024. години.

4.9. Фискално управљање и буџетски оквир

Закон о буџетском систему Републике Српске⁸⁵ дефинише се буџетски систем Републике Српске и израда Документа оквирног буџета Републике Српске као основе за припрему и израду буџета. Сваке године доноси се Документ оквирног буџета Републике Српске за сљедећу годину и наредне двије године, а намјена му је да постави стратешки оквир и горње границе ресурса, унутар којих би требало да се припрема годишњи буџет. У том контексту, припрема и израда буџета заснива се на Документу оквирног буџета. Кључни циљ овог документа је да осигура

бољу повезаност између приоритетних политика Владе и начина на које она алоцира јавне ресурсе.

Законом о фискалном савјету у БиХ⁸⁶ је основан Фискални савјет са задатком координације фискалне политике у БиХ ради осигурања макроекономске стабилности и одрживости свих нивоа власти у БиХ. У надлежности Фискалног савјета је израда фискалних циљева буџета и горњих граница задужења за наредне три године, те израда макроекономских пројекција у оквиру документа Глобални оквир фискалног биланса и политика, који се доноси сваке године за сљедећу годину и наредне двије године.

Закон о фискалној одговорности Републике Српске⁸⁷ уређује фискална правила, мјере и процедуре на основу којих се успоставља фискални оквир, ограничава јавна потрошња, јача одговорност за ефикасно и ефективно коришћење буџетских средстава, оснива Фискални савјет Републике Српске и јача систем контрола и надзора. Овим законом дефинисана су општа и посебна фискална правила. Општа фискална правила односе се на укупан буџетски систем Републике Српске, док посебна фискална правила представљају обавезујуће, аутоматске мјере уколико индикатори исказани општим фискалним правилима достигну вриједносне прагове дефинисане овим законом. Општа фискална правила одређују:

1. правило о дугу: јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може да буде већи од 55% оствареног БДП-а у тој години,

2. правило консолидованог буџетског дефицита: консолидовани буџетски дефицит на крају фискалне године не може бити већи од 3% оствареног БДП-а у тој години.

Спровођењем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској, кроз **Фискални савјет Републике Српске**, који је успостављен у јулу 2017. године, значајно је унапријеђена фискална одговорност и дисциплина за трошење јавних средстава у цијелом буџетском систему Републике Српске, како на републичком нивоу тако и на нивоу јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова. Фискални савјет анализира и провјерава макроекономске и фискалне претпоставке и пројекције коришћене у изради владиних докумената, даје независну и кредибилну оцјену економске политике, процјењује основне фискалне ризике и вјероватноћу да ће Влада испунити своје циљеве у будућности, процјењује у којој мјери је Влада испунила постављене фискалне циљеве и провјерава да ли су поштована фискална правила.

Влада Републике Српске предузела је читав низ мјера с циљем подршке запосленима у јавном сектору и најрањивијим категоријама друштва (пензионери, борци, млади, незапослени родитељи са четворо и више дјеце, дјеца погинулих бораца која се воде у евиденцији Завода за запошљавање Републике Српске) да што лакше преброде кризу изазвану високом инфлацијом. Мјере које је предузела Влада као одговор на тренутну кризу одразиле су се на повећање расхода, што се у коначници одразило на високо учешће консолидованог буџетског дефицита у БДП-у у 2022. години чиме је пређен праг консолидованог буџетског дефицита од 3%, који је прописан Законом о фискалној одговорности. Из тог разлога, Народна скупштина Републике Српске је донијела Одлуку о усвајању **Програма фискалне консолидације за период 2024-2026. година**⁸⁸, којим је планирано постепено смањење консолидованог буџетског дефицита, што се позитивно рефлектује на фискалну стабилност. Уколико се реализују претпоставке на којима се базирао овај програм, дефицит буџетског система Републике Српске би се у Програмом предвиђеном року вратио у оквире фискалних правила прописаних Законом о фискалној одговорности.

Министарство финансија Републике Српске припрема документ **Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2023-2026. године**, а који ће бити упућен Влади Републике Српске на усвајање. Стратегијом управљања

⁸⁵ "Службени гласник Републике Српске", бр.121/12, 52/14, 103/15 и 15/16.

⁸⁶ "Службени гласник БиХ", број 63/08.

⁸⁷ "Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 62/18.

⁸⁸ "Службени гласник Републике Српске", број 91/23.

дугом Републике Српске за период 2023-2026. године⁸⁹ биће дефинисани главни циљ управљања дугом Републике Српске, оперативни циљеви и принципи у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те идентификовани индикатори, тј. смјернице, с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика и њихове процијењене вриједности на крају 2026. године.

Реформе у области јавних финансија садржане су у Стратегији управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2021–2025. године, која има за циљ осигурање фискалне и макроекономске одрживости, те унапређење система управљања јавним финансијама. У Министарству финансија Републике Српске посебна пажња се посвећује праћењу, анализи и извјештавању у погледу **фискалних ризика** који се односе на јавна предузећа. Први **Извјештај о фискалним ризицима јавних предузећа у 2022. години** је завршен у трећем кварталу 2023. године за потребе Министарства финансија и односи се на фискалне ризике 20 јавних предузећа од посебног интереса у Републици Српској. При Генералном секретаријату Владе Републике Српске успостављено је **Одјељење за координацију надзора јавних предузећа**, које је задужено да обавља послове централизованог прикупљања и обраде података о јавним предузећима за потребе Владе и друге послове везано за координацију надзора над радом јавних предузећа. Тренутно се активно ради на спровођењу мјера Ажурираног акционог плана за реформу јавних предузећа за период 2022-2026. година.

У области **финансијског извјештавања**, у складу са Правилником о финансијском извјештавању буџетских корисника, почевши од 2017. године на интернет страници Министарства финансија Републике Српске мјесечно се објављују финансијски подаци за централну владу Републике Српске, а квартално се објављују консолидовани подаци за централну владу Републике Српске, ванбуџетске фондове који нису укључени у републички буџет и све јединице локалне самоуправе. Подаци су презентовани у ГФС кодовима (ГФС 2014) и доступни су на српском и енглеском језику. Такође, у току је развој и имплементација трезорских ГФС и ЕСА књига које ће обезбиједити претпоставку за већи степен аутоматизације, конзистентности и прецизности у процесу преводњења и реконсолидације рачуноводствених података из Трезорског система (СУФИ) на ГФС 2014 и ЕСА 2010 класификације, које се примјењују у међународним оквирима.

4.10. Одрживост јавних финансија

Демографске промјене у Републици Српској представљају значајан изазов за економски раст и развој. Смањење радне снаге, старење становништва, повећање броја пензионера, низак природни прираштај, ниска стопа фертилитета, миграције радно способног становништва према земљама ЕУ све више постају ограничавајући фактор за привредни раст и развој. Прилагођавање економских стратегија, улагање у образовање и развој вјештина, те спровођење одговарајућих мјера у финансирању пензијско-инвалидског система, фискалне политике, тржишта рада и сузбијање сиве економије могу помоћи обезбјеђењу одрживог раста и развоја у Републици Српској.

Увођењем Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске у буџет Републике, од 1. јануара 2016. године, Влада Републике Српске је исказала одређење да пензионерска популација има приоритет у исплати буџетских давања, а уједно, на тај начин, извршена је и потпуна фискална консолидација Фонда ПИО.

Реформа пензијског система која је спроведена 2011. године дала је значајне резултате у погледу одрживости пензијског система, у средњем року. Међутим, због демографских кретања, биће неопходно у наредном периоду веома пажљиво пратити параметре пензијског система,

посебно у сегменту адекватности пензија, како би се могло правовремено реаговати на негативне демографске или економске трендове. Будући да, због старења становништва и одласка младих и радно способних, имамо мањи број уплатилаца доприноса, дугорочно ће пензијски систем бити угрожен, а буџетски систем преоптерећен.

Изазови за наредни период у области **система здравствено заштите** посебно су везани за старење нације, раст малигних обољења, праћење савремених технологија медицинске опреме и метода лијечења и ревидирање мреже здравствених установа. Стратешко одређење Владе Републике Српске је да се у наредном периоду обезбиједи измирење доспјелих неизмирених обавеза јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања из претходног периода, те изврши увођење јавних здравствених установа у трезорски систем пословања⁹⁰. Претходно наведено ће се очувати фискална дисциплина у оквиру здравственог система, те створити претпоставке за структурну реформу система, која ће се заснивати на нормирању мреже здравствених установа, те изналажењу нових модела финансирања здравственог осигурања. Реформом здравственог система биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту.

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2024-2026. ГОДИНЕ

Оквир за израду овог дијела Приједлога ПЕР РС 2024–2026. године су Програм рада Владе Републике Српске⁹¹ и Смјернице Европске комисије за Програме економских реформи 2024-2026. земаља кандидата и потенцијалних кандидата (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије).

Програмом рада Владе Републике Српске утврђене су кључне реформске области које су дефинисане кроз пет реформских стубова: 1) Економски раст, 2) Дигитализација, 3) Реформа јавних предузећа, 4) Здравствена и социјална политика и 5) Демографска обнова Републике Српске. У оквиру сваког од реформских стубова дефинисане су политике и динамика њихове реализације, с циљем унапређења фискалне и економске позиције Републике Српске.

Поглавље 5. Приједлога ПЕР РС 2024–2026. године обухвата анализу стања ресорних министарстава по областима, идентификацију кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, те структурне реформе и реформске мјере усмјерене на рјешавање главних изазова идентификованих у анализи и у оквиру три области (са подобластима) идентификованих Смјерницама Европске комисије:

I - Конкурентност - укључујући подобласти: 1) Пословно окружење и смањење неформалне економије, 2) Јавна предузећа, 3) Реформе економске интеграције, 4) Пољопривреда, индустрија и услуге и 5) Истраживање, развој и иновације;

II - Одрживост и отпорност - укључујући подобласти: 1) Зелена транзиција, 2) Дигитална трансформација, 3) Реформе тржишта енергије и 4) Реформе тржишта транспорта и

III - Људски капитал и социјалне политике - укључујући подобласти: 1) Образовање и вјештине, 2) Запосленост и тржиште рада, 3) Социјална заштита и инклузија и 4) Здравствена заштита.

Према Смјерницама Европске комисије за сваку од три области потребно је идентификовати двије приоритетне структурне реформе. Битно је напоменути да се исто у значајној мјери разликује од Смјерница Европске комисије за израду ПЕР РС 2023-2025. године, којима је било дефинисано 13 области и максимално 20 реформских мјера.

У контексту идентификације кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, уобзирени су

⁸⁹ Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2023–2026. године биће доступан на веб-страници Владе Републике Српске.

⁹⁰ Од 2021. године у трезорски систем на нивоу Републике уведена су четири завода. Што се тиче нивоа јединица локалне самоуправе, до сада је у трезорски систем уведено укупно 18 домова здравља.

⁹¹ Од 21. децембра 2022. године.

главни изазови за јачање конкурентности и дугорочног и инклузивног раста из Процјене Европске комисије за ПЕР 2023-2025⁹², и то:

1) повећање запослености, посебно младих, жена и лица у рањивим друштвеним групама,

2) унапређење пословног окружења, тржишта и спремност за зелену и дигиталну транзицију,

3) побољшање ефикасности, транспарентности и одговорности јавних предузећа.

Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године, у складу са Смјерницама Европске комисије, ове године је усмјерен на ужи сет структурних реформи у односу на претходне циклусе, како би фокус био првенствено на реализацији утврђених приоритета.

Области идентификоване у Смјерницама Европске комисије кореспондирају дефинисаним реформским стубовима у Програму рада Владе Републике Српске⁹³, односно утврђеним реформама у оквиру истих.

Уважавајући наведено, у Приједлогу ПЕР РС 2024-2026, у оквиру дефинисаних области, предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **17 реформских мјера**, разрађених како сlijеди:

ОБЛАСТ I: Конкурентност

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања

Реформске мјере:

1) Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника,

2) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности,

3) Унапређење услова пословања,

4) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом,

5) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,

6) Унапређење атрактивности препознатљивости туристичке понуде.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање

Реформске мјере:

1) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП,

2) Реструктурирање ЈП.

ОБЛАСТ II: Одрживост и отпорност

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска транзиција

Реформске мјере:

1) Одрживост производње и потрошње енергије,

2) Прелазак са линеарне на циркуларну економију.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација

Реформске мјере:

1) Стварање предуслова за дигиталну трансформацију,

2) Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде

Реформска мјера:

1) Изградња и модернизација путне инфраструктуре.

ОБЛАСТ III: Људски капитал и социјалне политике

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада

Реформске мјере:

1) Функционалније тржиште рада,

2) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Реформске мјере:

1) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима,

2) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.

5.1. КОНКУРЕНТНОСТ

Анализа препрека

Прерађивачка индустрија има велики удио у индустријској производњи, што указује на значај и важност њеног континуираног развоја.⁹⁴ Уколико се прерађивачка индустрија анализира по технолошкој сложености, може се закључити да у структури прерађивачке индустрије значајно учешће има производња ниже технолошке сложености, односно производи ниже технолошке вриједности, мале диференцијалности и ниже цјеновне и профитне маргине.

Додатни отежавајући фактор у развоју прерађивачке индустрије је директна зависност од коопераната са којим послују у производном ланцу вриједности, што утиче на неадекватно прилагођавање промјенама које се дешавају у глобалном окружењу. Наведено је посебно дошло до изражаја у периоду поремећаја на глобалном тржишту, јер је због немогућности, како набавке сировине тако и пласмана готових производа, дошло до успоравања производних процеса.

Поред наведеног, у претходном периоду додатни фактор ограничењу развоја прерађивачке индустрије представља значајна флукуација радника изазвана немогућношћу послодаваца да због ниске техничко-технолошке сложености и ниже цјеновне и профитне марже адекватно одговоре на захтјеве радника.

Такође, домаће компаније немају у потпуности подршку система *инфраструктуре квалитета* у Републици Српској и БиХ, а посебно приликом извоза својих производа и услуга на међународна тржишта, са фокусом на тржиште ЕУ. Значајан проблем је и незаштићено домаће тржиште и потрошачи од небезбједних производа, посебно оних који се увозе. Тренутно је у Републици Српској и у БиХ на снази већи број прописа о производима који нису усклађени са захтјевима ЕУ за слободно кретање робе и међународним захтјевима и стандардима (СЕФТА, WTO и сл.). Значајан проблем је и непостојање домаћих испитних и других тијела за оцјену усклађености производа, који се користе током производње и увоза производа и њиховог пласирања на тржиште, те тржишног надзора.

Уколико не постоје одговарајући прописи о безбједности производа и потребна компетентна тијела за оцјенивање/испитивање производа, домаћи и увезени производи када се пласирају на тржиште не пролазе потребне контроле усаглашености. Истовремено, домаћи произвођачи који извозе своје производе на страна тржишта изложени су нецаринским баријерама, строгим захтјевима инопрописа и савремених стандарда и додатним трошковима, што их у коначници онемогућава да се равноправно интегришу у

⁹² Поглавље 4. Кључни структурни изазови и реформски приоритети.

⁹³ Од 21. децембра 2022. године.

⁹⁴ У 2022. години прерађивачка индустрија Републике Српске учествовала је са 12,8% у БДП-у, са 84,6% у укупном извозу Републике Српске, са 20,89% у броју укупно запослених у Републици Српској и са 63,50% у индустријској производњи.

глобалне ланце вриједности. Неријетко извозници морају додатно прилагођавати своје технологије и производе захтјевима прописа и стандарда земаља у које извозе и спроводити додатна или поновљена испитивања и сертификацију. Због трошкова обезбјеђења додатне сертификације и одржавања добијеног иноцерификата о усаглашености, домаћи производи на страним тржиштима знатно су скупљи и тиме мање конкурентни.

Комплементарно, област науке, истраживања и иновација у Републици Српској суочена је са бројним изазовима који директно утичу на развој и конкурентност привреде. Неки од главних идентификованих изазова у овој области су: ниска оријентисаност научних истраживања према привреди, недовољан број и неповољна структура истраживача и истраживачких институција, низак ниво и квалитет научне продуктивности, недовољна сарадња научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом, скромна улагања у истраживање и развој, недостатак интердисциплинарности у истраживању, недостатак свијести о бенефитима од дигитализације пословања, изостанак системског приступа иновацијама, нарочито у високошколским установама, као и недовољна заинтересованост привреде за улагања у истраживачке центре који могу да подстакну и промовишу развој иноваторства.

У области пољопривреде и руралног развоја неки од највећих изазова односе се на тржишне поремећаје настале услед поскупљења свих енергената, а тиме и инпута за пољопривредну производњу, те суочавање са посљедицама климатских промјена које доводе до све учесталије појаве временских непогода (суша, поплаве, мраз, град), али и заразних болести животиња (Афричка куга свиња). Ниско учешће производа високе додате вриједности у структури пољопривредне и прехранбене индустрије, као и производње извозно оријентисаних производа, умањује позитиван економски резултат у сектору. Низак ниво инвестиција у нове технологије, модернизацију газдинстава и увођење информационих система у све области пољопривредне производње, али и управљања ресурсима, не само у области пољопривреде већ и у области шумарства и водопривреде. Климатске промјене посљедњих година узрокују значајне штете у пољопривреди и на постојећем шумском фонду.

Додатни изазов представљају и негативне демографске промјене у виду изражених миграција, како трајних миграција тако и миграција село-град, недостатак смјене генерација у пољопривреди, недостатак радне снаге у пољопривреди и производних радника у шумарству, недостатак адекватне радне снаге за обављање привремених и повремених послова у шумарству, изражене миграције женске популације из руралних подручја услед отежаних услова живота и недостатка радних мјеста.

У области туризма као највећи изазов идентификован је: недостатак обједињених туристичких производа, недовољно развијена туристичка инфраструктура која подржава туристичке производе и недостатак одговарајуће промоције.

Сектор јавних предузећа (ЈП) у Републици Српској чини значајан дио економије и броја запослених, али мање када је у питању додата вриједност или добит. Портфељ ЈП у Републици Српској је највећим дијелом концентрисан у 20 најважнијих предузећа. Ниска профитабилност је почела да нарушава финансијску позицију ЈП, ниво имовине се смањује док се ниво обавеза повећава. Истовремено, продуктивност у смислу додате вриједности, у сектору ЈП је нижа од продуктивности у приватном сектору. Ниска продуктивност и профитабилност јавних предузећа резултује високим ризиком за јавне финансије. Као такав, сектор ЈП представља значајан извор фискалног ризика. Садашња дефиниција и класификација ЈП не омогућава јасну категоризацију/секторизацију предузећа и није у складу са међународним стандардима. Тренутни систем надзора над радом јавних предузећа није довољно ефикасан и не покрива све функције које би држава, као власник јавних предузећа, требала да врши. Приликом остваривања својих права као државних акционара, ресорна министарства се концентришу на креирање секторских стратегија, јер постојећи меха-

низам надзора не омогућава давање приоритета максимизирању вриједности за акционаре.

Финансијски извјештаји ЈП нису у потпуности усклађени са међународним рачуноводственим стандардима, што има за посљедицу нетачно приказивање финансијских позиција предузећа.

Реструктурирање и реорганизација МХ "Електропривреда Републике Српске" а.д. Требиње остаје приоритет и у наредном периоду. Тренутне цијене електричне енергије за потрошаче у Републици Српској су од почетка кризе у Украјини остале на најнижем нивоу у Европи и вишеструко су ниже од тржишних кретања на европским берзама. Овакве цијене не одражавају стварне трошкове пословања предузећа. Истовремено, док је број радника и квалификациона структура у систему "Електропривреда РС" оптерећујућа и неповољна, а продуктивност ниска, новчана примања радника у овом предузећу су изнад просјека просјечне плате поређећи их и са другим јавним и са приватним предузећима. Посљедица је да предузећа из система "Електропривреде РС" раде са веома слабом ликвидношћу уз често изражено неефикасно управљање. До сада издате гаранције Републике Српске за подршку предузећима из система "Електропривреде РС" представљају потенцијални ризик за Буџет Републике Српске.

Константан одлив стручних кадрова свих техничких профила и занимања који су неопходни у свим радним процесима "Електропривреде РС" је постао забрињавајући тренд, док нема наговјештаја да је исте могуће надокнадити у крајем периода.

Отежавајућу околност за ликвидност и сталност пословања у средњем и дужем периоду представљају значајне краткорочне и дугорочне обавезе у скоро свим предузећима из система МХ "Електропривреде РС", те знатни износи окончаних, започетих и потенцијалних судских спорова или арбитража, као и штете у облику трајног губитка располагања дијелом производних капацитета по основу истих. Имајући у виду да је код скоро свих предузећа присутно значајно превазилажење текућих обавеза изнад њихове текуће имовине/средстава, недостатак обртне имовине значајно утиче на редовно измиривање обавеза према трећим лицима, што потенцијално може довести до немогућности обављања текућих оперативних активности у дужем периоду.

Укупна улагања у електроенергетску инфраструктуру су до сада била недовољна, а један од разлога је низак приход од продаје електричне енергије домаћим потрошачима, односно држање нивоа цијена које не оправдавају трошкове, те непотребно велики број запослених у јавном предузећу. Као препрека интензивнијој изградњи обновљивих извора енергије стоје недовољна акумулација капитала у систему "Електропривреда РС", али и условљавање банака за добијање кредита чак и за пројекте обновљиве енергије. С друге стране, прерано затварање постојећих термоелектрана у процесу декарбонизације довело би до огромног губитка радних мјеста, док би се Република Српска од нето извозника електричне енергије претворила у нето увозника, односно енергетског зависника, а цијене снабдијевања домаћих потрошача биле би препуштене турбуленцијама на тржишту ЕУ.

Главне препреке за развој **Железница Републике Српске** (ЖРС) огледају се у старости возних и вучних средстава (просјечна старост инвентарског парка вучних средстава је 47 година, а од укупног броја локомотива само 37% је у експлоатацији и инфраструктуре која није више од 30 година ремонтвана, што доводи до непопуларности железничког саобраћаја у превозу путника, па тако и јако скромном броју превезених путника у односу на окружење. Ово може директно утицати на сигурност одвијања саобраћаја за што је потребно издвојити значајна средства јер то представља ограничавајући фактор за превоз робног саобраћаја. Све ово ће у блиској будућности довести до тога да ЖРС због оваквог стања буду суочене са проблемом немогућности постизања резултата

на конкурентном тржишту бавећи се својом основном дјелатношћу - превозом робе и путника.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања

Основни циљ структурне реформе је **унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју**, унапређење услова пословања и јачање ланаца вриједности и снабдијевања. Структурна реформа адресира значајан број изазова и препрека привредном расту и конкурентности у Републици Српској. Њен садржај фокусиран је на три области, дефинисане кроз шест реформских мјера.

Прва област односи се на **подршку технолошком развоју** привредних субјеката, укључујући јачање њихове технолошке опремљености, те дигитализацији привредног сектора и његовој сарадњи са научноистраживачким институцијама.

Друга област усмјерена је на различите видове **унапређења услова пословања**, а укључује активности као што су јачање инфраструктуре квалитета и повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне.

У трећој области фокус је на **јачању ланаца вриједности и снабдијевања**, а предвиђене активности се односе, између осталог, на повезивање примарне производње са прерађивачким капацитетима, као и на активности усмјерене на повећање извоза.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом развоја малих и средњих предузећа Републике Српске за период 2021-2027. година⁹⁵, Стратегијом развоја индустрије Републике Српске за период 2021-2027. година⁹⁶, Стратегијом инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023⁹⁷, Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021-2025. година⁹⁸, Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023-2029⁹⁹, Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2022-2027. година¹⁰⁰ и Стратегијом развоја туризма Републике Српске за период 2021-2027. година¹⁰¹.

Реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно ће имати утицај на имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске¹⁰², у дијелу који се односи на **унапређење пословног окружења**, а која је од важности на путу ка испуњавању копенхашких економских критеријума и стварању претпоставки за пуну интеграцију у привредне токове ЕУ.

Реформске мјере:

1) Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника,

2) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности,

3) Унапређење услова пословања,

4) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом,

5) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,

6) Унапређење атрактивности препознатљивости туристичке понуде.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације индустрије и предузетника

1. Опис мјере

Циљ ове реформске мјере је да се **унаприједи постојећи технолошки ниво прерађивачке индустрије**, који је на релативно ниском нивоу, те да се искористе потенцијали трендова дигиталне и зелене транзиције за унапређење пословних процеса, управљања и валоризацију свих фаза циклуса производње. Реализацијом активности планира се отклонити проблем ниског нивоа капиталних улагања, посебно у унапређењу технолошких процеса који су последица слабијег приступа прилагођеним изворима финансирања за улагања у капиталну опрему и опште финансијске позиције многих предузећа којима су исцрпљена обртна средства за текуће пословање након последица пандемије ковида 19 и инфлације. Додатно, кроз ову реформу планира се подршка предузећима из прерађивачке индустрије за пласман на међународном тржишту, као и за продужавање домаћих ланаца вриједности кроз боље повезивање домаће сировинске базе са прерађивачким сектором.

Стратегија развоја малих и средњих предузећа Републике Српске за период 2021-2027. година предвиђа три стратешка циља. Први стратешки циљ се односи на обнављање и раст предузетничке дјелатности у Републици Српској, са тежиштем на предузетништво младих, које обухвата активности везане за опоравак привреде након пандемије, предузетништво младих и предузетништво жена, побољшање окружења за предузетништво и развој друштвеног предузетништва. Други стратешки циљ се односи на обнављање и јачање конкурентности малих и средњих предузећа у глобалним ланцима вриједности који предвиђа побољшање окружења и приступа финансијама за мала и средња предузећа, стандардизацију и интернационализацију и развој пословних вјештина малих и средњих предузећа. Трећи стратешки циљ односи се на раст учешћа производа, услуга и сектора заснованих на знању и иновацијама у структури малих и средњих предузећа, а реализоваће се кроз развој пословних вјештина за мала и средња предузећа, иновације и дигитализацију пословања и прелаз малих и средњих предузећа ка зеленој економији.

Уредбом о поступку додјеле подстицаја за мала средња предузећа¹⁰³ предвиђени су подстицаји за мала и средња предузећа за сљедеће намјене: дигитална трансформација, техничке иновације (набавка опреме), организација сајмова, односно конференција, учешће на сајмовима и очување старих и умјетничких заната и домаће радиности.

Стратегијом развоја индустрије Републике Српске за период 2021-2027. година и Законом о подстицајима у привреди Републике Српске¹⁰⁴ успостављен је оквир за додјелу подстицаја. У Стратегији, у оквиру стратешког циља 1. Повећати производњу више фазе прераде, приоритет 1.2. Развој и дигитализација индустрије, предвиђена је мјера 1.2.1. Подршка развоју и иновацијама у индустрији у оквиру које је предвиђена активност *Финансијска подршка за реализацију развојних пројеката предузећа*, чија намјена је увођење савремене технологије, савремене опреме и know-how, развој нових производа, подршка иновацијама, дигитална трансформација и друге намјене које доприносе развоју и унапређењу конкурентности индустрије. Исто представља кључни стратешки пројекат за реализацију наведеног стратешког циља.

Циљ ове реформске мјере је да се постојећи технолошки ниво прерађивачке индустрије (уважавајући њено значајно

⁹⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 35/21.

⁹⁶ "Службени гласник Републике Српске", број 79/21.

⁹⁷ "Службени гласник Републике Српске", број 95/19.

⁹⁸ "Службени гласник Републике Српске", број 54/21.

⁹⁹ "Службени гласник Републике Српске", број 80/23.

¹⁰⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 92/21.

¹⁰¹ "Службени гласник Републике Српске", број 1/22.

¹⁰² Економски и финансијски дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске одржан је у Бриселу 16. маја 2023. године. Заједнички закључци процеса Економског и финансијског дијалога између Европске уније и Западног Балкана и Турске објављени су истог дана (Joint Conclusions of the Economic and Financial Dialogue between the EU and the Western Balkans and Türkiye, 9478/23, Brussels, 16 May 2023, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9478-2023-INIT/en/pdf>).

¹⁰³ "Службени гласник Републике Српске", бр. 66/22 и 54/23.

¹⁰⁴ "Службени гласник Републике Српске", бр. 52/19, 78/20, 37/22 и 56/22.

учествовање у БДП-у, изнозу, броју запослених радника и укупној индустријској производњи Републике Српске), кроз подстицајне мјере дефинисане Законом о подстицајима у привреди Републике Српске, унаприједи и да се привуку инвеститори са вишим нивоом технолошког развоја, како је то дефинисано Стратегијом развоја индустрије у Републици Српској 2021-2027. година и Стратегијом привлачења страних инвестиција у Републику Српску 2021-2027. година. Ово је наставак мјера из претходног периода, али уз њихово континуирано унапређење, а на основу искустава из претходног периода.

У домену малих и средњих предузећа и предузетника планиране су мјере подстицаја за дигитализацију пословања, техничке иновације, учешће на сајмовима и конференцијама, али и мјере у домену измјене прописа којима се би се осигурало квалитетније заступање интереса предузетника. Овим би се требала отклонити ограничења у развоју ове групације пословних субјеката, која су посебно наглашена због раста трошкова енергената, транспорта, сировине, опреме и истовремено њихове недовољне капацитета за развој, али и заступање властитих интереса. Кроз формирање регистра извозника и анализе потенцијала за развој домаћег производа се настоји отклонити недостатак недовољног познавања и увезаности домаћег извозног потенцијала.

Активности планиране у 2024. години:

- Програм подршке развоју привреде, побољшања ефикасности пословања и увођења нових технологије (МПП),
- Програм подстицаја суфинансирања набавке опреме и софтвера за потребе дигиталне трансформације пословања малих и средњих предузећа и предузетника (МПП),
- Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за техничке иновације (МПП),
- Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за организацију и учешће на сајмовима и конференцијама (МПП),
- Програм подстицаја за инвеститоре од посебног значаја (МПП),
- Програми подршке развоју кроз кредитне линије у оквиру Инвестиционо-развојне банке Републике Српске (ИРБРС),
- Програм подршке развоју предузетништва кроз олакшавање приступа финансијским средствима потребним за обављање пословних дјелатности предузетника (правних и физичких лица) путем Гарантног фонда Републике Српске (ГФРС),
- Закон о занатско-предузетничкој дјелатности (МПП),
- Израда основе за регистар извозника и анализе развоја домаћег производа (МПП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2022. година)	Прелазни циљ (2024. година)	Циљ (2025. година)
Вриједност подржаних инвестиција привредних субјеката у набавку технологија и опреме	71 милион КМ	повећање за 10% на годишњем нивоу	повећање за 10% на годишњем нивоу
Учешће прерађивачке индустрије у БДП-у	12,8%	повећање 0,1 процентни поен годишње	повећање 0,1 процентни поен годишње
Повећање дохотка самосталних предузетника	588.141.970,02 КМ	повећање за 5% на годишњем нивоу	повећање за 5% на годишњем нивоу
Просјечна бруто зарада у прерађивачкој индустрији	1.333 КМ	повећање у односу на полазну за 4%	повећање за 5% у 2024. години и 6% у 2025. години у односу на полазну годину

3. Очекивани утицај на конкурентност

Очекује се да ће се кроз подстицајне мјере за увођење нових технологија, дигитализацију пословања, те кроз боље мјере подршке за интернационализацију пословања постићи већи степен продуктивности, финализације производа, а тиме и целокупне конкурентности. Мјере су фокусиране, како на веће привредне субјекте тако и на средње и мале привредне субјекте, укључујући и предузетнике који су заступљени у готово свим гранама привреде.

Кроз нови законски оквир ће се јачати структура Занатско-предузетничке коморе и подручних комора и унаприједити оквир за удруживање и боље заступање интереса предузетника, а тиме и њихове конкурентности.

Активности планиране у 2025. години:

- Програм подршке развоју привреде, побољшања ефикасности пословања и увођења нових технологија (МПП),
 - Програм подстицаја суфинансирања набавке опреме и софтвера за потребе дигиталне трансформације пословања малих и средњих предузећа и предузетника (МПП),
 - Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за техничке иновације (МПП),
 - Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за организацију и учешће на сајмовима и конференцијама (МПП),
 - Програм подстицаја за инвеститоре од посебног значаја (МПП),
 - Програми подршке развоју кроз кредитне линије у оквиру Инвестиционо-развојне банке Републике Српске (ИРБРС),
 - Програм подршке развоју предузетништва кроз олакшавање приступа финансијским средствима потребним за обављање пословних дјелатности предузетника (правних и физичких лица) путем Гарантног фонда Републике Српске (ГФРС),
 - Израда регистра извозника Републике Српске (МПП).
- #### Активности планиране у 2026. години:
- Програм подршке развоју привреде, побољшања ефикасности пословања и увођења нових технологије (МПП),
 - Програм подстицаја суфинансирања набавке опреме и софтвера за потребе дигиталне трансформације пословања малих и средњих предузећа и предузетника (МПП),
 - Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за техничке иновације (МПП),
 - Програм подстицаја за мала и средња предузећа и предузетнике за организацију и учешће на сајмовима и конференцијама (МПП),
 - Програм подстицаја за инвеститоре од посебног значаја (МПП),
 - Програми подршке развоју кроз кредитне линије у оквиру Инвестиционо-развојне банке Републике Српске (ИРБРС),
 - Програм подршке развоју предузетништва кроз олакшавање приступа финансијским средствима потребним за обављање пословних дјелатности предузетника (правних и физичких лица) путем Гарантног фонда Републике Српске (ГФРС),
 - Промоција регистра извозника и обезбјеђење средстава за његово одржавање (МПП).

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

Буџет Републике Српске, текући грант за подршку развоју привреде, побољшања ефикасности пословања и увођења нових технологија у 2024. години у износу од 14.600.000 КМ.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера има за циљ повећање привредне активности, јачање домаће привреде, привлачење нових технолошки напредних инвестиција, чиме се стварају услови за додатно запошљавање и квалитетнија радна мјеста са вишим износима личних примања. Кроз подршку малим привредним субјектима утиче се на њихову конкуретност, запошљавање и смањење сиромаштва, а критеријум за оцјену пројеката јесте и родна равноправност.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Подстицајна средства која се додјељују посебно узимају у обзир утицај нових технологија чија примјена има позитиван утицај на заштиту здравља, безбједност запослених и очување животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Недовољна финансијска средства у односу на потребе привреде	Висока	Изналажење других алтернативних извора финансирања
Недовољна спремност привреде за увођење нових технологија, а посебно дигитализације	Ниска	Промоција програма подршке
Неповољна кретања на глобалном нивоу	Висока	Реструктурирање мјере

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности

1. Опис мјере

Јачање инфраструктуре квалитета и усклађивање правног оквира у областима Слободног кретања робе са правом и правилима ЕУ и међународних споразума (CEFTA, СТО итд.) у Републици Српској подразумијева **наставак хармонизације домаћих прописа о производима са acquis и принципима ЕУ и савременим стандардима**, те учешће у активностима преузимања хармонизованих европских стандарда (EN) и њихове доступности корисницима из Републике Српске. Обухвата наставак уклањања тзв. “конфликтних” СФРЈ прописа и ЈУС стандарда са обавезном примјеном из правног система Републике Српске, успостављање и унапређење јавно доступног Регистра важећих прописа, Информационе тачке о производима, о важећим прописима и стандардима и именованим сертификационим тијелима. Обухвата и успостављање Нотификационе тачке за прописе у припреми, што је обавеза процеса европских интеграција (захтјев ЕУ) и CEFTA/СТО. С циљем уклањања нецаринских баријера слободној трговини робама мјера обухвата активности на реализацији “Акционог плана за усклађивање прописа Републике Српске са захтјевима из чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању Европске уније” и припреме за потписивање са ЕУ “Споразума о оцјени усаглашености и прихватању индустријских производа” (АСАА). Ова мјера доприноси слободној трговини робом, као један од принципа јединственог економског тржишта региона, CEFTA, ЕУ и СТО и доприноси да домаће тржиште производима буде сигурније и транспарентније, да производња буде иновативнија и усклађена са савременим трендовима, а домаћа радна снага специјализованија. Мјера доприноси олакшавању и повећању извоза домаћих производа и бољој заштити потрошача и околине. Такође, мјера доприноси реализацији циљева утврђених у Стратегији инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023. година и секторским стратешким документима Републике Српске (у областима индустрије, малих и средњих предузећа, пољопривреде, саобраћаја, трговине и сл.).

Стратегија поставља приоритете развоја наведених области и наредне кораке надлежних институција у Републици Српској, у складу са потребама домаће привреде и јединственог тржишта у БиХ, заштите потрошача и актуелних трендова развоја инфраструктуре квалитета (ИК) у Европи и свијету. Унапређивањем ИК у Републици Српској и планским преузимањем правне тековине ЕУ из Поглавља 1 – Слободно кретање робе доприноси се cjелокупном унапређивању ИК у цијелој БиХ и њеном испуњавању обавеза процеса придруживања ЕУ, што ће позитивно утицати и на: - домаће привреднике, који ће производити, увозити и извозити производе без додатних трошкова оцјењивања усаглашености и техничких препрека, - потрошаче, којима ће бити доступни квалитетни и безбједни производи, - органе управе, који ће на једноставнији и ефикаснији начин нормирати надлежне области и спроводити ефикасан надзор над примјеном донесених прописа. Достицањем циљева утврђених овим документом, привреда Републике Српске и цијеле БиХ ће бити у позицији да постане активан и конкурентан учесник на регионалном, европском и свјетском тржишту.

Ова мјера је у складу са “Акционим планом за заједничко регионално тржиште Западног Балкана 2021-2024.” и принципима “Европског акта за мала и средња предузећа” - Димензија 7 (Small Business Act - SBA). За реализацију мјере надлежно је Министарство привреде и предузетништва (МПП), Министарство за европске интеграције и међународну сарадњу (МЕИМС), Републички завод за стандардизацију и метрологију (РЗСМ) и 9 републичких органа управе Републике Српске, који доносе секторске прописе о техничким и другим захтјевима за производе и услуге и који учествују у раду Координационог тијела за инфраструктуру квалитета у Републици Српској.

Активности планиране у 2024. години:

– Доношење правног оквира за поступак пријављивања прописа РС у припреми, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености, вођењу контакт тачке за производе и прописе, стандарде и нотификационе тачке о прописима РС у припреми (МПП, РЗСМ и КТ ИКВ),

– Успостављање и вођење Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености РС, информационе тачке о производима и прописима и стандардима и нотификационе тачке РС за прописе у припреми (РЗСМ/МПП) (МПП/РЗСМ и МЕИМС),

– Утврђивање и усвајање нових стратешких циљева и мјера развоја инфраструктуре квалитета у РС (МПП/РЗСМ, МЕИМС и КТ ИКВ).

Активности планиране у 2025. години:

- Усвајање новог правног оквира из Поглавља 1 права ЕУ у РС према стратешким циљевима и мјерама развоја инфраструктуре квалитета у РС (МПП, МПУГЕ, МУП, МЕР, МСВ, МПШВ, МЗСЗ, РЗСМ и КТ ИКВ),
- Унапређивање Регистра прописа, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености РС, информационе и нотификационе тачке о производима и прописима и стандардима РС (МПП/РЗСМ и КТ ИКВ),
- Усклађивање прописа РС са захтјевима чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању ЕУ (МЕИМС, МПП/РЗСМ и КТ ИКВ).

Активности планиране у 2026. години:

- Праћење реализације стратешких циљева и мјера о унапређењу инфраструктуре квалитета производа и услуга и испуњавања захтјева Поглавља 1 права ЕУ и чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању ЕУ у Републици Српској (МЕИМС/РЗСМ, КТ ИКВ),
- Доношење актуелних водича за примјену прописа Републике Српске којим се преузимају нови прописи ЕУ о производима и анализа њихове примјене (МПУГЕ, МПП, МЕР, МУП, МПШВ, МЗСЗ, РЗСМ, МТТ),
- Припремне активности за потписивање Споразума о оцјени усаглашености и прихватању индустријских производа (АСАА) са Европском унијом (МЕИМС/МПП, КТ ИКВ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Ниво усклађивања прописа Републике Српске (хоризонталног и вертикалног) са <i>acquis</i> Поглавља 1 - Слободно кретање робе	60%	65%	80%
Проценат преузетих и доступних хармонизованих ЕН стандарда (у односу на укупан број ЕН стандарда)	77%	84%	91%
Број акредитованих тијела за оцјену усклађености у Републици Српској	72%	81%	91%
Проценат уклоњених идентификованих препрека слободној трговини робом у прописима Републике Српске (обавезе из чл. 34, 35. и 36. УФЕУ)	20%	40%	60%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има директан утицај на повећање броја фирми из прерађивачког сектора које директно или индиректно извозе готове производе на страна тржишта, уз испуњавање захтјева прописа и безбједносних и еко-стандарда за њихово пласирање на инотржишта.

Такође има утицај на повећање броја домаћих производа који имају “СЕ” ознаку, потребну за њихов слободан приступ ЕУ и регионалним тржиштима.

Повећава ниво усклађености домаћих производних технологија и домаћих производа са савременим захтјевима стандарда квалитета и еко-стандарда потребних за приступ јединственом ЕУ и другим тржиштима. Повећава продуктивност домаћих предузећа и њихова улагања у савремене и зелене технологије и ангажовање специјализоване радне снаге.

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

У 2024. години планирано је обезбјеђење 300.000 КМ буџетских средстава за израду софтвера и изнајмљивање потребне хардверске опреме за управљање регистром прописа, информационом тачком о производима и прописима и нотификационом тачком прописа у припреми.

Остале активности ће се реализовати у оквиру редовних средстава буџета Републике Српске, како је дефинисано у ДОБ 2024-2026. појединачних РС институција надлежних за реализацију планираних активности ове мјере (МЕИМС, МПУГЕ, МПП, МЕР, МУП, МПШВ, МЗСЗ, РЗСМ, МТТ).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Развој ове области утиче на повећање производње конкурентних и безбједних домаћих производа и њихов извоз на ЕУ тржиште и регионална тржишта и на привлачење инвеститора, што доприноси отварању нових радних мјеста и бољих социјалних услова грађана.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Повећање производње, извоза и пласирања на тржиште безбједних и еколошки прихватљивих производа и увођење нових зелених технологија и циркуларне економије утиче на бољу заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Већи број надлежних институција одговорних за реализацију мјере	Ниска	Јачање улоге Координационог тијела за инфраструктуру квалитета и примјене планских докумената из ове области
Мали број домаћих и међународно признатих (акредитованих) тијела за оцјену усаглашености производа	Висока	Подршка привредним субјектима за акредитацију и именовање тијела за оцјену усклађености, подршка доступности стандарда и њиховог превођења на српски језик и јачање регионалне сарадње у овим областима

РЕФОРМСКА МЈЕРА 3: Унапређење услова пословања**1. Опис мјере**

Ова мјера има за циљ наставак унапређења оквира за пословање како би се повећао квалитет и ефикасност јавних услуга. Такође, мјера има за циљ **повећање конкурентности и продуктивности привреде и смањења сиве зоне** с циљем повећања плата и смањења неформалне економије у области рада.

Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021-2025. година планирано је успостављање новог унапријеђеног система фискализације. У фебруару 2022. године донесен је нови Закон о фискализацији,^{105,106} којим се уводи нови технички модел фискализације. Овај модел заснован је на новим технологијама и означава поједностављење цјелокупног процеса код обвезника фискализације, већу транспарентност у односу на потрошаче у смислу провере валидности рачуна, те веома квалитетан алат код Пореске управе Републике Српске за сузбијање сиве зоне у промету. У наредном периоду, почевши од 2024. године планирана је постепена фискализација обвезника у зависности од њихових дјелатности.

С циљем смањења сиве зоне у области рада, а уважавајући иницијативе Уније послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске, у наредном периоду приступиће се изналагању модела поједностављеног опорезивања лица на одређеним облицима привремених послова, који су искључиво краткотрајни и који се не уклапају у форму стандардних радних односа. Због формалних препрека, овакви послови тренутно су већим дијелом у сивој зони, што указује да је потребно пронаћи модел једноставног пријављивања и плаћања обавеза за та лица.

Такође, с циљем смањења сиве зоне у области рада, а уважавајући иницијативе Савеза синдиката Републике Српске, планира се и опорезивање дивиденде. На овај начин дошло би до смањења сиве зоне и био би олакшан инспекцијски надзор, а везано за контролу појаве исплата дијела плата у готовини које нису приказане.

Примјена Закона о порезу на непокретности који се базира на моделу опорезивања непокретности према њиховој тржишној вриједности показала је да је наведени модел ефикасан. Да би он био потпуно успјешан, потребно је извршити одређена прилагођавања, посебно у смислу укључености јединица локалне самоуправе у процес употпуњавања Фискалног регистра непокретности и утврђивања почетних вриједности непокретности. Такође, потребно је извршити анализу и направити одређена прилагођавања у односу на висину пореских стопа оних пореских обвезника који имају више непокретности од оних који имају само једну непокретност намијењену за становање.

Такође, основни циљ управљања имовином у власништву јединица локалне самоуправе је осигурати економски сврсисходно, ефикасно и транспарентно управљање, економски раст, заштиту јавног интереса и интереса јединица локалне самоуправе (ЈЛС). Примјери земаља у региону показују да стратешко управљање имовином утиче и на повећање прихода од имовине, и то од 8% до 25% буџета ЈЛС. С циљем унапређења управљања непокретном имовином у власништву ЈЛС анализираће се регулаторни оквир, како би се њиховим спровођењем обезбиједило јединствено поступање ЈЛС у управљању некретностима. Потребно је усагласити и успоставити јединствене приступе у утврђивању власништва на некретностима које користе јавне установе за исту намјену и евидентирања у јединицама локалне самоуправе и јавним установама.

Активности планиране у 2024. години:

- потпуна примјена новог система контроле промета путем фискалних каса (МФ, ПУ РС),
- фискализација обвезника који према Закону о фискалним касама нису били обвезници фискализације, а који су према Закону о фискализацији обухваћени (МФ),
- ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске и укидања истих на основу анализе (МФ),
- анализирање потенцијалних модела поједностављеног начина опорезивања лица на одређеним видовима привремених послова (МФ, ПУ РС, МПШВ, МРБИЗ, ПК, УП),
- креирање законског оквира за најповољнији модел опорезивања лица на одређеним привременим пословима (МФ, МРБИЗ),
- интензивирање активности на пријављивању непријављених непокретности у Републици Српској (ЈЛС, МФ, ПУ, РУГИП),
- извршити анализу у оквиру које би се размотрила измјена пореских стопа пореза на непокретности у смислу увођења диференциране стопе која би се утврђивала у односу на већу вриједност непокретности или број непокретности истог пореског обвезника (ЈЛС, МФ, ПУ, РУГИП),
- анализа нормативно-правног оквира у Републици Српској, с циљем ефикаснијег управљања некретностима у ЈЛС (МУЛС, МФ, МПУГЕ, РУГИП, Правобранилаштво РС).

Активности планиране у 2025. години:

- ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске и укидања истих на основу анализе (МФ),
- имплементација законског оквира за опорезивање лица на одређеним привременим пословима (МФ, МРБИЗ),
- измјена Закона о порезу на доходак у дијелу који се односи на опорезивање дивиденде (МФ),
- детаљно уређење методологије за утврђивања почетних вриједности непокретности у јединицама локалне самоуправе (ЈЛС, МФ, ПУ, РУГИП),
- израда нацрта законских и подзаконских аката који за циљ имају унапређење нормативно-правног оквира с циљем ефикаснијег управљања некретностима у ЈЛС (МУЛС),
- спровођење стручног оспособљавања службеника у ЈЛС (МУЛС).

Активности планиране у 2026. години:

- ажурирање Регистра пореских и непореских давања Републике Српске и укидања истих на основу анализе (МФ),
- анализа ефеката примјене новог законског оквира за опорезивање лица на одређеним привременим пословима (МФ),
- имплементација Закона о порезу на доходак (МФ),
- доношење Закона о измјенама и допунама Закона о порезу на непокретности (МФ),
- усклађивање подзаконских аката са одредбама измијењеног Закона о порезу на непокретности (МФ),
- израда нацрта законских и подзаконских аката који за циљ имају унапређење нормативно-правног оквира с циљем ефикаснијег управљања некретностима у ЈЛС (МУЛС),
- спровођење стручног оспособљавања службеника у ЈЛС (МУЛС).

¹⁰⁵ Овим законом стављена је и обавеза Влади Републике Српске за финансирање иницијалних трошкова фискализације код обвезника фискализације, а који модел финансирања ће бити јасно дефинисан подзаконским актом.

¹⁰⁶ “Службени гласник Републике Српске”, број 15/22.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Успостављање новог унапријеђеног система фискализације	Извршено финансирање трошкова иницијалне фискализације	Системи функционални и у примјени	Системи функционални и у примјени
Проценат повећања прихода од пореза на непокретности	-	-	10%
Број успостављених база података/регистар некретнина у власништву ЈЛС	-	20%	40%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализацијом мјере очекује се растеређење привреде и стварање повољнијих услова за пословање привредних субјеката које ће довести до повећања конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске.

Превасходни утицај новог система фискализације у Републици Српској очекује се кроз смањење сиве економије и смањење пореске евазије, те побољшање пореске дисциплине, што директно повећава конкурентност привредних субјеката који поштују пореске прописе.

С обзиром на то да су порез и доприноси из ангажовања радника на сезонским пословима веома често у сивој зони, поједностављено опорезивање и плаћање доприноса требало би да допринесе расту ових прихода. Такође, увођење опорезивања дивиденде резултираће повећањем прихода од пореза на доходак.

Такође, измијењени Закон о порезу на непокретности ће имати позитиван ефекат на буџете ЈЛС с обзиром на то да ће доћи до раста прихода од пореза на непокретности, а кроз унапријеђено управљање некретностима ЈЛС ће остварити додатни извор прихода који ће моћи усмјерити на локални економски развој.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Трошак фискализације подразумева трошак иницијалне фискализације код пореских обвезника и исти ће сносити Влада Републике Српске у износу од 13 милиона КМ.

Спровођење активности везаних за употпуњавање Фискалног регистра непокретности нема директних и мјерљивих трошкова за буџет Републике Српске.

Такође, у 2024. години неће бити потребна додатна финансијска средства за реализацију планираних активности унапређења управљања некретностима ЈЛС будући да ће се оне финансирати кроз подршку пројекта ПИПЈС, који имплементира Развојни програм Уједињених Нација у БиХ (УНДП).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

С обзиром на то да ће доћи до поједностављеног начина ангажовања радника на сезонским пословима, очекује се раст броја запослених по основу овог ангажмана. Такође, спровођење свих мјера које доприносе смањењу сиве економије има значајан утицај на једнакост.

Такође, смањењем сиве економије, повећањем пореске дисциплине, те повећањем обухвата и порастом основице за опорезивање као последица увођења новог система, требало би да доведе и до пораста пореских прихода, који ће се кроз систем прерасподјеле индиректно имати позитиван утицај на социјалне исходе.

Кроз унапређење управљања некретностима ЈЛС ће остварити додатне изворе прихода који ће имати позитиван утицај на креирање повољног пословног окружења, те позитиван утицај на социјалне исходе као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има неутралан утицај.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Сметње при имплементацији техничких аспеката система у Републици Српској	Ниска	Техничка и кадровска припремљеност за имплементацију процеса
Неспровођење мјере од стране послодаваца у Републици Српској	Ниска	Појачан инспекцијски надзор и контрола
Недостатак капацитета / људских ресурса у ЈЛС	Висока	Обуке и едукације градских, односно општинских службеника
Отпор ЈЛС везан за реформу области управљања некретностима ЈЛС	Ниска	Партиципативни приступ у изради нормативно-правног оквира

РЕФОРМСКА МЈЕРА 4: Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом

1. Опис мјере

Ова мјера има за циљ да успостави ефикаснији систем управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској, прије свега да створи окружење погодно за развој и подизање квалитета научноистраживачке заједнице у свим доменима и научним областима, да јача професију иноватора и истраживача, те да развија иновациону инфраструктуру. Имајући у виду да су наука и иновације покретач друштвено-економског развоја сваке земље, у оквиру ове мјере планирана је реализација низа активности које имају за циљ уклањање кључних препреке за развој научноистраживачког рада и иновација.

Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023-2029. година дефинише четири стратешка циља, која би требала да дају правац дјеловања у предметној области, и то:

Унапријеђена атрактивност, капацитети и утицај истраживања и развоја на укупан развој РС; Унапријеђена атрактивност, квалитет и утицај високог образовања на квалитет људских потенцијала у РС; Унапријеђен развој информационог друштва и електронске управе у служби грађана и привреде, те развијена информациона безбједност грађана, јавне управе и привреде и уведен концепт паметне специјализације и осигурана системска подршка за приоритетне секторе.

Такође, у складу са Стратегијом основан је Научно-технолошки парк Бања Лука, који се тренутно налази у фази изградње, као један од примарних стратешких пројеката, а иста предвиђа и оснивање Фонда за иновациону дјелатност.

У складу са смјерницама ЕУ, Министарство за научно-технолошки развој и високо образовање ће усмјерити активности за унапређење правног и институционалног оквира за бављење научноистраживачким радом с циљем обезбјеђења ефикаснијег система управљања научним и иновационим потенцијалом у Републици Српској, као што је Закон о иновативној дјелатности и Стратегија паметне специјализације Републике Српске. Поред Стратегије развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској ови документи ће представљати важан инструмент за побољшање иновационог и истраживачког екосистема за усмјеравање будућег инвестирања у индустријске области.

Активности планиране у 2024. години:

- подстицање сарадње научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом кроз финансирање пројеката који ће наћи директну примјену у привреди (МНВ),
- израда документа о увођењу и примјени принципа отворене науке (МНВ),
- успостављање сталног тијела за сцијентометрију (МНВ, НУБРС),
- почетак изградње објекта Научно-технолошког парка Републике Српске (МНВ).

Активности планиране у 2025. години:

- усвајање Стратегије паметне специјализације Републике Српске (МНВ),
- унапређење правног оквира о иновационој дјелатности Републике Српске (МНВ).

Активности планиране у 2026. години:

- оснивање Фонда за науку и иновативност Републике Српске (МНВ),
- реализација првих програма подршке start-up у Научно-технолошком парку Републике Српске (МНВ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Број усвојених докумената у вези са унапређењем правног оквира	1	3	3
Број успостављених институционалних инфраструктура за НИР и иновације	1	1	2
Већа примјена иновативних процеса или производа	530 иновативно активних предузећа у РС	570 иновативно активних предузећа у РС	650 иновативно активних предузећа у РС
Повећана научноистраживачка продуктивност	420 реализованих истраживачко-развојних радова на годишњем нивоу	460 реализованих истраживачко-развојних радова на годишњем нивоу	520 реализованих истраживачко-развојних радова на годишњем нивоу
Учешће издатака за истраживање и развој у укупном БДП	0,20%	0,25%	0,35%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Развојем иновација, науке и технологија у идентификованим приоритетним областима створиће се предуслови за одржив раст Републике Српске, гдје ће се ресурси усмјерити на области које имају највећи конкурентски и иновациони потенцијал. Ово ће помоћи домаћој привреди да ефикасније искористи своје потенцијале и да се боље позиционира на глобалним тржиштима и у међународним ланцима вриједности. Примјена иновативних процеса или производа има снажан финансијски ефекат и резултује интензивним растом и развојем. Ово води и додатном ефекту - веће зараде значе и већу могућност улагања средстава у истраживање и развој и могућност новог запошљавања, чиме се наставља циклус позитивних активности у овој области.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

У периоду 2024-2026. године, а у складу са Документом оквирног буџета Републике Српске, планирано је 4.400.000 КМ за грантове за науку, иновације и технолошки развој, који укључују трошкове везане за рад сталног тијела за сцијентометрију (70.000 КМ годишње).

У Буџету за 2024. годину грант за активности научних институција износи 700.000 КМ.

Процијенени трошкови рада Фонда за науку и иновативност Републике Српске износе 2.900.000 КМ на годишњем нивоу, али је у посматраном периоду потребан само трошак оснивања (око 100.000 КМ), који је планиран у ДОБ РС.

Процијенени трошкови за изградњу објекта Научно-технолошког парка Републике Српске износе 30.000.000 КМ. Преговори са донаторима и кредиторима су у завршној фази.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Повећање запошљавања у научноистраживачкој дјелатности и стварање нових радних мјеста у реалном сектору свакако имају позитиван утицај на повећање стопе запослености и смањење сиромаштва.

Сви научноистраживачки и иновативни пројекти и програми који се имплементирају имају задовољену родну компоненту, која је такође уврштена у годишње оперативне планове за равноправност полова у Републици Српској.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има позитиван утицај на животну средину кроз подстицање ефикаснијег коришћења ресурса и примјену савремених (чистих) технологија.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Ризик изостанка институционалне сарадње	Ниска	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере.
Ниска оријентисаност научних истраживања према привреди	Висока	Промоција потенцијала и могућности сарадње. Повећати подстицајне мјере за улагање у пројекте заједничке сарадње привреде и научноистраживачке заједнице. Унапређење критеријума за Синергију пројекте.
Недостатак финансијских средстава	Висока	Изналажење алтернативних извора финансирања.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 5: Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде

1. Опис мјере

Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде један је од стратешких циљева дефинисаних Стратешким плановима развоја у сва три стратешка сектора; пољопривреде, шумарства и водопривреде. Циљ је достићи ниво продуктивности у пољопривредној производњи којим ће се повећати конкурентност на домаћем и иностраном тржишту. Као приоритети у наредном трогодишњем периоду дефинисани су: повећање обима и продуктивности производње домаћих пољопривредних производа, информатизација сектора с циљем ефикаснијег усмјеравања финансијских средстава, подизање нивоа инвестирања унутар сектора кроз обезбјеђивање додатних извора финансирања, унапређење спољнотрговинског биланса кроз повећање извозне способности сектора, ублажавање негативних посљедица климатских промјена и тржишних поремећаја, очување и унапређење постојећег шумског фонда, те осигурање производње дрвних сортимената у обиму који задовољава потребе друштвене заједнице.

Кроз Стратегију развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2022-2027. година предвиђена је реализација следећих стратешких циљева: повећање обима и продуктивности пољопривредне производње; повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору; заштита природе и одрживо коришћење природних ресурса; ревитализација руралних подручја и унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде.

Битно је напоменути да је у припреми и Стратегија савјетодавних активности у пољопривреди Републике Српске за период 2024-2030. година. Значај Стратегије огледа се у стварању амбијента за добро организовану, ефикасну и ефективну јавну пољопривредну савјетодавну службу која ће бити доступна свим становницима руралних подручја, спремна за имплементацију захтјевних стандарда у пољопривредној производњи, као и на увођење у праксу нових и захтјевнијих технологија.

Поред тога, усклађивање законодавно-правног оквира и стратешких програма у смислу њиховог приближавања оквиру Европске уније и заједничке аграрне политике је један од начина унапређења конкурентности сектора. Мјера се спроводи у континуитету у правцу достизања просјека Европске уније мјереног индикаторима, као што су продуктивност у сектору, обим производње, ниво инвестиција, спољнотрговински биланс (покривеност увоза извозом), површина обрађене земљишта у хектарима и број грла.

Текст Закона о пољопривреди је припремљен у нацрту, а усвајање је планирано 2024. године. У току је израда нове апликације Регистра пољопривредних газдинстава. Усвајањем новог стратешког оквира и повећањем аграрног буџета повећан је број мјера и ниво суфинансирања мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја.

Нова Стратегија развоја шумарства Републике Српске је у фази припреме. Битно је напоменути да је у претходном периоду у дијелу уведен нови информациони систем у поједине сегменте пословања ЈП Шуме Републике Српске, који би до краја 2023. године требао да буде потпуно оперативан. Тиме ће се постићи пуна контрола свих фаза пословања - производног процеса и финансијског пословања.

Активности планиране у 2024. години:

- усвајање новог закона о пољопривреди, који ће омогућити предвидивост подстицаја и измјене у систему регистрације пољопривредних газдинстава (МПШВ),

- активности на изради информационих система, изградњи ланаца вриједности и отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене у оквиру Пројекта СБ отпорност и конкурентност сектора пољопривреде - ARCP (МПШВ),

- унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава укључујући системе дигитализације земљишних парцела (МПШВ),

- унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехрамбеном индустријом (МПШВ),

- реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија (МПШВ),

- усвајање Стратегије савјетодавних активности у пољопривреди Републике Српске за период 2024-2030. година (МПШВ),

- активности на припреми мјера за унапређење отпорности на климатске промјене у оквиру новог IFAD пројекта Increasing Climate Change Resilience in the Agricultural sector of Bosnia and Herzegovina (МПШВ),

- инвестиције у развој сектора шумарства и изградња ланаца вриједности од примарне производње до прераде у дрвопрерађивачкој индустрији у оквиру пројекта Forest Economy Development Project), који ће се финансирати средствима Свјетске банке - Међународне банке за обнову и развој (Јединица за координацију пољопривредних пројеката, МПШВ),

- усвајање Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022-2032. (МПШВ),

- Повећање отпорности шума на пожаре кроз реализацију пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (Landscape Fire Management in the Western Balkans Programme - LFMWB) (МПШВ),

- израда критеријума за расподјелу шумских дрвних сортимената, као и нормативних аката која се баве утврђивањем стратешких предузећа (МПШВ и ЈП Шуме Републике Српске, ПК РС, МПП),

– унапређење контроле свих фаза пословања у сектору шумарства (производног процеса и финансијског пословања) кроз увођење информационог система у поједине сегменте пословања ЈП Шуме Републике Српске (МПШВ и ЈП Шуме Републике Српске).

Активности планиране у 2025. години:

– унапређење информационог система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава (МПШВ),

– унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом (МПШВ),

– реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја, укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и подршку аутоматизацији радних процеса (МПШВ),

– реализација активности на унапређењу отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене у оквиру IFAD пројекта Increasing Climate Change Resilience in the Agricultural sector of Bosnia and Herzegovina (МПШВ),

– реализација акционог плана Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022-2032. (МПШВ),

– инвестиције у развој сектора шумарства и изградња ланаца вриједности од примарне производње до прераде у дрвопрерађивачкој индустрији у оквиру пројекта Forest Economy Development Project, који ће се финансирати средствима Свјетске банке - Међународне банке за обнову и развој (Јединица за координацију пољопривредних пројеката, МПШВ),

– повећање отпорности шума на пожаре кроз реализацију пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (Landscape Fire Management in the Western Balkans Programme - LFMWB) (МПШВ),

– унапређење контроле свих фаза пословања у сектору шумарства (производног процеса и финансијског пословања) кроз увођење информационог система у поједине сегменте пословања ЈП Шуме Републике Српске (МПШВ и ЈП Шуме Републике Српске).

Активности планиране у 2026. години:

– унапређење информационог система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава (МПШВ),

– унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом (МПШВ),

– реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и аутоматизацију радних процеса (МПШВ),

– реализација активности на унапређењу отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене у оквиру IFAD пројекта Increasing Climate Change Resilience in the Agricultural sector of Bosnia and Herzegovina (МПШВ),

– реализација акционог плана Стратегије развоја шумарства Републике Српске 2022-2032. (МПШВ),

– инвестиције у развој сектора шумарства и изградња ланаца вриједности од примарне производње до прераде у дрвопрерађивачкој индустрији у оквиру пројекта Forest Economy Development Project, који ће се финансирати средствима Свјетске банке - Међународне банке за обнову и развој (Јединица за координацију пољопривредних пројеката, МПШВ),

– повећање отпорности шума на пожаре кроз реализацију пројекта Управљање пожарима на подручју Западног Балкана (Landscape Fire Management in the Western Balkans Programme - LFMWB) (МПШВ),

– унапређење контроле свих фаза пословања у сектору шумарства (производног процеса и финансијског пословања) кроз увођење информационог система у поједине сегменте пословања ЈП Шуме Републике Српске (МПШВ и ЈП Шуме Републике Српске).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2023. година)	Прелазни циљ (2024. година)	Циљ (2025. година)
Проценат прикупљених средстава посебних намјена за шуме пласиран за реализацију акционог плана Стратегије развоја шумарства	50%	60%	75%
Постотак аграрног буџета за инвестиције у пољопривреду и унапређење тржишне инфраструктуре	10%	15%	20%
Укупна пољопривредна производња (хиљада КМ)	1.900.000	2.000.000	2.100.000
Нето додата вриједност	475.000	500.000	525.000

3. Очекивани утицај на конкурентност

Постотак реалног раста прихода сектора пољопривреде и шумарства у БДП Републике Српске: увођењем нових информационог система и база података омогућиће се виши степен контроле и поузданост у свим фазама производње и другим пословним активностима. Повећање нивоа финансирања у инвестиције и модернизацију производње допринијеће повећању продуктивности, а самим тим и додане вриједности сектора пољопривреде. У сектору шумарства конкретно одразиће се на подизање нових површина под шумом, осигурање адекватне радне снаге, континуитет у снабдијевању дрвном сировином, правовремено реаговање с циљем спречавања штета по шумски фонд изазваних биотичким факторима и њихово свођење на нулти ниво толеранције.

Постотак повећања формалне запослености у сектору који се може мјерити и повећањем броја активних пољопривредних газдинстава, а настао би као резултат успостављања повољнијих услова за инвестирање у сектору пољопривреде, те подршку дигитализацији и аутоматизацији радних процеса.

Повећање продуктивности рада у шумарству кроз модернизацију производног процеса.

Постотак покривености увоза извозом у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства треба да настане као резултат реализације мјера којима је циљ унапређење извозних капацитета субјеката у сектору пољопривреде, као и институција задужених за контролу квалитета робе у увозу и извозу.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Реформска мјера	Трошкови	Извори финансирања
Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде	90.500.000	
Усвајање новог Закона о пољопривреди, који подразумијева и измјене у систему регистрације пољопривредних газдинстава	500.000	Аграрни буџет, кредит Свјетске банке
Унапређење отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене кроз подршку изградњи система за наводњавање	30.000.000	Буџет РС / кредит Свјетске банке
Унапређење информационих система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава укључујући системе дигитализације земљишних парцела	2.000.000	Буџет РС / кредит Свјетске банке
Унапређење тржишне инфраструктуре за откуп домаћих пољопривредних производа и подршка уговарању пољопривредне производње и увезивање домаће примарне пољопривредне производње са домаћом прехранбеном индустријом	10.000.000	Буџет РС / кредит Свјетске банке
Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја укључујући мјере за увођење дигиталних технологија, као и подршку моделима циркуларне економије у сектору пољопривреде и прехранбеној индустрији	10.000.000	Буџет РС / кредит Свјетске банке
Повећање отпорности сектора пољопривреде на климатске промјене	8.000.000	Буџет РС / Адаптациони фонд / IFAD
Реализација стратешких циљева у шумарству	30.000.000	Буџет РС / кредит Свјетске банке

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај мјере на запошљавање је двојак. С једне стране, унапређење продуктивности и транспарентности у сектору може допринијети смањењу потребе за радном снагом, нарочито ако предмет инвестиција буде аутоматизација радних процеса, модернизација опреме, набавка механизације ширег радног захвата и слично. Такође, информатизација процеса може довести до смањења административних процедура, па самим тим и административних радника. С друге стране, повећање продуктивности и нивоа финансирања у сектору може довести до укључивања нових субјеката у дјелатност пољопривреде и шумарства, оснивање нових *start-up* предузећа, а тиме и отварање нових могућности за запошљавање и samozapošljavanje. Дакле, краткорочни утицај је слаб или негативан, а дугорочни утицај је позитиван. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање запослености у сектору пољопривреде за 5%.

Утицај мјере на смањење сиромаштва, односно повећање прихода је двојак и огледа се кроз директан раст прихода по газдинству, односно субјекту (у шумарству је то шумско газдинство), с једне стране, те раст прихода, односно додане вриједности на нивоу сектора, с друге стране. И у овом случају већи ефекат се може мјерити дугорочно, након имплементације реформских мјера и завршетка бар једног инвестиционог циклуса. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање прихода у сектору пољопривреде за 10%.

Утицај мјере на једнакост и родно питање је релевантан за сектор пољопривреде, а неутралан за сектор шумарства и односи се на број жена носилаца пољопривредних газдинстава, број жена корисница мјера подршке, број жена запослених у сектору и слично. Ови индикатори су предмет редовног мониторинга у оквиру реализације мјера аграрне политике при МПШВ. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање жена носилаца газдинстава за 10%.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Утицај на животну средину односи се на ефикасно коришћење и шумских и земљишних ресурса. У том смислу утицај мјере је релевантан и на краткорочном и на дугорочном плану. Мјера има јак краткорочни и дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање коришћених пољопривредних површина за 10%, као и повећана шумовитост кроз реализацију пројеката пошумљавања.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Елементарне непогоде	Висока	– Мјере осигурања од елементарних непогода; – Инвестиције у наводњавање; – Инвестиције у заштиту од мраза; – Инвестиције у области противпожарне заштите; – Институционална координација на нивоу Владе Републике Српске за управљање кризом узрокованом елементарним непогодама; – Израда стратешких докумената за прилагођавање климатским промјенама.
Недостатак буџетских средстава за реализацију нових стратешких мјера	Ниска	– Уговарање пројеката финансираних из кредитних средстава Свјетске банке; Пројекта отпорности и конкурентности сектора пољопривреде и Пројекта развоја економије шумарства.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 5: Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде

1. Опис мјере

Циљ реформске мјере је **развој туристичких производа, односно туристичке понуде која је атрактивна за међународно тржиште и изградња недостајуће туристичке инфраструктуре** која би подржала понуду у земљи. Као резултат дошло би до повећање прихода од туризма.

С обзиром на годишњу тенденцију стопе раста туризма за око 12%, додатно је потребно усмјерити активности на мотивисање запослених у овом сектору с обзиром на присутан негативан тренд недостатка радне снаге. С тим у вези, неопходно је оптимизирати пореско и непореско оптерећење увођењем минималне основице доприноса за област туризма и

угоститељства. С циљем промоције туристичке понуде у земљи и иностранству, потребно је приступити изради Маркетинг плана и наставити активности на унапређењу туристичког производа.

Стратегијом развоја туризма Републике Српске за период 2021-2027. година представљен је наставак политике системске подршке овом сектору. У складу са оваквом дугорочном развојном оријентацијом и логиком изградње системске конкурентности, Стратегијом су постављени следећи стратешки циљеви развоја туризма: Унапријеђен туристички производ; Унапријеђен дестинацијски маркетинг; Развијени квалитетни људски ресурси и Унапријеђено подстицајно окружење за развој туризма. Стратегија је у фази имплементације, као и припадајући Акциони план.

Предложена мјера ће, у дијелу, допринијети и имплементацији циљева одрживог развоја Уједињених нација, конкретно Циља 11 (учинити градове и насеља укључивим, сигурним, прилагодљивим и одрживим), као и дефинисаним циљевима из Зелене агенде за Западни Балкан, с обзиром на то да иста ставља фокус на креирање повољнијег пословног окружења.

Активности планиране у 2024. године:

- израда Маркетинг плана (МТТ),
- креирање туристичких производа и изградња туристичке инфраструктуре (МТТ),
- израда анализе увођења минималних основица доприноса у туризму и угоститељству с циљем сузбијања сиве економије и задржавања дефицитарног кадра (МТТ, МФ),
- едукација дефицитарног кадра кроз реализацију пројекта “Профи програм”, те усавршавање постојећих кадрова који се налазе на тржишту рада (МТТ, ПК РС),
- увођење Централног информационог система који се односи на електронску евиденцију боравка гостију и наплате боравишне таксе (МТТ),
- програми подршке за улагање у туристичку инфраструктуру (МТТ, ТОРС).

Активности планиране у 2025. години:

- оптимизација пореског и непореског оптерећења на основу спроведене анализе с циљем растерећења привреде и задржавање дефицитарног кадра у туризму и угоститељству (МТТ, МФ),
- едукација дефицитарног кадра кроз реализацију пројекта “Профи програм”, те усавршавање постојећих кадрова који се налазе на тржишту рада (МТТ, ПК РС),
- емитовање ваучера с циљем повећања туристичког промета и броја ноћења и долазака домаћих туриста (МТТ),
- програми подршке за улагање у туристичку инфраструктуру (МТТ, ТОРС)
- ажурирање Централног информационог система (МТТ),
- програм подршке за реализацију пројекта који се односе на развој и унапређење туризма у складу са стратешким циљевима (МТТ).

Активности планиране у 2026. години:

- емитовање ваучера с циљем повећања туристичког промета и броја ноћења и долазака домаћих туриста (МТТ),
- програми подршке за улагање у туристичку инфраструктуру (МТТ, ТОРС),
- ажурирање Централног информационог система (МТТ),
- Програм подршке за реализацију пројекта који се односе на развој и унапређење туризма у складу са стратешким циљевима (МТТ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2023. година)	Прелазни циљ (2024. година)	Циљ (2025. година)
Повећање броја ноћења домаћих туриста од 19,03% у односу на просјек од 2018/2022. године *изузев 2020. године	651.750	775.778	923.408
Повећање броја ноћења страних туриста од 35,7% у односу на просјек 2018/2022. године *изузев 2020. године	663.600	900.505	1.221.985
Повећање броја кревета/лежајева у хотелима, мотелима и пансионима од 2,48% у односу на просјек од 2015/2022. године	12.060	12.359	12.665
Повећање броја кревета/лежајева у свим угоститељским објектима за смјештај од 4,13% у односу на просјек од 2016/2022. године	13.610	14.172	14.757

Извор: Републички Завод за статистику РС и Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге РС (АПИФ).

3. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређење туристичког производа (туристичке понуде), јача промоција и маркетинг, те квалитетан кадар утицаће на конкурентност туризма Републике Српске на међународном тржишту. Што се тиче одрживости, у Стратегији развоја туризма за период 2021-2027. година предвиђен је развој одрживог туризма. У току је имплементација три међународна пројекта Eu4BusinessRecovery, USAID TURIZAM, Via Dinarica (UNDP), који ће заједно са МТТ креирати дестинације одрживог туризма, као и друге сегменте који се односе на одрживост.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

У Буџету за 2024. годину планирана су средства које се односе на програме подршке туризму и реализацију активности из Стратегије развоја туризма до 2027. године у износу од 700.000 КМ за грант за развој туризма у Републици Српској.

У Документу оквирног буџета Републике Српске 2024-2026. година за 2025. годину планирана су средства у износу од 3.150.000 КМ, и то за реализацију активности предвиђене Стратегијом развоја туризма, за субвенције, те за пласирање

грант средстава. У истом документу за 2026. годину планиран је исти износ од 3.150.000 за горе наведене активности (субвенције, грант средстава и активности на реализацији Стратегије развоја туризма до 2027. године).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера има позитиван утицај на социјалне исходе. Наиме, резултат ове мјере ће бити повећање запошљавања и очување постојећих радних мјеста у туризму, као и повећање броја запослених жена и младих у руралним подручјима, те смањење сиромаштва у неразвијеним јединицама локалне управе. Имаће позитиван ефекат и на смањење флукуације радне снаге у угоститељству.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Туризам утиче и позитивно и негативно на животну средину. У Стратегији развоја туризма, планиран је развој одрживог туризма, како би се смањили негативни, а мултиплицирали позитивни утицаји туризма.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак буџетских средстава за реализацију планираних мјера	Висока	Дјелимична реализација планираних мјера; Изналажење алтернативних/донаторских извора финансирања

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање

Основни циљ структурне реформе је **повећање ефикасности јавних предузећа**, што ће за резултат имати унапређење конкурентности јавних предузећа, али и економије Републике Српске у глобалном смислу, смањење ризика по јавне финансије, те стварање фискалног простора за пружање других јавних услуга. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва има за циљ **унапређење функције управљања и надзора сектора јавних предузећа**, укључујући и значајно повећање транспарентности њиховог пословања као и одговорности. Кључне активности се односе на измјену регулаторног оквира као и промјену политика у погледу сврхе и начина управљања јавном својином у јавном власништву. С тим у вези, потребно је успостављање, с једне стране, одговарајућих механизма подстицаја, одговорности и независности у управљању јавним предузећима, а с друге стране, механизма координације владиних органа у надзору над пословањем јавних предузећа.

Друга реформска мјера односи се на **реструктурисање јавних предузећа**. Сходно наведеном, Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ “Електропривреда Републике Српске” а. д. Требиње (реорганизација дистрибутивних предузећа и успостављање јавног снабдијевања и реорганизација производних предузећа) и реформу Жељезница Републике Српске, у оквиру које ће након завршених процеса организационог и власничког реструктурисања бити потребно припремити Жељезнице за модернизацију и обнову жељезничке мреже у складу са циљевима Зелене агенде.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом управљања јавним финансијама Републике Српске 2021-2025. година (у оквиру стуба I: Фискални оквир, планирана је реализација мјере 3: Утврђивање фискалних ризика и мјере 4: Финансијски надзор над пословањем јавних предузећа), Стратегијом развоја енергетике Републике Српске до 2035. године¹⁰⁷ и Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016-2030. године¹⁰⁸. Такође, структурна реформа је у складу са усвојеним Ажурираним акционим планом за реформу јавних предузећа за период 2022-2026. година¹⁰⁹, којим су детаљно разрађене мјере у сврху реализације три стратешка циља реформе јавних предузећа (успостављање институционалних капацитета за ефикасан надзор и управљање јавним предузећима; јачање подстицаја и одговорности за успјешност на нивоу система и на нивоу предузећа и јачање и санација стратешких и приоритетних јавних предузећа).

Реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно ће имати утицај на имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у дијелу који се односи на *јачање управљања јавним предузећима*, а иста је важна на путу ка испуњавању копенхагских економских критеријума, у оквиру преговора за улазак земаља кандидата у ЕУ.

Реформске мјере:

1) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП и

2) Реструктурирање ЈП.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП

1. Опис мјере

Циљ ове реформске мјере је **унапређење управљања и надзора над пословањем јавних предузећа**, те повећање транспарентности и одговорности јавних предузећа. У сврху реализације дате мјере спровешће се низ активности којима ће се обезбиједити i) успостављање јасних критеријума за власништво у јавним предузећима и основних принципа корпоративног управљања, чврстог оквира за избор независних и професионалних директора, чланова управних и надзорних одбора и повезивање њиховог мандата са остварењем постављених циљева предузећа; ii) правовременост и потпуност регистра јавних предузећа, евиденције неизмирених обавеза и трошкова обавеза јавних услуга од стране јавних предузећа, те њихово повезивање са свом Владином помоћи, односно субвенцијама.

¹⁰⁷ “Службени гласник Републике Српске”, број 60/18.

¹⁰⁸ “Службени гласник Републике Српске”, број 20/17.

¹⁰⁹ Влада Републике Српске је 23. новембра 2023. године, на 46. сједници, усвојила Ажурирани акциони план за реформу јавних предузећа за период 2022–2026. година.

Према препоруци из Заједничких закључака, потребно је: “Ојачати *управљање јавним предузећима* ажурирањем регистра у оба ентитета, како би се осигурало да укључују сва јавна предузећа заједно са свеобухватним финансијским извјештајима, ревизијама и организационим информацијама; додијелити адекватне људске ресурсе централним јединицама за надзор у оба ентитета; и припремити извјештај о потенцијалним обавезама јавних предузећа и стратегију управљања овим фискалним ризицима”.

Одлуком о успостављању система за координацију надзора јавних предузећа у Републици Српској¹¹⁰ у октобру 2021. године успостављен је систем за координацију надзора јавних предузећа у Републици Српској, те је у 2022. години формирано Одјељење за координацију надзора јавних предузећа при Генералном секретаријату Владе Републике Српске¹¹¹. Даље, Министарство финансија је увело радно мјесто, вишег стручног сарадника за анализе фискалних ризика и анализе оптерећености¹¹², те је с циљем операционализације својих планираних активности, спровело сет обука у сарадњи са Међународним монетарним фондом (ММФ).

Крајем марта 2023. године представници Генералног секретаријата Владе Републике Српске одржали су састанак са консултантима Свјетске банке, на којем је затражено сљедеће: i) техничка помоћ за израду измјена и допуна законодавно-правног оквира с циљем преузимања надлежности за вођење Регистра јавних предузећа од Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге (АПИФ); дефинисања и детаљне разраде задатака, кључних функција, одговорности и надлежности свих учесника система за координацију; прописивања методологије прикупљања података од јавних предузећа и извјештавања о јавним предузећима од стране учесника система за координацију; ii) обука из области анализе и оцјене економских и финансијских показатеља посебно надзираних јавних предузећа, те извјештавања о резултатима претходно наведених анализа.

У априлу 2023. године одржана је ИТ мисија Свјетске банке у којој су учествовали представници Генералног секретаријата, АПИФ-а и Министарства финансија у сврху формулисања функционалних елемената ИТ софтверског рјешења. У завршној фази је припрема функционалне и техничке спецификације за успостављање модерног и безбједног софтверског рјешења које ће се састојати од четири модула (Модул за Регистар јавних предузећа и прикупљање додатних података о јавним предузећима, Модул за стратешко планирање, Модул за напредно извјештавање, те Модул за размјену података), а који ће администрирати запослени у Генералном секретаријату Владе Републике Српске. Тренутно је у процедури одобрења грант средстава, из којих ће се финансирати набавка ИТ софтверског рјешења, а након чега ће бити могуће расписати тендер за јавну набавку истога.

Влада Републике Српске ће именовати Радну групу за израду анализе и препорука за измјене и допуне правног оквира у сарадњи са стратешким партнерима, предвиђених мјерама Ажурираног акционог плана за реформу јавних предузећа за период 2022-2026. година.

Активности планиране у 2024. години:

- завршетак управних поступака у вези са потпуним капацитирањем Одјељења за координацију надзора јавних предузећа при Генералном секретаријату Владе Републике Српске и прве фазе обука запослених (ГСВРС),
- набавка ИТ софтверског рјешења и подизање нивоа функционалности од основног до напредног (ГСВРС),
- усвајање измјена и допуна Закона о јавним предузећима у Републици Српској и других повезаних закона и подзаконских аката у области функционисања и управљања, те одговорности у управљању ЈП с циљем побољшања успјешности ЈП¹¹³ (РМ, ИРБ, ГСВРС),
- усвајање Политике власништва над јавним предузећима (ГСВРС, ИРБ РС, РМ),
- усвајање свеобухватне стратегије реформе сектора јавних предузећа (ГСВРС),
- уградња процеса планирања, извјештавања и контроле, у складу са новим прописаним општим поступцима, у постојеће интерне акте јавних предузећа (ЈП),
- усвајање годишњег агрегираног извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ),
- усвајање прописа за поступак вредновања инфраструктуре у јавном власништву коју користе или експлоатишу јавна предузећа и захтјева за извјештавање у вези са тим, и то коришћењем провјерених методологија које се интернационално користе (МФ, РМ, ИРБ РС),
- усвајање прописа којим се дефинишу поступци за обрачун капиталних расхода и амортизације инфраструктуре у јавном власништву коју користе или експлоатишу јавна предузећа, те захтјева за извјештавање у вези са тим, у складу са Међународним стандардима финансијског извјештавања (МФ),
- усвајање правне регулативе и усклађивање аката предузећа како би сва јавна предузећа објављивала детаљне извјештаје о ревалоризационим добицима, губицима и исправци вриједности имовине за претходни десетогодишњи период (РМ, ЈП),
- забранити праксу унакрсног субвенционисања у свим ЈП (РМ, МФ),
- имплементација постављања циљева пословања, уговора о успјешности и захтјева за извјештавање у складу са новим регулаторним оквиром, коришћењем прописане методологије, образаца и рокова (РМ, ЈП).

Активности планиране у 2025. години:

- наставак обуке запослених у ОКНЈП у складу са планом обуке (ГСВРС),
- ажурирање Регистра јавних предузећа (ГСВРС, РМ, ИРБ РС, ЈП),

¹¹⁰ “Службени гласник Републике Српске”, број 92/21.

¹¹¹ Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Генералном секретаријату Владе Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 122/22) успостављено је Одјељење за координацију надзора јавних предузећа. У периоду од 1. марта 2023. године до последњег квартала 2023. године, у Одјељењу су запослена четири службеника (потпуно капацитирање Одјељења очекује се у 2024. години) чија обука ће се спроводити фазно како би Одјељење постало у потпуности оперативно.

¹¹² Правилник о измјенама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста у Министарству финансија (“Службени гласник Републике Српске”, број 91/22).

¹¹³ Измјене ће омогућити, између осталог, усвајање дефиниције ЈП, уређивање одговорности управљачких структура, избора и руковођења чланова одбора ЈП и директора, те структуру накнада и подстицаја за чланове одбора ЈП и више руководство у складу са међународним стандардима; утврђивање циљева учинка и уговора о успјешности, механизма за праћење имплементације уговора и санкција за непридржавање; дефинисање елемената и носилаца власничке политике; успостављање Санационог фонда за ЈП.

- усвајање годишњег агрегiranог извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ РС),
- усвајање средњорочних и годишњих планова јавних предузећа са примјењеном прописаном методологијом у вези са јавном имовином коју користе и поступањем са намјенским акцизама и државном помоћи или субвенцијама (ЈП),
- дефинисање средњорочних циљева у вези са бројем запослених у ЈП и израда плана рационализације броја запослених (ЈП).

Активности планиране у 2026. години:

- израда финансијских извјештаја јавних предузећа у складу са међународним стандардима, нарочито за аспекте везане за услове коришћења јавне имовине, поступања са намјенским акцизама и државном помоћи или субвенцијама (ЈП),
- ажурирање Регистра јавних предузећа (ГСВРС, РМ, ИРБ РС, ЈП),
- усвајање годишњег агрегiranог извјештаја о стању у посебно надзираним јавним предузећима који укључује и извјештај о фискалним ризицима везаним за јавна предузећа (ГСВРС, РМ, МФ, ИРБ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2022. година)	Прелазни циљ (2024. година)	Циљ (2025. година)
Проценат јавних предузећа која редовно ажурирају податке у Регистру јавних предузећа (од укупног броја ЈП)	82%	95%	100%
Проценат посебно надзираних јавних предузећа за која су утврђени индикатори учинка пословања (од укупног броја посебно надзираних ЈП)	0%	0%	100%
Број усвојених докумената у сврху унапређења функције управљања и надзора над јавним предузећима (кумулативно)	2	2	8

3. Очекивани утицај на конкурентност

Ефикаснији надзор над јавним предузећима, те повећање одговорности за пословање јавних предузећа побољшаће продуктивност истих, те се може очекивати константан раст просјечне стопе приноса на имовину, те приноса на капитал посебно надзираних јавних предузећа у односу на вриједност истих у 2022. години (вриједност обје стопе у 2022. години је износила 1%).

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У периоду 2024-2026. године укупни процијењени додатни трошак имплементације мјере износи 2,25 милиона КМ, од чега 1,44 милиона КМ ће се обезбиједити из донаторских средстава, а 0,81 милион КМ ће се финансирати из буџетских средстава Републике Српске. Од наведеног укупног износа, 1,44 милиона КМ се односи на трошак набавке ИТ софтверског рјешења (из донаторских средстава у 2024. години), 0,58 милиона КМ на трошкове његовог одржавања (по 0,29 милиона КМ годишње у 2025. и 2026), док се 0,23 милиона КМ односи на трошкове новозапослених радника у Генералном секретаријату - Одјељењу за координацију надзора јавних предузећа (по 0,08 милиона КМ годишње у периоду 2024-2026. године).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП ће у кратком року утицати на смањење броја запослених, али дугорочно ће се смањити фискални притисци повезани са јавним предузећима. Мјера се сматра неутралном у смислу родног утицаја.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Кашњење потписивања уговора о набавци ИТ софтверског рјешења услед продужетка времена одобрења грант средстава на нивоу заједничких институција БиХ	Ниска	Споразумом о донаторским средствима предвидјети могућност ретроактивног финансирања активности изградње ИТ софтверског рјешења

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Реструктурирање јавних предузећа (ЈП)

1. Опис мјере

Циљ ове реформске мјере је наставак активности на **реструктурирању, стратешком позиционирању и капиталном опремању јавних предузећа** два стратешка сектора - енергетика и железнице.

Фискални ризици који су сконцентрисани у јавним предузећима у Републици Српској тренутно представљају највећи фискални изазов за наредни период. Сходно наведеном, Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу Железница Републике Српске и реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ "Електропривреда Републике Српске" а. д. Требиње.

Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016-2030. година предвиђено је улагање у развој саобраћајне инфраструктуре с циљем развоја основне дјелатности превоза робе и путника. Такође, планира се усвајање Стратегије развоја железничке инфраструктуре до 2025. године, којом би се дефинисали правци улагања, развоја и самоодрживости, као крајњи циљ развоја железничке инфраструктуре и оживљавање железничког транспорта као важног елемента Зелене агенде.

У претходном периоду је започето организационо реструктурирање Железница Републике Српске, које ће успоставити модел функционалне и економски одрживе организације. У току је попис и процјена вриједности имовине ЖРС коју ради консултант изабран од стране ЖРС. Након процјене имовине приступиће се процјени вриједности акција како би се процјенила потребна средства за наставак рјешавања питања малих акционара.

Реструктурирање ЖРС ће бити реализовано кроз три компоненте: финансијско, реструктурирање радне снаге и организационо. Важно је напоменути да ће се финансијско и организационо реструктурирање финансирати из кредита Свјет-

ске банке. Финансијско реструктурирање подразумијева измирење обавеза према Пореској управи Републике Српске за порезе и доприносе до 31. јула 2018. године и измирење обавеза према радницима за накнаде за превоз, топли оброк и регрес за период 2011-2016. године, што ће дати основу за власничко реструктурирање, кроз конверзију дуга, који ЖРС имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита које Влада Републике Српске отплаћује у њихово име, у капитал. На овај начин ће Република Српска постати власник више од 90% акција ЖРС, након чега ће се приступити откупу акција мањинских акционара.

Наредни корак представља модернизација и обнова жељезничке мреже у складу са циљевима Зелене агенде која има за циљ успостављање конкурентног, иновативног, инклузивног, сигурног и еколошки прихватљивог система жељезница који доприноси повећању квалитета живота и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта. Годишњи трошкови одржавања жељезничке инфраструктуре изискују огромна средства, а недостатак потребних финансијских средстава је довео до ситуације да се на жељезничким пругама прескакао циклус обнове и као посљедицу проузроковао затварање појединих дионица пруге за саобраћај или до смањења допуштених брзина. Значајна улагања у модернизацију жељезничке инфраструктуре, као и пружање квалитетније и ефикасније услуге жељезничког превоза путника и терета ће омогућити одрживи привредни развој Републике Српске. Улагања у ефикасност и климатску неутралност жељезничког система, као и дигитализацију услуга и надзора система доприносе циљаној одрживости предузећа у погледу зелене и дигиталне транзиције.

Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035. године узима у обзир специфичну економску ситуацију Републике Српске и Босне и Херцеговине у цјелини, те широко посматра економски и друштвени контекст стратегије. Стога Стратегија као један од основних приоритета поставља конкурентну енергетику, која у значајној мјери чува стандард грађана, те позитивно утиче на конкурентност других привредних грана. Ту се јављају два кључна изазова: потреба за реструктурирањем кључних дијелова сектора електроенергетике с циљем стварања предуслова за стварање веће вриједности за крајње кориснике и друге учеснике на тржишту, те проналазак нових економских вриједности кроз трансформацију и развој нових производа и услуга, уз одржавање конкурентног и социоекономски прихватљивог нивоа цијена.

Овако дефинисани стратешки приоритети и смјернице представљају основ за свеобухватну трансформацију сектора електричне енергије кроз реструктурирање кључних субјеката и адекватно тржишно уређење у складу са Законом о електричној енергији¹¹⁴, које ће бити додатан подстицај електроенергетским субјектима за постизање трошковне ефикасности, чиме ће се ослободити финансијски ресурси за инвестиције у нове производе и услуге, технологије, знања и компетенције, као и за тржишну конкурентност.

Све наведено има за циљ повећање вриједности електроенергетског сектора за власнике, крајње кориснике и стварање нове вриједности на тржишту, али и сигурне и приступачне енергија за домаће коришћење.

У претходном периоду спроведен је низ мјера према Програму реорганизације МХ “Електропривреда Републике Српске”¹¹⁵. Пројекат **прве фазе** - реорганизација дистрибутивних предузећа и успостављање јавног снабдијевања, укупно је трајао 18 мјесеци и након спроведене реорганизације ОДС-ова, број запослених је смањен за 16% до 20% по предузећу, номинално за око 1.000 запослених, а очекивани ефекти смањења броја запослених су процијењени на три године колико је обрачунато вријеме поврата 31 милион КМ уложених у исплату отпремнина и накнада за збрињавање радника који су закључили споразум о добровољном престанку радног односа. Квалификациона структура запослених помјерена је у корист техничке струке (74% у односу на остале струке), што је повољнија структура са аспекта обављања дјелатности. Извршене су друге административно-техничке и организационе промјене у предузећима с циљем имплементације Закона о електричној енергији у цјелини. Овим су дјелимично постигнути циљеви реорганизације, и то: Финансијска стабилизација пословања и одрживост пословања електродистрибуција у средњем и дугом року; Усклађивање са обавезама раздвајања тржишних од нетржишних дјелатности у свим електродистрибуцијама у складу с Законом о електричној енергији и 3. Енергетским пакетом; Стандардизација организационе структуре, процеса, начина рада и описа послова у свим електро-дистрибутивним предузећима, те подизање продуктивности рада и даље унапређење квалитета услуга.

Међутим, постоје показатељи да се политика запошљавања кадрова нетехничких струка, а који нису неопходни за процесе рада, наставила и даље, те да поједина предузећа и даље врше пријем истих, поништавајући тиме ефекте претходно спроведених процеса реорганизације.

У наредном периоду планирана је реализација **друге фазе**, у складу са Програмом реорганизације МХ “Електропривреда Републике Српске”, која подразумијева реорганизацију производних предузећа (електрана) и реорганизација МХ “Електропривреда Републике Српске” а. д. Требиње у цјелини ради успостављања ефикасне и оптималне организације која ће омогућити профитабилно и ефикасно пословање система Електропривреде, као јавног предузећа, у цјелини. Ово подразумијева потпуну кадровску и корпоративну реорганизацију начина пословања, али и реконструкције, модернизације, ремонте и уградње еколошких система за пречишћавање у термоелектранама, те унапређење система управљања у читавом Холдингу.

Активности планиране у 2024. години:

- финализација процеса власничког реструктурирање кроз конверзију дуга у акције, те рјешавање питања мањинских акционара (МСВ, МФ и КХОВ),
- набавка и имплементација новог информационог система за управљање пословним процесима и управљањем имовином у новом предузећу (ЖРС),
- праћење имплементације новог информационог система за управљање пословним процесима и управљањем имовином у новом предузећу (ЖРС),
- потписивање вишегодишњих уговора са Владом Републике Српске за одржавање инфраструктуре и подршку оператеру кроз суфинансирање путничког саобраћаја (ЖРС, МСВ и МФ),
- регистрација холдинга Жељезница Републике Српске (ЖРС, МСВ),
- припремање пројектне документације за унапређење саобраћајне инфраструктуре и подизање нивоа безбједности (МСВ, ЖРС),
- модернизација возног парка набавком гарнитура возила на алтернативни (електро) и хибридни погон (ЖРС),
- обезбјеђење капацитета за пуњење (ЖРС),

¹¹⁴ “Службени гласник Републике Српске”, број 68/20.

¹¹⁵ Закон о електричној енергији Републике Српске је у члану 136. прописао обавезу реорганизације – раздвајање електроенергетске дјелатности производње, дистрибуције, снабдијевања и трговине електричном енергијом, што је у цијелости спроведено.

– наставак реструктурирања и реорганизације МХ “Електропривреда Републике Српске” а. д. Требиње кроз набавку услуге израде Програма реорганизације произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ “Електропривреда Републике Српске” (ЕП РС, МЕР).

Активности планиране у 2025. години:

- усвајање Стратегије развоја жељезничке инфраструктуре (МСВ),
- имплементација зелених технологија при обнови жељезничке инфраструктуре (ЖРС),
- реализација Програма реорганизације произвођача електричне енергије од стране МХ “Електропривреда Републике Српске” који би предвидио оптимизацију пословања и однос матичног и зависних предузећа и остале елементе корпоративног управљања (ЕП РС, МЕР),
- операционализација Санационог фонда (ИРБ РС).

Активности планиране у 2026. години:

- имплементација зелених технологија при обнови жељезничке инфраструктуре (ЖРС),
- усвајање категоризације и плана реструктурисања ЈП у складу са међународним стандардима (ГСВРС, ИРБ РС),
- процјена стања и потреба појединачних приоритизованих ЈП са листе стратешких јавних предузећа и израда приједлога реструктурисања (РМ, ИРБ РС),
- усвајање политика и акционих планова за отпочињање временски ограниченог процеса реструктурисања у стратешким ЈП (ГСВРС, РМ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни	Прелазни циљ	Циљ
Сprovedен процес власничког реструктурирања	Започета процедура власничког реструктурирања (2020)	Извршена конверзија дуга у акције (2024)	Република Српска власник ЖРС (2024)
Успостављање одрживог система ЖРС	Основано ново предузеће (2024)	Набављен ИТ систем (2024)	ЖРС одржив систем (2024)
Успостављање конкурентног и еколошког прихватљивог система ЖРС	Припрема потребних пројеката (2024)	Припремљена документација (2025)	Извршена јавна набавка (2026)
Програм реорганизације произвођача електричне енергије од стране МХ “Електропривреда Републике Српске”	Усвојен Програм реорганизације произвођача електричне енергије од стране МХ “Електропривреда Републике Српске” (2024)	Имплементиран Програм реорганизације произвођача електричне енергије од стране МХ “Електропривреда Републике Српске” (2025-2026)	МХ “Електропривреда Републике Српске” је реорганизована и послује као ефикасан, профитабилан и конкурентан пословни систем (2026)

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација пројекта реструктурирања ће довести до растеређења дугова Жељезница РС које имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, а које не могу самостално сервисирати, као и до смањења трошкова пословања, прије свега услед смањења трошкова бруто зарада, али и због оптимизације пословања и информатизације друштва. Коначан резултат би се требао огледати у способности ЖРС да буду финансијски самоодрживе, као и у квалитету пружених услуга, што ће у значајној мјери повећати конкурентност овог јавног предузећа.

Реструктурирање МХ “Електропривреда Републике Српске” као јавног предузећа има за циљ да створи конкурентну, али профитабилну енергетику која ће онда таква у значајној мјери чувати стандард грађана, те позитивно утицати на конкурентност других привредних грана. Ту се јављају два кључна изазова: потреба за реструктурирањем кључних дијелова сектора електроенергетике с циљем стварања предуслова за стварање веће вриједности за крајње кориснике и друге учеснике на тржишту, те проналазак нових економских вриједности кроз трансформацију и развој нових производа и услуга, уз одржавање конкурентног и социоекономски прихватљивог нивоа цијена електричне енергије и већине робе и услуга.

Свеобухватна трансформација сектора електричне енергије кроз реструктурирање кључних субјеката и адекватно тржишно уређење у складу са Законом о електричној енергији ће бити додатан подстицај електроенергетским субјектима за постизање трошковне ефикасности, чиме ће се ослободити финансијски ресурси за инвестиције у нове производе и услуге, технологије, знања и компетенције, као и за сталну тржишну конкурентност електричне енергије, као робе.

4. Процјена трошкова и извор финансирања

Трошкови имплементације реструктурирања ЖРС су једнаки укупном зајму од Свјетске банке који износи 51,3 милиона евра, за реализацију све три фазе реструктурирања. Оптерећење за буџет Републике Српске је отплата дуга по основу задужења код Свјетске банке за финансирање компоненте 1 (измирење дуговања према радницима и Пореској управи) у износу од 42,7 милиона евра. Остатак дуга од 8,5 милиона евра је дуг ЖРС за рјешавање питања малих акционара, средства ће се обезбиједити у буџету РС након завршене процедуре процјене вриједности акција.

Трошкови имплементације модернизације жељезничке инфраструктуре ће бити процијењени када се изради пројектна документација, а извори финансирања су планирани кроз кредитна средства међународних финансијских институција.

Трошкови реструктурирања МХ “Електропривреда Републике Српске”, осим трошка који се односи на административно-техничке и организационе промјене, могуће да ће укључивати и трошкове који се односе на одабрани модел и начин социјалног збрињавања вишка запослених у систему, а који ће бити утврђен у наредном периоду.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера има двојак утицај. Реструктурирање предузећа довело је до смањења броја запослених. ЖРС су крајем 2021. године усвојиле нову организацију и систематизацију (према приједлогу консултаната за нову организацију) која је прелазно рјешење за прелазак на нову организацију према одлуци Владе РС. ЖРС су припремиле и Програм збрињавања вишка радника у складу са Законом о раду Републике Српске на који је Влада дала сагласност.

С друге стране, модернизација жељезничке инфраструктуре доприноси повећању квалитета живота и једнаких могућности свих корисника жељезничког транспорта.

Реструктурирање МХ “Електропривреда Републике Српске” има за циљ да створи јак и профитабилан систем кроз конкурентне цијене, што може у значајној мјери имати позитивне социјалне ефекте и утицати на смањење сиромаштва, али индиректно позитивно утицати на пословање других привредних грана које зависе од електричне енергије, као и на привлачење нових инвестиција у енергетски интензивне гране.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има позитиван утицај на заштиту животне средине. Модернизација жељезничке инфраструктуре, као и пружање квалитетније и ефикасније услуге жељезничког превоза путника и терета ће омогућити подизање енергетске и еколошке ефикасности система жељезница, тиме и смањење индивидуалног превоза.

МХ “Електропривреда Републике Српске” подразумијева и улагања у реконструкције, модернизације, ремонте и уградње еколошких система за пречишћавање у термоелектранама, што има позитиван утицај на заштиту животне средине. Такође, постепена трансформација ће бити усмјерена на веће коришћење обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/ висока)	Планиране мјере ублажавања
Кашњења у реализацији Пројекта због непридржавања рокова организационог реструктурирања	Ниска	Активнији надзор над извршиоцима који спроводе пројекат
Недостатак финансијских средстава неопходних за реализацију пројекта	Висока	Благовремено започети припреме за обезбјеђење средстава
Кашњење у припреми пројектне документације за развој жељезничког система	Висока	Активно учешће у припреми пројектне документације
Кашњење са предлагањем Програма реорганизације МХ ЕРС	Средња	Активнији ангажман менаџмента МХ ЕРС и МЕР
Неадекватан модел реорганизације МХ ЕРС	Средња	Активнији ангажман менаџмента МХ ЕРС и МЕР
Предузећа из система МХ “Електропривреде РС” раде са веома слабом ликвидношћу, што потенцијално може довести до немогућности реализације планираних активности	Средња	Активнији ангажман менаџмента МХ ЕРС, Владе РС и МЕР
Константан одлив стручних кадрова техничких профила и занимања који су неопходни у свим радним процесима потенцијално може довести до немогућности реализације планираних активности	Средња	Активнији ангажман менаџмента МХ ЕРС, Владе РС и МЕР

5.2. ОДРЖИВОСТ И ОТПОРНОСТ

5.2.1. Анализа главних препрека

Један од главних изазова са којима се сусреће друштво у цјелини односи се на смањење степена загађености *животне средине*. Утицај индустрије на животну средину огледа се кроз емисије штетних материја у ваздух, воду и тло, стварање буке и отпада, те повећану потрошњу електричне енергије. Континуирана брига о заштити животне средине једна је од основних компоненти одрживог развоја Републике Српске, а уједно је и важан фактор за њен улазак у шире интеграционе процесе. С тим у вези, Република Српска располаже са значајним материјалним и енергетским ресурсима који су потребни за рад индустрије. Међутим, они су ограничени, те је потребно посветити посебну пажњу њиховом рационалном коришћењу, нарочито ако се ради о необновљивим ресурсима.

У индустрији се у једном дијелу привредних субјекта користе застарјеле технологије и опрема, а присутна је и ниска енергетска и сировинска ефикасност у производном процесу¹¹⁶. Један дио привредних субјеката има дигитализоване пословне процесе и најчешће се ради о дигитализацији појединих фаза производње, док је потпуна аутоматизација пословних процеса присутна у мањем обиму. У појединим привредним друштвима је присутна недовољна дигитална писменост и вјештине запослених радника, недовољна стручност за вођење процеса дигиталне трансформације, те недостају финансијска средства за спровођење процеса дигитализације.

Захтјеви за испуњавање стандарда зелене економије на иностраним тржиштима стварају обавезу домаћим привредним субјектима, те су исти принуђени да прилагођавају своју производњу захтјевима заштите животне средине и одрживог развоја. У условима дјеловања негативних глобалних кретања, у предузећима недостају финансијска средства за побољшање постојећег стања. Поред тога, постоји потреба да се подигне свијест привредних субјеката о значају предузимања мјера за смањење загађења животне средине, ефикаснију употребу материјалних ресурса и повећање рационалности коришћења енергије, што представља велики изазов у земљи, као што је то случај у осталим земљама окружења и ЕУ.

Република Српска је суочена са великим изазовом у смислу развоја одговарајуће инфраструктуре за *управљање отпадом* према савременим европским стандардима. И на републичком и на локалном нивоу линеарни модел економије је доминантан у односу на циркуларни. Постоји ограничен број финансијских механизма који подржавају транзицију ка циркуларној економији. Међу тим механизмима су накнаде које се плаћају за непостизање циљева рециклаже и накнаде за пластичне кесе. Такође, увођење накнада за посебне категорије отпада је у директној вези са циркуларном економијом.

Један од проблема на путу ка успостављању система циркуларне економије је у суштини и неразвијена рециклажна индустрија коју поред недостатка подстицаја ограничава и релативно мало тржиште сировина. Постојећи финансијски

¹¹⁶ Према резултатима спроведеног анкетног испитивања из 2020. године, свега 37,31% привредних друштава из прерађивачке индустрије се изјаснило да има инфраструктуру за заштиту животне средине, а која се у највећој мјери односи на пречистаче отпадних вода и ваздуха (филтери). Свега 22% анкетираних привредних друштава користи обновљиве материјале у производном процесу, а то су најчешће дрво и рециклирани материјали: тканине, пластика, жељезо, алуминијум, картон, папир и др. Приближно сличан број привредних друштава из прерађивачке индустрије примјењује мјере енергетске ефикасности, које се односе првенствено на мјере топлотне изолације објеката, примјену ЛЕД расвјете и гријање на биолошко гориво. Још мањи је проценат (12%) привредних друштава која користе обновљиве изворе енергије, најчешће соларну енергију.

механизми не сматрају се довољним да утичу на минимизацију стварања отпада, рециклажу и смањење одлагања отпада на депоније које је тренутно најјефтинија опција.

Главни начин збрињавања отпада у Републици Српској је одлагање. Тренутно су у функцији три (3) регионалне санитарне депоније и двије (2) регионалне депоније у програму прилагођавања, којима је обухваћено укупно 25 јединица локалне самоуправе (ЛЈС). Укупан број одлагалишта у 2020. години износио је 36. До сада је реализован само дио плана регионализације депонија.

Тренутне процјене указују на постојање око 270 илегалних депонија отпада. Све те депоније врше значајно оптерећење на здравље људи, животну средину и климатске промјене у смислу загађења узрокованог неконтролисаним испуштањем процједне воде и депонијског гаса.

Свијест становништва о отпаду, посебно опасном отпаду и могућностима рециклаже је на веома ниском нивоу, а облици образовања у тој области су у почетној фази. Таксе за сакупљање и одлагање комуналног и индустријског отпада су ниске и не покривају реалне економске трошкове одржавања система, а поготово не омогућавају даље инвестиције.

У оквиру процеса Зелене агенде и *декарбонизације*, постоји велики притисак на секторе који доприносе емисијама CO₂, прије свега на термоелектране, кроз најављено увођење увозне таксе на карбонски интензивне производе из земаља које немају уведен европски систем опорезивања емисија CO₂ и увођење СВМ (тзв. Carbon Border Adjustment Mechanism, Прекогранично прилагођавање угљеника - СВМ) механизма, што представља увођење заштитног механизма - таксе за одређену робу која на тржиште ЕУ стиже из трећих земаља, што се односи на производе и на електричну енергију из Републике Српске, БиХ. Ово би поред термоелектрана погодило и значајан дио привреде у Републици Српској.

С друге стране, прерано затварање постојећих термоелектрана у процесу декарбонизације, довело би до значајног губитка радних мјеста, док би се Република Српска од нето извозника електричне енергије претворила у нето увозника. Декарбонизација представља дио Зеленог плана и развојну шансу за развој циркуларне економије и привредни раст, укључујући обновљиве изворе енергије, енергетску ефикасност и услуге, али и изазов, уколико не буде спроведена постепена и тзв. "праведна" транзиција.

Процес *дигитализације* пословања и пословних процеса и даље представља велики изазов и директно утиче на конкурентност привредних субјеката. Наиме, дигитализација привреде, односно степен интеграције дигиталних технологија у привреди прати се мјерењем седам основних индикатора разврстаних у двије подгрупе, и то индикатори који се односе на дигитализацију пословања пословних субјеката и коришћења електронске трговине. У оквиру дигитализације пословања, односно првог сета индикатора који се односе на дигитализацију пословања пословних субјеката, у Републици Српској не постоји успостављена методологија праћења, што је потребно успоставити у наредном периоду, те кроз програме подстицаја које пружа Влада Републике Српске пратити интеграцију ИК технологија у пословању и аутоматизацији пословања и производње у привреди Републике Српске¹¹⁷.

Велики изазов представља и покривеност *широкопојасним интернетом*, гдје је тек четвртина становништва покривена 4G мрежом. Интернет прикључак има 84,8% домаћинстава, што је за 6,8% више у односу на претходну годину. Разлике у броју домаћинстава са интернет прикључком, уколико посматрамо тип насеља, постоје и даље. У градском подручју интернет прикључак посједује 89,1% домаћинстава, а 81,9% домаћинстава у насељима осталог типа¹¹⁸.

Резултати истраживања о информационо-комуникационим технологијама у Републици Српској у предузећима, спроведеног у 2023. години, показују да сва предузећа имају приступ интернету, а 98,4% предузећа се изјаснило да користи неку врсту фиксне широкопојасне интернет конекције.

У погледу максималне брзине интернет конекције, највећи дио предузећа (75,9%) има брзину интернет конекције која се креће између 30 Mbit/s. и 100 Mbit/s. Фиксни широкопојасни прикључак интернету користи 85,2% домаћинстава, док 47,4% домаћинстава користи један од типова мобилне широкопојасне интернет конекције.

У области транспортне инфраструктуре један од главних изазова односи се на недовољну развијеност *транспортне мреже*, укључујући неотпорност на климатске промјене, недовољну безбједност и неразвијен ITS.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска транзиција

Циљ реформе је **спровођење енергетске транзиције** уз обезбјеђење енергетске сигурности и енергетске независности, приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, реформу тржишта уз интеграцију у ЕУ тржиште, као и повећање ефикасности производње и употребе енергије и већи удио ОИЕ у енергетском миксу. Структурна реформа адресира неколико изазова усмјерених на обезбјеђење енергетске безбједности и конкурентности енергетског система.

Ова реформа има значајне макрофискалне импликације на средњи и дуги рок. Кашњење у транспозицији и имплементацији ЕУ ЕТС¹¹⁹ и НЕМО¹²⁰ директиве смањиће конкурентност производње електричне енергије из термоелектрана и енергетски интензивних производа и услуга. Да би се тај ризик смањено, потребно је повећање удјела производње електричне енергије из ОИЕ у домаћој потрошњи електричне енергије и повећање енергетске ефикасности. Један од ризика у том дијелу су недовољни капацитети електропреносне мреже. Садржај структурне реформе фокусиран је у двије области.

¹¹⁷ Области развој електронске трговине у Републици Српској статистички се прати кроз истраживање РЗСРС о употреби ИКТ у домаћинствима и предузећима. Наиме, куповина/ наручивање робе или услуга путем интернета у 2022. години билежи раст од 10,2% у односу на 2021. годину. Истраживање је показало да предузећа најчешће до једне четвртине промета остварују путем веб-продаје (62,4%). Подаци о предузећима која реализују електронску трговину, показују да су у 67,7% случајева веб-продајом крајњим потрошачима (Business to Consumers) остварили 75% до 100% промета, што указује на велику важност ове области и потребу за убрзани развој информационих технологија и примјена нових рјешења. С друге стране, продаја другим предузећима (B2B) и јавним установама (B2G) донијела им је највећим дијелом до 24% промета (67,7%).

¹¹⁸ Извор: Републички завод за статистику, подаци за 2023. годину.

¹¹⁹ Уредба 2003/87/ЕЗ Европског парламента и Савјета, од 13. октобра 2003. године, о успостављању система трговања емисијским јединицама стакленичких плинова унутар Заједнице и о измјени Уредбе Савјета 96/61/ЕЗ, којом се утврђује систем Европске уније (ЕУ) за трговање емисијама (ЕТС). Иста представља основу политике ЕУ за рјешавање проблема климатских промјена смањењем емисија стакленичких плинова на начин који је ефикасан у трошковном и привредном смислу. Заснована је на начелу "ограничи и тргуј".

¹²⁰ Номиновани оператер тржишта електричне енергије (НЕМО) којег је одредио надлежни орган државе чланице Европске уније да учествује на тржиштима дан унапријед и унутардневним тржиштима, укључујући захтјеве за израду заједничких методологија за одређивање количина капацитета истовремено расположивих између зона трговања и критеријума за оцјењивање ефикасности, те преиспитивање одређивања зона трговања, у складу са Уредбом Комисије (ЕУ) 2015/1222, од 24. јула 2015. године, о успостављању смјерница за додјелу капацитета и управљању загушењем (Уредба о повезивању тржишта).

Прва се тиче **одрживости производње и потрошње енергије и повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије**. Исто подразумева израду и примјену Енергетског и климатског плана Републике Српске, као и реализацију активности дефинисаних Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, која се налази у процедури усвајања, те спровођења различитих мјера за повећање енергетске ефикасности привреде и грађана.

Друга реформска мјера усмјерена је на **прелазак са линеарне на циркуларну економију**. Иста обухвата активност финансијске подршке реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично.

Структурна реформа је дијелом формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом развоја енергетике Републике Српске до 2035. године, Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, Стратегијом развоја индустрије Републике Српске за период 2021-2027. година и Стратегијом управљања отпадом за период 2017-2026. година¹²¹.

Реализација реформских мјера утврђених у оквиру структурне реформе директно ће имати утицај на имплементацију Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у дијелу који се односи на т. 1. и 5, коришћење слободног фискалног простора у Буџету за 2023. годину за подршку рањивим домаћинствима и фирмама уколико је потребно, да би се ублажио утицај високих цијена енергије; и усвајање и почетак спровођења јединственог интегрисаног енергетског и климатског плана за смањење емисије угљеника путем увећања обновљиве енергије и енергетске ефикасности, као и спровођење свеобухватне стратегије за обнову објеката на свим нивоима власти с циљем унапређења енергетске ефикасности и мјере за смањење потражње, укључујући законодавство и подстицаје за приватни сектор и домаћинства.

Реформске мјере:

- 1) Одрживост производње и потрошње енергије и
- 2) Прелазак са линеарне на циркуларну економију.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Одрживост производње и потрошње енергије

1. Опис мјере

Реформска мјера у области **тржишта електричне енергије** обухвата *Зелену транзицију* електроенергетског сектора у Републици Српској која укључује имплементацију новог Закона о обновљивим изворима енергије¹²², доношење Енергетског и климатског плана Републике Српске и реализацију капиталних инвестиција (обновљиви извори енергије (ОИЕ) и еколошки пројекти за термоелектране).

Реформска мјера је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима у предметној области, као и релевантним политикама из процеса придруживања, укључујући: Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији (2019) - дио Енергија; Уговор о оснивању Енергетске заједнице; Софијска декларација; Париски споразум; Заједнички закључци са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске и другим политикама (Европски зелени договор/Зелена агенда за Западни Балкан, Циљеви одрживог развоја Уједињених нација итд.).

У свјетлу неопходне зелене транзиције неопходно је искористити простор за уштеде електричне енергије у потрошњи, те стимулисати повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије. Истовремено је ријеч о неопходном правцу у свјетлу политика за одговор на климатске промјене. С тим у вези, циљ мјере је да се представе кретања у правцу *Зелене транзиције* електроенергетског сектора у Републици Српској, те повећа удио обновљивих извора енергије кроз реализацију капиталних инвестиција у обновљиве изворе енергије и повећање енергетске ефикасности, као и финализација Енергетског и климатског плана Републике Српске.

Такође, уз унапређење функционисања тржишта електричне енергије, чиме ће се повећати транспарентност, смањити препреке у дугорочном уговарању, те дугорочно допринијети смањењу зависности од прљаве енергије. Стратегија развоја енергетике до 2035. године предвиђа прелазак на обновљиве изворе.

Изазов остаје у погледу капацитета високонапонске преносне мреже који је неопходно додатно изградити да би се могла прихватити енергија из новоизграђених производних објеката.

Такође, потребно је благовремено прилагодити регулативу у погледу транспоновања и имплементације ЕУ ЕТС и НЕМО како би се избјегло удар на конкурентност домаће индустрије и на инфлацију. С тим у вези, у наредном периоду планирана је израда Закона о климатским промјенама Републике Српске у који ће бити транспонована климатска димензија везана за ЕУ ЕТС и СВМ¹²³.

Активности планиране у 2024. години:

- доношење Енергетског и климатског плана Републике Српске (МЕР, МПУГЕ и Влада РС),
- имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕП, МПУГЕ, ФЗЗЖСР, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- почетак реализације капиталних инвестиција “Електропривреда РС” (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација и изградња МХ ЕРС) и приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ),
- Усвајање Стратегије обнове зграда у Републици Српској до 2050. године (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСР).

Активности планиране у 2025. години:

- израда Закона о климатским промјенама Републике Српске у који ће бити транспонована климатска димензија везана за ЕУ ЕТС и СВМ (МПУГЕ, РХМЗ),

¹²¹ “Службени гласник Републике Српске”, број 67/17.

¹²² “Службени гласник Републике Српске”, број 25/22.

¹²³ Механизам за подешавање границе угљеника. Основни циљ уредбе Механизма за прекогранично прилагођавање угљеника је да се спријечи пропуштање CO₂. Осим тога, ова мјера ће подстаћи партнерске земље да успоставе политике о одређивању цијена угљеника с циљем борбе против климатских промјена.

- имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕР, МПУГЕ, ФЗЗЖСЕЕ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација, еколошки системи у термоелектранама и изградња нових електрана у МХ ЕРС) и реализација приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ),
- Имплементација Стратегије обнове зграда у Републици Српској до 2050. године (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСЕЕ).

Активности планиране у 2026. години:

- имплементација Енергетског и климатског плана РС (МЕР, МПУГЕ, ФЗЗЖСЕЕ, јавни сектор и институције, енергетски и привредни субјекти, грађани),
- наставак реализације капиталних инвестиција (модернизација, еколошки системи у термоелектранама и изградња нових електрана у МХ ЕРС) и реализација приватних инвестиција у ОИЕ (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори),
- изградња нових енергоенергетских објеката (предузећа МХ ЕРС и приватни инвеститори, Електропренос БиХ),
- имплементација Стратегије обнове зграда у Републици Српској до 2050. године (МПУГЕ, МЕР, ФЗЗЖСЕЕ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Степен реализације планираних циљева кроз будући Енергетски и климатски план - ЕКП РС	20%	30%	50%
Учешће електричне енергије из ОИЕ у укупној потрошњи у РС	42%	44%	45%
Степен реализације планираних инвестиција	10%	20%	30%
Смањен енергетски интензитет	0%	3%	6%
Повећање енергетске ефикасности	2%	4%	6%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање инвестиција у електроенергетски сектор би се позитивно одразило на његову конкурентност и повећање енергетске сигурности. Тренутне тржишне цијене електричне енергије у Европи и окружењу су знатно више од цијена снабдијевања за потрошаче у Републици Српској, тако да је тренутна конкурентност електричне енергије као робе на високом нивоу.

Политика одржавања конкурентних и разумно ниских цијена електричне енергије у Републици Српској би привукла нове и стране инвестиције у енергетски интензивне привредне гране и створила компаративну предност за страна улагања у Републици Српској, односно бољу конкурентност производа у Републици Српској.

Повећање енергетске ефикасности такође позитивно утиче на конкурентност финалних производа и услуга.

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

Пројена трошкова зависи од исказаног интереса инвеститора, динамике реализације започетих пројеката и ситуације на финансијским тржиштима, те су исти волатилни. Средства ће бити обезбијеђена од стране МХ “Електропривреда РС”, Електропреноса БиХ, Фонда за заштиту животне средине и енергетску ефикасност, фондова ЕУ, Буџета РС у оквиру средстава за подстицаје за правна и физичка лица и међународних финансијских институција.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Инвестиције у електроенергетски сектор стварају позитиван амбијент за отварање већег броја радних мјеста и смањење сиромаштва, али је недостатак квалификоване радне снаге ограничавајући фактор.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера ће генерално и дугорочно имати позитиван утицај посебно у домену повећања коришћења обновљивих извора енергије, смањењу емисија CO₂, те смањењу коришћења фосилних горива и повећању енергетске ефикасности.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Неблаговремено усвајање Енергетског и климатског плана	Ниска	Интензивирати активности на припреми у првој половини 2024. године
Неповољан амбијент за реализацију капиталних пројеката у ОИЕ - општа рецесија, инфлација, потреси на тржишту енергије и капитала, неповољан друштвено економски амбијент, социјалне тензије	Висока	Радити на убрзаном реструктурирању МХ “Електропривреда РС”, те уклањању административних и техничких баријера за улагање прије свега у ОИЕ

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Прелазак са линеарне на циркуларну економију

1. Опис мјере

С циљем заштите животне средине и преласка индустрије на тзв. *зелену економију* потребно је предузети одговарајуће мјере како би се штетни утицаји индустрије на животну средину свели на најмању могућу мјеру. С тим у вези, мјера прелазак са линеарне на циркуларну економију обухвата активност **финансијске подршке реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине**, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично.

Такође, реализацијом мјере биће обезбијеђена финансијска подршка пројектима енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у индустрији, путем Фонда за заштиту животне средине и енергетску ефикасност Републике Српске (ФЗЗЖСЕЕ), укључујући и средства Европске уније у оквиру Инструмента претприступне помоћи ЕУ за 2023.

годину (ИПА) намијењена за ублажавање негативних социоекономских утицаја енергетске кризе, а која ће бити утрошена на подршку енергетски сиромашним потрошачима / угроженим домаћинствима да превазиђу повећање цијена рачуна за гријање, подршку мјерама енергетске ефикасности за микро, мала и средња предузећа и подршку мјерама енергетске ефикасности за стамбене зграде.

У наредном периоду биће пружена финансијска подршка увођењу стандарда за управљање заштитом животне средине у индустрији. Ови стандарди помажу предузећима да побољшају своје еколошке перформансе ефикаснијим коришћењем ресурса и смањењем отпада, постизањем конкурентске предности и повјерења заинтересованих страна - купаца и потрошача. Мјера подразумијева и промоцију производње и употребе производа са смањеним утицајем на животну средину, те подизање свијести о значају заштите животне средине. Ова активност има за циљ упознавање привредних субјеката са значајем заштите животне средине, ефикасније употребе материјалних ресурса, енергетске ефикасности у индустријским процесима, могућностима за уштеду у процесу производње и сл. Мјера ће се спроводити и кроз организацију промотивних и едукативних скупова.

Даље, кључну улогу у развоју система управљања отпадом у Републици Српској представља успостављање законског оквира за одрживо управљање отпадом, успостављање финансијских инструмената за спровођење система, развијање свијести грађана, планирање и унапређење система, те иницирање заинтересованих страна с циљем успостављања партнерства у управљању отпадом. Увођење концепта интегралног управљања отпадом подразумијева развој и имплементацију технологија које имају минималан негативан утицај на животну средину.

Спровођење ове мјере предвиђено је стратешким документима Стратегија развоја индустрије Републике Српске за период 2021-2027. година (стратешки циљ 5. Смањити штетне утицаје на животну средину), а у складу је са индустријском политиком ЕУ Инвестирање у паметну, иновативну и одрживу индустрију - Иновирана стратегија индустријске политике Европске уније и Стратегија управљања отпадом за период 2017-2026. година (стратешки циљ ИИИ - Избјегавање и смањење настајања отпада), као и Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ, те кључним областима дјеловања Зелене агенде за Западни Балкан.

Реализација пројеката у индустрији, који имају утицај на заштиту животне средине, подржана је у претходном периоду путем подстицаја за инвестициона улагања и финансијских средстава ФЗЗЖСРБ.

Активности планиране у 2024. години:

- програм подршке мјерама енергетске ефикасности за микро, мала и средња предузећа из ИПА (ФЗЗЖСРБ),
- програм подршке мјерама енергетске ефикасности за стамбене зграде из ИПА (ФЗЗЖСРБ),
- финансијска подршка реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине (МПП и МПУГЕ),
- финансијска подршка пројектима енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у индустрији (ФЗЗЖСРБ),
- промоција производње и употребе производа са смањеним утицајем на животну средину, те подизање свијести о значају заштите животне средине (МПУГЕ, МПП и ПК РС),
- унапређење развијеног система управљања посебним категоријама отпада (МПУГЕ, ФЗЗЖСРБ и привредни субјекти),
- коришћење технологије на начин који обезбјеђује рационално коришћење природних ресурса, материјала и енергије (МПУГЕ, ФЗЗЖСРБ и привредни субјекти).

Активности планиране у 2025. години:

- финансијска подршка реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине (МПП и МПУГЕ),
- финансијска подршка пројектима енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у индустрији (ФЗЗЖСРБ),
- промоција производње и употребе производа са смањеним утицајем на животну средину, те подизање свијести о значају заштите животне средине (МПУГЕ, МПП и ПК РС),
- изградња центара за одвојено сакупљање посебних категорија отпада од домаћинстава у свакој ЈЛС (ФЗЗЖСРБ, ЈЛС и привредни субјекти),
- изградња постројења за третман одвојено сакупљених посебних категорија отпада (ФЗЗЖСРБ, ЈЛС и привредни субјекти).

Активности планиране у 2026. години:

- финансијска подршка реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине (МПП и МПУГЕ),
- финансијска подршка пројектима енергетске ефикасности и коришћења обновљивих извора енергије у индустрији (ФЗЗЖСРБ),
- промоција производње и употребе производа са смањеним утицајем на животну средину, те подизање свијести о значају заштите животне средине (МПУГЕ, МПП и ПК РС),
- изградња центара за одвојено сакупљање посебних категорија отпада од домаћинстава у свакој ЈЛС (ФЗЗЖСРБ, ЈЛС и привредни субјекти),
- изградња постројења за третман одвојено сакупљених посебних категорија отпада (ФЗЗЖСРБ, ЈЛС и привредни субјекти).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Подстицаји за реализацију пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине	2.000.000	3.000.000	4.000.000

Унапређење финансијских механизма за одрживо управљање отпадом	Успостављен систем продужене одговорности произвођача за амбалажни отпад	Успостављен систем продужене одговорности произвођача за посебне категорије отпада	Унапријеђен систем продужене одговорности за амбалажни отпад и посебне категорије отпада
Број центара за сакупљање посебних категорија отпада	0	3	7
Број центара за рециклажу посебних категорија отпада	0	3	7

3. Очекивани утицај на конкурентност

Спровођење ове мјере допринијеће уштедама у потрошњи енергије и материјала у производном процесу, повећању корпоративног имиџа на домаћем и иностраном тржишту, стицању клијената са развијеном еколошком свијешћу, што ће у коначници утицати на повећање конкурентности предузећа.

Такође, успостављање економских инструмената у области управљања отпадом, уз појачану контролу над утрошком средстава, генерисало би ефикасније мјере и активности имплементирани на терену, што би омогућило значајнији ниво конкурентности за привлачење потенцијалних улагача у свим областима животне средине и управљања отпадом.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Финансијска средства подршке ће се обезбиједити у оквиру расположивих средстава из надлежности МПП и из других доступних алтернативних извора за финансирање.

У складу са Законом о управљању отпадом, за произведене или увезене производе који после употребе постају отпад плаћа се накнада за оптерећивање животне средине посебним категоријама отпада, а у сврху покривања трошкова успостављања система управљања посебним категоријама отпада. У складу са Републичким планом управљања отпадом за период 2019-2029. године¹²⁴, процијењени укупни износ улагања у мјере за постизање циљева управљања отпадом у Републици Српској за период од 2019. до 2029. године износи око 422.779.000 КМ, од тога за период од 2025. до 2029. године процијењени износ улагања у развој система управљања отпадом је 301.583.000 КМ. Могући извори финансирања су јавни и приватни извори. Јавни извори представљају главни извор финансирања комуналне инфраструктуре потребне за реализовање објеката за управљање отпадом, као и самих објеката (регионалне депоније, трансфер станице и друго). Приватни извори финансирања се огледају кроз јавно-приватно партнерство, концесије или приватизације.

Из инструмента за претприступну помоћ ИПА за 2023. годину за Републику Српску је обезбијеђен износ од 40.661.705,7 КМ, а који ће бити алоциран, у складу са утврђеним коефицијентима, у оквиру три компоненте, и то: I подршка енергетски сиромашним потрошачима/угроженим домаћинствима да превазиђу повећање цијена рачуна за гријање; II подршка мјерама енергетске ефикасности за микро, мала и средња предузећа и III подршка мјерама енергетске ефикасности за стамбене зграде.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај је индиректан будући да се кроз повећање конкурентности предузећа утиче на стварање услова за веће запошљавање и бољи социјални статус грађана. Такође, постоји активна подршка запошљавању кроз производне активности, стручна савјештавања на програмима радне и социјалне интеграције, креирање едукацијских програма за особе са посебним потребама кроз њихово укључивање у радне процесе, пружање услуга управљања отпада и поновне употребе предмета грађанима.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има директан утицај на животну средину, с обзиром на то да се планира подршка реализацији пројеката којима се смањују штетни утицаји индустрије на животну средину. Спровођење мјере ће водити ка намјенском трошењу прикупљених средстава која се наплаћују од загађивача и улажу у изградњу инфраструктуре за управљање посебним категоријама отпада, односно поновном искоришћењу посебних категорија отпада што ће имати позитиван утицај на здравље људи и животну средину.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Ограничена средства из јавних извора	Висока	Изналажење алтернативних извора за финансирање укључујући средства из инструмента претприступне помоћи ИПА
Недовољна заинтересованост управе предузећа	Ниска	Подизање свијести везано за прелазак на зелену и кружну економију; подстицајне мјере за спровођење пројеката у индустријским предузећима
Недовољна капацитираност инспекције	Висока	Јачање капацитета инспекције
Недовољно развијен систем мониторинга и информисања о генерисаном отпаду	Висока	Јачање система мониторинга и информисања о генерисаном отпаду

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација

Основни циљ ове структурне реформе представља **унапређење процеса пружања услуга и пословања привреде и јавне управе** Републике Српске, уз **безбједну употребу информационо-комуникационих технологија** (ИК технологија). Наведена структурна реформа треба да допринесе унапређењу ефикасности, конкурентности и иновативности система јавне управе и привреде. Само на тај начин, могуће је унаприједити привредну продуктивност и обезбиједити радна мјеста за високообразоване младе људе у Републици Српској.

Структурна реформа и област дигиталне трансформације Републике Српске формулисана је у складу са усвојеним стратешким документима, од којих су најважнији Стратегија развоја електронске управе Републике Српске 2019-2022.

¹²⁴ "Службени гласник Републике Српске", број 43/20.

године¹²⁵ и Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва за период 2023-2029. године.

Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере. Прва мјера се односи на **стварање предуслова за дигиталну трансформацију** Републике Српске, те потпуно успостављање инфраструктурних и регулаторних предуслова који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације у наредном периоду.

Друга мјера је усмјерена на **убрзани развој ИК дјелатности**, односно индустрије ИК технологија и процесом дигитализације привреде у Републици Српској.

Даље, ова структурна реформа директно адресира дио препоруке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у дијелу који се односи на *унапређење пословног окружења* и припреме за интеграцију у јединствено тржиште, гдје се наводи да је потребно додатно поједноставити процедуре регистрације предузећа, као и издавање лиценци и дозвола, а у погледу њихове дигитализације у скоријој будућности.

Реформске мјере:

- 1) **Стварање предуслова за дигиталну трансформацију и**
- 2) **Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде.**

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Стварање предуслова за дигиталну трансформацију

1. Опис мјере

Циљ ове реформе је да се **комплетирају недостајући инфраструктурни и регулаторни предуслови који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације** Републике Српске у наредном периоду.

У претходном периоду донесена је Стратегија развоја електронске управе Републике Српске 2019-2022. године, која се бави ИК инфраструктуром, електронским услугама (е-услугама) и људским ресурсима неопходним за развој електронске управе (е-управе) Републике Српске.

Усвојена Стратегија за развој науке и технологије, високог образовања и информационог друштва за период 2023-2029. године бави се убрзаним развојем ИК дјелатности, односно развојем информационог друштва и е-управе у служби грађана и привреде, те развијену информациону безбједност грађана, јавне управе и привреде. У сврху операционализације зацртаних стратешких циљева усвојен је Закон о Агенцији за информационо-комуникационе технологије Републике Српске¹²⁶ (Агенција за ИКТ), којим се формира Агенција за ИКТ Републике Српске. У складу са Законом, Агенција ће вршити регулаторне, имплементационе, програмске и надзорне активности у областима развоја е-управе, дигиталних идентитета, информационе безбједности и развоја ИК дјелатности у Републици Српској.

Убрзана дигитализација друштва, привреде, као и убрзани развој индустрије ИК технологија, несумњиво је условљен развојем кључне ИК инфраструктуре с циљем омогућавања динамичнијег развоја и значајнијег коришћења електронских услуга информационог друштва од стране пословних субјеката, е-управе и грађана. Основни инфраструктурни елементи информационог друштва који треба да омогуће његов динамичнији развој су широкопојасни интернет и развијена кључна ИК инфраструктура е-управе, уз обезбјеђење високог степена информационе безбједности.

Имајући у виду есенцијални значај омогућавања широкопојасног приступа интернету грађанима и пословним субјектима у Републици Српској, а у сврху омогућавања процеса дигиталне трансформације и коришћења бенефита од услуга информационог друштва, као и ограничења са којима се телеком оператери у Републици Српској сусрећу у обезбјеђивању широкопојасног приступа интернету њиховим корисницима, недвосмислено се намеће потреба активнијег учешћа надлежних органа у процесу **управљања и унапређења широкопојасног приступа интернету** у Републици Српској. Ово се прије свега односи на потребу активнијег учешћа институција Републике Српске у припреми и имплементацији стратешких и законодавних докумената о широкопојасном приступу интернету у БиХ, као и у дијелу који се односи на праћење остварења зацртаних циљева.

У ту сврху неопходно је формирати радно тијело, односно канцеларију за широкопојасну компетентност (енгл. Broadband Competence Office), по узору на мрежу канцеларија за широкопојасну компетентност у Европској унији, која ће координисати реализацију активности унапређења управљања и квалитета широкопојасног приступа интернету у Републици Српској.

Боље пословно окружење, смањење административног оптерећења грађана, пословних субјеката, динамичнији развој е-услуга информационог друштва, те остварење вишег степена аутоматизације пословања пословних субјеката и органа управе условљено је, прије свега, развојем кључне ИК инфраструктуре е-управе Републике Српске, и то: 1) интероперабилни информациони систем, 2) услуге повјерења: електронски потпис и електронски печат, 3) платформа за квалификовану електронску доставу и 4) платформа за електронска плаћања. Наведене платформе, као и е-услуге, треба да буду праћене стабилном и стандардизованом ИК инфраструктуром за чување и одржавање информационих система, како органа управе, тако и пословних субјеката - оператера кључне ИК инфраструктуре, кроз изградњу 5) републичког Дата центра с услугом државног cloud.

У сврху ефикаснијег пословања и развоја домаћег тржишта ИК технологија, од великог је значаја развој услуга повјерења у Републици Српској. Наиме, у Републици Српској успостављен је законодавни оквир који уређује област услуга повјерења и електронског пословања, а који чини сет усвојених законских и подзаконских прописа, и то: Закон о електронском пословању¹²⁷ из 2009. године, Закон о електронском потпису¹²⁸ из 2015. године (дјелимично) усклађен са еИДАС уредбом, Закон о електронском документу¹²⁹ из 2015. године, као и низ правилника донесених на основу ових законских рјешења.

Пратећим законодавним оквиром Републике Српске за услуге повјерења из 2020. године успостављено је Цертификационо тијело Министарства за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво Републике Српске, а које је Законом о Агенцији за ИКТ постало Цертификационо тијело Агенције за ИКТ. Ово сертификационо тијело је Уредбом Владе Републике Српске¹³⁰ одређено за носиоца послова електронске сертификације у органима управе и за органе управе, као и за физичка и правна лица у Републици Српској. Агенција за ИКТ води Регистар сертификационих тијела

¹²⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 22/20.

¹²⁶ "Службени гласник Републике Српске", број 90/23.

¹²⁷ "Службени гласник Републике Српске", бр. 59/09 и 33/16.

¹²⁸ "Службени гласник Републике Српске", бр. 106/15 и 83/19.

¹²⁹ "Службени гласник Републике Српске", број 106/15.

¹³⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 107/20.

за издавање квалификованих електронских сертификата, као и јавно доступну Евиденцију о сертификационим тијелима (које издају неквалификоване електронске сертификате) са сједиштем у Републици Српској, у складу са недавно усвојеним Законом о Агенцији за ИКТ Републике Српске.

Изазови и очекивања која се у наредном периоду стављају пред Сертификационо тијело Агенције за ИКТ тичу се унапређења нормативног оквира, правила и поступака, израде пословно-оперативних процедура и обавезне документације, задовољења услова масовне продукције квалификованих електронских сертификата, праћење трендова у свијету услуга повјерења и оснаживање ресурса како инфраструктурних, тако и људских и процесних, као и динамичнијој спроведби законом утврђених обавеза.

Успостављање републичког Дата центра Републике Српске са cloud технологијом омогућиће савремено управљање и чување података у власништву органа управе (републички органи и јединице локалне самоуправе - ЈЛС), републичког центра за управљање дигиталним идентитетима, одјељења за информациону безбједност и других оператера кључне ИК инфраструктуре Републике, пословних субјеката, односно привреде Републике Српске. Централизовање података у републичком Дата центру омогућиће примјену јединствених организационих и техничких информационо-безбједносних мјера за заштиту података, осигуравајући да републички органи, ЈЛС, јавна предузећа и привредни субјекти досљедно примјењују утврђене мјере и стандарде информационе безбједности. Реализација овог пројекта подразумијевала би и успостављење и секундарне локације за опоравак од катастрофе (Disaster recovery), по узору на друге суверене државе.

Развој кључне ИК инфраструктуре, дигиталних идентитета и информационе безбједности Републике Српске мора бити праћен развојем институционалних и кадровских капацитета. С тим у вези, неопходно је обезбједити оперативно и ефикасно пословање Агенције за ИКТ Републике Српске која ће бити задужена за развој наведене кључне ИК инфраструктуре, одржавање постојеће ИК инфраструктуре, али и праћење остварења зацртаних циљева и бенефита од њихове реализације.

Активности планиране у 2024. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, информационе безбједности, ИК индустрије, као и безбједности критичне ИК инфраструктуре Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Успостављање радног тијела, односно канцеларије за широкопојасну компетентност (енгл. Broadband Competence Office), (Агенција за ИКТ, МСВ, РУГИП и други надлежни органи),
- Израда студије изводљивости за обезбјеђење приступа широкопојасном интернету републичким органима, образовним институцијама и јавним здравственим установама и др. у Републици Српској (Агенција за ИКТ, МСВ),
- Примјена информационог система за управљање пројектима и прописима који се односе на развој е-управе Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Јачање координације органа управе, других правних и физичких лица који користе јавне податке, као и улоге ЦЕРТ Републике Српске у идентификацији и одговору на рачунарско-безбједносне пријетње и инциденте (Агенција за ИКТ),
- Промоција и подстицање употребе интероперабилног информационог система за електронску размјену података у органима управе (Агенција за ИКТ, ГСВРС),
- Унапређење техничко-технолошких стандарда и контролних поступака Сертификационог тијела Агенције за ИКТ, као и њихово усклађивање са обавезама које проистичу из норми и стандарда Европске уније (Агенција за ИКТ),
- Омогућена масовна продукција квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат Сертификационог тијела Агенције за ИКТ (набавка паметних картица са карактеристикама е-ИД документа), у складу са Директивама ЕУ (Агенција за ИКТ),
- Израда студије изводљивости - потребних функционалности платформе за квалификовану електронску доставу (Агенција за ИКТ),
- Израда студије изводљивости - потребних функционалности портала е-управе Републике Српске е-Српска (Агенција за ИКТ),
- Израда студије изводљивости за успостављање републичког Дата центра (Агенција за ИКТ).

Активности планиране у 2025. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, ИК индустрије, информационе безбједности, као и безбједности критичне ИК инфраструктуре Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Унапређење управљања и праћења развоја широкопојасног приступа интернету у Републици Српској (Агенција за ИКТ, МСВ),
- Унапређење примјене система за надзор у области информационе безбједности (Агенција за ИКТ),
- Јачање инфраструктурних и људских капацитета ЦЕРТ Републике Српске у пружању одговора на рачунарско-безбједносне инциденте на кључној ИК инфраструктури Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Напоградња Сертификационог тијела Агенције за ИКТ у погледу техничких и људских капацитета са циљем добијања позитивне оцјене о усклађености са еИДАС (Агенција за ИКТ),
- Масовна продукција квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат у складу са Директивама ЕУ (Агенција за ИКТ),
- Развој потребних функционалности платформе за квалификовану електронску доставу (Агенција за ИКТ),
- Развој потребних функционалности јединственог портала е-управе Републике Српске “е-Српска” (Агенција за ИКТ),
- Израда каталога услуга јавне управе Републике Српске (Агенција за ИКТ, МПП, МУИС),
- Израда студије изводљивости за успостављање платформе за електронска плаћања (Агенција за ИКТ, МФ),
- Успостављање републичког Дата центра (Агенција за ИКТ).

Активности планиране у 2026. години:

- Припрема стратешких, законских и подзаконских аката у области е-управе, дигиталних идентитета, ИК индустрије, информационе безбједности, као и безбједности критичне ИК инфраструктуре Републике Српске (Агенција за ИКТ),
- Убрзани развој е-услуга е-управе Републике Српске у складу са стандардима ЕУ - дизајнираних према заокруженим животним догађајима грађана и пословним епизодама пословних субјеката, доступних на јединственом порталу е-управе “е-Српска” (Агенција за ИКТ, надлежни органи за пружање услуга),

- Успостављен ефикасан стручни надзор у области е-управе и информационе безбједности (Агенција за ИКТ),
- Остварена пуна финансијска и функционална самосталност Сертификационог тијела Агенције за ИКТ (Агенција за ИКТ),
- Пуна примјена и употреба интероперабилног информационог система за електронску размјену података у органима управе (Агенција за ИКТ, ГСВРС),
- Пуна примјена и употреба платформе за квалификовану електронску доставу (Агенција за ИКТ),
- Пуна примјена и употреба јединственог портала е-управе Републике Српске “е-Српска” (Агенција за ИКТ),
- Пуна примјена и употреба платформе за електронска плаћања (Агенција за ИКТ, МФ),
- Пуна примјена и употреба републичког Дата центра (Агенција за ИКТ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Број усвојених стратешких, законских и подзаконских аката	2	4	6
Проценат корисника - институција које користе информациони система за управљање ИК пројектима	30%	60%	90%
Број издатих квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат	500	5.000	20.000
Број развијених елемената кључне ИК инфраструктуре	Израђене студије изводљивости	Покренут развој	Пуна примјена и употреба

3. Очекивани утицај на конкурентност

Наведена мјера има позитиван утицај на конкурентност. Наиме, процјењује се да одређена земља, захваљујући расту инвестиција у ИК технологије од 20%, може повећати властити БДП за 1%. Истраживања су показала да раст улагања у ИК технологије од 1% може утицати на 2,1% раста у конкурентности, 2,2% раста у иновативности и 2,3% раста у продуктивности у свим привредним гранама¹³¹.

Широкопојасни приступ интернету републичким органима, образовним, медицинским и др. институцијама утицаће на повећање квалитета и доступности електронских услуга. Развој инфраструктурних и регулаторних предуслова омогућиће да се процес дигиталне трансформације Републике Српске одвија у пуном капацитету, доприносећи убрзаном остваривању бенефита од дигиталне трансформације.

Унапређење нормативног оквира, техничко-технолошких стандарда и контролних поступака Сертификационог тијела Агенције за ИКТ доведиће до пуног усаглашености са обавезама које проистичу из норми и стандарда Европске уније. Ефикасно и транспарентно пружање е-услуга грађанима и пословним субјектима омогућиће једноставан и сигуран поступак уласка на тржиште и значајно брже процедуре. Претходно наведена унапређења **директно ће утицати на скраћивање времена и трошкова пословања привредних субјеката и предузетника**, односно на унапређење елемената који се оцјењују код оцјене конкурентности Републике Српске. Такође, недвосмислен је и позитиван утицај на смањење трошкова јавне управе у процесу пружања јавних услуга, односно на смањење трошкова грађана и пословних субјеката код коришћења јавних услуга.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Предвиђена средства за реализацију наведених активности су 50.000.000 КМ. Мањим дијелом (1.000.000 КМ) средства су планирана у буџету Републике Српске. Остатак средстава за реализацију ове реформске мјере планира се обезбиједити из кредитних средстава домаћих банака (ИРБ, Комерцијалне банке) и међународних финансијских институција, као и из донаторских средстава (ИПА фондови, пројекти и програми ЕУ).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Омогућавање широкопојасног приступа интернету, као и развој кључне ИК инфраструктуре, омогућиће отварање нових, радно-интензивних радних мјеста који захтијевају високообразоване стручњаке, стварајући додатни стимуланс високом образовању младих људи, без обзира на њихову родну припадност, побољшању животног стандарда, те на крају, унапређењу привредне структуре Републике Српске.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има позитиван утицај на животну средину који се огледа у смањењу коришћења ресурса у виду употребе папира, горива и др.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број учесника у процесу	Висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере
Зависност реализације од динамике и обима расположивих средстава	Висока	Изналажење алтернативних извора финансирања и активна комуникација са међународним и домаћим кредиторима

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде

1. Опис мјере

Убрзани развој информационих технологија и примјена нових рјешења које пружају ИК технологије у другим индустријским гранама представљају развојну шансу за укупан привредни и економски раст Републике Српске, као што је препознато Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској.

¹³¹ Global Connectivity Index, 2018, страна 63.

Улагање у ИКТ инфраструктуру и опрему је веома важно за економски раст и пословање предузећа, јер се у великој мјери доприноси повећању продуктивности рада, ефикаснијем обављању пословања, смањењу трошкова у процесу рада, што утиче на повећање ресурса и прихода предузећа.

У контексту развоја Републике Српске, Смјерницама за развој привреде Републике Српске за период 2019-2023. године¹³², ИКТ индустрија идентификована је као један од кључних носилаца привредног развоја Републике Српске, услед њеног значајног доприноса технолошком развоју, извозу и платама и општој конкурентности привреде, те се као приоритет поставља развој ИКТ индустрије која ће бити конкурентна и препознатљива са властитим производом изван БиХ.

Кључна мјера коју је у наредном периоду потребно реализовати у овој области јесте формирање интероперабилног Регистра ИКТ дјелатности (привредних друштава, самосталних предузетника и фриленсера), кроз који би се обухватили сви субјекти који у свом пословању обављају ИКТ дјелатност или запошљавају раднике из области ИКТ технологија, као и самосталне предузетнике и фриленсере који пружају услуге из области ИКТ технологија, а у којем би се налазили сви релевантни подаци надлежних институција (АПИФ, РЗСРС, ПУРС, Агенција за ИКТ и др.). Наиме, успостављање овог регистра би значајно унаприједило ефикасност додјеле подстицајних средстава и праћење развоја ИКТ дјелатности у Републици Српској. Поред тога, у сврху обезбјеђења убрзаног развоја индустрије ИКТ технологија, неопходно је успоставити системско праћење и унапређивање дигиталних вјештина грађана и ИКТ специјалиста у Републици Српској, те развити посебан систем подстицаја за развој ИКТ индустрије и дигитализацију привреде Српске.

Активности планиране у 2024. години:

- Израда методологије за увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина грађана (Агенција за ИКТ, РЗСРС),
- Идентификација потребних додатних подстицајних мјера за индустрију ИКТ технологија, уважавајући специфичности индустрије ИКТ технологија (Агенција за ИКТ, МФ, ПУ РС),
- Јачање сарадње са еко-системом индустрије ИКТ технологија (Агенција за ИКТ, МНВ, универзитети, ПК РС, УП РС, међународне организације).

Активности планиране у 2025. години:

- Израда методологије за увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина ИКТ специјалиста (Агенција за ИКТ),
- Израда методологије за увођење системског праћења степена интеграције дигиталних технологија у привреди (Агенција за ИКТ, РЗСРС, МТТ, МПП),
- Увођење подстицајних мјера за смањење пореског оптерећења опорезивања плата запослених у ИКТ индустрији (Агенција за ИКТ, МФ, ПУ РС),
- Увођење нових мјера за дигитализацију привреде и подстицање коришћења услуга домаћих ИКТ компанија (Агенција за ИКТ, МПП, ПК РС, УП РС),
- Израда студије изводљивости за успостављање јединственог интероперабилног Регистра ИКТ дјелатности (Агенција за ИКТ).

Активности планиране у 2026. години:

- Развој и примјена јединственог интероперабилног Регистра ИКТ дјелатности (Агенција за ИКТ),
- Увођење системског праћења и унапређивања дигиталних вјештина грађана и ИКТ специјалиста (Агенција за ИКТ, РЗСРС),
- Увођење системског праћења степена интеграције дигиталних технологија у привреди (Агенција за ИКТ, РЗСРС, МТТ, МПП).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2023. година)	Прелазни циљ (2024. година)	Циљ (2025. година)
Проценат становништва које користи рачунар	57%	62%	67%
Повећање броја ИКТ специјалиста	Процјена: 5.000	Годишњи раст од 5%	Годишњи раст од 5%
Повећање броја субјеката ИКТ индустрије	Процјена: 455	Годишњи раст од 5%	Годишњи раст од 5%
Учешће ИКТ индустрије и програма подстицаја дигитализације привреде у укупно одобреним подстицајима	Процјена: 4%	4,5%	5%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има позитиван утицај на конкурентност. Истраживања показују да државе захваљујући расту инвестиција у ИКТ технологије од 20% могу повећати властити бруто домаћи производ (БДП) за 1%¹³³.

Наиме, развојем домаће индустрије ИКТ технологије, односно развојем домаћих производа у виду савремених ИКТ производа и људских капацитета био би дат снажан подстицај убрзаној дигитализацији привреде, унапређењу њене конкурентности, те снажан стимуланс расту БДП-а Републике Српске, али и других привредних грана коришћењем дигиталних рјешења и аутоматизацијом пословних и производних процеса. Поред тога, спровођењем ове мјере унаприједиће се ефикасност додјеле подстицајних средстава и праћења развоја ИКТ дјелатности у Републици Српској у будућности.

Реализацијом ове мјере пратила би се радна снага у области ИКТ индустрије и њен потенцијал у развијању дигиталне економије.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Финансијска средства ће се обезбиједити у оквиру расположивих средстава из надлежности Агенције за ИКТ и других доступних алтернативних извора за финансирање (донација међународних и домаћих институција), као и из кредитних и донаторских средстава.

¹³² Влада Републике Српске је 20. новембра 2018. године, на 205. сједници, усвојила Смјернице за развој привреде Републике Српске за период 2019–2023. година.

¹³³ Global Connectivity Index, 2018, страна 63.

Предвиђена средства за реализацију наведених активности су 1.000.000 КМ. Ова средства су планирана у буџету Републике Српске у мањем дијелу који се односи на плате запослених на овим пословима у различитим институцијама. Остатак средстава за реализацију ове реформске мјере планира се обезбиједити из донаторских средстава (ИПА фондови, пројекти и програми ЕУ).

Реализација ове мјере подразумијева заједничке напоре у више друштвених области, укључујући област основног образовања¹³⁴, високог образовања специјалиста у области ИК технологија, као и додатних комплементарних области у оквиру којих се већ спроводе различите подстицајне мјере развоја индустрије ИК технологија, за шта се већ издвајају значајна финансијска средства¹³⁵.

Даљи развој ове области подразумијева, прије свега, методолошко утврђивање праћења њеног развоја, за шта нису потребна значајна средства, али је потребно снажно и систематично институционално дјеловање.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Убрзани развој индустрије ИК технологија ће отворити нова, добро плаћена, радна мјеста, а посредно и омогућити убрзани процес дигитализације привреде Републике Српске. Исто ће за резултат имати раст укупне продуктивности друштва мјерено висином и стопом раста БДП-а.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера има неутралан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број учесника у процесу	Висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере
Спор процес прикупљања података	Висока	Креирање спроводљивих мјера за прикупљање података, ангажовање спољних сарадника на прикупљању података

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде

Ова структурна реформа подразумијева **модернизацију транспортне инфраструктуре**, прије свега инфраструктуре која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ).

Главни циљ реформе је развој транспортног система у складу са потребама Републике, тако да у сваком тренутку може допријети до сваке заједнице на адекватан, безбједан, поуздан и ефикасан начин. Циљ је транспортни систем који ће да буде тржишно оријентисан, компатибилан и интегрисан у ЕУ, у сталној сарадњи са сусједним државама, те који развија комплементарне стратегије и олакшава одвијање међународног саобраћаја.

Реформска мјера је формулисана у складу са усвојеним стратешким документом, Стратегијом транспорта Републике Српске за период 2016-2030. година¹³⁶, као и релевантним политикама из процеса придруживања, укључујући Европски зелени договор / Зелена агенда за Западни Балкан, Циљеви одрживог развоја Уједињених нација са фокусом на циљ девет индустрија, иновације и инфраструктура.

Структурна реформа је усмјерена на спровођење једне реформске мјере која има за циљ изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, чија реализација ће допринијети испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ и имплементацији релевантних политика из процеса придруживања.

Предложена реформска мјера:

1) Изградња и модернизација путне инфраструктуре.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Изградња и модернизација путне инфраструктуре

1. Опис мјере

Ова мјера подразумијева **изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре**, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, те са фокусом на инфраструктуру која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ). Главни циљ мјере је смањење времена за путовање, елиминисање идентификованих уских грла и повећање безбједности на путевима. Постизање наведених циљева допринијеће свеукупном смањењу економских трошкова, загађењу околине и смањењу трошкова који су у директној вези са саобраћајним несрећама на путевима.

Главни изазов за реализацију великих путних инфраструктурних пројеката представља изналажење повољних финансијских извора неопходних за изградњу и реконструкцију транспортне инфраструктуре.

Реализација мјере, односно довођење путне инфраструктуре на ниво и стандард Европске уније допринијеће испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ.

Активности планиране у 2024. години:

- Спровођење припремних активности, укључујући обезбјеђење извора финансирања, на изградњи ауто-пута на коридору Vц, дионица Јоховац-Вукосавље (Влада РС, МСВ),
- Спровођење припремних активности, укључујући обезбјеђење извора финансирања, на изградњи магистралног пута Фоча-Хум (граница БиХ / Република Црна Гора), (Влада РС, МСВ),
- Експропријација непокретности за изградњу магистралног пута Фоча-Хум (граница БиХ / Република Црна Гора), (Влада РС, МСВ, ЈП “Путеви Републике Српске”),

¹³⁴ У основне школе, у складу са потребама савременог васпитања и образовања, предложен је и нови наставни предмет Дигитални свијет, како је дефинисано у оквиру реформске мјере Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

¹³⁵ Програм подстицаја суфинансирања набавке опреме и софтвера за потребе дигиталне трансформације пословања малих и средњих предузећа и предузетника које спроводи МПП, како је дефинисано у оквиру реформске мјере Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања.

¹³⁶ “Службени гласник Републике Српске”, број 20/17.

- Наставак изградње ауто-пута на коридору Vц, дионица Руданка - Путниково брдо (ЈП “Аутопутеви Републике Српске”),
- Наставак изградње ауто-пута дионица Рача-Бијељина (ЈП “Аутопутеви Републике Српске”),
- Наставак изградње ауто-пута Бања Лука - Приједор (МСВ).

Активности планиране у 2025. години:

- Спровођење припремних активности, укључујући избор извођача радова на изградњи ауто-пута на коридору Vц, дионица Јоховац-Вукосавље (Влада РС, МСВ),
- Спровођење припремних активности, укључујући избор извођача радова за изградњу магистралног пута Фоча-Хум (граница БиХ / Република Црна Гора), (Влада РС, МСВ),
- Завршетак изградње и пуштање у саобраћај дионице ауто-пута на коридору Vц, дионица Руданка - Путниково брдо (ЈП “Аутопутеви Републике Српске”),
- Завршетак изградње и пуштање у саобраћај ауто-пута Рача-Бијељина (ЈП “Аутопутеви Републике Српске”),
- Наставак изградње ауто-пута Бања Лука - Приједор (МСВ).

Активности планиране у 2026. години:

- Почетак изградње ауто-пута на коридору Vц, дионица Јоховац-Вукосавље (ЈП “Аутопутеви Републике Српске”),
- Почетак изградње магистралног пута Фоча-Хум (граница БиХ / Република Црна Гора), (ЈП “Путеви Републике Српске”),
- Завршетак изградње и пуштање у саобраћај ауто-пута Бања Лука - Приједор (Влада РС, МСВ, ЈП “Аутопутеви Републике Српске”).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Број изграђених километара ауто-пута	106 км	132 км	172 км

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има позитиван утицај на конкурентност. Порастом инвестиција може се повећати властити бруто домаћи производ (БДП). Мјера ће допринијети смањењу економских трошкова, смањењу загађења околине и смањењу трошкова који су у вези са саобраћајним незгодама, првенствено здравству.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

Вриједност пројекта Изградња ауто-пута на коридору Vц, дионица Руданка - Путниково брдо, износи 214.460.101,33 КМ и финансијска средства су обезбијеђена из кредита и донација.

Вриједност пројекта Изградња ауто-пута Рача-Бијељина износи 405.984.522 КМ, а планирано је да се наведена средства обезбиједе из властитих извора ЈП “Аутопутеви Републике Српске” Бања Лука и донација.

Вриједност пројекта Изградња ауто-пута Бања Лука - Приједор износи 679.631.366,7 КМ, а планирано је да он буде реализован путем концесије.

Процијењена вриједност пројекта Изградња ауто-пута на коридору Vц, дионица Јоховац-Вукосавље, износи око 450 милиона КМ и планирано је да финансијска средства буду обезбијеђена из кредита и донација.

Процијењена вриједност пројекта Изградња магистралног пута Фоча-Хум (граница БиХ / Република Црна Гора) износи око 180 милиона КМ и планирано је да финансијска средства буду обезбијеђена из кредита и донација.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Изградња путне инфраструктуре утицаће на отварање нових радних мјеста, развој привреде уопште због смањења времена путовања, трошкова путовања, привлачења токова саобраћаја преко Републике Српске из других подручја, развој туризма.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Смањењем уских грла на путним правцима и времена путовања, смањиће се задржавања на путевима, а тиме и емисија издувних гасова.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак финансијских средстава за финансирање пројекта	Висока	Предвидјети више алтернативних извора финансирања

5.3. ЉУДСКИ КАПИТАЛ И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Анализа главних препрека

Значајан утицај на кретања на тржишту рада у Републици Српској имају миграције, као и економске последице узроковане дешавањима у Украјини. Анализа стања на тржишту рада указује на недовољну флексибилност и ниску ефикасност тржишта рада које за последицу имају ниску стопу активности и запослености, постојање високе стопе дугорочне незапослености, ограничене могућности интеграције младих на тржиште рада.¹³⁷ Даље, као главни изазови у овој области

¹³⁷ Према стању на евиденцији са 31. августом 2023. године, највеће учешће у укупној регистрованој незапослености имају лица са четвртим (31,9%) и трећим степеном образовања (31,8%), док је учешће лица са високом стручном спремом 12%. Према подацима ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске просјечан број незапослених лица на годишњем нивоу смањен је за 12,5% или 4.244 лица. Просјечан број незапослених за осам мјесеци 2023. године износи 61.866 лица и представља смањење од 10,2% у односу на исти период претходне године. Број лица брисаних са евиденције Завода у 2023. години ради запослења износи 29.633 лица и мањи је за 12,5% у истом периоду 2022. године.

идентификовани су дугорочна структурна незапосленост, нарочито младих, те висока стопа неактивности, посебно категорија жена и рањивих група, као и недостатак радне снаге одговарајућих квалификација и вјештина. Проблем недостатка радне снаге је додатно продубљен због иселјавања квалификоване радне снаге.

Такође, и даље је висок удио неквалификоване и полуквалификоване радне снаге 21,5% у односу на укупан број незапослених. Анализа старосне структуре незапослених лица показује висок удио лица старости преко 50 година, и то 39%, као и висок проценат незапослених младих до 30 година старости (19%).

Систем за праћење и процјену програма запошљавања у Заводу за запошљавање Републике Српске није у потпуности функционалан, што онемогућава адекватно праћење и истраживање тржишта рада, као и усклађивање програма запошљавања са потребама на тржишту рада.

Социјални дијалог у Републици Српској условљен је различитим ставовима социјалних партнера поводом актуелних тема, што отежава доношење конструктивних рјешења у погледу услова рада економских и социјалних питања.

Препреке за раст и конкурентност у области *образовања и вјештина* превасходно се односе на недовољну усклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада, неадекватне анализе потреба тржишта рада са конкретним показатељима/ артикулисање средњорочних потреба привреде за профилима у погледу образовања и вјештина од стране актера на тржишту рада и недовољно изражену предузетничко-иновативну компоненту у образовном процесу. Такође, изазов представља и недостатак савремено опремљених кабинета за практичну наставу, као и практична настава и обука која се изводи код послодавца, која није доступна свим ученицима у истој мјери.

Главне препреке за раст и конкурентност у области *високог образовања* су такође недовољна усклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада, слабо изражена предузетничко-иновативна компонента у образовном процесу и недовољна флексибилност и ниска ефикасност тржишта рада које за последицу имају ниску стопу активности и запослености. Примјетан је изражен тренд смањења броја уписаних студената, као последица негативних демографских и миграционих трендова и смањене атрактивности студирања, гдје је број уписаних студената у 2021/2022. академској години за 22,11% мањи у односу на 2017/2018. Даље, евидентан је недостатак интердисциплинарности и мобилности у високом образовању, недостатак системских инструмената праћења стања у свим областима високог образовања, као и неуједначеност наставних планова унутар истих или сличних студијских програма и угроженост идентитетских (националних) академских дисциплина.

Изазови у области *система здравствене заштите*, поред превазилажења последица проузрокованих глобалном пандемијом, примарно су везани за старење нације, раст малигних обољења, праћење и примјену савремених технологија медицинске опреме и метода лијечења, наставак процеса дигитализације, обезбјеђење одговарајућег броја и профила здравствених радника и обезбјеђење одрживог финансирања система здравствене заштите.

Везано за процес дигитализације, посебан изазов представља промјена приступа и навика пружалаца и корисника услуга здравствене заштите у смислу већег степена коришћења информационих технологија, затим обезбјеђење финансијских средстава за унапређење интернет мреже, набавку софтвера и рачунарске опреме, те интеграција/умрежавање дигиталних евиденција здравственог система са евиденцијама из других области (социјалне заштите, пензијско-инвалидског осигурања, евиденцијама о мјесту боравка/пребивалишта осигураника и сл.), а с циљем ефикаснијег и квалитетнијег пружања услуга и праћења ефеката пружених услуга здравствене заштите, те смањења евентуалних злоупотреба у погледу остваривања права из обавезног здравственог осигурања.

Процјена стања у области *социјалне заштите* указује на константно повећање броја корисника одређених права, а самим тим и потребе за већим издвајањем финансијских средстава за функционисање система социјалне заштите, ограничене капацитете стручних радника и финансијских средстава у установама социјалне заштите.

Недовољно ефикасна употреба значајних социјалних трансфера, као последица недовољно изграђене информационе основе, која као последицу има сувише дугостанак у статусу корисника и недовољно добру циљност ка потребама најугроженијих корисника, представља један од изазова. С тим у вези, јачање функционалних веза између различитих сектора социјалне бриге, што ће за циљ да има бољу умрежаност, те израда социјалне карте, представљају један од приоритета у наредном периоду.

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада

Основни циљ реформе је **унапређење запошљивости младих по изласку из система образовања, те повећање ефикасности обука и осталих програма активне политике запошљавања** за све категорије незапослених. Такође, овом реформом планира се даље унапређење система за средњорочно праћење и пројекције потреба на тржишту рада. На крају, истом ће се адресирати проблем недостатка квалификоване радне снаге одређених профила услед све интензивнијих миграција становништва. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва реформска мјера има за циљ успостављање **функционалнијег тржишта рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања и задржавања младих у Републици Српској.

Друга реформска мјера у овој области има за циљ да обезбиједи **ефикаснији одговор образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**.

Како би се достигло квалитетно образовање, примјерено захтјевима привредног, културног и друштвеног развоја, примарни развојни циљ треба да буде унапређење васпитно-образовног система кроз јачање приступа и квалитета образовања. Стратешки оквир којим су дефинисани најважнији елементи ове реформе и приоритети за развој образовања према потребама тржишта рада садржани су у постојећим стратешким документима: Стратегија запошљавања Републике Српске 2021-2027. година¹³⁸ и Акциони план Гаранције за младе у Републици Српској; Стратегија развоја предшколског, основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. године¹³⁹ и Акциони план спровођења реформских процеса у области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања у Републици Српској; Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период од 2021. до 2031. године¹⁴⁰ и Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023-2029. године.

Најважнији правци дјеловања у складу са усвојеним стратешким оквиром су: модернизација и рационализација постојећих студијских програма, повећање обима програма за квалификације које се траже на тржишту рада, јачање система

¹³⁸ "Службени гласник Републике Српске", број 4/22.

¹³⁹ "Службени гласник Републике Српске", број 4/22.

¹⁴⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 5/21.

каријерног вођења и савјетовања, обавеза средњошколских и високошколских установа за укључење послодаваца и осталих друштвених партнера у процес креирања уписних политика, увођење наставе код послодавца као обавезног дијела студијских програма и др.

Реализација реформске мјере ће директно допринијети имплементацији Заједничких закључака са Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске, у дијелу који се односи на *јачање механизма координације у погледу политика запошљавања* и успостављања међуресорне радне групе која ће укључивати релевантна министарства, њихове агенције и заинтересоване стране за развој и израду Плана имплементације гаранција за младе, његовог усвајања и почетка спровођења; Развој система за праћење и предвиђање потреба за вјештинама на тржишту рада како би се олакшало усклађивање система образовања, обуке и преквалификација и доквалификација са потребама тржишта рада и Побољшање приступа образовању у раном дјетињству и услуге њега за дјецу/породице из рањивих група и руралних средина.

Реформске мјере:

1) Функционалности тржиште рада и

2) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Функционалности тржиште рада

1. Опис мјере

Иако последице глобалних економских и геополитичких прилика значајно утичу на кретања на тржишту рада у Републици Српској, у последњих неколико година евидентан је стални пад броја незапослених и повећање броја запослених¹⁴¹. Само **функционалности тржиште рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској, могу значајно допринијети смањењу структурне и дугорочне незапослености, незапослености и неактивности младих, жена и лица из рањивих група.

На проблем структурне и дугорочне незапослености у складу са Стратегијом запошљавања Републике Српске 2021-2027. година¹⁴² дјелује се путем акционих планова запошљавања кроз подршку продуктивном запошљавању¹⁴³, као и запошљавању и samozapoшљавању теже запошљивих и рањивих категорија у привреди¹⁴⁴.

Перманентно праћење и истраживање тржишта рада, као и процјена ефеката програма запошљавања неопходно је ради правовременог одговора на кретања и потребе на тржишту рада. На основу извршених процјена, као и реалних потреба тржишта рада израдиће се боље циљани програми запошљавања.

У погледу повећања запошљивости младих фокус је на имплементацији Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској кроз успостављање институционалних капацитета¹⁴⁵ у секторима за подршку запошљавању младих кроз "Гаранцију за младе". Пилотирање Гаранције за младе планирано је у 2026. години, када ће се добити јасна слика о успостављеном систему и његовој ефикасности, као и о потребама за евентуалним корекцијама.

У области социјалног дијалога, различити ставови социјалних партнера у погледу услова рада дјелимично су превазиђени актуелизацијом питања отпочињања преговора социјалних партнера с циљем усаглашавања ставова поводом закључивања Општег колективног уговора и колективних уговора¹⁴⁶.

Активности планиране у 2024. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања за 2024. годину (МРБИЗ, 333 РС и социјални партнери),
- Реализација Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП) - успостављање ГЗМ,
- Отпочињање преговора социјалних партнера о закључивању Општег колективног уговора и колективних уговора, као и унапређење социјалног дијалога јачањем улоге Економско-социјалног савјета (Одбор за вођење преговора Владе Републике Српске и социјални партнери, ЕСС РС),
- Едукација запослених у Заводу за запошљавање за евалуацију програма запошљавања и набавка СТАТА софтвера за спровођење евалуације (333 РС),
- Дигитализација обука у 333 РС (333 РС),
- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

Активности планиране у 2025. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања 2025. година (МРБИЗ, 333 РС и социјални партнери),

¹⁴¹ На евиденцији незапослених лица у августу 2023. године регистровано је 60.495 лица. У односу на август 2022. године, када је регистровано 65.300 лица, стање је мање за 4.805 или 7,4%.

Укупан број запослених у Републици Српској на дан 31. март 2023. године износио је 290.237 лица и највећи је до сада. У односу на март 2022. године укупан број запослених се повећао за 2,1 одсто (5.977 лица), а у односу на септембар 2022. године за 0,4 одсто (1.139 лица).

¹⁴² Стратегија запошљавања Републике Српске 2021–2027. године у складу је са Оквиром за реализацију циљева одрживог развоја у БиХ (Уједињене нације, 21. октобар 2015. године, А/РЕС/70/1 – Промијенити свијет: Програм одрживог развоја до 2030. године) и тако, посредно, са глобалним циљевима одрживог развоја. При томе је стратешки циљ 1 са одговарајућим приоритетима усклађен са развојним правцем "Паметан раст" и акцелератором "Повољно окружење за предузетништво и иновације", а стратешки циљ 2 са истим развојним правцем и акцелератором "Унапређење приступа и квалитета образовања и обуке". Трећи стратешки циљ је усклађен са развојним правцем "Добра управа и управљање јавним сектором" и акцелератором "Ефикасан, отворен, инклузиван и одговоран јавни сектор", а четврти стратешки циљ са одговарајућим приоритетима и мјерама је усклађен са развојним правцем "Друштво једнаких могућности" и акцелератором "Активација и запошљавање са фокусом на рањиве категорије". Стратегија је, такође, у складу са Економским и инвестиционим планом (ЕИП) за Западни Балкан (СОМ(2020) 641, 6.10.2020) са приоритетним подручјем 6 које се односи на повећање подршке развоју људског капитала и тачки 10, која се односи на подршку успостављању шема Гаранција за младе на Западном Балкану.

¹⁴³ Стратешки циљ 1: Повећање запослености продуктивније радне снаге кроз усклађивање понуде и потражње на тржишту рада; приоритет 1.2: Развој инструмента подршке за запошљавање радне снаге.

¹⁴⁴ Стратешки циљ 4: Унапређење социјалне укључености и осигурање једнаких могућности, приоритет 4.1. Унапређење социјалне укључености и активних мјера запошљавања угрожених група 4.1.1. Програм запошљавања и samozapoшљавања циљних категорија у привреди.

¹⁴⁵ Закључак Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-1820/22, од 26. маја 2022. године, о формирању експертских радних група у Републици Српској.

¹⁴⁶ Закључак Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2129/23, од 15. јуна 2023. године.

- Реализација Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП) - успостављање ГЗМ,
- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско-социјалног савјета и рада других трипартитних тијела (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Евалуације програма запошљавања од стране запослених у Заводу за запошљавање (333 РС),
- Редизајнирани програми запошљавања у складу са резултатима евалуације,
- Дигитализација обука у 333 РС (333 РС),
- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

Активности планиране у 2026. години:

- Доношење Акционог плана запошљавања 2026. година (МРБИЗ, 333 РС и социјални партнери),
- Реализација Акционог плана Гаранције за младе у Републици Српској (МРБИЗ и ресорно надлежна министарства и институције обухваћене АП) - Пилотирање ГЗМ,
- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско-социјалног савјета и рада других трипартитних тијела (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима),
- Евалуације програма запошљавања и редизајнирани програми запошљавања (333 РС),
- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Смањење укупног броја активних тражилаца посла	55.000	52.000	50.000
Број младих запослених кроз програме запошљавања	1.700	1.700	1.700
Број тешко запошљивих лица запослених кроз програме запошљавања	3.100	3.100	3.100
Број жена запослених кроз програме запошљавања	2.500	2.500	2.500

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има директан позитиван утицај на конкурентност. Наиме, мјерама запошљавања директно се утиче на креирање конкурентнијег привредног амбијента, расту запослености, повећању БДП-а, бољем фискалном окружењу кроз уплате доприноса за новозапослене раднике и др.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У Буџету за 2024. годину планиран је износ од 6.050.000 КМ за програм социјалног збрињавања радника.

Финансирање из Буџета институција БиХ у периоду 2024-2026. година по 63.000 КМ по години, као и кредитна средства Свјетске банке за период 2024-2025. година у износу од 28 милиона КМ¹⁴⁷.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјере запошљавања имају за циљ да ублаже социјалне и економске посљедице узроковане инфлаторним кретањима и потресима на тржишту изазваним стањем у Украјини, као и да смање сиромаштво и социјалне неједнакости, допринесу оснаживању запошљавања првенствено младих, жена, посебно из руралних подручја, и дугорочно незапослених лица. Овим мјерама смањују се регионалне неједнакости запошљавањем лица у неразвијеним и изразито неразвијеним општинама.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера има неутралан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планирање мјере ублажавања
Није закључен Општи колективни уговор	Висока	Поновно интензивирање дијалога са социјалним партнерима с циљем постизања договора за закључивање колективних уговора
Нису закључени колективни уговори	Ниска	Поновно интензивирање дијалога са социјалним партнерима с циљем постизања договора за закључивање колективних уговора

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања

1. Опис мјере

Реформска мјера има за циљ да обезбиједи **ефикаснији одговор образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**. Како би се достигло квалитетно образовање, примјерено захтјевима привредног, културног и друштвеног развоја, примарни развојни циљ треба да буде унапређење васпитно-образовног система кроз јачање приступа и квалитета образовања.

Имајући у виду значај раног раста и развоја и чињеницу да предшколско васпитање и образовање представља основу cjелoживотног учења и cjелoвитог развоја дјетета, повећање обухвата дјецe предшколским васпитањем и образовањем представља стратешко одређивање Владе Републике Српске.

¹⁴⁷ Одлука о прихватању задужења Републике Српске код Свјетске банке – Међународне банке за обнову и развој за други пројекат подршке запошљавању (WB IBRD 9831 – BA) – “Службени гласник Републике Српске”, број 56/23.

У складу са Стратегијом развоја предшколског основног и средњег васпитања и образовања Републике Српске за период 2022-2030. године и Акционим планом спровођења реформских процеса у области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања у Републици Српској, донесени су нови наставни планови и програми за основне и средње школе који су у примјени од школске 2020/2021, односно 2021/2022. године. У основне школе, у складу са потребама савременог васпитања и образовања, предложен је и нови наставни предмет Дигитални свијет. Увођење овог наставног предмета има за општи циљ стицање основних дигиталних компетенција ученика, развијање свијести о безбједној употреби дигиталних уређаја и развијање алгоритамског начина размишљања.

Имајући у виду да су наставни програми доношени сукцесивно и да су у школској 2023/2024. години у примјени нови наставни планови и програми за укупно 106 занимања распоређених у 14 струка, који су у складу са савременим дидактичко-методичким захтјевима и достигнућима науке, поступком евалуације НПП сагледаће се ефекти примјене истих и евентуалне потребе за корекцијама.

У оквиру Стратешког циља 4: *Обезбјеђени програми стручног усавршавања васпитно-образовних радника* један од приоритета јесте успостављање система вредновања квалитета рада и напредовања васпитно-образовних радника и директора. Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора установа неопходно је за остваривање, праћење, те укључивање у савремене токове рада, те промоцију позитивних примјера из праксе као стандарда рада. Такође, неопходно је стручно усавршавање рада наставника/васпитача, стручних сарадника и других који раде са дјецом са инвалидитетом, те обезбјеђивање прилагођених уџбеника, литературе и пратећих дидактичких средстава за дјецу и омладину са инвалидитетом.

У контексту одрживог развоја локалних заједница, потребно је радити на дефинисању нових занимања, потребних тржишту рада, а стандарди занимања засновани на компетенцијама и исходима учења даће основне мјере за даље активности у редефинисању постојеће номенклатуре занимања, која је подложна сталној ревизији у смислу измјена и допуна, а у складу са потребама тржишта рада, послодаваца и привредне заједнице, уз континуирану сарадњу са институцијама образовања. Развој тржишта рада захтијева ново дефинисање занимања у складу са савременим захтјевима радног мјеста.

Стратегија образовања одраслих у Републици Српској за период од 2021. до 2031. године, за образовање одраслих, као подсистем образовног система, представља први стратешки документ којим се плански приступа развоју и унапређењу образовања одраслих у контексту цјеложивотног учења. Да би се у већој мјери развио систем образовања одраслих, неопходно је унаприједити оквир у коме се развија и реализује, односно извршити измјене законских и подзаконских аката и ревизију донесених програма образовања одраслих.

Комплементарно, свјесни чињенице да је **високо образовање** важан сегмент укупног образовног система, Влада Републике Српске је усмјерила своје активности на повезивање високог образовања са потребама тржишта рада, повећавање проходности и завршности студирања, смањивање уписних квота на студијима који образују велики број студената у струкама које не омогућавају запошљавање, повећавање квота за студије у дефицитарним занимањима и бољу припремљеност студената за захтјеве послодаваца у радном процесу.

Стратегијом развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023-2029. године¹⁴⁸ дефинисан је стратешки циљ који се односи на унапређење атрактивности, квалитета и утицаја високог образовања на квалитет људских потенцијала у Републици Српској, у оквиру којег су идентификована два приоритета: Прилагођавање система високог образовања развојним потребама Републике Српске и Унапређење квалитета високог образовања и ефикасније управљање развојем система високог образовања, а који представљају основ за реализацију мјера и активности у наредном периоду.

С тим у вези, у наредном периоду биће потребна подршка ВШУ да развијају међууниверзитетске или заједничке студијске програме, односно интердисциплинарне и мултидисциплинарне студијске програме. Интернационализација високог образовања је процес који помаже наставницима и студентима да развију интернационално разумијевање и интеркултуралне вјештине из перспективе своје средине и обухвата све облике образовања које би карактерисала прекогранична сарадња.

Опстанак идентитетских (националних) академских дисциплина је угрожен услед недовољне заинтересованости младих за студирање на овим студијским програмима. Неке од непосредних последица укључују слабији квалитет уписаних и дипломираних студената у тим дисциплинама и тешкоће у избору наставног подматка (асистената и будућих професора), као и опасност од затварања катедри и факултета на којима се оне изводе.

Трећи приоритет у области високог образовања подразумева повезивање наставе и истраживања са потребама и проблемима локалне привреде. Исто укључује све облике интерактивних односа који афирмишу јавну одговорност ВШУ, њених студената и наставника према заједници из које исходе и чији су дио.

Активности планиране у 2024. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу од почетка марта до краја маја с циљем повећања обухвата дјецe предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих установа обезбјеђивањем средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката с циљем повећања обухвата дјецe предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање броја објеката у локалним заједницама у којима је регистрована дјелатност предшколског васпитања и образовања, а у којима до сада није било организованог предшколског васпитања и образовања (МПК),
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама Републике Српске, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање наставних планова и програма у средњем образовању и васпитању са тренутним трендовима и потребама тржишта рада (МПК),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској¹⁴⁹ (МПК).

¹⁴⁸ Стратегија развоја науке и технологије, високог образовања и информационог друштва у Републици Српској за период 2023–2029. године усклађена је са глобалним циљевима документа “Европа 2030 за одрживи развој”, у којем се образовање, наука, технологија, истраживање, иновације и дигитализација виде као предуслов за постизање одрживе економије ЕУ, у склопу остваривања циљева одрживог развоја УН.

¹⁴⁹ Пружање подршке кроз: јачање система каријерног вођења и савјетовања; запошљавање младих кроз повећање обухвата ученика који практичну наставу обављају код привредних субјеката/предузетника с циљем усклађености образовања (знања вјештина и компетенција) са потребама тржишта рада и запошљавање младих кроз проширење понуде програма образовања одраслих у партнерству са предузећима кроз проширење мреже организатора за образовање одраслих и осигурање квалитета у образовању одраслих.

Активности планиране у 2025. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу од почетка марта до краја маја с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих установа обезбјеђивањем средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама Републике Српске, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање наставних планова и програма у средњем и високом образовању и васпитању са тренутним трендовима и потребама (МПК, МНВ),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској (МПК),
- Дефинисање нових стандарда за акредитовање академских и струковних студија по дуалном моделу (АВОРС, МНВ),
- Усвајање Закона о студентском раду Републике Српске (МНВ),
- Доношење Оквира квалификација Републике Српске (МНВ),
- Студија о статусу и могућности очувања и унапређења идентитетских дисциплина (АНУРС, МНВ).

Активности планиране у 2026. години:

- Реализација програма за дјецу у години пред полазак у школу од почетка марта до краја маја с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Повећање просторних капацитета постојећих установа обезбјеђивањем средстава за изградњу нових објеката или адаптацију постојећих објеката с циљем повећања обухвата дјеце предшколским васпитањем и образовањем (МПК),
- Стручно усавршавање васпитно-образовних радника и директора васпитно-образовних установа (МПК),
- Креирање уписне политике у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама Републике Српске, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница (МПК, МНВ),
- Усклађивање наставних планова и програма у средњем и високом образовању и васпитању са тренутним трендовима и потребама (МПК, МНВ),
- Реализација активности предвиђених Акционим планом Гаранције за младе у Републици Српској (МПК),
- Ажурирање постојећих и развијање нових наставних планова и програма у високом образовању са одговарајућом заступљеношћу и третманом индустрије 4.0, зелене и циркуларне економије (МНВ),
- Усвајање Закона о регулисаним професијама Републике Српске (МНВ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Повећање број дјеце укључене у предшколске установе и установе које спроводе програм предшколског васпитања и образовања	16.100	16.300	16.500
Доношење Каталога програма обука и усавршавања	25% обука реализовано у складу са подручјима и областима	50% обука реализовано у складу са подручјима и областима	75% обука реализовано у складу са подручјима и областима
Нови наставни планови и програми (НПП) за средње образовање и васпитање Нови НПП за талентоване и даровите ученике	НПП за 14 струка и 106 занимања за 4. разред За средње образовање додатни програми из математике за 1-3. разред	Евалуација НПП за 14 струка и 106 занимања За средње образовање додатни програми из математике за 4. разред	Нови НПП у складу са евалуацијом
Унапријеђен систем образовања код послодавца с циљем што ранијег увођења ученика у свијет рада с циљем лакшег запошљавања	30% средњих школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца	50% средњих школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца	60% средњих школа има потписане уговоре о обављању практичне наставе код послодавца
Број нових стандарда за акредитовање академских и струковних студија по дуалном моделу	1	2	5
Број акредитованих и реакредитованих студијских програма	70	120	250
Број интердисциплинарних и мултидисциплинарних студијских програма	3	4	6

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање ефикасности образовања, па посредно, и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености. Улагање у образовање на сваком од нивоа генерише одређене ефекте на свим другим нивоима и за резултат има повећање обима привредне активности и њене извозне оријентације.

Даље, наведено улагање одражава се и на наредне нивое образовања и наредно учење, те даље унапређење образовања и има дугорочни утицај на унапређење конкурентности и смањења стопе незапослености.

4. Процјена трошкова и извор финансирања

У овом моменту није могуће процијенити фискалне ефекте, будући да се ради о мјери која ће се реализовати у средњорочном периоду.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

За друштвену заједницу улагање у прве године живота дјетета посљедишно може да има вишеструки позитиван ефекат у облику образовних резултата, бољег здравственог стања, те тако и ниже стопе потрошње за здравствену заштиту, веће радне продуктивности, нижих стопа потрошње у сврхе које се односе на кривична, односно криминална дјела и слично.

Повећање конкурентности привреде кроз повећање ефикасности тржишта рада имаће директан утицај на запошљавање и социјални положај становништва. Повећање ефикасности образовања, а тиме и тржишта рада, утицаће на конкурентност привреде и смањење стопе незапослености. Квалитетно предшколско, основно и средње васпитање и образовање је основна претпоставка за функционалан и квалитетан развој других нивоа образовања, али и унапређење друштва у целини.

Ова мјера има директан ефекат на смањење стопе незапослености и смањење стопе сиромаштва. Високообразовани грађани имају просјечно три пута нижу стопу незапослености. Плата запослених са високом стручном спремом у Републици Српској је у просјеку за 40% већа од плате запосленог са средњом стручном спремом.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера има неутралан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број укључених партнера у анализу по свакој ЈЛС	Висока	Планирање у складу са потребама ЈЛС
Низак ниво запошљавања активних тражилаца посла	Висока	Јачање функције посредовања и промоција цјеложивотног учења
Недостатак финансијских средстава и недостатак просторних капацитета за предшколско васпитање и образовање, као и за реализацију продуженог боравка и боравка за ученике основне школе	Висока	Мogućност коришћења донаторских средстава, те уступање просторних капацитета постојећих објеката који се не користе за првобитне намјене
Неповољна демографска кретања која за резултат имају континуирано смањивање броја ученика у основним и средњим школама и студената	Висока	Примјена одговарајућих мјера дефинисаних циљевима демографског развоја
Негативна перцепција јавности о квалитету високог образовања	Висока	Промоција академских вриједности, свеобухватан правни оквир, адекватан и брз институционални одговор на уочене неправилности у раду ВШУ
Неповољан утицај негативних демографских трендова на упис студената	Висока	Континуирана анализа стања у високом образовању, сарадња институционалне, академске и пословне заједнице у креирању политика у високом образовању

СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите

Основни циљ структурне реформе је унапређење квалитета и ефикасности пружања услуга социјалне и здравствене заштите, а реализација реформских мјера ће директно имати утицај на неке од кључних изазова идентификованих у овој области. Структурна реформа је усмјерена на спровођење двије реформске мјере.

Прва мјера се односи на **реорганизацију институционалних механизма и јачање кадровских капацитета у систему социјалне и дјечије заштите**. У том оквиру је, између осталог, планирано успостављање регистра социјалне карте и почетак рада развојне установе Завода за социјалну заштиту, који ће пратити, унапређивати и планирати стручне послове у систему социјалне заштите на бази анализа потреба. Такође, реформа укључује и стимулисање изласка из статуса корисника, као и боље циљање потреба корисника система социјалне заштите. Реформска мјера предвиђа успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине.

Друга мјера је усмјерена на активности **унапређења квалитета и доступности услуга здравствене заштите**, укључујући обезбјеђење одрживог финансирања система здравствене заштите.

Структурна реформа је формулисана у складу са усвојеним стратешким документима, и то: Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023-2029. година, која се налази у процедури усвајања, Стратегијом унапређења друштвеног положаја лица са инвалидитетом у Републици Српској 2017-2026¹⁵⁰, Стратегијом за унапређење положаја старијих лица у Републици Српској за период од 2019. до 2028. године¹⁵¹, Стратегијом примарне здравствене заштите у Републици Српској и Стратегијом за секундарну и терцијарну здравствену заштиту у Републици Српској.

Даље, ова структурна реформа директно адресира дио препоруке са Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у дијелу којим се указује на потребу коришћења расположивог фискалног простора за циљану подршку рањивих домаћинстава. И на крају, структурна реформа се ослања и на Циљеве одрживог развоја, и то: 1 - Свијет без сиромаштва, 3 - Здравље и благостање, 5 - Родна равноправност и 10 - Смањење неједнакости.

Реформске мјере:

1) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима и

2) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.

РЕФОРМСКА МЈЕРА 1: Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима

1. Опис мјере

Циљ ове реформе је успостављање регистра социјалне карте, почетак рада развојне установе Завода за социјалну заштиту, који ће пратити, унапређивати и планирати стручне послове у систему социјалне заштите на бази анализа потреба;

¹⁵⁰ "Службени гласник Републике Српске", број 44/17.

¹⁵¹ "Службени гласник Републике Српске", број 88/19.

успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине; јачање материјалних, техничких и људских капацитета; као и боље циљање потреба корисника система социјалне заштите. Сви наведени реформски процеси су предвиђени Стратегијом социјалне заштите Републике Српске за период 2023-2029. година, која представља кључни стратешко-плански документ којим се усмјерава развој система социјалне заштите кроз аспекте социјалне, дјечије и породично-правне заштите, а која је тренутно у фази нацрта, те се усвајање очекује до краја 2023. године.

Циљ успостављања регистра социјалне карте је стварање јединствене евиденције у области социјалне заштите, као и успостављање механизма за спровођење рационалне и ефикасне социјалне заштите засноване на подацима о социјално-економском статусу појединца и породице у којој појединац живи.

У погледу професионалног развоја стручних и осталих запослених радника, потребно је наставити са праксом едукација и унапређења компетенција, те праксом увођења супервизије и превенције професионалног сагоријевања.

Кроз почетак рада Завода за социјалну заштиту, чија су средства обезбијеђена у буџету и обезбијеђен је простор за рад, успоставиће се начин лиценцирања стручних радника и установа социјалне заштите, акредитовани програми обука за стручне раднике, процес супервизије у установама социјалне заштите, те ће се унаприједити истраживања из области социјалне заштите ради праћења социјалних појава и проблема. За ову активност потребно је да се обезбиједе кадрови да би Завод почео са радом. Поред јачања људских капацитета, потребно је радити на континуираном обезбјеђивању адекватних услова радног простора и смјештајног капацитета у установама социјалне и дјечије заштите.

Законом прописана установа социјалне заштите, односно Центар за васпитање дјеце и омладине би предузимао превентивне мјере и обезбиједио збрињавање, васпитање и образовање, здравствену заштиту дјеце и омладине са поремећајима у понашању и извршавао васпитну мјеру упућивање малолетника у васпитну установу, са адекватним обликом збрињавања дјеце и омладине са поремећајима у понашању, а кроз пружање превентивних мјера усмјерених специфично према њима, као и адекватном оспособљавању малолетника којима је изречена заводска мјера упућивања у васпитну установу.

Активности планиране у 2024. години:

- Почетак рада Завода за социјалну заштиту (МЗСЗ),
- Оснивање Центра за васпитање и образовање дјеце (МЗСЗ и Влада РС),
- Успостављање нових база података (МЗСЗ),
- Набавка простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту (ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту).

Активности планиране у 2025. години:

- Успостављање начина лиценцирања стручних радника из области социјалне заштите (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Успостављање начина лиценцирања установа социјалне заштите (Завод и МЗСЗ),
- Доношење различитих акредитованих програма обука за стручне раднике (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Унапређење постојећих истраживања из области социјалне заштите ради праћења социјалних појава и проблема (Завод за социјалну заштиту, МЗСЗ),
- Успостављено тијело за процјену дјеце са сметњама у развоју и лица са инвалидитетом у оквиру Завода (МЗСЗ),
- Набавка простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту (ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту).

Активности планиране у 2026. години:

- Успостављање интероперабилног информационог система социјалне карте Републике Српске (МЗСЗ и остала министарства),
- Набавка простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту (ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Број институција које дијеле и користе податке из заједничке базе	5	5	5
Број лиценцираних стручних радника из области социјалне заштите	0	30	60
Број лиценцираних установа социјалне заштите	0	20	40
Број набављених пословних простора за организационе јединице Фонда за дјечију заштиту	4	10	16

3. Очекивани утицај на конкурентност

Наведене активности у склопу ове мјере ће утицати на побољшање животних услова корисника социјалне заштите, као и услова рада и компетенција запослених у социјалној заштити, што ће утицати на правичнију и праведнију циљану распојелу средстава онима који нису у могућности да самостално обезбиједе потребну подршку, а с циљем побољшања квалитета пружених услуга и остварених права крајним корисницима.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

За реализацију осталих активности потребна су средства из буџета Републике, као и средства ЈУ Јавни фонд за дјечију заштиту која је потребно планирати у наредном периоду, а након извршене анализе. Поред наведених, неопходни су и други алтернативи извори финансирања.

Средства у износу од 600.000 КМ планирана су у буџету за рад ЈУ Завод за социјалну заштиту Републике Српске.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Очекује се позитиван квалитативни и/или квантитативни утицај мјере на социјалне исходе, као што су запошљавање и смањење сиромаштва. Мјера се сматра неутралном у смислу родног утицаја.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак средстава	Висок	Правовремено издавање буџетских средстава, као и републичких и средстава јединица локалних самоуправа, за угрожене категорије становништва

РЕФОРМСКА МЈЕРА 2: Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите**1. Опис мјере**

Стратешко одређивање Владе Републике Српске јесте наставак активности на **унапређењу финансијског планирања и управљања у јавном здравственом систему**, те **унапређењу квалитета услуга здравствене заштите**. То подразумева и измирење преосталог пореског дуга јавних здравствених установа из претходног периода, те наставак процеса увођења јавних здравствених установа у трезорски систем пословања.

Влада Републике Српске и институције здравственог система Републике Српске су у претходном периоду успјели зауставити раст неизмирених обавеза јавних здравствених установа успостављањем редовне динамике измирења текућих обавеза за порезе и доприносе. Влада је из буџета Републике издвојила средства за измирење обавеза одређеног броја јавних здравствених установа, те обезбиједила увођење односних установа у трезорски систем без финансијских обавеза из претходног периода. Влада, такође, у континуитету реализује Програм измирења обавеза по основу доприноса за ПИО запослених у јавним здравственим установама 2021-2026. године.

На тај начин обезбијеђена је боља фискална стабилност у оквиру здравственог система, те су створене претпоставке за наставак структурних реформи система које ће се односити на нормирање мреже здравствених установа, израду номенклатуре здравствених услуга, унапређење квалитета услуга јавних здравствених установа, континуираним улагањем у едукацију кадрова, изградњу, реконструкцију и опремање објеката, ревидирање пакета услуга здравствене заштите, те изналажење нових модела/извора финансирања здравственог осигурања.

Циљ реформе здравственог система јесте обезбиједити финансијску одрживост система и квалитетнију здравствену заштиту становништву.

У оквиру наведених реформских активности, у 2022. години је усвојен нови Закон о здравственој заштити¹⁵², Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства¹⁵³ и Закон о обавезном здравственом осигурању¹⁵⁴, а у току 2023. године донесен је низ пратећих подзаконских аката.

У наредном периоду ће се наставити са израдом/ревидирањем преосталих подзаконских аката у складу са сетом усвојених закона и важећим Стратешким оквиром, и то: Стратегијом примарне здравствене заштите у Републици Српској и Стратегијом за секундарну и терцијарну здравствену заштиту у Републици Српској, те имплементацији истих.

Активности планиране у 2024. години:

- Дефинисање плана измирења пореских обавеза домова здравља, модела и извора финансирања (МЗСЗ, МФ),
- Доношење новог Закона о дјелатностима у здравству (МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања нове болнице у Добоју (МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања новог објекта за стационарни саобраћај ЈЗУ УКЦ РС (УКЦ РС, МЗСЗ),
- Промоција услуга “е-здравства” и информисаности здравствених радника, пацијената и удружења пацијената (ФЗО РС).

Активности планиране у 2025. години:

- Израда планова људских ресурса за период од пет година од стране јавних здравствених установа и успостављање регистра здравствених радника (МЗСЗ, ЈЗУ, ИЈЗ),
- Израда акта о номенклатури здравствених услуга за примарни ниво здравствене заштите (МЗСЗ),
- Реализација Пројекта реконструкције и доградње ортопедске хирургије у Слатини (Институт “Др Мирослав Зото-вић”, МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања намјенског објекта за пружање здравствене заштите обољелих од малигних болести ЈЗУ УКЦ РС (УКЦ РС, МЗСЗ),
- Реализација Пројекта изградње и опремања нове болнице у Требињу (МЗСЗ).

Активности планиране у 2026. години:

- Утврђивање/ревидирање цијена DRG (diagnostic-related group) услуга у здравственом систему (ФЗО, ЗУ, МЗСЗ),
- Израда акта о номенклатури здравствених услуга за секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите (МЗСЗ),
- Реализација Пројекта унапређења капацитета Болнице Приједор (Болница Приједор, МЗСЗ),
- Реализација Програма измирења обавеза по основу доприноса за ПИО запослених у ЈЗУ 2021-2026. године (МЗСЗ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2024. година)	Прелазни циљ (2025. година)	Циљ (2026. година)
Донесен Закон о дјелатностима у здравству	донесен закон	донесени подзаконски акти	примјена закона
Донесен план мреже ЗУ у Републици Српској	донесен план	примјена плана	примјена плана

¹⁵² “Службени гласник Републике Српске”, број 57/22.

¹⁵³ “Службени гласник Републике Српске”, број 57/22.

¹⁵⁴ “Службени гласник Републике Српске”, бр. 93/22 и 132/22.

Изграђена и опремљена нова болница у Добоју	завршена изградња и опремање	прибављене потребне дозволе за рад	у употреби нова болница
Увођење јавних здравствених установа у трезорски систем	1 ЗУ	19 ЗУ	18 ЗУ
Годишња анкета Фонда за здравствено осигурање о задовољству и доступности здравствене заштите	1	1	1

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реформом здравственог система биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност. Такође, измирење заосталих обавеза ЈЗУ по основу пореза и доприноса из претходних година позитивно ће се рефлектовати на приходовној страни буџета Републике Српске и односних фондова повјерилаца за обрачунате доприносе, који ће односна средства моћи искористити за побољшање конкурентности, те капиталну потрошњу.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Процјена трошкова и извор финансирања планираних активности у оквиру реформске мјере односе се на процијењене потребе средстава за измирење пореских обавеза домова здравља из претходних година и реализацију планираних капиталних инвестиција у износу од око 253.551.276 КМ.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Нормирањем мреже здравствених установа могуће је да анализа укаже да постојање неких здравствених установа није оправдано, што може утицати на смањење броја запослених радника у тим установама. Реализација осталог дијела активности - реформске мјере ће позитивно утицати на запошљавање млађих кадрова, услове рада, стандард запослених, квалитет и доступност здравствене заштите и сл.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Реализација мјере ће позитивно утицати на заштиту животне средине, првенствено у дијелу изградње нових енергетски ефикасних објеката.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Посљедице глобалне економско-политичке кризе изазване сукобима у Украјини	Висока	Економске мјере надлежних нивоа одлучивања
Раст инфлације и обезбјеђење извора финансирања	Висока	Економске мјере надлежних нивоа одлучивања

1.2. Сажетак реформских мјера

У складу са наведеним, у периоду 2024–2026. године биће настављене иницијативе и реформски процеси који су започети у претходном периоду, имајући у виду да се ради о сложеним и опсежним вишегодишњим реформским процесима, чија имплементација ће допринијети реализацији главних циљева политика Владе Републике Српске датих кроз пет реформских стубова.

Имајући у виду да је Приједлог ПЕР РС 2024-2026. године, у складу са Смјерницама Европске комисије, ове године усмјерен на ужи сет структурних реформи у односу на претходне циклусе, али да структурне реформе обухватају 17 реформских мјера, у наставку се даје упоредни приказ реформских мјера у Приједлогу ПЕР РС 2024-2026. и ПЕР РС 2023-2025, а ради увида у континуитет највећег броја реформских мјера:

УПОРЕДНИ ПРИКАЗ РЕФОРМСКИХ МЈЕРА У ПРИЈЕДЛОГУ ПЕР РС 2024-2026. У ОДНОСУ НА ПЕР РС 2023-2025.	
ПРИЈЕДЛОГ ПЕР РС 2024-2026.	ПЕР РС 2023-2025. ¹⁵⁵
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања	
1) Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника	11) Јачање подршке предузетништва Републике Српске 17) Подршка прерађивачкој индустрији
2) Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности	15) Јачање инфраструктуре квалитета и развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе по ЕУ моделу
3) Унапређење услова пословања	3) Унапређење опорезивања непокретности 4) Унапређење управљања непокретном имовином јединица локалне самоуправе 9) Смањење сиве зоне у приказивању промета помоћу имплементације новог система фискалних каса 10) Оптимизација пореског и непореског оптерећења 13) Оптимизација административних процедура на републичком нивоу
4) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом	12) Унапређење безбједног амбијента за пословање 14) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом
5) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде	16) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде

¹⁵⁵ У Програму економских реформи Републике Српске за период 2023–2025. године у оквиру 13 области утврђена је 21 реформска мјера. У Упоредни приказ унесени су редни бројеви реформских мјера на начин како су наведени у ПЕР РС 2023–2025.

6) Унапређење атрактивности препознатљивости туристичке понуде
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање
7) Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП
8) Реструктурирање ЈП
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Енергетска транзиција
9) Одрживост производње и потрошње енергије
10) Прелазак са линеарне на циркуларну економију
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4: Убрзана дигитална трансформација
10) Стварање предуслова за дигиталну трансформацију
11) Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде
13) Изградња и модернизација путне инфраструктуре
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада
14) Функционалније тржиште рада
15) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите
16) Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима
17) Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите

2) Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи
1) Репформа јавних предузећа у Републици Српској
6) „Зелена транзиција” електроенергетског сектора у Републици Српској
5) Прелазак индустрије ка зеленој и кружној економији и успостављање економских инструмената за унапређење система управљања посебним категоријама отпада
7) Електронска управа Републике Српске - пут према дигиталном друштву
8) Дигитална трансформација индустрије
19) Повећање ефикасности тржишта рада кроз учинковите политике запошљавања и јачања улоге посредовања
18) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања
20) Унапређење система социјалне и дјечије заштите
21) Репформа здравственог система

Из наведеног упоредног приказа може се пратити континуитет реформских мјера Владе Републике Српске, али и унапређење и ширење њиховог обухвата на основу зрелости реформских мјера кроз програмске циклусе.

Према наведеном, реформске мјере из ПЕР РС 2023-2025. настављају се и у новом програмском циклусу 2024-2026, у складу са Смјерницама Европске комисије, и у проширеном обухвату код одређених реформских мјера, детаљно разрађеним у Поглављу 5.

Потребно је напоменути да мјера из ПЕР РС 2023-2025, из области: Управљање јавним финансијама, *Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи*, није пренесена у Приједлог ПЕР РС 2024-2026. Разлог за наведено је што предметна област није дефинисана као приоритет у оквиру Смјерница Европске комисије.

Такође, реформска мјера из ПЕР РС 2023-2025. *Унапређење безбједног амбијента за пословање* из ПЕР РС 2023-2025. није пренесена у Приједлог ПЕР РС 2024-2026, имајући у виду да су планиране активности у оквиру ове мјере највећим дијелом реализоване у претходном периоду. Преостале активности биће настављене као редовне активности ресорно надлежних министарстава.

За сваку од области дата је анализа стања и главних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст према свакој од седам структурних реформи у оквиру три реформске области које су дефинисане Смјерницама Европске комисије, након чега су дефинисане мјере које би требало да у потпуности, или у дијелу, отклоне дефинисане препреке.

У Приједлогу ПЕР РС 2024-2026, у оквиру дефинисаних области, предложено је **седам структурних реформи** и у оквиру њих **17 реформских мјера**.

Свака мјера је детаљно разрађена на начин да је прво извршена анализа главних препрека у оквиру реформске области којој иста припада, затим описана сама мјера и дата динамика реализације исте по активностима, те дефинисани индикатори резултата и очекивани утицај на конкурентност. Поред тога, извршена је процјена трошкова и извора финансирања, анализиран очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање, а посебно су наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и планиране мјере ублажавања.

У области **I Конкурентност** дефинисане су двије структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање.

Прва СТРУКТУРНА РЕФОРМА има за циљ **унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју**, унапређење услова пословања и јачање ланаца вриједности и снабдијевања. Садржај исте фокусиран је на три области, дефинисане кроз **шест реформских мјера**.

Прва област односи се на **подршку технолошком развоју** привредних субјеката, укључујући јачање њихове технолошке опремљености; дигитализацији привредног сектора и његовој сарадњи са научноистраживачким институцијама. Друга има за циљ различите видове **унапређења услова пословања**, а укључује активности као што су јачање инфраструктуре квалитета и додатно поједностављење административних процедура. У трећој области фокус је на **јачању ланаца**

вриједности и снабдијевања, а предвиђене активности се односе, између осталог, на повезивање примарне производње са прерађивачким капацитетима, као и на активности усмјерене на повећање извоза.

Основни циљ II СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ у области Конкурентност је **повећање ефикасности јавних предузећа**, што ће за резултат имати унапређење конкурентности истих, али и читаве економије Републике Српске, смањење ризика по јавне финансије, те стварање фискалног простора за пружање других јавних услуга. Структурна реформа је усмјерена на спровођење **двје реформске мјере**.

Прва има за циљ **унапређење функције управљања и надзора сектора јавних предузећа**, укључујући и значајно повећање транспарентности њиховог пословања, као и одговорности. Кључне активности се односе на измјену регулаторног оквира, као и промјену политика у погледу сврхе и начина управљања јавном својином у јавном власништву. С тим у вези, потребно је успостављање, с једне стране, одговарајућих механизма подстицаја, одговорности и независности у управљању јавним предузећима, а с друге стране, механизма координације владиних органа у надзору над пословањем јавних предузећа.

Друга реформска мјера односи се **реструктурисање јавних предузећа**. Сходно наведеном, Влада Републике Српске је у претходном периоду идентификовала приоритете и покренула реформу тржишта електричне енергије, реструктурирање и реорганизацију МХ “Електропривреда Републике Српске” а. д. Требиње и реформу Жељезница Републике Српске, у оквиру које ће након завршених процеса организационог и власничког реструктурисања бити потребно припремити Жељезнице за модернизацију и обнову жељезничке мреже у складу са циљевима Зелене агенде.

У области II **Одрживост и отпорност** дефинисане се три структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Енергетска транзиција, СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Убрзана дигитална трансформација и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3: Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде.

Циљ I СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **спровођење енергетске транзиције** уз обезбјеђење енергетске сигурности и енергетске независности, приступачних цијена енергије за домаћинства и привреду, реформу тржишта уз интеграцију у ЕУ тржиште, као и повећање ефикасности производње и употребе енергије и већи удио обновљивих извора енергије у енергетском миксу. Структурна реформа адресира неколико изазова усмјерених на обезбјеђење енергетске безбједности и конкурентности енергетског система које су адресиране **кроз двје реформске мјере**.

Прва се тиче **одрживости производње и потрошње енергије и повећање удјела обновљивих извора у производњи електричне енергије**. Исто подразумијева израду и примјену Енергетског и климатског плана Републике Српске, као и реализацију активности дефинисаних Стратегијом обнове зграда у Републици Српској до 2050. године, која се налази у процедури усвајања, те различите мјере за повећање енергетске ефикасности привреде и грађана.

Друга реформска мјера усмјерена је на **прелазак са линеарне на циркуларну економију**. Иста обухвата активност финансијске подршке реализацији пројеката у индустрији који имају утицај на заштиту животне средине, а који се односе на реконструкцију/иновирање постојећих технолошких процеса, ефикасније коришћење сировина и енергије у производном процесу, развој производа са смањеним штетним утицајем на животну средину, увођење стандарда за управљање заштитом животне средине, смањење стварања отпада, рециклажу и слично.

II СТРУКТУРНА РЕФОРМА представља **унапређење процеса пружања услуга и пословања привреде и јавне управе** Републике Српске, уз безбједну употребу информационо-комуникационих технологија (ИК технологија). Наведена структурна реформа треба да допринесе унапређењу ефикасности, конкурентности и иновативности система јавне управе и привреде. Само на тај начин, могуће је унаприједити привредну продуктивност и обезбиједити радна мјеста за високообразоване младе људе у Републици Српској. Структурна реформа је усмјерена на спровођење **двје реформске мјере**.

Прва мјера се односи на **стварање предуслова за дигиталну трансформацију** Републике Српске и потпуно успостављање инфраструктурних и регулаторних предуслова који ће омогућити систематичнији процес дигиталне трансформације у наредном периоду.

Друга мјера је усмјерена на **убрзани развој ИК дјелатности**, односно индустрије ИК технологија и процесом дигитализације привреде у Републици Српској.

Циљ III СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **модернизација транспортне инфраструктуре**, приоритетно оне која чини саставни дио европске транспортне мреже (ТНТ). Садржај исте фокусиран је на једну реформску мјеру која има за циљ **изградњу и реконструкцију путне инфраструктуре**, отпорне на климатске промјене, са задовољавајућим нивоом безбједности, као и развој транспортног система усклађеног са потребама Републике, тржишно оријентисаног, компатибилног и интегрисаног у ЕУ.

У области III **Људски капитал и социјалне политике** дефинисане су двје структурне реформе: СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1: Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада и СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2: Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите.

Основни циљ I СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **унапређење запошљивости младих по изласку из система образовања, те повећање ефикасности обука и осталих програма активне политике запошљавања за све категорије незапослених**. Овом реформом планира се даље унапређење система за средњорочно праћење и пројекције потреба на тржишту рада и адресирање проблема недостатка квалификоване радне снаге одређених профила услед све интензивнијих миграција становништва. Структурна реформа је усмјерена на спровођење **двје реформске мјере**.

Прва реформска мјера има за циљ успостављање **функционалнијег тржишта рада** са аспекта бољих политика запошљавања, конструктивног социјалног дијалога усмјереног на унапређење услова рада и повећање продуктивности, као и системска рјешења у погледу запошљавања младих и задржавања у Републици Српској.

Друга реформска мјера у овој области има за циљ да обезбиједи **ефикаснији одговор образовног система на потребе привреде, технолошке промјене и потребе за новим компетенцијама**. Како би се достигло квалитетно образовање, примјерено захтјевима привредног, културног и друштвеног развоја, примарни развојни циљ треба да буде унапређење васпитно-образовног система кроз јачање приступа и квалитета образовања.

Основни циљ II СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ је **унапређење квалитета и ефикасности пружања услуга социјалне и здравствене заштите**, а реализација реформских мјера ће директно имати утицај на неке од кључних изазова идентификованих у овој области. Структурна реформа је усмјерена на спровођење **двје реформске мјере**.

Прва мјера се односи на **реорганизацију институционалних механизма и јачање кадровских капацитета у систему социјалне и дјечије заштите**. У том оквиру је, између осталог, планирано успостављање регистра социјалне карте и

почетак рада развојне установе Завода за социјалну заштиту, који ће пратити, унапређивати и планирати стручне послове у систему социјалне заштите на бази анализа потреба. Такође, реформа укључује и стимулисање изласка из статуса корисника, као и боље циљање потреба корисника система социјалне заштите. Реформска мјера предвиђа успостављање Центра за васпитање дјеце и омладине.

Друга мјера је усмјерена на активности **унапређења квалитета и доступности услуга здравствене заштите**, укључујући обезбјеђење одрживог финансирања система здравствене заштите.

На крају, потребно је истаћи да су по областима реформе дате само кључне реформске мјере које подразумевају јавне политике које се баве препрекама основних покретача раста и доприносе праведнијој и инклузивнијој економији, укључујући политике које модернизују тржиште рада и чине их прилагодљивијима и одговарајућима, чине тржишта производа и услуга ефикаснијим, поједностављују регулаторно окружење за предузећа уз повећање укупне транспарентности у привреди, док постоји значајан број мјера које нису структурне, али ће њихова реализација допринијети реализацији претходно дефинисаних циљева Владе Републике Српске.

СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ И РЕФОРМСКЕ МЈЕРЕ У ПЕРИОДУ 2024-2026. ГОДИНЕ

Конкурентност		Одрживост и отпорност			Људски капитал и социјалне политике	
СТРУКТУРНА РЕФОРМА 1:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 2:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 3:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 4:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 5:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 6:	СТРУКТУРНА РЕФОРМА 7:
Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања	Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање	Енергетска транзиција	Убрзана дигитална трансформација	Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде	Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада	Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите
РМ 1: Унапређење технолошког нивоа и извозне оријентације прерађивачке индустрије и предузетника	РМ 1: Унапређење функције управљања и надзора јавних предузећа и повећање транспарентности и одговорности ЈП	РМ 1: Одрживост производње и потрошње енергије	РМ 1: Стварање предуслова за дигиталну трансформацију	РМ 1: Изградња и модернизација путне инфраструктуре	РМ 1: Функционалније тржиште рада	РМ 1: Унапријеђена социјална и дјечија заштита уз одговарајућу информациону подршку и квалитет пружања услуга корисницима
РМ 2: Јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности	РМ 2: Реструктурирање јавних предузећа	РМ 2: Прелазак са линеарне на циркуларну економију	РМ 2: Убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде		РМ 2: Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања	РМ 2: Квалитетније и доступније услуге здравствене заштите
РМ 3: Унапређење услова пословања						
РМ 4: Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом						
РМ 5: Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде						
РМ 6: Унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде						

6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

По питању трошкова и извора финансирања структурних реформи, процјена трошкова активности и извор финансирања појединачних реформи је дат у Поглављу 5. У појединим случајевима, у овом тренутку није било могуће процијенити трошкове и/или изворе финансирања, док за неке од активности нису потребна додатна новчана средства. Као што је приказано у претходном поглављу, значајан број активности ће бити финансиран из буџета, те једним дијелом из донација и кредита међународних институција, како је детаљно приказано у Поглављу 5. по појединачним реформским мјерама.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧЕНОСТ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

У оквиру процеса израде ПЕР РС 2024-2026, Влада Републике Српске је на 33. сједници, одржаној 17. августа 2023. године, разматрала и усвојила Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2024-2026. године¹⁵⁶. На истој сједници Влада је именovala Тим за израду Програма економских реформи Републике Српске за период 2024-2026. године¹⁵⁷, те је задужила Министарство финансија за координацију активности на изради ПЕР РС 2024-2026. и координацију активности везаних за припрему ПЕР БиХ 2024-2026. Влада је задужила сва министарства да у пуном капацитету и у сарадњи са Министарством финансија учествују у процесу израде ПЕР РС 2024-2026. и наложила Тиму за израду ПЕР РС 2024-2026. да благовремено достави све потребне информације Министарству финансија, како би ПЕР РС 2024-2026. могао бити израђен у складу са дефинисаним роковима. Влада је задужила чланове Тима да изврше анализу стања у својој ресорној области и кључне препреке за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, сачине извјештај о имплементацији за сваку структурну реформу из ПЕР РС 2023-2025, предложе кључне реформе из своје ресорне области, уважавајући и приједлоге достављене од стране социјалних партнера, а које ће отклонити претходно идентификоване препреке за конкурентност и одрживи и инклузивни раст.

Влада је задужила Министарство финансија да у сарадњи са Тимом за израду ПЕР РС 2024-2026. изради документ, у роковима и по методологији коју захтијева Европска комисија, те да исти достави Влади Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Имајући у виду да је Програм економских реформи Републике Српске документ којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, те да је одређивање Владе да на свим политикама које спроводи, заједнички ради са пословном заједницом и синдикатом, затражени су приједлози Уније послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске у изради ПЕР РС 2024-2026, у виду приједлога структурних реформи чија имплементација ће допринијети превазилажењу препрека конкурентности, као и одрживом и инклузивном расту.

Наведене активности су наставак праксе која се спроводи у свим циклусима израде Програма економских реформи Републике Српске, уважавајући значај, улогу и континуирано учешће социјалних партнера у питањима важним за креирање и спровођење економске политике.

Привредна коморе Републике Српске, Савез синдиката Републике Српске и Унија послодаваца Републике Српске¹⁵⁸ доставили су приједлоге структурних реформи и реформских мјера за израду ПЕР РС 2024-2026. Приједлози су размотрени и уобзирени у изради документа приликом формулисања реформских мјера за наредни програмски циклус.

Такође, у организацији Уније послодаваца Републике Српске, у оквиру доприноса изради ПЕР РС 2024-2026, 22. новембра 2023. године одржана је пословна конференција под називом: "Изазови и будућност пословања #3", у оквиру које су учешће узели сви релевантни актери испред Владе Републике Српске. Конференција је дио добре праксе Уније послодаваца Републике Српске у изради Програма економских реформи Републике Српске, а организована је у оквиру реализације пројекта: "Допринос организација цивилног друштва побољшању утицаја предузетништва на социоекономски развој БиХ - ЕИСЕ", који финансира Европска унија, а који спроводи Унија послодаваца Републике Српске. Панели овогодишње конференције обухватили су теме: 1) Програм економских реформи - како сачувати и развити људски потенцијал у условима раста економских миграција, 2) Убрзани технолошки развој - пут конкурентности и бољег животног стандарда.

Такође, Унија послодаваца Републике Српске и Конфедерација синдиката Републике Српске потписали су 27. октобра 2023. године споразум "За будућност Српске". Споразум садржи 11 мјера с циљем обезбјеђивања одрживог економског раста, система социјалне заштите и бољу конкурентност који је, у дијелу, послужио као основ за израду ПЕР РС 2024-2026.

У оквиру активности Владе Републике Српске на изради Приједлога ПЕР РС 2024-2026, у периоду од 24. до 29. новембра 2023. године, одржане су консултације са представницима Привредне коморе Републике Српске, Савеза синдиката Републике Српске, Удружења пензионера Републике Српске, Конфедерације синдиката Републике Српске и представницима удружења произашлих из Одбрамбено-отаџбинског рата.

У процесу израде Приједлога ПЕР РС 2024-2026. године спровођене су активности у оквиру Пројекта подршке програму економских реформи IPA 2018¹⁵⁹ на унапређењу капацитета у изради Програма економских реформи Републике Српске.

Имајући у виду све претходно наведено, а са намјером да у потпуности прати методологију и Смјернице Европске комисије за израду докумената који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Приједлог ПЕР РС 2024-2026. године доставља се осми пут Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

ПРИЛОГ

Табела 2а: Изгледи буџета опште владе - Република Српска

			ESA код	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
				X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
				ниво	% БДП			
	Нето кредитирање (В9) по подсекторима							
1.	Општа влада	S13	-278,9	-2,7	-1,6	-1,2	-0,6	
2.	Централна влада	S1311	-311,1	-2,2	-2,1	-1,8	-1,1	
3.	Државна влада	S1312	0	0	0	0	0	
4.	Локална влада	S1313	15,1	-0,4	0,3	0,3	0,3	

¹⁵⁶ Закључак Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2989/23, од 17. августа 2023. године.

¹⁵⁷ Рјешење Владе Републике Српске, број: 04/1-012-2-2825/23, од 17. августа 2023. године.

¹⁵⁸ Унија послодаваца Републике Српске доставила је приједлоге и препоруке за израду Програма економских реформи Републике Српске 2023-2025. године и документ "Утицај демографских трендова на економски раст и одрживост система социјалне заштите".

¹⁵⁹ Влада Републике Српске разматрала је на 28. сједници, одржаној 6. јула 2023. године, Информацију о Пројекту подршке програму економских реформи IPA 2018 и донијела Закључак којим је задужила Министарство финансија да и даље активно учествује у активностима у оквиру Пројекта, са захтјевом да Република Српска остане јасно видљива у цијелом процесу, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске. Такође, Влада је задужила сва министарства да у пуном капацитету учествују у Пројекту, као и да све активности у оквиру Пројекта реализују искључиво преко Министарства финансија и у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.

5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	17	-0,1	0,3	0,2	0,2
Ши́ра влада (S13)							
6.	Укупан приход	TP	5.802,9	42,2	42,9	42,6	42,1
7.	Укупна потрошња	TE	6.081,8	44,9	44,4	43,8	42,7
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	-278,9	-2,7	-1,6	-1,2	-0,6
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	154,1	1,4	1,5	1,7	1,8
10.	Примарни биланс		-124,8	-1,3	-0,1	0,5	1,2
11.	Једнократне и друге привремене мјере		-107,7	-0,6	-0,1	0	0
Компоненте прихода							
12.	Укупан порез (12 = 12a + 12б + 12ц)		3.216,1	22,8	23,4	23,4	23,2
12a.	Порез на производњу и увоз	D2	2.596,1	18	18,1	18	17,8
12б.	Текући порези на приход и богатство	D5	616	4,8	5,3	5,3	5,4
12ц.	Порез на капитал	D91	4,1	0,04	0,04	0,04	0,04
13.	Социјални доприноси	D61	2.005,4	14,8	15,3	15,2	15,1
14.	Приход од имовине	D4	115,1	1,2	1,2	1,2	1,2
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		466,2	3,3	2,9	2,8	2,6
16 = 6	Укупан приход	TP	5.802,9	42,2	42,9	42,6	42,1
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			5.221,6	37,6	38,7	38,5	38,3
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.634,8	12,4	12,2	12,1	11,8
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	2.841,8	21,1	21,5	21,4	20,8
18a.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	829,8	7,4	7,5	7,5	7,3
18б.	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	2.012	13,7	14	13,9	13,5
19 = 9	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	154,1	1,4	1,5	1,7	1,8
20.	Субвенције	D3	240,2	2	1,7	1,6	1,5
21.	Инвестиције у стална средства	P51	709,9	4,6	4,5	4,6	4,7
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		500,9	3,5	3	2,4	2,1
23.	Укупна потрошња	TE	6.081,8	44,9	44,4	43,8	42,7
	п. м. накнада запосленима	D1	1.347,9	9,7	9,4	9	8,6

НАПОМЕНА:

У табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са escrow рачуна и буџети јавних предузећа "Путеви Републике Српске" и "Аутопутеви Републике Српске"), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Табела 26: Изгледи буџета опште владе - Република Српска

		ESA код	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
				ниво	у мил. KM		
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Ши́ра влада	S13	-278,9	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3
2.	Централна влада	S1311	-311,1	-345,3	-355,6	-306,5	-203,6
3.	Државна влада	S1312	0	0	0	0	0
4.	Локална влада	S1313	15,1	-54,3	52,7	55,7	63,2
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	17	-17,1	42,6	38,9	38,1
	Ши́ра влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
7.	Укупна потрошња	TE	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	-278,9	-416,7	-260,3	-211,9	-102,3
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	154,1	212,5	241,4	294,6	332,4
10.	Примарни биланс		-124,8	-204,2	-18,9	82,7	230,1
11.	Једнократне и друге привремене мјере		-107,7	-99	-17,5	-6,2	-7,3
	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12a + 12б + 12ц)		3.216,1	3.532	3.881,7	4.079	4.277,4
12a.	Порез на производњу и увоз	D2	2.596,1	2.782,3	3.004,1	3.142	3.282,4

12б.	Текући порези на приход и богатство	D5	616	744,2	871	930,3	988
12ц.	Порез на капитал	D91	4,1	5,5	6,6	6,8	7
13.	Социјални доприноси	D61	2.005,4	2.289	2.525	2.653,2	2.779,9
14.	Приход од имовине	D4	115,1	185,8	206,5	214,8	222,3
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		466,2	516,9	483,7	485,1	486
16 = 6	Укупан приход	TP	5.802,9	6.523,6	7.096,8	7.432	7.765,5
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			5.221,6	5.821	6.406,6	6.732,2	7.057,3
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.634,8	1.911,6	2.026,4	2.105,4	2.167
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	2.841,8	3.262,8	3.562,1	3.740,6	3.838,4
18а.	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	829,8	1.142	1.246,8	1.309,2	1.343,5
18б.	Остали социјални трансфери, осим неновчаних	D62	2.012	2.120,8	2.315,4	2.431,4	2.495
19 = 9	Издаци по каматама (укљ. ФИСИМ)	EDP.D41 + ФИСИМ	154,1	212,5	241,4	294,6	332,4
20.	Субвенције	D3	240,2	302,8	280,9	282	284,1
21.	Инвестиције у стална средства	P51	709,9	817,6	866,2	931,1	1.002,6
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		500,9	433,1	380	290,2	243,2
23.	Укупна потрошња	TE	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9
п. м. накнада запосленима			D1	1.347,9	1.498,4	1.560,2	1.570,8
						1.570,8	1.579

НАПОМЕНА:

У табели су консолидовани подаци за сектор опште владе Републике Српске који обухвата подсектор централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, средства од пројеката финансираних из иностранства, средствима са escrow рачуна и буџети јавних предузећа “Путеви Републике Српске” и “Аутопутеви Републике Српске”), подсектор јединица локалне самоуправе и подсектор фондова социјалне сигурности.

Табела 3: Потрошња шире владе по функцијама

% од БДП-а		COFOG код	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
1.	Генералне јавне услуге	1	711,3	985,6	1.002,2	1.064,9	1.128,3
2.	Одбрана	2	0,1	0	0	0	0
3.	Јавни ред и безбједност	3	421,3	400,3	416,6	416,3	416,7
4.	Економски послови	4	752,2	729,8	800,3	849,6	872,9
5.	Заштита околиша	5	22,4	24	22	22,7	23,6
6.	Стамбени смјештај и објекти у заједници	6	175,5	304,4	270,3	269	278,8
7.	Здравство	7	1.104,6	1.305,7	1.337,6	1.378,3	1.423,1
8.	Рекреација, култура и вјера	8	166,3	144,8	123,5	127,3	131,6
9.	Образовање	9	637,2	674,6	712,7	711,3	714,3
10.	Социјална заштита	10	2.090,7	2.371,2	2.671,8	2.804,5	2.878,6
11.	Укупна потрошња (ставка 7 = 26 у табели 2)	TE	6.081,8	6.940,3	7.357,1	7.643,9	7.867,9